This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

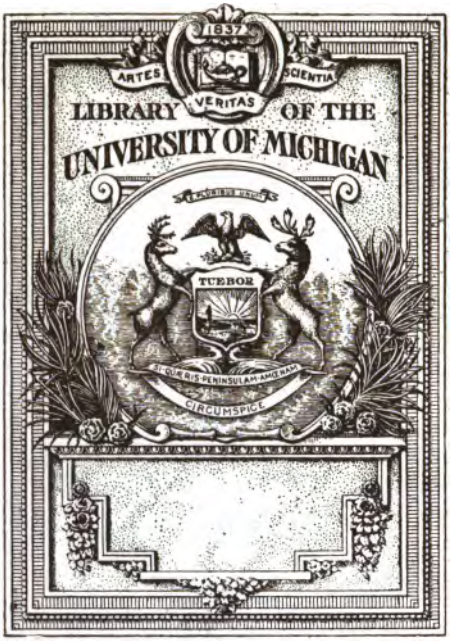

Digitized by Google

DJ
202
A12

Digitized by Google

Digitized by Google

DERDE DEEL.

Digitized by Google

Digitized by Google

DE

GESCHIEDENIS DER VEREENIGDE NEDERLANDEN,

EN DERZELVER BUITENLANDSCHE

BEZITTINGEN,

GEDUURENDE DE STAATS- EN ERF-STADHOUDERLIJKE REGEERWIJZE, TEN TIJDE VAN WILLEM DEN VIERDEN; DE VROUWE GOUVERNANTE ANNA; EN WILLEM DEN VIJFDEN.

DOOR

CORNELIS VAN DER AA.

DERDE DEEL.

TE AMSTERDAM, BIJ
JOHANNES ALLART.
MDCCCVIII.

Digitized by Google

Digitized by Google

VOORBERICHT

AAN DEN

LEZER.

Zie hier GEACHTE LANDGENOOTEN, het *Derde Deel* van mijne GESCHIEDENIS *der* VEREENIGDE NEDERLANDEN, *geduurende de Staats- en Erfstadhouderlijke Regeerwijze, ten tijde van* WILLEM DEN VIERDEN; *de Vrouwe Gouvernante* ANNA; *en* WILLEM DEN VIJFDEN, 1747—1794, waarvan de TWEE EERSTE DEELEN, nu ruim 2 Jaaren geleden door mij zijn in het licht gegeven. Heb

365582

Digitized by Google

ik ten aanziene van die beide deelen, van verſcheidene reſpectabele en kundige Mannen, het getuigenis mogen ervaren, *dat zij bij de lectuure van dat gedeelte mijnes Letterarbeids, van veele zaaken, hun tot dien tijd toe geheel onbekend gebleven, kundſchap; en ten opzichte van ſommige Gebeurenisſen, door anderen in een verkeerd daglicht voorgedragen, duidelijker begrippen dan voorheen verkregen hadden;* ik vleije mij, dat de zodanigen ook dit DERDE DEEL een diergelijk getuigenis niet onwaardig zullen keuren, dewijl ik mij bij de ſamenſtelling van hetzelve bijzonder bevlijtigd hebbe, om bij voortgang aan mijne Lezeren de waare Bron aan te wijzen, waar uit wij in onzen leeftijd, alle die geduchte Onheilen en Volksrampen allengs hebben zien voortvloeijen, waardoor de weleer *Machtige, Rijke,* en *Geeerde Nederlandſche Republiek,* tot een ſtaat van *kwijning, verminderíng,* en *vernedering* is geraakt, waar van de ellen-

Digitized by Google

lendige gevolgen nog daaglijksch ondervonden worden, het welk buiten alle bedenking een zeer belangrijk Onderwerp is, dat de gezette overweging van elk oprecht en waar Liefhebber van zijn Vaderland overwaardig is, dewijl hij bij dat onderzoek ervaren zal, dat het *zevenjarig Tijdvak*, waar in de *Vrouwe Gouvernante* ANNA zich aan het roer van den Staat bevondt, zoo DOR en ARM in gewichtige Gebeurenisſen niet is, als ſommigen beweerd hebben (*), en welk voorwendſel door an-

de-

(*) Op deze wijze beſchonwde het den VERVOLGSCHRIJVER *op* WAGENAAR, toen Hij bij den aanvang zijnes geſchrijfs, zijne Lezeren berichtte. „ *dat de Lotgevallen en Gebeurenisſen onzes Vader-*
„ *lands onder de Voogdij van den nog kinderlijken*
„ *Stadhouder, noch vreemd, noch veelvuldig waren.*
„ *Dat zij dat treffende en uitlokkende misten, 't welk*
„ *anders het blad der Geſchiedenisſe met gretigheid*
„ *doet leezen.*" Voorts, aan hun verzoekende *om*
„ *zich de ſchaarschheid van dat dorre Tijdperk te*
„ *getroosten.*" Zie zijn 1ſte DEEL *van het Onmiddelijk Vervolg* Bladz. 8.

Digitized by Google

deren als een Euangelie is aangenomen.

Dit weinige zij genoeg, om den aandagt mijner Lezeren bij de belangrijkheid van den doorgaanden inhoud dezes *Derden Deels* te bepalen, en zoude ik nu dit Voorbericht hier gevoeglijk kunnen eindigen, ware het niet, dat ik mij verplicht rekende, bij deze gelegenheid te berichten: dat het lang achter wege blijven van hetzelve, alleen veroorzaakt is geworden, uit hoofde van het ſmertelijk afſterven van wijlen Z. D. H. Prinſe WILLEM DE VIJFDE, 't welk op den 9 *April* 1806 te *Brunswijk* voorviel. Een ſterfgeval, waar door ik de gelegenheid aanvaardde, om de *Levensgeſchiedenis van dien Ongelukkigen Vorst* aan mijne Landgenooten in handen te geeven. De algemeene begeerte van veele Inteekenaaren, *om dat Werk zoo ſpoedig mogelijk in zijn geheel te bezitten*, deedt mij beſluiten, om het vervolgen van dit te-

Digitized by Google

tegenwoordig Werk voor een poos te ſtaaken: doch, daar nu het *Laatſte Deel van des Prinſen Leyensbeſchrijving*, door mij bijna afgewerkt en reeds ter perſſe bezorgd is, kunnen de Lezeren van dit Werk zich verzekerd houden, dat ik, (wanneer de Hemel mij bij gezondheid geliefd te bewaaren,) alle vlijt zal aanwenden, niet alleen, om nog in den loop van dit Jaar het *Vierde Deel* van hetzelve aftelevcren; maar ook, om in het aanſtaande Jaar dien arbeid met allen ijver voort te zetten, ten einde hen de Gebeurenisſen van een tijdvak in handen te ſtellen, dat zich als een der gewichtigſten van 's Lands Geſchiedenis voordoet en aanbeveeld, zoo dra men zich nederzet, om hetzelve met een ziel gezuiverd van alle ſchadelijke vooroordeelen, en met verwerping van alle gehechtheid aan vorige overdreve-ne Grondbeginſelen, in het helder licht van de zuivere Zon der Waarheid te beſchouwen. — Hoe gelukkig

Digitized by Google

zou ik mij zelve; hoe rijklijk mijne pogingen niet beloond achten, wanneer ik zal mogen ervaren, dat ook dit gedeelte van mijnen Letterarbeid, tot bevoordering van dat oogmerk eenigſints heeft mogen verſtrekken.

C. VAN DER AA.

SCHETS

Digitized by Google

SCHETS,

EN

INHOUD

VAN DIT

DERDE DEEL.

ZESDE BOEK.

Overgang tot de beſchouwing van de hevige en langduurige twisten tuſſchen de Vroedſchapsleden der Stad Haarlem, *ter eener, en H. K. H. de* Vrouwe Gouvernante *ter anderer zijde. — Dezelven ontſtonden voornamelijk, uit eene aanhoudende gehechtheid van ſommige Regenten dier Stad, aan misbruiken, die ſtaande het* Stadhouderloos Bewind *van* 1702 *tot* 1747, *tegen den duidelijken letter der Octroijen en Privilegiën op de Magiſtraatsbeſtelling waren gepractiſeerd geworden. — Opgave van de wijze waar-*

Digitized by Google

waarop men in dien tijd, over de bekleding der voordeeligſte Poſten van bewind, voor zich en zijne Bloedverwanten of vertrouwde Vrienden beſchikte. — *Niettegenſtaande* Willem de Vierde *ten Jaare* 1747, *bij de wederherſtelling van het Stadhouderſchap, die Inconſtitutioneele misbruiken had afgeſchaft, voerde men dezelven naa 's Vorsten dood op eene heimelijke wijze allengs wederom in, het welk ten Jaare* 1757, *ſtaande het bewind van de* Vrouwe Gouvernante, *aanleiding tot hooggaande geſchillen en oneenigheden gaf, bij gelegenheid van het formeeren der gewoone Jaarlijkſche Nominatie van* 8 *Perſonen, tot het bekleden van de Burgemeeterlijke Waardigheid.* — *Twee Vroedſchapsleden verklaren de geformeerde Nominatie voor informeel, onwettig, en ſtrijdig met de Privilegiën, en proteſteeren tegen de aanbieding derzelver aan H. K. H. ten fine van Electie.* — *De meerderheid van de Vroedſchap weigert het Protest aanteneemen, en zend de Nominatie aan de* Vrouwe Gouvernante. — *De beiden proteſteerende Heeren beklagen zich deswegens aan H. K. H., en openbaaren de oorzaak van dien onbehoorlijken Handel.* — *De* Vrouwe Gouvernante *ſuperçedeert met de Electie, en zend eene Commiſſie, beſtaande uit de Heeren* van Wasſenaar *en* van der Duſſen *naar* Haarlem, *met last, om op alles onderzoek te doen.* — *Betoog, dat H. K. H. dus handelende, niet meerder deed, dan waartoe zij, in Haare qualiteit als exerçeerende het* Erfſtadhouderſchap *voor Haaren min-*

Digitized by Google

minderjarigen Zoon, en overeenkomſtig de Unie van Utrecht, *ten vollen bevoegd en gerechtigd was. — De meerderheid der Vroedſchap verſtaat het anders, en verzoekt aan H. K. H. om van het ontfangen der Commisſie verſchoond te blijven; 't welk door de* Vrouwe Gouvernante *geweigerd wordt. — De Meerderheid oordeeld de zaak in verſchil, te moeten brengen ter kennis van de* Staaten van Holland, *en begeerd op de Heeren* Gecommitteerde Raaden, *dat dezen de Leden buitengewoon bijeenroepen. —* Gecommiteerde Raaden *difficulteeren omtrent dat verzoek, oordeelende zich onbevoegd om daar aan te voldoen. — De Meerderheid geeft aan de Gedeputeerden ter Dagvaart in last, 1°. om zich te beklagen over het weigerend gedrag der Gecommitteerde Raaden: en 2°. om aan de Staaten te verzoeken, dat zij de geformeerde Nominatie voor wettig wilden verklaren. — De Staaten zenden het laatſte voorſtel van de Meerderheid aan de* Vrouwe Gouvernante, *met verzoek om Hoogstdeſelfs Conſideratiën en Advis alvorens daarop te disponneeren. — H. K. H. defereert ſpoedig aan het verzoek van de Staaten, door het inleveren van een Bericht, waarin Zij zich op een mannelijke wijze in de breſe ſtelt, voor de Conſervatie van de Rechten des* minderjarigen Erfſtadhouders; *betogende, dat die van* Haarlem *dezelve hadden aangerand, door Haar te betwisten het recht van Electie, en bevoegdheid tot het kennisneemen van den gerezen twist. — De Meerderheid der Haarlem-*

Digitized by Google

lemſche Vroedſchap demonſtreert in eene nadere Misſive aan de Staaten, *de wettigheid van haar gehouden gedrag, en perſiſteert bij haar vorig gedaan verzoek. De* Leden van de Ridderſchap *inſteeren te vergeefsch bij de* Haarlemſche Vroedſchap, *op de terugneeming van de nadere Misſive, verklarende het gedrag van H. K. H. voor wettig, en overeenkomſtig haaren plicht. — De Staaten neemen bij meerderheid van ſtemmen een beſluit, waar bij aan H. K. H. het recht van informatie wordt toegekent, en Zij tevens verzocht, door haare interçeſſie de gerezene geſchillen te Conçilieeren. — De Gedeputeerden van* Haarlem, Dordrecht, Amſterdam, Rotterdam, *en* Brielle, *protesteeren tegen dat beſluit, waartegen die van de Ridderſchap hun Contraprotest reſerveeren. — Een van de twee Protesteerende Vroedſchappen, die op eene onwettige wijze van de Nominatie was geweerd geworden, word naa verloop van 7 maanden op dezelve gebragt, waar naa H. K. H. de Electie doet, en op die wijze den twist voor dien tijd eindigen doet. — Daar ontſtaan in het volgende Jaar* 1758, *wederom nieuwe Twisten bij het formeeren der Nominatie tot Burgemeesteren, doordien de Meerderheid der Vroedſchap, den Oudſchepen van* Echten, *op dezelve niet plaatst. — De Heer van* Echten, *benevens nog negen* Vroedſchappen, *Protesteeren tegen de verzending van de geformeerde Nominatie aan H. K. H., verklarende dezelve voor onwettig. — De Meerderheid bekreunt zich des niet*

Digitized by Google

niet, en bied de Nominatie ten fine van Electie aan de Vrouwe Gouvernante. — *De Minderheid van de Vroedſchap geeft van het gebeurde bericht aan H. K. H., en tevens eene bij hun geformeerde Nominatie, die daarop den Heere* van Echten, *buiten de Nominatie van de Meerderheid, tot Burgemeester eligeert, met last aan den Hoofdofficier, om de Geëligeerden den Eed afteneemen. — De twee gecontinueerde Burgemeesteren protesteeren tegen de beëediging van* van Echten, *verklarende, zich nimmer met hem over zaaken van Regeering te zullen inlaten. — De Meerderheid der Vroedſchap, beſtaande uit* 18 *Leden, roept een buitengewoone Vergadering bijeen; protesteert tegen de aanſtelling van* van Echten; *en beſluit tot het afzenden eener talrijke Commiſſie aan H. K. H., met last, om aan Haar te verzoeken, de aanſtelling van* van Echten *te houden als niet gedaan, en als nog een ander in zijne plaats te Eligeeren. — De* Vrouwe Gouvernante, *weigert op eene ferme wijze aan dat voorſtel te voldoen, en gelast aan den Hoofdſchout* Camerling, *om (des noods,) door den arm der Juſtitie, de Heer* van Echten, *in zijne waardigheid te mainteneeren. — De Meerderheid beklaagd zich, even als in den voorgaanden Jaare aan de* Staaten van Holland, *met verzoek om bij hunne Privilegiën en Octroijen gehandhaafd te worden. — Het Stuk word door de* Staaten *aan H. K. H. gezonden, ten fine van Bericht. — Die daaraan voldoet, doch op eene wijze, waardoor de onbe-*

taa-

Digitized by Google

taamelijke Handelwijzen van de Meerderheid der Haarlemſche Vroedſchap, tegen den letter der Octroijen, de Magiſtratuure Conçerneerende, middagklaar bewezen word, beſluitende met eene ſterke verklaring, zoo over het onrecht Haar zijnde aangedaan, als over de inbreuken op de Erffelijke Rechten en Waardigheden van den onmondigen Erfſtadhouder. — Het verſchil blijft onbeſlist tot naa haaren dood, over welk ſterfgeval zich veelen verheugen, vermits zij Haar hielden voor de oorzaak van de nadeelen die de Zeevaardije en Koophandel dezer Landen ondervonden, ſints het uitbarsten van den Oorlog tusſchen Vrankrijk *en* Groot-Brittanniën. *— Opgave van de oorzaak waaruit dien nieuwen Oorlog tusſchen de beiden Volken geboren werdt. — De Koningen van* Engeland *en* Vrankrijk *ſtellen alle mogelijke middelen in het werk, om zich van de gunst der Staaten te verzekeren, ter bevoordering van hunne bijzondere oogmerken, en dat wel onder den ſchijn van hunne zucht voor de Conſervatie van de Neutraliteit van de Republiek. — Welke voorſtellen ter bereiking van dat doel door* Vrankrijk *gedaan worden? — De* Staaten *beantwoorden dezelven, doch op eene wijze die aan het* Franſche Cabinet *niet beviel. —* Engeland *eischt,* uit kracht, der Tractaten, *den bijſtand der* Staaten, *in zeer breedvoerige Memorie. — Bedreigende Memorie van* Vrankrijk, *om de* Staaten *het verleenen van bijſtand afteraaden. — Op welk eene wijze* H. H. Mog. *die Memorie beantwoorden,*

met

Digitized by Google

met bijgevoegde verklaring, dat zij gezint waren, om zich in den gerezen twist neutraal te houden, onbenadeeld de Alliantiën. — De beiden Cabinetten ſchijnen zich daar mede te vrede te zullen houden; terwijl Engeland *afziet van de gedaane aanvraage om hulp. — De uitzichten worden voor de Republiek donker en zorgelijk, zoo door het uitbersten van den Oorlog ter Zee, als door dien te Lande, tusſchen de omgelegen Mogendheden. —* Engeland *begeerd op eene onwettige wijze dat den* Handel in Scheepsmateriaalen *van hier op* Vrankrijk *geſtremd worde, en verklaart dezelven voor Contrabanden. —* Vrankrijk *vorderd van de* Staaten, *dat zij dien Handel toelaten en krachtdadig beſchermen. — Verdeeldheden daardoor hier te Lande ontſtaan, voornamelijk onder de Handeldrijvende Ingezetenen, welken bij de* Vaart op Vrankrijk *bijzonder belang hadden. — De Vaart word bij gebrek van Convooij aanmerkelijk geſtremd. — De* Vrouwe Gouvernante, *en den* Raad van Staate *geeven den zorgelijken toeſtands des Lands aan* H. H. Mog. *te kennen, en ſpooren hun aan, tot verſterking van* Land- en Zeemacht. *— Hetzelve doetgeene uitwerking ten goede voor de Republiek, terwijl intusſchen de* Engelſchen *de Schepen der Hollanderen, op* Vrankrijk *varende, geweldadig behandelen en wegneemen. — Geweldige klachten hier over door de Kooplieden hier te Lande aangeheven, gepaard met nieuwe eisſchen om beſcherming van hunnen handel. — De Staaten beklagen zich*

Digitized by Google

bij het Engelsch Cabinet *over die geweldenaarijen. — Doch het doet geen effect. — Nieuwe voorſtellen en eisſchen der Kooplieden om Protectie, baanen den weg tot nader beklag te* Londen. — *Ongunstig antwoord op dezelven gegeven door* Yorke. — *Hierdoor vatten veelen hier te Lande niet alleen een groote haat op tegen* Engeland, *maar ook tegen* de Vrouwe Gouvernante, *hoar beſchuldigende de oerzaak te zijn van de aanhoudende weerloosheid ter Zee.* — Vrankrijk *geeft ſatisfactie aan de Staaten voor het geweld door zijne Kapers aan de Nederlandſche Schepen, in het gezicht der Havens gepleegd, en vergunt aanmerkelijke voordelen aan de* Hollanders, *betrekkelijk den invoer van den Hollandſchen Haring. — Twee Partijen, worden hier te Lande, onder het gros der Ingezetenen geboren, die zich wel ſpoedig ontdekken doen, in de Raadzaalen der Gewestelijke en Stedelijke Beſtuuren, daar ſommigen ijverden voor de* Augmentatie der Zeemacht, *anderen* voor die van de Landmacht: *en wederom anderen* voor die van Land- en Zeemacht beiden, *waardoor alles onafgedaan en in denzelfden toeſtand bleef. — Nadere voordracht van H. K. H., om de* Staaten van alle Gewesten *aan te ſpooren, tot het neemen van eenparige en cordaate beſluiten tot redding van den Staat. — Dezelve word bij de* Staaten van Holland *in den wind geſlagen en aan de zijde gelegd. — Nadrukkelijk mondeling voorſtel van H. K. H. aan welgemelde Vergadering,* ten voordeele van de Marine

ne *gedaan, ontmoet geen beter onthaal dan de voorige aanvragen, door het advis van de* Gedeputeerden der Stad Amſterdam. — *De* Ridderſchap van Holland *wederlegd hetzelve, in een zeer uitvoerig* Contra-Protest, *doch het doet geen nut: het Vaderland blijft, zoo ter Land, als ter Zee, in denzelfden weerloozen toeſtand.* — *De* Kooplieden *doen nieuwe klachten, en leveren aan H. K. H. uitvoerige Lijſten over, van het getal der door de Engelſchen genomene Schepen, en van de hoegrootheid der door hun geledene ſchadens.* — *De* Vrouwe Gouvernante *beklaagd de Kooplieden over hunne verliezen, en tracht hun optebeuren met den goeden uitſlag die zij zich van de aangevangene Onderhandelingen tuſſchen* Engeland *en de* Staaten *voorſtelde.* — *De* Engelſchen *volharden in het beroven en wegneemen der Hollandſche Koopvaardijſchepen.* — *Nadere klachten der Kooplieden aan H. K. H. gepaard met opgave van de nader toegebragte ſchadens.* — *Merkwaardig en gepast antwoord door die Vorſtinne aan de Kooplieden gegeven; met kennisgeving van de aangevangene Onderhandelingen.* — *Opgave van de wijze waarop veele Kooplieden hetzelve beſchouwden en beoordeelden.* — *Der Staaten Gezant aan het Engelſche Hof, geeft een voorlopig bericht aan de Staaten, bevattende de eisſchen van het Engelsch Cabinet.* — *De Kooplieden krijgen van dezelven kennis op eene officiëele wijze.* — *Hetzelve doet het ongenoegen der Kooplieden, zoo wel tegen de* Engelſchen *als tegen de* Vrouwe Gouver-

Digitized by Google

nante *ten hoogſten toppunte ſtijgen.* — *De welmeenende raad, bij die gelegenheid, door een voornaam Lid van Staat aan de Kooplieden gegeeven, doet geen effect bij dezelven.* — *Zij vervoegen zich nogmaals in aanmerkelijken getale bij H. K. H. en vraagen op eene driftige wijze, om een aantal Oorlogſchepen.* — *Op welk een wijze de* Vrouwe Gouvernante *dien eisch beantwoordde.* — *De algemeene verſpreiding, zoo van de* Aanſpraak der Kooplieden, *als van het* antwoord van de Prinçeſſe, *doet het ongenoegen tegen die Vorstinne op de openlijkſte wijze ten hoogſten toppunt ſtijgen.* — *De* Vrouwe Gouvernante *beklaagd zich deswegens bij H. H. Mog. door het doen van een zeer belangrijk voorſtel, dringende nogmaals aan, op eene dadelijke voorziening in den weerloozen toeſtand van het Vaderland.* — *De Staaten van* Holland *en* Vriesland, *worden door* de Staaten van de vijf overige Gewesten, *door een misſive aangeſpoord, om als nog een einde aan de gevoerd wordende Twisten te maaken.* — *Doch het doet in de beide Gewesten geen effect, vermits men het gezegde van H. K. H. aangaande het werk der Onderhandelingen in* Engeland *wantrouwde, of verlochende.* — *Eerſte voorloopige officieele opening door* Engeland *aan de* Staaten *gegeven, tot het aanvangen van Onderhandelingen tot bevrediging, en opruiming der geſchillen.* — *Memorie tot dat einde dienende, door het* Britſche Cabinet *aan de* Staaten *aangeboden.* — *Op welk eene verſchillende wijze*

Digitized by Google

ze. dat ſtuk door de Natie beoordeeld wordt. — Nadere Memorie door Engeland *overgegeven, en welk beſluit hetzelve bij de* Staaten *te weege bragt. — De* Staaten *leveren aan* Yorke *eene Memorie over, bevattende de eisſchen waarop zij gezint waren de Onderhandelingen aan te vangen. —* Yorke *geeft tot dat zelfde oogmerk, de voorlopige eisſchen van het* Britſche Cabinet *over, — en levert daarnaa eene nadere verklaring van dezelve in. — De* Staaten van Holland *ſtellen de ſtukken in handen van de* Kooplieden, *ten fine van Conſideratiën en Advis. —* Burgemeesteren van Amſterdam *leveren deswegens een Declinatoir vertoog over. — Doch de Kooplieden verklaren zich voor het aangaan van de Onderhandelingen. — De* Algemeene Staaten *benoemen op voorſtel van* Holland *eene Commisſie tot dat einde, welke van hier vertrekt en in* Engeland *aankomt.*

Digitized by Google

ZEVENDE BOEK.

De onaangenaamheden door H. K. H. de Vrouwe Gouvernante *ſints eenige Jaaren ondervonden, veroorzaaken eene ſteeds toeneemende verzwakking van Lichaamelijke vermogens. — Ondanks dien kwijnenden toeſtand, houd zij zich echter op den duur bezig met de behartiging van de algemeene belangen. — Haaren zwakken toeſtand word langs hoe zorgelijker, en eenen zachten dood maakt een einde aan haar leven. — Haar afſterven word onder de klagende en verdeelde Natie zeer verſchillend beſchouwd en beoordeeld. — Maakt eene aanmerkelijke verandering in de wijze des Beſtuurs van de Algemeene Zaaken. — De* Hertog van Brunswijk Wolffenbuttel, *verkrijgt als* adminiſtreerenden Voogd over den onmondigen Erfſtadhouder, *geen gering gezach in den Staat. — Zoo ook de Leden van de Gewestelijke en Stedelijke Regeerings Collegiën. — Algemeene openlijke betuigingen van droefheid, over het afſterven van de* Vrouwe Gouvernante, *door de* Staaten van Holland *aan den dag gelegd. — Ongemeene werkzaamheid van de gezegde* Staaten, *om ingevolge de gemaakte ſchikkingen van* WILLEM DE VIERDE, *het beſtuur des Lands te reguleeren en dadelijk in werking te brengen. — Hunne voorſtellen deswegens ter Algemeene Staatsvergadering, ten aanziene van de* Onderſcheidene Gewesten, *en hoe men aldaar omtrent dezelve beſloot. — Op welk eene wijze aldaar beſloten werdt, opzichte*

Digitized by Google

telijk het Algemeen Beſtuur over de Generaliteits Landen. — *De Acte van Voogdij door wijlen H. K. H. getekend, word geopend.* — *Naamen der door Haar benoemde toeziende Voogden uit alle de Gewesten gekozen.* — *Op voorſtel van* Gelderland *beſluiten de* Algemeene Staaten, *om het Lijk van H. K. H. op eene Vorſtelijke wijze, op koste van den Lande ter aarde te doen beſtellen.* — *Korte opgave van de wijze waarop zulks geſchiedde.* — *Treffende Laſten, door den* Hertog van Brunswijk, *aan den onmondigen* Erfſtadhouder *bij die Lijkplechtigheid gegeven.* — *Overgang tot de beſchouwing van de gunstige wending voor de algemeene zaaken des Vaderlands, naa de dood van de* Vrouwe Gouvernante. — *Opgave van de wijze waarop de* Staatscommisfie *tot het aangaan van Vredesonderhandelingen vertrokken, te* Londen *ontvangen word.* — *Aanſpraak aan den Koning door* Boreel *gedaan.* — *Antwoord des Konings op dezelve.* — *Memorie door* Yorke *aan de* Staaten *ingeleverd, ter beantwoording van de gedaane klachten.* — *De Geweldenaarijen der Engelſchen jegens de Nederlandſche Koopvaarders verminderen.* — *Bepalingen in* Engeland *aan de Kaapers voorgeſchreven.* — *De Geweldenaarijen en moleſtatiën der Engelſche Kapers op Zee houden geheel op.* — *Algemeene geneigdheid der Bondgenooten, om aan de Koopvaardij behoorlijke Protectie te verleenen.* — *Beſluit tot het Equiperen van* 25 *Oorlogſchepen.* — *Maatregulen ter betere bemanning van 's Lands Schepen*

pen genomen, zoo door het verbod van dienst te neemen bij andere Natiën, als door het vorderen van den Tienden, *en* Vijfden Man *van de* Groenlandsvaarders *en andere Schepen. — Welke uitwerking ten goede dit alles veroorzaakte. — Opgave van het getal der Oorlogſchepen, dat tot het Convoijeeren der Koopvaarders gebruikt werdt. — Vleijende Memorie van* Vrankrijk *aan de* Staaten *overgegeeven, echter opgevuld met klachten. — Nadere en eenigſints bedreigende Memorie daar op gevolgd, met aanbod van hulp, doch word door de* Staaten *onbeantwoord gelaten. —* Engeland *klaagd over het zenden van Ammunitie uit de Republiek, aan zijne vijanden. — Waarop de* Staaten *alle uitvoer van Ammunitie bij Placaat verbieden. —* Vrankrijk *beklaagd zich deswegens, en reclameert eenig Kanon &c. te* Amſterdam *liggende. — De* Staaten *handhaven het aangenomen* ſijſthema van Onzijdigheid. *— Voordeelen daar uit geſproten, worden naa het herſtel van den Vrede* 1763 *openlijk erkent, in de Uitgave van een aantal Lofdichten. — De algemeene welvaart des Vaderlands in verſcheidene opzichten aangewezen. — 's Lands ſchulden aanmerkelijk verminderd door geduurige Afloſſingen. — Beſluit hier uit opgemaakt, dat 's Lands vorig verval niet ontſtond uit de* Staats- en Erfſtadhouderlijke Conſtitutie, *zoo als ſommigen ten onrechte beweerd hebben. — Nader bevestigd met de getuigenisſen van* Wagenaar *en* Stijl. *— De Eensgezindheid tuſſchen de Staaten der verſchil-*

Digitized by Google

ſchillende Gewesten, *ten tijde van het afſterven der* Vrouwe Gouvernante *plaats hebbende, begint allengs te verminderen, en openbaart zich bij gelegenheid van het Huwelijk des* Prinſen van Weilburg *met de* Princeſſe Carolina, *waar toe de* Vrouwe Gouvernante, *even voor haar afſterven, haare toeſtemming gegeven, en de Approbatie der* Staaten van alle de Gewesten *verzocht had.* — *Verſlag van den loop der Deliberatiën over dat onderwerp.* — *De Staaten van vijf Gewesten geeven hunne gaave toeſtemming tot dat Huwelijk.* — *Doch die van* Utrecht *en* Holland *maaken deswegens bedenkingen, uit hoofde van de verſchillende Godsdienſtige Gezindheden der Hooge Contractanten.* — *Declinatoir Advis van de* Utrechtſche Ridderſchap, *deswegens uitgebragt.* — *De* Gedeputeerden der Stad Haarlem *verklaren zich in de* Vergadering van Holland *tegen de toeſtemming van de Meerderheid, tot het approbeeren van het Huwelijk, waarin zij nagevolgd worden, door de Afgevaardigden van nog zeven andere Steden.* — *Die van* Dordrecht *volgen zich bij dezelven, niettegenſtaande* zij *reeds in het Huwelijk geconſenteerd hadden.* — *Merkwaardig voorſtel door de Gedeputeerden van* Purmerende *ter Vergadering gedaan, om een eenparig beſluit te bewerken, doch het maakt geene verandering.* — *Men beſluit, naa* 13 *maanden tijds, uit hoofde van de verſchillende gevoelens der Leden, om het Huwelijk aan te zien.* — *Waarnaa* H. H. Mog. *bij meerderheid van* Vijf Gewesten, *in het Huwelijk con-*

Digitized by Google

conſenteeren, dat daarnaa in den Haage voltrokken werd. — Verſchillende denkwijzen der Ingezetenen over dat Huwelijk opgegeeven. — De Prins van Weilburg *wordt tot* Generaal van de Infanterij *bevoorderd.* — H. H. Mog., *en de* Staaten van Overijsſel, *doen geſchenken aan de Nieuwgehuwden, doch worden daarin niet nagevolgd door die van de andere Gewesten. — Doorloopende ſchets van de ongelukkige gevolgen, welken dat Huwelijk aan de* Prinçesſe Carolina *veroorzaakte geduurende Haar geheele Leven, het welk zij in* Duitschland *eindigde. — Overgang tot het vermelden van de Hooggaande twisten tusſchen* Holland *en* Stad en Lande *ontſtaan, over de* Groninger Lijfrenten. — *Oorſprong van dien twist, en opgave wat daaromtrent in vroeger Jaaren was voorgevallen, zoo voor als na de Herſtelling van zaaken in* 1747, *tot op het overlijden van de* Vrouwe Gouvernante. — *Scherpe Reſolutie bij de* Staaten van Holland *genomen, om de* Staaten van Stad en Lande *te noodzaaken, tot de betaling der agterſtallige Renten en Capitaalen. — Alle Schepen &c. aan Groningſche Ingezetenen toebehorende, worden in* Holland *gearresteerd. — De* Staaten van Stad en Lande *arresteeren op hunne beurt, de* Schepen *&c. de Hollandſche Ingezetenen toebehorende. — Alle Vaart en Handel word daar door geſtremd. — Onderhandelingen tot het maaken van ſchikkingen aangevangen, en welken uitſlag dezelven hadden. — Hooggaande onlusten te* Dordrecht *ontſtaan, onder de Leden van de Regeering dier Stad*

Digitized by Google

Stad, door het aan de hand houden van Inconſtitutioneele misbruiken, oorſprongelijk van het eerſte der beiden Stadhouderlooze Tijdvakken. — Opgave wat 'er ten dien aanziene door eenige Regenten in 1661 *en* 1662 *ondernomen was, en op welk eene wijze* Willem de derde *dien twist beſlischte. — De oude misbruiken, worden naa het afſterven van dien Vorst wederom ingevoerd, doch naa* 1747 *door* Willem de Vierde *wederom grootdeels vernietigd zijnde, trachten eenigen dezelven nogmaals in te voeren naa het overlijden van* de Vrouwe Gouvernante, *waardoor de oneenigheden tot eene verbazende hoogte opgedreven werden. — De geſchillen tusſchen de* Gemeenslieden, *en de* Magiſtraatsleden der ſtad Campen, *door wijlen H. K. H. beſlist, komen naa haar dood wederom ter baane. — De* Gemeenslieden *verklaren de uitſpraak van H. K. H. ten Jaare* 1755 *gedaan, voor nul en van geene waarde. — De* Staaten, *en de* Magiſtraat *der Stad houden zich aan dezelve. — Nu weigeren eenige* Gemeensmannen *hun Conſent tot de heffing der* Provinçiaale Belastingen. — *De* Staaten van Overijsſel *arresteeren echter, dat de heffing zal geſchieden, waarin zij eindelijk toeſtemmen. — Dan, ten aanziene van de* Stedelijke Belastingen, *blijven zij halſtarrig hun Conſent weigeren. — Het Geſchil word ter kennis* van de Staaten *gebragt, doch de* Gemeenslieden *blijven onverzettelijk hun Conſent weigeren, ten zij dan, dat het gereſolveerde van* 1755 *vernietigd worde. — Verſcheidene Memoriën,*

Ver-

Digitized by Google

Verklaringen en andere Stukken, over dat verſchil gewisfeld, doen eindelijk de Magiſtraat *beſluiten, om de* Meerderheid der Gemeenslieden *in hunne posten te ſurcheeren. — Zij verdedigen hun gedrag in eene uitvoerige Deductie. — Dat Stuk word door de* Magiſtraat *gewraakt, en het debiteeren van hetzelve binnen de Stad* Campen *op eene boete van* 300 *Guldens verboden. — Aanmerkingen over dat verbod. — Beſluit van dit* Zevende Boek, *ten betooge, dat de onlusten zoo te* Groningen, *als te* Dordrecht, *en te* Campen, *ten bewijze ſtrekken, dat het alomme aan eene gewenschte Eensgezindheid onder de Regeeringsleden ontbrak, naa de vroege dood van de* Vrouwe Gouvernante.

Digitized by Google

GESCHIEDENIS

DER

VEREENIGDE

NEDERLANDEN.

1747—1794.

DERDE DEEL.

Digitized by Google

Digitized by Google

ZESDE BOEK.

Hebben wij in het voorgaande *Vijfde Boek* dezer Geſchiedenis, bij de overweging der voornaamſte Gebeurenisſen, ſtaande het Bewind der *Vrouwe Gouvernante*, geduurende de minderjarigheid van WILLEM DEN VIJFDEN opgegeven, met hoe veele onaangenaamheden zij in *Vriesland*, in *Overijsſel*, in *Zeeland* enz. te worstelen had, met de geest van tegenſtand, die zich allerwegen tegen Haar Beſtuur en Perſoon openbaarde; ontdekten wij bij die gelegenheden, dat alle die zoo hittig gevoerde twisten, bij veelen uit geene andere Bron dan die van ouden afkeer tegen het *Erfſtadhouderlijk Bewind* voortvloeiden;

Digitized by Google

thans vereischt de order der Geschiedenis, dat wij ons nederzetten, tot het te boek slaan van den oorsprong en voortgang van eenen langdurigen en hevigen twist, welke binnen *Haarlem*, eerst *tusschen de Regeeringsleden onderling*, en daarnaa tusschen die *Vorstinne*, en *eenige Vroedschaps-Leden* van deze tweede stemmende stad van Holland, over de Magistraatsbestelling derzelver ontstond, en derwijze volgehouden werdt, dat dezelve nog onafgedaan en hangende gebleven was, toen H. K. H. ten grave daalde. Een twist, welke door de Hoofdbeleiders derzelver, *onder het voorwendsel van eene naauwe gezetheid op de inachtneming der Privilegien*, aangevangen werdt, alleenlijk, om eene *geheime Verbindtenis*, vierkant strijdig met dezelven door te drijven, al moest het dan ook geschieden, door eenen openbaaren aanval op het wettig recht des jeugdigen Erfstadhouders, of liever van dat der *Vrouwe Gouvernante*, die Hem in allen opzichte representeerde, door Haar het recht van beslissing bij het ontstaan van Geschillen tusschen Regeeringsleden te betwisten, niettegenstaande dat recht bij de Unie, op de duidelijkste wijze *aan de Heeren Stadhouderen*

in

Digitized by Google

in der tijd was toegekend. Een twist eindelijk, die door de tegenſtanders van de in 1747 herſtelde Staats en Stadhouderlijke Regeerwijze, bij verſcheidene gelegenheden zeer verminkt voorgedragen zijnde, eenen ſchadelijken indruk ten nadeele van het Erfſtadhouderſchap bij veelen heeft achtergelaten, waarom wij ons verplicht rekenen, de toedracht derzelver, zoo kort en beknopt ons mooglijk zij, aan onze Lezeren uit echte Bronnen te doen kennen. Laaten wij, tot beter verſtand van dit gezegde, de volgende algemeene aanmerking vooraf zenden.

Niets is bij alle onpartijdige en der waarheid hulde doende onderzoekers, van de ſchreeuwende misbruiken in den Regeeringsvorm, ſtaande de zoogenaamde *Tweede vrije Staatsregeering*, duidelijker in het oog gevallen, dan even dit: dat het in veele Hollandſche Steden niet mangelde aan *onderlinge ſchikkingen onder de Vroedſchappen*, geene andere ſtrekking hebbende, dan om de oudſten in rang zijnde, en de meeste invloed hebbende Regenten, de waarneeming van de voornaamſte Posten van Bewind in de Steden, en de bekleding van de voordeeligſte Commisſien in de Hooge Regeeringscollegien,

Digitized by Google

gien, elk op zijne tourbeurte te bezorgen, ten welken einde men *zoogenaamde Roosters* (*) maakte, om bij de gewoone jaarlijksche

(*) ROOSTERS. *Wat waren dit? en waar toe werden dezelven geformeert, en getrouwelijk in acht genomen?* Dit zal welligt een of ander onzer minkundige Lezeren hier vragen, en te recht: want uit de benaming *Rooster*, kan niemand de waare bedoeling, die deze *Ariſtocratiſche kuiperij* hadt, om zich zelven of zijne Familie en goede Vrienden een vetten brok te bezorgen, bij geene mooglijkheid opmaaken. Wij willen daarom ten gevalle van de zodanigen die vraag hier beantwoorden. — *Roosters* waren niets anders, dan zekere geformeerde Lijsten, van de Perſonen die in volgende jaaren tot Burgemeester, Gecommitteerde Raad, Gecommitteerde bij H. H. Mog., Gecommitteerden in de Provinciaale of Generaliteits Rekenkamers, Admiraliteiten, Oost- en Westindiſche Maatſchappijen, moesten benoemd worden, derwijze, dat *aan de eene zijde* verhoed werde, dat nimmer tegen de bepaalde graden van Bloedverwantſchap onder de Leden van een Collegie gezondigd werdt: en *aan de andere zijde*, om altoos zeker te zijn, dat als een Lid van Regeering in het eene of andere Collegie aftrad, Hij als dan onmiddelijk in een ander zou aankomen; op welke manier men altoos van het eene of andere lucrative ampt zich kon verzekert houden, zoo draa men niet meer tot het getal der jongſte Vroedſchappen behoorden. Dezen deelden van dien buit niet, en moesten eenige jaaren zich vergenoegen met *Stede-*

lij-

Digitized by Google

ſche verandering der Magiſtratuure tot een richtſnoer te dienen, bij het formeeren der Nominatien van een dubbel getal, welken als toen bij ontſtentenis van een *Stadhouder*, met zekere formaliteiten bij de Octroijen voorgeſchreven, aan de Staten gezonden werden, om daar uit de Electien van die Perſonen, *welken het eerst, of boven aan geplaatst* waren, te doen, en naar welke order zich dan de Staatsleden, in het doen der Electien wel ſtiptelijk gedroegen, wel en te recht begrijpende. dat zij op hunne beurt even dezelfde ſlaafſche volg-orde voor hunne ſteden noodzakelijk behoefden, zou de *Rooster* het waare en bedoelde effect forteeren, en zij zelven in het vervolg de daar door beoogde voordeelen voor zich en hunne vrienden verzekeren. — Dit het geval ten tijde dier zoo hoog geroemde *vrije Staatsregeering* geweest zijnde, wie ziet dan niet, dat niet eene ſtipte in acht neeming van den letter der

lijke Lastposten, of met het waarneemen van het *Schepensampt*. — Was deze handelwijze niet wel zeer overeenkomſtig met de *Privilegien der Steden*, waar voor men zulk eenen hoogen eerbied beweerde te hebben??

Digitized by Google

der Stedelijke *Privilegien* en *Octroijen*; maar veel eer, en wel voornamelijk de volg-orde van het geformeerde *Rooster*, het voorſchrift was, waar naar men zich bij het jaarlijksch veranderen der Stedelijke Regeeringen gedroeg, en dat men, dus doende, vierkant ſtrijdig met de Handveſten en Octroijen, bij die gelegenheden handelde? Het is wel zoo, dat men op de bij de Privilegien gefixeerde dagen, alle de Leden van de Vroedſchap bij Billietten convoqeerde, *omme volgens de Octroijen en Privilegien der Stad, te procedeeren tot het formeeren van Nominatien, beſtaande uit een dubbel getal van de bekwaamſte Perſonen, tot deze of geene Posten van Stedelijk of Gewestelijk bewind;* het was wel een conſtant gebruik, dat als dan, *naa den gebede om inlichting tot het doen van eene keuze, der geſchiktſte en kundigſte Leden tot dezelven*, die Octroijen werden voorgelezen, maar dat was alles *pro forma*, en wel ingezien, een ſtaatkundig aapenſpel. Want niet zoo zeer de *Octroijen*; niet zoo zeer de overreding van de gemoederen der ſtemmers, aangaande de kunde en braafheid van de aan hun bekende Perſonen; maar veel meer de *volg-order bij de Rooster* voorgeſchreven,

Digitized by Google

ven, was de ſpil waarop alles draaide, en waarnaar het formeeren van de Nominatie, en vervolgens de Electie geſchieden moest. Wie bemerkt in zulk eene handelwijze de bron van de grootſte misbruiken, de oorzaak van de willekeurigſte daaden niet? En van hier alle die misbruiken en aanmatigingen van gezach, waar over de Natie zulke hevige klachten aanhief, waar aan de *affchaffing der zogenaamde vrije Staatsregeering* in 1747. was dank te weeten, en welken onder de toen herſtelde oude *Staats en Stadhouderlijke Regeerwijze* volſtrektelijk niet admisſibel waren.

Intusſchen, hoe ſtrijdig ook dit alles met de wederinvoering der oude en wettige Staats en Stadhouderlijke Regeerwijze ten jaare 1747 ook zijn mogte; en hoe zeer WILLEM DE VIERDE deze onderlinge ſchikkingen, als ſtrijdig met alle gronden van Regeering, vernietigd en afgeſchaft had; het ontbrak echter daarnaa niet aan Stedelijke Regeeringscollegien, alwaar onder de oudſte Leden deze of ſoortgelijke misbruiken in het geheim aan de hand gehouden werden, niet alleen om zich bij voortduuring van de voordeeligſte Posten te verzekeren, maar ook om de Promotie van andere of jongere Regeeringsleden, tot het

Digitized by Google

conclave niet behorende, van het bekleden derzelver ontzet te houden, dewijl men altoos zorgde, bij het formeeren der Nominatien meester van de ſtemmen te zijn. Handelingen, welken natuurlijker wijze tot een bron van onderlinge twisten en verdeeldheden ſtrekten, die hoogſtſchadelijk waren ter bevoordering van den algemeenen welvaart des Vaderlands en dien der Ingezetenen, en welken binnen de Stad *Haarlem* te keer te gaan, aan de *Vrouwe Gouvernante* niet alleen de grootſte onaangenaamheden berokkenden; maar bovendien de oude zaden van ongenoegen tegen den vastgeſtelden Regeeringsvorm des Lands in veeler zielen ontkiemen deedt, zoo als uit eene ontwikkeling van het gebeurde in die Stad, ten duidelijkſten blijken zal.

Het was op den 7 *September* 1757, dat de Vroedſchap, tot het formeeren van eene nominatie tot Burgemeesteren voor het aanſtaande Regeeringsjaar bijéén zijnde, en bij meerderheid van ſtemmen een dubbel getal op dezelve gebragt hebbende, zich oogenblikkelijk twee præſente Leden bij monde, en een afwezig Lid bij geſchrifte, verklaarden, dezelve voor onwettig en informeel te houden, dewijl men van dezelve Perſonen geweerd had, die op de-

Digitized by Google

dezelve hadden behoren gebragt te worden, en dat uit dien hoofde die Nominatie niet geschikt was, om aan de *Vrouwe Gouvernante* ten fine van Electie te worden aangeboden, begerende, dat hun Protest aangenomen, en van herzelve aan H. K. H. bericht gegeven werdt. Dan, hoe zeer sommige Leden van oordeel waren, dat men het verzoek der Protesteerenden behoorde toe te staan; de meerderheid des Raads weigerde niet alleen de aanneeming van het Protest, maar zonden de Nominatie (even of 'er niets gebeurd ware) aan de *Gouvernante*, zich te dien tijde op *Soestdijk* bevindende, die, van wegens de Protesteerende Leden, ten zelfde tijde bericht van het gebeurde ontfing, met verklaring, *dat 'er was te kort gedaan, zoo wel aan de Privilegiën, als aan de Eer en reputatie van de daarbij gepasseerde Leden, en dat dit alles was voortgesproten* UIT EEN VERDRAG, DOOR DE MEERDERHEID IN HET GEHEIM AANGEGAAN. De *Gouvernante* verbaasd over dit bericht, en zich, uit hoofde van haare qualiteiten, verplicht rekenende, om zich op de gegrondheid of ongegrondheid dier klachten naauwkeurig te doen informeeren, besloot tot dat einde de Heeren VAN WASSE-

NAAR

Digitized by Google

NAAR en VAN DER DUSSEN naar de Stad *Haarlem* te doen vertrekken, met qualificatie, om aldaar op alles onderzoek, en van hunne bevinding rapport te doen, van welk besluit de Vorstinne kennis aan de Regeering gaf, met provisioneele surcheançe van de Electie. Dat H. K. H. op deze wijze handelende, niets anders deed, dan waartoe zij, volgens de macht aan de Heeren Stadhouderen van ouds toegekent, (en welke zij voor haaren onmondigen Zoon uitoefende) volkomen bevoegd was, zal wel niemand in twijfel trekken, die eenigermate bekend geworden is met de voornaamste grondwet van den Staat, de UNIE, bij welke het kennisneemen, en de vereffening van verschillen tusschen Regeeringsleden, in zaaken 's Lands belangen betreffende, aan Haar, als Moeder en Voogdesse van den onmondigen Stadhouder ten duidelijkſten was toegekent: doch de meerderheid der Haarlemsche Vroedschap dacht 'er geheel anders over: want sustineerende, dat de Nominatie op eene wettige wijze geformeert geworden was, en dat de *Vrouwe Gouvernante* tot het onderzoek onbevoegd ware, zoo verzochten zij van het ontfangen der gemelde Commissarissen verschoond te blijven, en dat H. K. H. de Electie

Digitized by Google

tie uit de overgeleverde Nominatie doen zoude. Dan, hiertoe kon die Vorstinne niet besluiten: en daar het onderzoek door de beiden Heeren voortgang hadt, (*) zoo oordeelde de meerderheid, zich daarover ten spoedigsten te moeten beklagen bij de *Staten van Holland*, ten dien einde op de *Heeren Gecommitteerde Raaden* begeerende, dat dezen de *Leden van Holland*, zonder verwijl, tot het houden van eene buitengewoone Bijeenkomst in den Haage convoceeren zouden, even of het Land in zulk een groot gevaar verkeerde, dat de gewoone Vergadering (die 14 dagen daarna gehouden moest worden) niet kon worden afgewacht. *Gecommitteerde Raaden*, intusschen van oordeel zijnde, dat het buitengewoon bijeenroepen der Leden, over een zaak waarvan de cognitie niet aan de Staaten, maar aan H. K. H. toekwam, onnodig was, difficulteerden in dat verzoek, *om redenen* (die zij naderhand aan de Staaten ter justificatie van

(*) Wij zullen straks, het geene 'er als toen tusschen de Commissie en de verdeelde Vroedschapsleden verhandeld is, vermelden; waarom wij onze Lezers verzoeken, tot dien tijd hun oordeel over dit geval op te schorten.

Digitized by Google

van hun gedrag opgaven) *dat zij daartoe in dit geval onbevoegd waren, dewijl het beſtond in eene klachte van de Haarlemſche Regeering, ingericht tegen H. K. H., rouleerende over de Præeminentiën en Prærogativen van het Stadhouderſchap. Een zaak, die zij begrepen, zich niet te moeten aantrekken, zonder aan H. K. H. gelegenheid te laten, ook haar belang in dezen voor te dragen:* en dus bleef alles in denzelfden ſtaat tot op den 28 *September*, dag, waarop de Staaten hunne gewoone Vergadering hielden, op welken de Gedeputeerden van *Haarlem* in last hadden, twee voorſtellen te doen, bevattende de EERSTE, *eene luide klacht over de weigering van Gecommitteerde Raden, om de Staten extraordinair te beſchrijven:* en de TWEEDE, *een verzoek aan de Staaten, om de op den 7 September geformeerde Nominatie te verklaren voor Wettig, en als gemaakt volgens de Privilegiën en Octroijen der Stad, en dezelve als zodanig te justificeeren, ten dien effecte, dat de Electie niet langer werde uitgeſteld.* Op welke laatſte propoſitie door *Hun Ed. Gr. Mog.* beſloten werdt, om dezelve Copieëlijk te zenden aan H. K. H. ten fine van Conſideratiën en Advis, aan welk verzoek door

Digitized by Google

door die Vorstinne reeds op den 5 *October* werdt voldaan, door het inleveren van een gedetailleerd Bericht van den waaren staat des geschils, ontstaan tusschen Haar en de onder elkander twistende Leden der Vroedschap, over de wettigheid of onwettigheid der geformeerde Nominatie, doch welk verschil door het gedrag der meerderheid, ten Haaren opzichte als nu geheel van natuur veranderd was, dewijl dezen, door eene geheel verkeerde voordragt, niet minder op het oog had, dan Haar te willen ontzetten van een recht, zonder hetwelk een ander, door die Leden zelfs erkend recht, (namelijk de handhaving van de Stedelijke Previlegiën) niet kon uitgeoeffend worden. „ *Aan Ons* (dus sprak die doorzichtige Vorstinne insubstantie) „ *Aan* „ *Ons competeert het recht van Electie uit* „ *overgeleverde Nominatiën. Die Electie* „ *moet door Ons gedaan worden, overeenkom-* „ *stig aan de Privilegiën der Steden, en hoe* „ *zullen Wij met eene gemoedlijke geruststel-* „ *ling voor Ons zelven, zodanig eene Electie* „ *doen, als Wij niet verzekerd zijn, dat de* „ *Nominatiën volgens het voorschrift der* „ *Privilegiën geformeerd zijn? En hoe zul-* „ *len Wij dat doen, als Wij in geval van*

„ *klach-*

Digitized by Google

„ *klachten, dat 'er tegen de Privilegiën ge-*
„ *handeld is, Ons op de waarheid of onwaar-*
„ *heid van denzelven niet zouden mogen in-*
„ *formeeren? En daartegen alleen is de Pro-*
„ *positie ingericht. — Verkeerdelijk brengt*
„ *de meerderheid het verschil daarhenen, als*
„ *of het zoude dependeeren van eene Interpræ-*
„ *tatie of Elucidatie van een Octroy, dat*
„ *alleen aan UEd. Gr. Mog. behoort. —*
„ *Maar is dat hier de quæstie? Heeft ie-*
„ *mand van de meerderheid, heeft iemand*
„ *van de minderheid der Haarlemsche Vroed-*
„ *schap, ooit of ooit, in dit exteerend geval,*
„ *voorgewend, dat hier in een Privilegie,*
„ *daar het op aankwam, en dat van weder-*
„ *zijden bepaald en specifiquelijk genoemd*
„ *wordt, eenige duisterheid resideerde, door*
„ *welkers opheldering alle verschil zoude we-*
„ *zen uit den weg geruimd? Of heeft niet*
„ *integendeel, zoo wel de minderheid als de*
„ *meerderheid, zich beroepen op duidelijke*
„ *en klaare Privilegiën, die alleen behoefden*
„ *te worden ingezien, om te oordeelen wie*
„ *van hun beiden het recht aan zijne zijde*
„ *heeft?* (*) *Hoe komt dan* (vraagt H. K.
„ H. al

(*) Om de kracht van dit gezegde wel te vatten, zal-

„ H. al verder) *hier eene illuçidatie of inter-*
„ *prætatie te pas? Waarom tragt men deze*
„ *zaak*

zal het zijne nuttigheid hebben hier aan te merken, dat de Meerderheid, (niet zonder een hatelijk oogmerk te bedoelen) het ontstaane geschil, in een geheel verkeerd daglicht voorstelde. De *Vrouwe Gouvernante*, wierp in dit geval, door informatiën te neemen op de *klachten van de Minderheid*, en de *defensie van de Meerderheid*, zich niet op *als tot een uitlegster van de zin en meening van de Octroijen*, maar alleen, *als eene middelaaresse en bevredigster van de beide verschillende partijen.* Tot het EERSTE, had Zij geene volstrekte bevoegdheid; als zijnde de Wetgevers (de Staaten) alleen gerechtigd, om bevorens gemaakte wetten te Illuçideeren, te Interpræteeren, te Altereeren, of geheel te vernietigen: maar wat het TWEEDE betrof: namelijk door tusschenkomste, verschillen over het al of niet opvolgen der wetten bij te leggen en te termineren (zoo als hier het geval was) daartoe was H. K. H. volkomen gerechtigd en verplicht. Dat recht ontnam haar de Meerderheid, door de zaak, met voorbijgang van H. K. H. aan de Staaten ter beslissing voor te stellen, en dus begong men eene dadelijke inbreuk op de Prœrogativen en Rechten van het Stadhouderschap. Dat de Vorstin zich daartegen verzette, was derhalven niet meer dan billijk; maar wie ziet dan ook niet, dat het hoogst onredelijk was, om Haar daarom als eene *Heerschzuchtige* aan de Natie, zoo voor als naa haar afsterven ten toon te stellen? Intusschen, de waare oorzaak van deze handeling was niet ver te zoeken.

Digitized by Google

„ *zaak te doen voorkomen, als of door eene*
„ *Eluçidatie en Interprætatie van U Ed.*
„ *Gr. Mog., de overgeleverde Nominatie*
„ *zoude behoren te worden gejustificeert, en*
„ *alzoo de Obſtakelen van eene uitgeſtelde*
„ *Electie weggenomen; daar beiden de Par-*
„ *tijën volmondig ſtaande houden, dat 'er in*
„ *hunne Privilegiën en Voorrechten geene*
„ *duisterheid is, en 'er bijgevolg ook geene*
„ *Obſtakelen kunnen wezen?*

„ *Hier mede* (gaat zij voort) *vermenen*
„ *Wij ontegenzeggelijk te hebben aangetoond,*
„ *dat de ſtaat des geſchils ten dezen gantsch*
„ *abuſivelijk bij de Propoſitie is voorgeſteld,*
„ *als of die alleen zoude conçerneeren de*
„ *meerderheid en minderheid van de Vroed-*
„ *ſchap,*

Zij was voornaamlijk te vinden in de ſteeds toe-neemende afkeerigheid van veelen tegen de in 1747 herſtelde Regeerwijze, waarbij de bevorens plaats gehad hebbende beſchikkingen over Regeerings-posten vernietigd waren geworden. Hier kwamen de reeds ontſtane onlusten, over den ontvlamden Oorlog tuſschen *Engeland* en *Frankrijk* bij, welken aan H. K. H. zoo veele verdrieten en onaangenaam-heden berokkende, zoo als wij ſtraks nader zullen moeten beſchouwen.

Digitized by Google

„ *ſchap, en door de Illuçidatie van U Ed.*
„ *Gr. Mog. zoude kunnen worden weggeno-*
„ *men; maar dat integendeel, dezelve nie-*
„ *mand anders conçerneert, dan Ons alleen,*
„ *die wel gereſolveert zijn, om een recht dat*
„ *Wij ontvangen hebben, door eene rechtvaar-*
„ *dige verdediging te bewaren, en ter zijner*
„ *tijd aan onzen lieven Zoone over te leveren.*
„ *Kan het de Heeren van Haarlem dan be-*
„ *hagen, Hem dat Recht te betwisten, en*
„ *oordeelen zij, dat het welvaren van hunne*
„ *Stad, en van den Staat daardoor zal be-*
„ *voorderd worden dat Hem dat recht ontno-*
„ *men worde, zij doen daar in, zoo als hun*
„ *oorbaarlijkst dunken zal, maar Wij, als*
„ *Moeder en Voogdesſe, zouden voorzeker ge-*
„ *loven, aan het vertrouwen dat U Ed. Gr.*
„ *Mog. in Ons hebben gelieven te ſtellen, veel*
„ *te kort te doen, indien Wij niet met eenen*
„ *dubbelen ijver bleven handhaven, een*
„ *recht dat Wij alleen custodieeren, en*
„ *waarvan het niet in Ons vermogen is het*
„ *geringſte deel af te ſtaan, of te laten ver-*
„ *loren gaan. — Dan, met de kennelijke be-*
„ *vinding, die Wij van de rechtvaardigheid*
„ *en æquiteit van U Ed. Gr. Mog. hebben,*
„ *behoeven Wij ook niet de minſte vreeze te*

Digitized by Google

„ *hebben, dat Onze Prinſelijke Weeze, in een*
„ *tijd dat Hij weêrloos is, bij toedoen van U*
„ *Gr. Mog. in zijne rechten zelfs de kleinſte*
„ *vermindering te verwachten heeft.* &c. &c.

Dus mannelijk en overtuigend, beweerde de *Vrouwe Gouvernante* de rechten van haaren onmondigen Zoon, tegen de geheime aanſlagen en meer openbaare inbreuken, die reeds in die dagen zich ſommigen te *Haarlem* op dezelven veroorloofden, en welke handelwijze zij weinig dagen daarnaa, in een zeer uitvoerige misſive aan de Staaten nog poogden te verdedigen. Het ſtuk te uitvoerig, en deszelfs inhoud voornamelijk op de door ons aangewezen gronden gebazeert zijnde, moeten wij ons onthouden, om hetzelve hier overteneemen, van meer belang oordeelende, kortelijk te vermelden, dat de Leden van de Ridderſchap, naa te vergeefsch geïnſteert te hebben, op de terugneeming van dat ſtuk, zich verplicht vonden te declareeren: „ *vol-*
„ *komen overtuigd te zijn, van de gefundeerd-*
„ *heid van het recht van H. K. H., en Zij*
„ *niets anders gedaan hadt, dan waartoe*
„ *Hoogstdezelve niet alleen was bevoegd,*
„ *maar ook indiſpenſabel was verplicht.*" En dat de Staaten, bij meerderheid van 14 ſtemmen,

Digitized by Google

men, het besluit namen, „ *om H. K. H. te* „ *bedanken voor de goede conduite die Zij in* „ *de behandeling dier zaake had gelieven te* „ *houden; en voorts te verklaren, dat het* „ *recht van informatie, waar over alleen de* „ *kwæstie was geweest, aan H. K. H., in* „ *haare hooge kwaliteit van Gouvernante,* „ *als custodieerende de rechten van het Stad* „ *houderschap, competeerde. Haar wijders* „ *verzoekende, om alle devoiren aan te wen-* „ *den, om door haare interçessie de gerezene* „ *differenten te conçilieeren, en de gebroken* „ *harmonie tusschen de Regenten te herstel-* „ *len.*" Een besluit, dat hoe billijk en rechtvaardig hetzelve ook zijn mogte, echter de tegenspraak ondervond, niet alleen van de Gedeputeerden der Stad *Haarlem*, maar ook van die der Steden *Dordrecht*, *Amsterdam*, *Rotterdam*, en *Brielle*, waartegen die van de *Ridderschap* hunne contra-aantekening reserveerden. Inmiddels was staande alle die gevoerde twisten, de Electie van *vier Burgemeesteren* uit de Nominatie van den 7 *September* 1757, tot den 21 *April* 1758 achter wege gebleven; doch toen de *Heer Oud-Burgemeester* WITTE, (een van de protesteerende Minderheid) en die ten onrechte van de

Digitized by Google

eerſte Nominatie geweerd was, op eene tweede door de Vroedſchap was gebragt geworden, zoo geſchiedde op den 22 *April* de Electie door H. K. H. waarmede de gevoerde twisten *op dien tijd* een einde namen. *Op dien tijd*, (zeggen wij) en zoo wij vertrouwen te recht, want de ondervinding leerde naa verloop van ruim vier maanden, dat het vuur van tweedracht niet was uitgedoofd, maar ſmeulend onder de asſche was gehouden geworden, om met eene vernieuwde woede bij de toen plaatshebbende jaarlijkſche verandering van de Magiſtrature te ontbranden, zoo als ons nu te vermelden ſtaat.

Hoe zeer het gebeurde op en naa den *7den September* 1757, had behooren te dienen, om de *geheime inconſtitutioneele Verbindtenis van de meerderheid der Vroedſchap*, tot benadeeling van hunne medeleden, welken tot die coalitie niet behoorden, finaal te vernietigen, en dat alles hun had behoren aan te ſporen, om in het vervolg, door zulk een gedrag, niemand van de bekleding der voornaamſte Posten van Bewind uit te ſluiten; zoo bleek echter op den 7 *September* 1758, dat men op denzelfden voet bleef voortgaan, door den Heer *Oud Schepen* VAN ECHTEN, (dezelf-

Digitized by Google

zelfde, die reeds het jaar bevorens geprotesteerd had, en als nu ten derdenmale aan de tourbeurte was, om op de nominatie gesteld te worden) van dezelve af te houden, en de aldus geformeerde Nominatie, ten fine van Electie, aan de *Vrouwe Gouvernante* te zenden. Een daad, tegen welke zich niet alleen den genoemden VAN ECHTEN, maar ook de Præsident Burgemeester WITTE, en de Heeren Raaden LA CLÉ, PARVÉ, VAN DER WAAIJEN, VAN DEN BROEK, VAN ZAANEN, CAMERLING, STENIS, en VAN HOGENDORP, dadelijk verzetteden, door een Protest, waarbij zij sustineerden, „ *dat 'er informaliteiten bij het* „ *formeeren der Nominatie waren begaan*, en „ *dat mitsdien dezelve, als niet legaal, aan* „ *H. K. H. niet kon worden aangeboden*, ver„ *zoekende, dat van dit hun Protest aan de* „ *Vrouwe Gouvernante bij het overleveren* „ *der Nominatie zoude worden kennis gege„ ven.*" Dan, dit baatte deze 10 Leden luttel. De Commisie, (bestaande uit Personen, die tot de saamverbondenen behoorden,) gaven eenvouwig de Nominatie aan de Vorstinne over, met verzoek om spoedige Electie, doch van het Protest werd geen woord melding gemaakt. Met dit alles was H. K.

Digitized by Google

K. (zoo als ſtraks blijken zal,) van het geen 'er gebeurt was, reeds ten vollen onderricht: en van oordeel zijnde, *dat de aan Haar overhandreikte Nominatie, niet zoo zeer door eene vrije ſtemming van de Vroedſchap, maar alleen door den onwettigen invloed van de verbondene Leden was geformeert geworden, en dat dezen langs dien weg, ten derdenmaale eene ſtetrisſure toebragten aan den Oudſchepen* VAN ECHTEN; zoo deedt Zij daarop den volgenden dag per Misfive de Electie naar *Haarlem* afgaan, eligeerende den voornoemden VAN ECHTEN tot Burgemeester, niettegenſtaande zijnen naam op de Nominatie niet geplaatst was: bevelende aan den Hoofdofficier CAMERLING, om de geëligeerde Heeren, door het afneemen van den Eed, in de posſesſie van hunne Ampten te ſtellen. Dan, wat gebeurt 'er? De Heer CAMERLING de geëligeerde Heeren tegen 12 uuren van den 10 *September*, tot het afleggen van den Eed op het Stadhuis geconvoceert hebbende, zoo had de beëdiging wel plaats, doch dit belette niet, „ *dat twee derzelver proteſteerden tegen de aanſtelling van* VAN ECHTEN *buiten de Nominatie*, verklarende „ *Hem als ten onrechte geëligeert, en niet* „ *ge-*

„ *gezind te zijn, om zich met denzelven over*
„ *eenige zaaken van Regering als Burge-*
„ *meester in te laaten, voor dat de zaak*
„ *door de Vroedſchap zoude zijn getermi-*
„ *neerd:*" waar mede het werk op dien dag een einde had. Doch op den daar op volgenden, eene buitengewoone bijeenroeping van de Vroedſchap geſchied zijnde, zoo werden deswegens de hevigſte klachten en Protesten over en tegen het verrichte van H. K. H. door de 18 Leden aangeheven, en door dezelven geïnſteert, op het inmediatelijk afzenden van eene talrijke Commisſie aan de *Gouvernante*, met last, om zich niet alleen over het gebeurde te beklagen; maar ook, om H. K. H. te verzoeken, *om de gedaane Electie van den Heere* VAN ECHTEN, *buiten de Nominatie, te willen houden als niet gedaan, en als nog een ander Perſoon, uit de overgelexerde Nominatie, in zijne plaats te eligeeren.* Aan welk beſluit weldra voldaan wordende, zoo vervoegden zich de Leden dier Commisſie wel ſpoedig bij H. K. H. ter volvoering van dien last, doch met geen ander gevolg, dan dat de *Vrouwe Gouvernante*, na het aanhooren van hunnen uitvoerigen voordracht, (daar heenen lopende, als of

Digitized by Google

die *Vorstinne*, bij overlijding de Electie gedaan hadde,) volmondig ten antwoord gaf: „ *Het gunt ik gedaan hebbe, is geschied naa* „ *rijpe deliberatie, en zoo ik vermeene, vol-* „ *gens de Privilegien. De Heeren kunnen* „ *daar tegens doen dat zij goedvinden, en* „ *voor God, het Land, hunne Stad, en voor* „ *hun zelven in goede conscientie, kunnen* „ *verantwoorden.*" Daarbij voegende: „ *Men* „ *is in een vrij Land, alwaar zulks is ge-* „ *permitteerd, en daar Justitie plaats heeft,* „ *en te vinden is. Terwijl ik hoope en ver-* „ *trouwe, dat de Heeren van mij ook wel* „ *zullen willen denken, dat ik uit geene an-* „ *dere oorzaken ietwes gedaan hebbe.*" Met welk kort en bestemd antwoord de Leden der Commissie vertrokken, en van derzelver wedervaren aan hunne Committenten Rapport deden, die daar over niet weinig te onvreden zijnde, het besluit namen, om zich, even als in den voorgaanden jaare, te wenden tot de Vergadering der *Staaten van Holland*, ten einde deze te verzoeken, om de nodige voorziening tegen deze *schijnbaar overhaaste en willekeurige stap* van de *Vrouwe Gouvernante te doen.*

Schijnbaar overhaaste en willekeurige stap (zeg-

(zeggen wij) want in dat licht werdt dezelve door de meerderheid der Haarlemsche Vroedschap geplaatst. Doch dat dezelve alles behalven *willekeurig* en *schijnbaar* was, bleek duidelijk, uit het geen H. K. H. na den afloop dier Conferentie bewerkstelligde, hetwelk in niets minder bestondt, dan in een duidelijk blijk, *dat zij de Electie naar rijp beraad had verricht, en opgevolgd wilde hebben*, hierin bestaande, door aan den Heer *Hoofdofficier* CAMERLING toe te zenden, de navolgende Publicatie en aanschrijving:

„ *Wij* ANNA &c. *Allen de geenen die deze*
„ *zullen zien of hooren lezen, Salut! Alzoo*
„ *tot Onze kennisse is gekomen, dat niettegenstaande onze Electie, in conformité van*
„ *de Privilegien der Stad Haarlem, van den*
„ *Persoon van* SALOMON VAN ECHTEN *tot Burgemeester van dezelve Stad is geschied, en*
„ *dat dezelve daartoe behoorlijk in den Eed is*
„ *genomen, nochthans sommige Leden van*
„ *de Regeering der voorschreven Stad Haarlem zich niet ontzien, om de voorschrevene onze gedaane Electie van den Burgemeester* SALOMON VAN ECHTEN *op allerhande wijzen te wederstreven, en denzelven in de functie zijner Bedieninge te tur-*

„ *bee-*

„ *beeren; al het welke Wij niet anders kun-*
„ *nen aanzien, als voor directe oppoſitien*
„ *aan Onze Perſoon en Wettig gezach;* Zoo
„ IS HET, *dat wij daar tegen willende voor*
„ *zien, naa ernſtige deliberatie hebben goed-*
„ *gevonden, door deze Onze Publicatie de*
„ *voorgemelde Leden van Regeering, en*
„ *voorts allen en een iegelijk wie hij zoude*
„ *mogen zijn, ſerieuſelijk te vermanen en te*
„ *waarſchuwen, zich van zulks in allen ma-*
„ *nieren te onthouden: en tegelijk* Mr. DA-
„ NIEL JAN CAMERLING, *Hoofdofficier der*
„ *Stad Haarlem te gelasten, de voorſchre-*
„ *ven onze gedaane Electie van* SALOMON
„ VAN ECHTEN *tot Burgemeester derzelver*
„ *Stad, door den arm der juſtitie te maintie-*
„ *neeren, en te doen reſpecteeren, en in cas*
„ *van aanhoudende weigering en wederſtre-*
„ *ving, zich daarop te informeeren, en zij-*
„ *ne bevindingen aan Ons over te ſchrijven,*
„ *zonder daar van te blijven in gebreken.*
„ *Lastende en bevelende wijders, dat deze*
„ *van den Raadhuize der Stad Haarlem zal*
„ *worden gepubliceerd, en voorts geaffigeerd,*
„ *ter plaatſe daar zulks gewoon, en te ge-*
„ *ſchieden gebruikelijk is &c. &c.*" En wel-
ke Publicatie, niet ſlechts ten overſtaan van

wel-

Digitized by Google

welgemelden Heere CAMERLING, van den Raadhuize werdt afgekondigd, en op de gewoone plaatſen geaffigeerd; maar daar en boven ook *aan zijn Woonhuis* werdt aangeſlagen, ten blijke dat Zijn Ed. zich naar den inhoud deszelven gedragen zoude. En geen wonder voorzeker, daar het buiten alle bedenking was, dat de Heer CAMERLING volkomen inſtemde met de gedachten van H. K. H., en dat Hij hoogstderzelver gevoelens en handelwijze als wel en wettig aanmerkte.

Geheel tegenſtrijdig met dit alſints loffelijk gedrag des Hoofd-Officiers, was intusſchen dat van de ſaamverbondene Vroedſchappen. Want deze bemerkende de onverzettelijkheid der *Gouvernante*, zoo addresſeerden zij zich, even als in den voorgaanden jaare, bij verzoekſchrifte aan de *Staaten van Holland*, zich beklagende over het gebeurde, en tevens verzoekende, om maintenue van de Privilegien en Octroijen hunner Stad: welk ſtuk gelezen zijnde, oogenblikkelijk gezonden werdt aan de *Vrouwe Gouvernante*, met verzoek, om de Vergadering te dienen van Hoogstderzelver Conſideratien en Bericht, aan welk beſluit die Vorstinne op den 14 *December* derwijze voldeedt, dat niemand, die het oog

op

Digitized by Google

op de regte plaats heeft, een oogenblik in twijfel behoeft te ſtaan, om te beſluiten, dat de tegen de Vorstinne ingebragte klachten van de Haarlemſche meerderheid, ongefundeert, en van genoegzame gronden ontbloot waren: vooral, wanneer men in aanmerking neemt het verſlag dat H. K. H. bij die gelegenheid deedt, van het gunt ſints eenigen tijd bij de meerderheid der Vroedſchap was gepractiſeert geworden, tegen den letter der Privilegien en Octroijen, en tot ondermijning van de wettige Prærogatieven en Rechten van den onmondigen Erfſtadhouder. Laaten wij, ter ſtaving van dit gezegde, de Vorstinne zelve doen ſpreeken, daar zij zich aldus hooren liet:

„ Het is nu omtrent drie jaaren geleden, „ dat ter Onzer kennisſe gebragt wierd, *dat* „ 20 *van de* 32 *Vroedſchappen der Stad* „ *Haarlem, met elkander eene Verbindtenis* „ *zouden hebben aangegaan, met uitſluiting* „ *van* 12 *hunner Medeleden, en dat aan* „ *het hoofd van die Cabale zich bevondt Mr.* „ JACOB DEUTZ. Het een en ander kwam „ ons onwaarſchijnlijk voor. Het *Eerſte*, „ om dat het aan de Regenten van Haarlem, „ die voor 1748 in de Regering waren ge-

„ weest,

Digitized by Google

„ weest, niet onbekend was, dat de Corres-
„ pondentie, die in dezelve Stad bij de
„ aankomst van onzen Doorluchtigſten Ge-
„ maal tot het Stadhouderſchap ſubſiſteer-
„ de, als ſtrijdig met de fundamentele wet-
„ ten der Regering, en verkortende het
„ Stadhouderlijk gezag, op deszelfs expres
„ goedvinden formeelijk was vernietigd; en
„ dat daar naa, bij de verandering der Re-
„ geering in 1748, expreſſelijk was geordon-
„ neerd, dat de Regenten zich punctueelijk
„ zouden hebben te wagten, van in het ver-
„ volg eenige Correspondentie te formeeren,
„ hetwelk ook bij elk van hun aangenomen
„ was. En het *Tweede*, om dat gemelde
„ Mr. JACOB DEUTZ een van de eerſte Re-
„ genten geweest was, die aan wijlen Onzen
„ doorluchtigen Gemaal onder het oog had
„ doen komen, de onbeſtaanbaarheid van de
„ voorſchrevene Correspondentie, bij welke
„ hij, bekledende het Ampt van *Bailliuw van*
„ *Kennemerland*, geſecludeert was van alle
„ andere Ampten en Bedieningen: en dat Hij
„ ſedert de vernietiging van die Correspon-
„ dentie, door de Electie van wijlen Onzen
„ Doorluchtigſten Gemaal, was geworden
„ *Hoogheemraad van Rhijnland*, en ook
„ *Bur-*

Digitized by Google

„ *Burgemeester van de Stad.* Wij oordeel-
„ den nogthans verplicht te wezen Ons daar-
„ op te informeeren, en wierden welhaast
„ gewaar, dat het eene niet minder waar
„ was dan het andere (*).

„ Wij begrepen aanstonds de onbetaamlijk-
„ heid van die daad, waar mede op eenmaal
„ de Privilegien van Haarlem den bodem
„ werden ingeslagen, de Constitutie van de
„ Regeering gerenverseerd, en aan 12 Le-
„ den van de Regeering het recht benomen,
„ dat zij bij hunne aanstelling eguaalijk met
„ hunne Medeleden verkregen hadden, en
„ waar

(*) Gewichtige ontdekking in de daad, om de waardije der klachten over dit zoo veel opspraaks verwekt hebbend geval te kunnen berekenen, en tevens te zien hoe onbillijk de tegenstand was die H. K. H. over hetzelve van de 18 Leden der Vroedschap ondervinden moest! Behoeven wij hier aan te wijzen het dubbelhartig gedrag van den Heer DEUTZ, die in 1748, de geheime Verbindtenis aan den dag bragt, om dat dezelve hem secludeerde van het Hoogheemraadschap en Burgemeesterschap, en die zich intusschen nu in 1758, aan het hoofd van de saamverbondenen geplaatst had, en de luidste klachten aanbief? Wie toch, die zijn oordeel door geen partijschap overdwarsen laat, ontdekt in dit alles niet een bewijs van de grootste eigenbaat en dubbelhartigheid.

Digitized by Google

„ waar van zij niet konden gepriveerd wor-
„ den als door Misdaad, verlies van Poorter-
„ schap, of om andere oorzaken bij de Pri-
„ vilegien, of in Rechten gewettigd, en dat
„ zulk een bestaan niet kon of vermogt toe-
„ gelaten te worden. — Wij wisten onze
„ verplichting, om alomme eene goede Po-
„ litie te doen handhaven, de Steden en Le-
„ den van dezelven bij hunne Gerechtighe-
„ den en Privilegien te bewaren, en alle
„ misbruiken ter contrarie, met 'er daad te
„ doen ophouden. Doch in plaatse van aan-
„ stonds gebruik te maken van Onze wettige
„ authoriteit, om die Cabaal onmiddelijk te
„ doen verbreken, præfereerden Wij voor-
„ eerst den weg van zagtheid in te slaan, en
„ requireerden bij Ons den een en ander van
„ de verbondene Leden, die wij over hun
„ gemaakt Verdrag onderhielden, en vermaan-
„ den om daar van te resisteeren, met allega-
„ tie van redenen, waarom dit zoo eerder
„ zoo beter behoorde te geschieden: doch
„ het antwoord, dat Wij daarop ontfingen,
„ strekte minder om de verbindtenis te ont-
„ kennen of te justificeeren, dan wel om die
„ op alle wijzen te excuseeren en te colo-
„ reeren, onder anderen daar mede, dat bij

Digitized by Google

„ bij die Verbindtenis niets vervat was, dat
„ aan de Rechten van Onzen Zoon eenige
„ præjuditie konde geeven. — Wij vermeen-
„ den echter redenen te hebben, om te mo-
„ gen verwachten, dat bij nader overleg en
„ dieper inzien in de zaak, de Verbondene
„ Leden bedacht zouden wezen op middelen
„ van redres: immers Wij verlieten Ons
„ hierop, doch met geen ander gevolg, dan
„ dat de eerstkomende Nominatie tot Burge-
„ meesteren in 1756, op welke twee van de
„ 12 gesecludeerde Leden, met name SALO-
„ MON VAN ECHTEN en Mr. DANIEL JAN CA-
„ MERLING gepasseerd, en twee van de jon-
„ gere Verbondenen aan hun waren gepræ-
„ fereerd, duidelijk deed zien, dat de ge-
„ melde Verbindtenis bleef subsisteeren. Wij
„ hebben hetzelve niet onopgemerkt laaten
„ doorgaan, maar Onze surprise en ongenoe-
„ gen daar over getoond, met herhaalde
„ dehortatie van die handelwijze; doch uit
„ consideratie dat de gemelde twee gepas-
„ seerde Leden, VAN ECHTEN en CAMERLING,
„ deswegens geene klachten aan Ons hadden
„ ingebragt, en Wij altoos hoopten dat Onze
„ gematigde handelwijze de verbondene Le-
„ den te eerder op den regten weg zouden
„ bren-

Digitized by Google

„ brengen, hebben Wij, echter onder se-
„ rieuse recommandatie voor het toekomen-
„ de, de Electie uit die Nominatie gedaan,
„ welke de verbondene Leden ons daar na
„ hebben durven tegenwerpen als een goed-
„ keuring van hun doen. Wij hebben deze
„ zaak daarbij niet gelaten, maar van tijd
„ tot tijd dezen en genen van die Cabaale on-
„ derhouden, om tot voorkoming van ver-
„ dere moeijelijkheden en onaangenaame ge-
„ volgen, van dit odieuse werk een einde
„ te maken: doch al mede zonder eenig ef-
„ fect.

„ Hierop is de tijd weder genaderd tot het
„ formeeren eener Nominatie van Burgemees-
„ teren voor 1757, wanneer de verbondene
„ Leden, door het afsterven van een der 12
„ gesecludeerden, tot het getal van 21 was
„ aangegroeid, voortgaande in het mainte-
„ neeren en dadelijk werkstellig maaken van
„ hun ongeoorloofd Verdrag, van de Nomi-
„ natie hebben afgelaten de Heeren WITTE,
„ VAN ZAANEN en VAN ECHTEN, alle drie re-
„ sorteerende onder de gesecludeerde Leden,
„ schoon zij, naar het aloud gebruik, gegrond
„ op de Privilegiën, daarop hadden moeten
„ gebragt worden." De *Vrouwe Gouvernan-*

Digitized by Google

te, hierop aan de Staten herinnert hebbende, het gebeurde des vorigen jaars, tot het tijdſtip dat de Reſolutie van den 19 *November* bij de Staten genomen was, (dat door ons hier voren is verhaald) geeft daarop een bericht van het geene 'er alstoen tusſchen de verdeelde Vroedſchapsleden ter eener, en de door H. K. H. benoemde Commisſarisſen ter anderer zijde, over de geheime Acte van Verbindtenis was verhandeld, en wat bij die gelegenheid, op verſcheidene tijden in die bijeenkomsten was voorgevallen, hetwelk alles, wanneer men het confronteert met het geene door de ſaamverbondenen, over dat geval is voorgedragen, elk onbevooroordeeld Lezer doet verbazen, en geen oogenblik doet aarzelen, om te beſluiten, dat de Hoofdbeleiderен van die netelige twisten, niet ter goeder trouwe handelden, om dezelven uit den weg te ruimen, maar dat zij integendeel niets onbeproefd lieten, om de plaatshebbende verdeeldheden te doen voortduuren. Want naa het houden van veele vruchteloſe bijeenkomſten, te dien tijde, hadden de Commisſarisſen het zoo verre gebragt, dat er met wederzijdſche toeſtemming eenige Pointen en Artijkelen, dienende ter asſopiatie van alle dif-

Digitized by Google

differenten opgeſteld werden, welken voornamelijk in deze navolgende twee begrepen waren: in de eerſte plaats; *om af te zien van alle Verbindtenisſen, zoo aan de eene als aan de andere zijde:* en in de tweede plaats: *Om voortaan en in het vervolg niemand om eenigerhande zaaken van de Nominatiën te verſteken.* — Eenvouwige voorwaarden voorzeker, die ligtelijk door de twistende partijën aan te neemen en te volvoeren waren, wanneer hun het herſtel der geſchondene Harmonie regt ter harte gegaan hadde! Dan, dit voornemen was bij de ſaamverbondene Meerderheid zeer verre te zoeken. „ *De geſeclu-* „ *deerde Leden*, (zegt de *Vrouwe Gouver-* „ *nante*) *waren wel gereed om daaraan hun-* „ *ne toeſtemming te geeven; doch de verbon-* „ *dene Leden maakten niet alleen reflectiën,* „ *op de gebezigde woorden:* OF OM EENI- „ GERHANDE ZAAKEN; *maar difficulteerden* „ *ook om zulks* BIJ GESCHRIFTE *te doen, en* „ *meenden, dat het genoegzaam ware, het* „ *een en ander, wanneer men de zaak eens* „ *was,* BIJ MONDE *aan te neemen.*" Hierop een omſtandig bericht gegeven hebbende, van het bij herhaling aanvangen, en eindelijk tweemaal afbreken der Onderhandelingen (in eene

Digitized by Google

van welke de *Acte van Verbindtenis* in het vuur geworpen en vernietigd was geworden) vervolgd H. K. H. in dezer voegen: „ *De* „ *tijd heeft echter welhaast geleert, dat het* „ *voornemen van de verbondene Leden, met* „ *de verbranding van hunne ſchriftelijke Ac-* „ *te van Verbindtenis, geenſints veranderd* „ *was, en dat men onverzettelijk bleef, om-* „ *de Cabaal, (die door de dood van nog een* „ *der geſecludeerde Leden, nu tot het getal* „ *van 22 gekomen was,) te maintineeren,* „ *en hunne eerlijke en onbeſproken Mede-* „ *Regenten bij continuatie te verongelijken,* „ *want den 7 September 1758 daar zijnde,* „ *was de zaak wederom in diervoege gediri-* „ *geerd, dat de Heer* VAN ECHTEN, *ten der-* „ *denmaale van de Nominatie is afgelaten,* „ *waarover Hij, met zijne medegeſecludeer-* „ *de Leden zijn beklag aan Ons heeft gedaan,* „ *verzoekende, dat wij die aanhoudende en ho-* „ *nende grief zouden willen repareeren, te-* „ *vens overzendende eene Nominatie, conform* „ *aan de Privilegiën der Stad. Wij hebben,* „ (bericht H. K. H. al verder) *daarop ook* „ *ontfangen de Nominatie zoo als die bij de* „ *verbondene Leden was geformeerd, en uit* „ *die twee Nominatiën, tot Burgemeesteren,* „ *onder anderen, niet willekeurig, maar uit*

„ *de*

Digitized by Google

„ *de hoogſte drang en noodzaak geëligeert* SA-
„ LOMON VAN ECHTEN. *Wat bij gelegenheid*
„ *van de beëediging op de kamer van Burge-*
„ *meesteren is ondernomen; wat daar na ge-*
„ *tracht is door een onwettig vergaderde Vroed-*
„ *ſchap ter uitvoer te brengen; en welke vreem-*
„ *de en buitenſpoorige zaaken al verder zijn in*
„ *het werk geſteld, paſſeeren Wij alhier. la-*
„ *tende Wij dat alles ter ontdekking over aan*
„ *den tijd, van welken, en van de waarheid*
„ *Wij te gelijk verwagten, dat Onze aequita-*
„ *bele en wettige gedragingen in deze en veele*
„ *andere gevallen, eindelijk zullen geſteld*
„ *worden boven het bereik van den Laster*
„ *en de wrevelige aanwrijvingen, waar van*
„ *Wij ons voor God, voor UEd. Gr. Mog.,*
„ *en voor gantsch Nederland onſchuldig ken-*
„ *nen, als nimmer iets anders bedoelende,*
„ *als bij het handhaven van Ons legitiem*
„ *gezag en de Rechten van Onzen Zoon, dit*
„ *Land, de Steden, Leden, en Ingezetenen*
„ *van hetzelve toe te brengen, al dat geene,*
„ *dat wezenlijk kan uitmaken hun welvaart*
„ *en geluk.*

Op zulk eene ernstige en beſtemde wijze ſprak de *Vrouwe Gouvernante* over de veele onaangenaamheden, die Zij aanhoudend had

Digitized by Google

moeten ondervinden geduurende Haar Bewind, zelfs tot het tijdſtip, dat Zij reeds op den rand des grafs ſtond, daar Zij weinige dagen naa de inlevering van dat ſtuk den adem uitblies! Het is zoo, de verbondene Vroedſchappen bleven naa het afſterven dier Vorstinne niet in gebreke, om door een zeer uitvoerige Memorie, ware het mogelijk, hun gedrag te justifiçeeren, en het Bericht van de *Gouvernante* te wederleggen, maar het heeft nimmer ontbroken aan de zodanigen, die naa de Lecture van dat Stuk niet weinig in hunne begrippen verſterkt zijn geworden, dat hoe zeer de Gouvernante iets ſtrijdigs met de Octroijen verricht had, 'er echter aan de zijde der Meerderheid nog veel onbehoorlijker middelen gebruikt waren, om zich van de lucratiefſte posten van Bewind te verzekeren, ten nadeele van anderen, die op dezelven, zoo al geen meerder, ten minſten een gelijk recht hadden: en dat het niet meer dan plichtmatig was, dat de *Vrouwe Gouvernante* zich daar tegen op eene nadrukkelijke wijze hooren liete. De ſpoedige dood dier Vorstinne was oorzaak, dat het ſtuk niet alleen nooit tot Haare kennisſe kwam; maar dat het nimmer door Haar of door iemand van ha-

Digitized by Google

harentwegen is wederlegd geworden, in welk geval naar alle waarſchijnlijkheid, het onzijdig Publiek, op wisſer gronden over hetzelve zoude hebben kunnen oordeelen, dan nu, daar de *Staaten van Holland*, ruim 8 maanden naa het overlijden van H. K. H. eene Reſolutie namen, waarbij zij verklaarden, *uit eene waare eerbied voor de nagedachtenis van H. K. H. het voorſchreven different te laten ongedecideerd.* — Eene uitſpraak welke bij veelen, die der *Gouvernante* in Haar leven, en zelfs naa Haar afſterven, een vijandig hart toedroegen, als een Triumph voor de Meerderheid is toegejuicht geworden; doch die naar het gevoelen van anderen, veel eerder is aangemerkt, als een gevolg van de hooggeſtene argwaan tegen die Vorſtinne, als was Zij de voornaamſte oorzaak van de nadeelen welken aan de Ingezetenen van deze Republiek, bij gebrek van behoorlijke beſcherming aan de Koop- en Zeevaardije dezer Landen, door de *Engelſchen* zoo willekeurig als onrechtvaardig waren aangedaan, ſints de uitbarsting van den oorlog tuſſchen *Engeland* en *Vrankrijk*. Het is deze aanmerking, die ons wenkt, om verſlag te doen, van het geene te dien tijde

Digitized by Google

deswegens in ons Vaderland is voorgevallen, waar toe wij nu zullen overgaan.

Aanleiding tot deze nieuwe vijandelijkheden tusschen de beiden zoo even genoemde Natiën, was de onbepaalde uitdrukking, gebezigd in het *IX Artykel* van het Vredestractaat ten jaare 1748 te *Aken* getekend, waarbij ten opzichte van beider *Americaansche Bezittingen*, gecontracteert was, „ *Dat alle* „ *dingen aldaar zouden gebragt en herſteld* „ *worden, op dien voet, op welken zij wa-* „ *ren, of behoorden te wezen, voor het aan-* „ *vangen van den toen ten einde gebragten* „ *oorlog.*" Indedaad, de bloote opgave van deze algemene uitdrukking en bepaling, omtrent een onderwerp van die aangelegenheid, als de voornoemde Bezittingen voor de beiden Volken waren, die reeds van ouds eene verbazende jalouzij tegen elkander aan den dag gelegd hadden, en op de uitbreiding van hun gezach altoos bedacht waren,) deedt reeds, ten tijde van de tekening des Akenſchen verdrags, bij veele doorzichtigen de vrees ontſtaan, dat 'er weinig jaaren behoefden te verlopen, of even deze onbeſtemde uitdrukking, kon gelegenheid geeven tot eenen

Digitized by Google

eenen nieuwen krijg, dewijl niets natuurlijker te verwachten was, dan dat de vraagen: *op welken voet waren de dingen vóór den oorlog?* en *hoe behoorden zij naa het eindigen van denzelven te wezen?* op eene zeer verschillende wijze, te *Parys* en te *Londen* zouden beantwoord worden, en dat elk dier Hoven in volgenden tijd, zodanig eene uitlegging aan dat Artijkel geven zou, als meest dienstbaar kon gerekend worden, ter bevoordering van hunne zoo zeer uitéénlopende ſtaatkundige inzichten en bedoelingen. Ongelukkig voor ons Vaderland, werdt der zodaniger vreeze voor nieuwe onlusten tuſſchen *Vrankrijk* en *Engeland* al ſpoedig zeer gegrond bevonden, dewijl zij elkander beſchuldigden van handelwijzen, ſtrijdig met de bepalingen van het zoo even genoemd Vredestractaat, jaa zelfs als zwanger gaande van vijandelijke oogmerken. Deze laatſte beſchuldiging ten laste van de *Engelſchen*, ſints eenigen tijd te *Parys* zoo algemeen aangeheven, verkreeg aldaar weldraa een graad van zekerheid, toen het Cabinet van *St. James* een talrijke Oorlogsvloot naar *America* zendende, geen geheim van deszelfs beſtemming maakte, als moetende naar hun voorgeven alleenlijk dienen, tot beſcher-

ſcherming van hunne Bezittingen, en tot bevoordering van hunnen Koophandel in die Gewesten. Dan, hoe glimpig dit voorwendſel ook zijn mogt, men ſloeg 'er in *Parys* geen geloof aan, en ſchreef het zenden dier Oorlogsvloot aan vijandelijke oogmerken toe, daar heenen ſtrekkende, om zich niet ſlechts van den vrijgeſtelden Handel *langs de Kusten;* maar ook van den verbodenen *met de Binnenlanden des Lands* te verzekeren, en tevens van die ſterktens, die de *Franſchen* tot verhindering van den laatstgenoemden, op Engelſchen grond gebouwd hadden, van de *Miſſiſippi* tot aan *Canada* toe: een vermoeden dat aldaar niet weinig geſterkt werd, toen het zekere bericht inkwam, dat het *Engelſche Hof* zich alle moeite gaf, om dat van *Madrid* tot deszelfs belangen over te haalen, door te begeren, dat hetzelve de ſtipſte Neutraliteit, ten aanziene van de ontſtaane verſchillen met *Vrankryk* in acht neemen zoude.

Benarrende toeſtand voor het *Franſche Rijk*, voor hetwelk eenen duurzamen Vrede zulk eene noodzaaklijke behoefte in dat tijdſtip was, vooral wanneer men deszelfs toenmalige inwendige geſteldheid met eenige opmerkzaamheid nagaat! De *Geldmiddelen* en het

Digitized by Google

het *Zeewezen* van dat uitgeſtrekte Rijk, (beiden de voornaamſte middelen, om met eenig uitzicht op ſucçes tegen *Engeland* eenen oorlog te voeren,) waren nog in dien zeer verwarden en diep vervallen toeſtand, waarin zij geduurende den vorigen oorlog gezonken waren, en LODEWIJK DE XV., met verzaking van zijne plichten, op den duur zich vermaakende in de armen van zijne Maitreſſen, ſcheen zich des niet te bekommeren, zoo min als over de toen plaats hebbende hoog gaande verdeeldheden, onder de Staatsministers, en de onderſcheidene Rangen en Claſſen des Volks, die allerwegen hunnen ſchadelijken invloed gevoelen deden. Een toeſtand derhalven zeer verſchillende met die van *Engeland*, alwaar men, ſteunende op eene aanzienelijke Zeemacht, en veeler zielen vervuld met eene brandende begeerte, om voorheen ondervondene verliezen aan de *Franſchen* betaald te zetten, door de Natie eene algemeene kreet tot het aanvangen van eenen nieuwen Oorlog hoorde aanheffen, die weldraa van het eene tot aan het andere einde van dat machtig Rijk zich uitſtrekte, naa dat de Oorlogsvloot de reize naar *America* hadt aangenomen, en tevens alle hoop op het behoud

Digitized by Google

houd van den Vreede ten eenenmaale verdwenen was.

Goede raad, ter verkrijging van dit laatſte, was derhalven op dat tijdſtip in *Vrankrijk* duurder als ooit. Daar alle onderhandelingen vruchtloos bevonden waren, en men, ondanks de zo even opgegeven bekommerden toeſtand, tot het voeren van eenen verderffelijken Oorlog beſluiten moest; bedacht men derhalven al ſpoedig, om opzichtelijk deze *Republiek* even dat zelfde te beproeven, het geene door *Engeland* aan het Hof van *Spanje* reeds was bewerkſtelligd geworden, te weeten, eene poging in den *Haage* te doen, ten einde zich van de Neutraliteit der Staaten, bij het uitbarsten der vijandelijkheden te kunnen verzekeren. De invloed van de Republiek, (men gunne ons dit als in het voorbijgaan aan te merken,) was in die dagen bij de algemeene gebeurenisſen der wereld, bij de voornaamſte Mogendheden nog van dat gewicht, dat men ten haaren opzichte niet onverſchillig dacht, en nog eenigen prijs ſtelde op derzelver vriendſchap, en de zijde die zij bij het ontſtaan van eenen oorlog verkiezen mogt, en van hier, dat het *Franſche Hof*, reeds kort naa den aanvang des jaars 1756, en dus, al-

Digitized by Google

alvorens 'er eenige vijandelijkheden door de Engelſchen aangevangen waren, zoo door den buitengewoonen Gezant, *den Graave* D'AFFRIJ, als door den *Marquis* DE BONAC, deszelfs gewoonen Ambasſadeur, zeer ernſtige aanzoeken bij *H. H Mog.* liet doen, ten einde bij het gevreest ~~ontvlammen~~ des oorlogs, op het in acht neemen van de ſtipſte onzijdigheid aan te dringen, en ten vollen gerust geſteld te worden, dat *Engeland* van der Staaten zijde geene hulp verkrijgen zoude. Verzoeken, die door de Staaten op eene wijze beantwoord werden, die aan de *eene zijde* duidelijk deedt zien, *dat zij volkomen gezint waren, om door eene ſtipte onzijdigheid omtrent de Americaanſche onlusten in acht te willen neemen, aan geene der twistende Mogendheden eenige billijke reden tot klachten te geeven*, maar waarbij zij aan den *anderen kant* niet onduidelijk te kennen gaven, *dat, daar zij ten opzichte van Engeland in eene gantsch andere relatie ſtonden, dan ten aanzien van Vrankrijk, zij niets vuuriger verlangden, dan dat den oorlog niet overgebragt werde in Europa, of het Grootbrittanniſche Rijk, dewijl dit eene omſtandigheid zoude zijn, die de Republiek in verſchei-*

Digitized by Google

ſcheideue opzichten raken zoude, dat is met andere woorden: *dat zij in dat geval de begeerde Neutraliteit* niet in acht zouden kunnen neemen. — Met welk gepast en beſcheiden antwoord de Koning van *Vrankrijk* op dien tijd genoegen ſchéen te neemen. Wij zeggen: *op dien tijd*, en zoo wij vertrouwen te recht, want 'er verliep ſlechts weinig tijds, of de Koning vertoonde juist het tegendeel, toen hij niet alleen door D'AFFRIJ ten tweedenmaale op het zelfde aanbeeld deedt ſlaan; maar zulks bovendien liet vergezeld gaan met bedreigingen, die duidelijk deden zien, dat hem de voorwaardelijke uitdrukking der Staaten, aangaande het in acht neemen der begeerde Neutraliteit, gantsch niet ſmaakte (*). Ge-

(*) Daar de Republiek te dien tijde, in eene geheel andere berrekking ſtond met *Engeland*, dan met *Vrankrijk*, en beiden die Mogendheden even dringend op eene ongelimiteerde onzijdigheid aandrongen, zoo kon het niet wel anders, of de *Staaten* moesten in het beantwoorden van *Vrankrijks* verzoek, die diſtinctie in acht neemen, die wij in den Text hebben doen opmerken. Het antwoord van de *Staaten* was derhalven *geen bewijs voor den nadeligen invloed van de* VROUWE GOUVERNANTE, *op de handelingen en beſluiten van* H. H. MOG, *zoo als door de Vijanden van die Vorſtinne is verſpreid en beweerd geworden*

Gelegenheid tot dit bedrijf, was de aanvraage, die het *Britsche Cabinet*, weinige dagen;

maar het vloeide natuurlijk voort uit den aart van de zaak, en uit de manier waarop den *Franschen Gezant* zijnen last volvoerde. Om dit gezegde voor minkundigen van onzen Lezeren duidelijk te maken, zal het onzes bedunkens zijne nuttigheid hebben, hier kortelijk op te geeven, hoe het te dien tijde met die zaak gelegen was: te meer, daar de meeste Schrijvers over dit geval spreekende, dit met een opzettelijk stilzwijgen gepasseerd hebben. — „ De Republiek stond in 1756 met Engeland in „ Tractaten, zoo wel van Commerçie, als van „ Defensie. Hier uit vloeiden RECHTEN, en ook „ VERPLICHTINGEN voort: doch met Frankrijk had de „ Republiek noch het een, noch het ander. Vrank„ rijk had in 't jaar 1744 bij een Navaale Wet, „ openlijk aangekondigd, hoe het in den Oorlog, „ die het toen voerde tegen Engeland en Oostenrijk, „ de Koopvaardijschepen van Neutraale Mogendhe„ den, en ook die van de Republiek behandelen „ zoude. en dit verwekte zeer veele bezwaren en „ klachten zoo van de zijde der Staaten, als van „ de Kooplieden, welken vermeenden, dat zulks strij„ dig was met het Commercie-Tractaat van den 21 „ December 1739, voor 25 Jaaren tusschen H. H. „ Mog. en Vrankrijk aangegegaan." Dan, de Koning toen reeds met het opzet zwanger gaande, om den Staat vijandelijk aantevallen, het welk hij in 1747 ook volvoerde, zoo bekreunde Hij zich aan die klachten niet, maar Hij herriep en vernietigde op eene willekeurige wijze dat Commerciotractaat, en

Digitized by Google

dagen naa de eerſte onderhandeling der Staaten, met den Grave D'AFFRY, door deszelfs gewoonen Gezant, den Ridder YORKE, aan den Staat liet doen, en die *H. H. Mog.* niet weinig in de engte bragt, dewijl dezelve niets minder bevatte dan eenen eisch, om de dadelijke levering van 6000 Man Hulptroupen, bij het Tractaat van 1678 bepaald, ten einde met dezelve de vijandelijkheden der *Franſchen* te keer te gaan, beweerende aan de-

dus hielden alle vriendnabuurlijke betrekkingen tusſchen de *Republiek* en *Frankrijk* op. Toen nu de vrede te *Aken* geſloten werdt, drongen de *Staaten* met allen ernst aan, op de wederinvoering van dat Tractaat, doch zulks werdt toen door het Franſche Cabinet uitgeſteld, tot naa de ratificatie van het Vredestractaat: en welke aanzoeken, van der Staaten zijde, na 1748 daartoe gedaan werden, men ontdook te *Parys* de herſtelling des Tractaats, onder allerhande voorwendſels, derwijze, dat er aldaar in 1756 nog geen ſtap toe geſchied was, jaa zelfs, dat het tot in 1781 achter wege bleef. Dit de ware toedragt des gevals te dien tijde geweest zijnde, wie ziet dan niet, dat de Staaten volkomen recht hadden, om het verzoek van D'AFFRY, op de gezegde wijze te beantwoorden? Wie ziet niet, dat het de ongerijmdheid zelve was, dat men zulks toeſchreef aan den voorgewenden invloed van H. K. H. ten nadeele van den Staat?

Digitized by Google

deze zijde, bij dien eisch, dat *Vrankrijk* niet minder op het oog had, dan eenen vijandelijken inval in *Ierland* te doen. „ *Vrankrijks* „ *Armeeën* (zegt YORKE) *zijn reeds van alle* „ *kanten op marsch. Een formidabel Em-* „ *barquement word gereed gemaakt. De* „ *Haven van Duinkerken, een gedenkteken* „ *van de kwaade trouw onzer naburen, word* „ *in zijne vorige gedaante herſteld, in weer-* „ *wil van de ſterkſte en vriendelijkſte verma-* „ *ningen van Z. M. en van Hoog Mog.,* „ *welks Registers getuigen zijn, dat dit* „ *eene notoire ſchending van de Tractaten,* „ *en eenen openbaaren aanval is. Zij* „ *word ondersteund door* 120 *Schepen die* „ *in beweging zijn. De wegen van Vlaan-* „ *deren, van Normandyën en Bretagne* „ *zijn niet ledig van Artillerij, Ammuni-* „ *tie van Oorlog, Wapenen, en alle ſoor-* „ *ten van Proviſiën: en met één woord, van* „ *alles wat tot eene groote onderneeming be-* „ *hoort. En om geenerlei twijffel over te la-* „ *ten aan hunne destinatie, geeven de Fran-* „ *ſche Ministers aan de Hoven van Europa,* „ *openlijk de voorgenomene landing in Groot-* „ *Brittanniën en Ierland te kennen.*" &c. Tevens kennis geevende, dat weldraa de no-

dige Schepen voor *Hellevoetſluis* zouden aankomen, om de Manſchappen naar *Engeland* over te voeren.

Benarrende omſtandigheid, waarin de Republiek door deze eisch des Britſchen Konings zich eensſlags gebragt zag, dewijl men, zonder met den geest der voorzegging begaafd te zijn, voorzien kon, dat, welk een beſluit op die aanvraage genomen mogt worden, zulks in allen gevalle door ééne van de beide twistende Natien, als ſtrijdig met derzelver belangen zoude beſchouwd worden, en dus op die manier de weg gebaand, dat de Republiek, hares ondanks, op de eene of andere wijze, in den reeds ontvlamden oorlog konde ingewikkeld worden. Trouwens van dit laatſte gaf het Franſche Hof al ſpoedig een duidelijk bewijs. Want deszelfs Gezant de aanvraage van YORKE naauwlijks vernomen hebbende; verzuimde Hij niet om daar van aan zijnen Meester kennis te geeven, hetwelk ten gevolge had, dat Hij in last kreeg, om onverwijld, en zonder het beſluit der Staaten op *Engelands* eisch af te wachten, eene Memorie aan dezelven in te leveren, welks begin, wel is waar, in zeer vriendelijke en verplichtende termen was vervat,

met

Digitized by Google

met aanrading om den gevraagden bijſtand aan *Engeland* te weigeren; doch waar van het einde op eenen onvergenoegden toon, gepaard met bedreigingen, geſtemd was.

„ *Z. M. had niet dan met de uiterſte ver-*
„ *wondering kunnen zien, 't gene de Staa-*
„ *ten in hun vorig antwoord gevoegd had-*
„ *den, betreffende het vaste Land van*
„ *Grootbrittannien en Ierland. Daar was*
„ *geene Mogendheid op aarde, welke eenig*
„ *recht had, om de operatien die de Koning*
„ *voornemens was in het werk te ſtellen, om*
„ *wettige wraak te oeffenen over een vi and,*
„ *die hem gehoond en aangetast had tegen de*
„ *trouw der Tractaten, te bepalen. Voor het*
„ *overige het ondienſtig oordeelende, zich na-*
„ *der te verklaren over de toebereidſelen, die*
„ *zijne gevoeligheid reeds aankondigden. Hij*
„ *verwachtte daarom, dat H. H. Mog. zich*
„ *nauwkeuriger zouden verklaren, over de*
„ *partij die zij voornemens waren in de*
„ *tegenwoordige conjunctuuren te neemen.*
„ *Gedwongen zijnde wraak te neemen over*
„ *een Vijand, zou Hij niet meer onder zijne*
„ *Vrienden kunnen rekenen, zulke Mogend-*
„ *heden, die, wel verre van ten zijnen op-*
„ *zichte de defenſive Verbonden met Hem*

Digitized by Google

„ *aangegaan te vervullen, eene lijn trek-*
„ *ken zouden met zijnen Vijand, en hem*
„ *onderſtand bewijzen.*"

Welk eene verbazing deze hooggeſtemde, en omtrent de hoofdzaak des gevals, niets deçiſiefs behelzende taal, bij veelen veroorzaakte, laat zich beter gevoelen dan door ons beſchrijven. Hoe zeer het niet mangelde aan eenigen, die het gedrag des Franſchen Hofs als *betamelijk* en *cordaat* goedkeurden; het getal der geenen, die het als *præmatuur* en *beledigend voor eene Souvereine Mogendheid* beſchouwde, was nog oneindig grooter, daar zij van oordeel waren, dat des Konings eisſchen en bedreigingen bij die gelegenheid zeer kwalijk te paſſe kwamen, EENSDEELS: *dewijl de Staaten als nog geen deçiſief beſluit omtrent Engelands eisch genomen hadden:* en ANDERDEELS: *om dat Hij de door Engeland ingebragte klachten, over de aanſtalten tot eenen vijandelijken inval in dat Rijk, niet alleen niet tegenſprak en logenſtrafte; maar zelfs als gegrond ſcheen aan te merken,* door te beweren, *dat niemand hem de Wet kon ſtellen, ten aanzien van zodanige operatien te Lande, als Hij geraden zoude vinden in het werk te ſtellen,* ten zelfden tijde zich be-

roe-

roepende op de trouw der Tractaten, die Hij zelfs ten jaare 1745 vernietigd, en ſints niet wederom vernieuwd had. Hoe dit zij, de *Algemeene Staaten*, op dat ſtuk de gevoelens van de Staaten der onderſcheidene Gewesten vernomen hebbende, bleven niet in gebreke, om aan den Franſchen Gezant, in beantwoording van 's Konings Memorie, nader te declareeren: *dat zij zich als nog* „ *vleidden, dat het Z. M. behagen zoude,* „ *hun uit aanmerking van het gepoſeerde bij* „ *de voorige Declaratie, verzekering te zul-* „ *len geeven, dat niet alleen het Territoir* „ *van de Republiek, maar ook dat der Oos-* „ *tenrijkſche Nederlanden; hetwelk hun tot* „ *een Barriere ſtrekte, van alle bedreiging* „ *en aanval der Armeën van Z. M. bevrijd* „ *zoude blijven. Zij wilden als nu niet on-* „ *derzoeken, of de omſtandigheden van den* „ *jaare* 1733 *met de tegenwoordige overeen-* „ *ſtemden, dan niet?* (zoo als de Koning „ beweerd hadt) *doch zij verkeerden in die* „ *billijke verwachting, dat Z. M. begrijpen* „ *zoude, dat in het geeven van de gevraagde* „ *verzekering, de voornaamſte, en zelfs de* „ *eenige zekerheid van de Republiek beſtondt,* „ *vermits eenen oorlog tuſſchen machtige*

Digitized by Google

„ *Vorsten voor nabuurige Staaten altoos te*
„ *duchten was.*" En als nu overgaande ter nadere beantwoording aan Z. M. vraag, *aan welke partij zij als nu gezind waren zich te houden*, namen zij de vrijheid te declareren: „ *Dat dewijl zij tot hier toe in de onlusten*
„ *of verschillen over de Bezittingen in Ame-*
„ *rica, hoegenaamd geen deel genomen, noch*
„ *zich daar mede bemoeit hadden, en Zij*
„ *ook geenszints gezind waren, om zich met*
„ *dezelven te bemoeijen, of met de gevolgen,*
„ *welken daar uit in het vervolg zouden kun-*
„ *nen ontstaan, zij in tegendeel gezind ble-*
„ *ven en voornemens waren, om in dat op-*
„ *zicht de stipste Neutraliteit in acht te*
„ *neemen. Alles echter nogthans,* ONBENA-
„ DEELD DE ALLIANTIEN, WELKEN DE REPU-
„ BLIEK HAD, EN DIE ZIJ OP GEENERHANDE
„ WIJZE VERMEENDEN TE BREKEN: *insteerende*
„ *ten stotte nogmaals, op het geven van de*
„ *verzochte zekerheid, zoo ten aanzien van*
„ *hun eigen Territoir, als van hunne Bar-*
„ *riere.*" Een antwoord, dat, aan welke zijde men hetzelve ook beschouwd, de souveraine Regeering van eene independente en vrije Republiek waardig was, en volmaakt strookte met de onderscheidene betrekkingen, waar-

Digitized by Google

waarin dezelve zich omtrent de beide Natien op dat tijſtip nog bevindende was! En daar het *Franſche Hof* hetzelve met genoegen ſcheen aanteneemen, zoo had het bij den Koning van *Engeland* (aan wien het oogenblikkelijk werdt medegedeeld,) die uitwerking, dat Hij aan zijne Dochter, *Mevrouwe de Gouvernante*, het bericht deedt toekomen, *dat Hij van zijnen voormaligen eisch, om de* 6000 *Man Hulptroepen voor als nu afzag, en dien ten gevolge bevel gegeven had aan den Commandant der Transportvloot voor Hellevoetſluis liggende, om den ſteven te wenden, en de terugreize naar Engeland aanteneemen.* Zoo als dan ook ſpoedig gebeurde, waar mede de Staaten van hunne angstvallige bekommering niet weinig ontheven werden.

Wenſchelijk ware het intusſchen geweest, wanneer de zaak hier mede een einde genomen had, en de gerezene geſchillen tusſchen *Vrankrijk* en *Engeland*, nog bij tijds in der minne waren getermineerd geworden! Dan, de ondervinding leerde wel draa, dat de donkere wolk, die het Vaderland bedreigde, en naa der Staaten verklaring zich ſcheen te verwijderen, ſlechts voor eene korte poos van boven hetzelve wegdreef, om zich elders met

Digitized by Google

meer anderen ſaam te pakken, ten einde kort daar naa in eenen bloedigen Oorlog ter Zee en te Land zich te ontlasten. De wederzijdſche vorderingen van *Vrankrijk* en *Engeland*, ontſtaan over beider Bezittingen en Handelbelangen in *America*, bleven niet lang de eenige onderwerpen van hunnen twist, maar werden wel ſpoedig door anderen, over hunne aangelegenheden in *Europa*, gevolgd, waar mede niet alleen hunne inzichten en belangen, maar ook die van verſcheidene Mogendheden van het vaste Land, in een onmiddelijk verband ſtonden, door alle welke toevallige omſtandigheden, de rust van *Europa* werdt geſtoord, en het vuur des oorlogs rondom de Vaderlandſche grenzen op het onverwachtst aan het branden ſloeg, waar door de zorgelijkſte uitzichten voor de Republiek van alle kanten geboren werden, toen *Engeland* eene formeele Oorlogsverklaring, op den 17 *Meij* 1756, tegen *Vrankrijk* in de wereld zondt, welke naa verloop van eene maand, door eene *Tegenverklaring van der Franſchen zijde* gevolgd werdt. Eene gebeurenis, hoogstnoodlottig *voor de Handeldrijvende Ingezetenen van den Staat*, in het algemeen, en voor de *Vrouwe Gouvernante*

in

in het bijzonder. Want ſchoon zij allen, in het afgetrokkene beſchouwd, met de verſchillen tuſſchen die beide Hoven ontſtaan, niets te ſchaffen hadden, zoo moesten de eerstgenoemden, uit hoofde van de willekeurige bedrijven, zoo des eenen, als des andere, bij ontſtentenis van genoegſaame Protectie van het Land, de grootſte belemmeringen en nadeelen in hunnen handel verduldden, welke door veelen op de openlijkſte wijze, op rekening van H. K. H. geſteld werden, derwijze, dat een zeker Schrijver met het volſte recht aanmerkte, *dat met het begin van dien oorlog, de rustige dagen van de Vrouwe Gouvernante een einde namen, door dien van tijd tot tijd, de algemeene Landszaaken tot aan het einde haars levens, met meer en meer aangroeijende onaangenaamheden, ten haaren opzichte vervuld werden*, zo als ons nu nader te beſchouwen ſtaat.

Noodlottig voor de Handeldrijvende Ingezetenen van den Staat (zeiden wij zoo even) en indedaad, zoo moest het geheten worden, toen het *Britſche Cabinet* in deszelfs oorlogsverklaring tegen *Vrankrijk*, op eene onbepaalde wijze te kennen gaf, *dat het alle Schepen, die Contrabande Goederen naar Franſche Ha-*

Digitized by Google

venen en Plaatſen overbragten, in het vervolg wegneemen en opbrengen zoude, en die onbepaalde uitdrukking (zoo als wel ſpoedig bleek) *ook toepaſſelijk maakte op Nederlandſche Schepen, welken uit de Havenen dezer Landen, beladen met Scheepsbehoeften, naar Vrankrijk ſtevenden.* Eene willekeurige daad voorzeker, lijnrecht ſtrijdig met het Tractaat van 1678, waarbij *Soldaaten, Oorlogswapenen, Buskruid* en *Ammunitie* aan elkanders vijanden aan te brengen, als eenen Contrabanden Handel aangemerkt was, blijvende echter den uitvoer van *Scheepsbehoeften*, als *Hout, Hennip, Zeildoek, Ankers* &c. vrij en onverlet; want naauwlijks was het Oorlogsmanifest in de wereld, of de *Engelſchen* maakten zich in weinig weeken, ſoms zelfs op de gewelddadigſte wijze, van een groot aantal weerloze Koopvaarders, naar *Vrankrijk* gaande, meester, onder voorwendſel, van zodanige bij hun verklaarde *Contrabande Waaren* binnen hun Boord te hebben, niettegenſtaande dezelven daar nimmer toe behoorden, of als zodanig onder dezelven konden betrokken worden. — Was de Marine van den Staat, op dat ongelukkig tijdſtip, in dien ſtaat geweest, waar in dezelve had kunnen en behoren te zijn, 'er

is

Digitized by Google

is geen twijffel aan, of de *Engelſchen* zouden zich wel gewacht hebben, om op zulk eene onſtaatkundige wijze ten aanzien van de Republiek te handelen: maar wetende, dat deze door het diep verval van haare Zeemacht zich tegen deze willekeurige handelwijze, met geene genoegzaame nadruk verzetten kon, zoo veroorloofden zij zich alle die geweldenaarijen, en bekreunden zich weinig aan de klachten die daarover natuurlijker wijze hier te Lande werden opgeheven. — Intuſſchen bleef het bij deze gewelddadige handelwijze der *Engelſchen* niet. De *Franſchen*, niet minder dan zij, volkomen kennis dragende van den benarden en weerloozen toeſtand der Republiek, om zich tegen alle onbehoorlijke beledigingen krachtdadig te verzetten, bragten niet alleen den oorlog die in *America* begonnen was, weldraa naar *Europa* over; maar beſtonden ook ten zelfden tijde, hunne plechtig gedaane belofte van onzijdigheid op de openlijkſte wijze te breeken, door daaden van geweld te pleegen aan Engelſche ſchepen op der Staaten grondgebied, in zoo verre zelfs, dat zij één derzelver op de *Reede van Texel* vechtenderhand overmeesterden, en te *Duinkerken* opbragten, vervolgens tot twee-

maa-

Digitized by Google

maalen toe ſoortgelijke geweldenaarijen hervattende voor de Havens van *Vliſſingen* en *ter Veere*, het welk aan de zijde der *Engelſchen* gelegenheid tot de hevigſte klachten gaf, met dringend verzoek dat *H. H. Mog.* ten ſpoedigſten de krachtdadigſte maatregelen neemen zouden, dat het *Franſche Hof*, het in *Duinkerken* opgebragte ſchip in deszelfs geheel, met Volk, Lading, en Papieren terug gave, en tevens ordre ſtelde, dat dergelijke hostiliteiten in het vervolg geen plaatſe hadden. De Staaten verzuimden niet (wel is waar) aan dit verzoek te voldoen, doch het had te *Parys* veele voeten in de aarde, eer men in 's Konings raad, naa een groot jaar tijds, tot de teruggave beſloot, en dat nog wel op eene wijze, even als of het niet zoo zeer uit verplichting, dan wel uit een louter gunstbewijs en onverplichte vriendſchap geſchiedde.

Intusſchen lieten het de *Engelſchen*, bij dit klagen over het gebeurde op der Staaten Grondgebied niet berusten. Ondanks er bijna geen dag pasſeerde, zonder het inloopen van berichten, aangaande hunne geweldenaarijen aan de Nederlandſche Koopvaarders, tegen den duidelijken letter des Tractaats van

167

Digitized by Google

1678 in een tijd van volle vrede aangedaan, oordeelden zij zich bevoegd (even of 'er niets door hun misdreven werdt,) om op grond van datzelfde Tractaat, eenen dadelijken bijstand in *Zee- en Landmagt* van de Staaten te eischen, aan YORKE in last geevende, om tot dat einde in eene Memorie aan *H. H. Mog.* voor te stellen „ *dat Vrankrijk,* „ *met verzaking van alle gevoelens van bil-* „ *lijkheid en gematigdheid, eindelijk het mom-* „ *aangezicht had afgelegt, door eenen dadelij-* „ *ken inval in het Eiland Minorca te doen,* „ *zijnde een gedeelte der Bezittingen van de* „ *Britsche Kroon in Europa, die door de voor-* „ *naamste Europesche Mogendheden aan Z.* „ *M. waren geguarandeerd. Dat de Koning* „ *in dien toestand van zaaken zich niet ont-* „ *houden kon te reclameeren, de uitvoering* „ *van het Tractaat van* 1678, *geensints twijf-* „ *felende, of Hij zou van de zijde der Staaten,* „ *(die onder zijne Geallieerden altoos de* „ *eerste plaats bekleed hadden,) de bevorens* „ *ondervondene trouwe wedervinden, door* „ *zonder uitstel de nodige bevelen te geeven,* „ *om den Bijstand in Land- en Zeemacht,* „ *bij het Tractaat gestipuleerd, dadelijk in*

„ *ge-*

Digitized by Google

„ *gereedheid te doen brengen.*" Dan, hier klopte YORKE aan een doofmans deure. Hoe zeer den inval der *Franſchen* in het *Eiland Minorca*, de aanvraage om bijſtand ſcheen te billijken, de Staaten oordeelden, dat zij onverplicht waren aan dezelve te voldoen, dewijl de *Engelſchen*, ſints eenigen tijd, den inhoud der Tractaten openlijk geſchonden hadden, en ondanks alle klachten, daarin bleven volharden, en dus weigerden zij, om aan dien eisch te voldoen, verklarende op nieuw gezint te zijn, de *ſtipſte Neutraliteit* ſtaande den ontvlamden oorlog, omtrent de beide Hoven in acht te zullen neemen. Billijk en manmoedig beſluit voorzeker! Doch ontoereikend om de Republiek te redden uit den neteligen toeſtand, waarin zij zich bevondt. Want hoe zeer hetzelve te *Parijs* met goedkeuring en welgevallen vernomen werdt; men was 'er te *Londen* zeer gebelgd over, en het wegneemen, opbrengen, en verbeurd verklaaren van de Nederlandſche ſchepen, ſoms zelfs gepaard met de ſchandelijkſte mishandelingen aan het ſcheepsvolk, werdt met eene verdubbelde woede voortgezet, waar door de Kooplieden niet alleen enor-

Digitized by Google

enorme ſchadens werden toegebragt; maar bovendien den vrijen handel geſtremd, en in eenen kwijnenden toeſtand gebragt werdt.

Een ſpreekend bewijs voor dit laatſte was gelegen, in het gene 'er te dien tijde gebeurde aan eene rijkgeladene Koopvaardijvloot van omtrent de 80 Schepen in den nazomer des jaars 1756 uit de *Oostzee* in *Texel* binnengekomen, om vervolgens onder Convoij naar *Vrankrijk* te vertrekken. Hoe zeer de Schippers derzelver, bij de *Admiraliteit van Amſterdam*, op het verleenen van Convoij aandrongen, ten einde hunne reize zonder gevaar te volvoeren, zij konden hunnen wensch niet verkrijgen, en moesten, niet dan tot groote ſchade zoo van hunne bevragters, als van hun eigen zelve, eenen geruimen tijd in *Texel* blijven liggen. Dit deedt hun beſluiten, om op den 1 *November* 1756 zich te wenden tot *H. H. Mog.*, met bede *om onverwijld Convoij:* of, zoo dit niet mogelijk ware, als dan een Declaratoir te obtineeren, *dat zij hetzelve niet bekomen konden, ten einde zich daar mede bij hunne Bevrachters te kunnen verantwoorden:* hetwelk van dat gunstig gevolg was, dat zij naa verloop van eenige dagen, het begeerde Con-

Digitized by Google

voij verkregen, en onder deszelfs geleide hunne reize naar *Vrankrijk* vervolgden en gelukkig volvoerden.

Onder deze en meer andere afwisselende toneelen van rampspoeden ter Zee, liep het jaar 1756 ten einde, en toen het volgende zijnen aanvang nam, werden de uitzichten voor het behoud des Vredes aldaar, en ook aan de Landzijde langs hoe donkerder. Geen wonder derhalven, dat toen de *Vrouwe Gouvernante* en de *Raad van Staaten*, naar gewoonte de *Petitie van Oorlog* ter Algemeene Staatsvergadering overbragten, zij niet verzuimden, om *H. H. Mog.* 's Lands zorgvollen toestand naar waarheid af te schetsen, ten einde hun op dat alles opmerkzaam te maaken, en tot het dadelijk versterken van *Land- en Zeemacht* beiden, op het nadrukkelijkst aan te spooren. Van *Land- en Zeemacht* (zeggen wij) dewijl de ondervinding leerde, dat hoe zeer beiden een dadelijk herstel vereischten, 'er echter zoo min opzichtelijk de eene als de andere iets van belang besloten, veel min ten uitvoer werdt gebragt, waar van de ellendige gevolgen ter Zee, door veelen op de onrechtvaardigste wijze, alleen aan den vooronderstelden verderf-

Digitized by Google

derfelijken invloed van H. K. H. werdt toegeſchreven, niettegenſtaande Zij bij de overgifte der ſtraks genoemde Petitie, het dreigend gevaar des Lands aan de eene; en deszelfs weerloozen toeſtand aan de andere zijde, met de levendigſte couleuren aldus naar waarheid afgemaald, en op dadelijke voorziening aangedrongen hadt. „ Op het vaste Land „ van Noord-America, de ſource der ver„ ſchillen, is niets anders van importantie „ voorgevallen, als dat het Fort *Oswego* „ door *Vrankrijk* bemachtigd is. De Mid„ denlandſche zee, of liever het Eiland *Mi„ norca*, is het voornaamſte theater van den „ Americaanſchen Oorlog geweest. De Ko„ ning van Vrankrijk een ſterk Corps Trou„ pes derwaards hebbende doen overbren„ gen, heeft het Fort *St. Philippe* na eene „ ſterke belegering ingenomen, en zich van „ het Eiland meester gemaakt. De toerus„ tingen ter Zee zijn grooter geweest als „ de operatien, en een groot Britsch Esqua„ der heeft vruchteloos getracht het voor„ gemelde Fort te ſecoureeren: dus is 'er „ minder als te wagten was in de Americaan„ ſche zaken verricht. Maar daar men met „ die differenten minst te doen had, en daar

Digitized by Google

„ men zorge ſcheen gedragen te hebben
„ voor de conſervatie der rust aan dien kant,
„ is op het onverwachtst het oorlogsvuur aan
„ eene andere zijde ontſtoken. De Koning
„ van Pruiſen heeft aan het Publiek bekent
„ gemaakt, de redenen die Z. M. hebben
„ doen oordeelen, dat 'er vijandelijke des-
„ ſeinen tegen zijne Staaten waren gefor-
„ meerd, en hoogst dezelve heeft gemeent
„ de uitvoering daar van te moeten præve-
„ nieeren. Twee Pruiſiſche Legers zijn in
„ aller ijl in het veld gebragt. Het eene is
„ door *Silezien* getogen in *Bohemen*, doch
„ is aldaar door een Oostenrijksch Leger ge-
„ ſluit geworden. Het andere is zonder te-
„ genſtand in het Keurvorstendom *Hanover*
„ getrokken. De Keurvorst heeft zich met
„ zijne troupen geretireerd in een door de
„ natuur gefortificeert Campement, en is al-
„ daar geduurende zes weeken, door een ge-
„ deelte van dit Pruiſiſche Leger gebloc-
„ queert gehouden. Het andere gedeelte is
„ middelerwijl uit *Saxen* insgelijks in *Bohe-*
„ *men* gerukt, en met een tweede Oosten-
„ rijksch Leger ſlaags geweest, met dat ge-
„ volg, dat de Bataille bloedig is geweest,
„ doch dat de eene partij de overwinning
„ heeft

Digitized by Google

„ heeft gecontesteert aan de andere, en dat
„ de Saxiſche Troupen, naa vruchteloos ge-
„ tracht te hebben zich te ſauveren, de wa-
„ penen hebben moeten nederleggen, en in
„ den dienst des Konings van Pruiſſen over-
„ gaan. De Keurvorst van *Saxen* heeft zij-
„ ne Landen verlaten, en zich begeven naar
„ zijn Koningrijk van *Poolen:* de Pruisſiſche
„ Legers zijn ſedert uit *Bohemen* te rug ge-
„ trokken, en het ſchijnt, dat geduurende
„ dezen winter geene operatien van groot
„ belang te wagten zijn.

„ Wat keer de zaken neemen zullen, en
„ hoe de Vrede zal herboren worden, is al-
„ leen aan de Goddelijke Voorzienigheid be-
„ kend. Maar zoo men naar de menſchelijke
„ apparentien zal oordeelen, is het meer dan
„ waarſchijnlijk, dat het grootst gedeelte van
„ *Europa* in dezen Oorlog zal worden inge-
„ gewikkeld. De Hoven van *Rusland* en
„ *Vrankrijk* hebben hunne ſecourſen aan de
„ Keizerin Koningin toegezegd: verſchei-
„ dene Vorsten van het Duitſche Rijk ſtaan
„ de eene of andere partij te kiezen: de trou-
„ pes van de Keizerin zijn grootdeels uit de
„ *Oostenrijkſche Nederlanden* naar *Duitsch-*
„ *land* gemarcheerd, en ligtelijk kan de Oor-

Digitized by Google

„ log tusschen *Vrankrijk* en *Grootbrittan-*
„ *nien* influeeren in die van den Koning van
„ Pruisſen tegen de Keizerin, dus zal het
„ vuur zich meer en meer verſpreiden, en
„ rasſer als men gedacht zoude hebben, eene
„ algemeene vlam doen opgaan.

„ God zij gedankt, (gaan zij voort) dat
„ de Republiek tot nog toe met de oorlo-
„ gende Mogendheden in vrede leeft. Maar
„ de Goddelijke Voorzienigheid is gewoon te
„ werken door middelen, en men kan zich niet
„ flatteeren dat de Republiek door wonderen
„ zal behouden worden. *Is zij gedekt door*
„ *Alliantien? Is zij respectabel door het ge-*
„ *tal van Troupes? Door de welgeſteldheid*
„ *van haare Frontieren? Door de ſterkte*
„ *van haare Vloot?* Dit is het dat te onder-
„ zoeken ſtaat."

Drie gewichtige vraagen voorzeker, tot welks volledige beantwoording H. K. H. en de Raad, een aantal bladzijden beſteedde, die aan elk onbevooroordeeld Lezer geen twijffel overlaat om te beſluiten, dat het met alle die onderwerpen allerellendigst gelegen was. Hoe gaarne wij die beantwoording hier geheel overnamen, moeten wij ons daar van onthouden om de uitgebreidheid van dat Stuk.

Dan,

Digitized by Google

Dan, daar men de aanvrage *om vermeerdering van Landmacht op dat tijdſtip*, ten ſterkſten gewraakt, jaa zelfs als een bewijs van de voorgewendde ſtrafbaare Engelschgezindheid van de *Vrouwe Gouvernante* aangevoerd heeft, en op dien grond voortgaande, 's Lands toeſtand van de *Landzijde* als geheel buiten gevaar zijnde heeft doen voorkomen, zoo zullen wij ons alleen bepalen *tot de overneeming van het geene ten aanziene van de Alliantien met de voornaamſte Mogendheden van het vaste Land gezegd werdt*, te meer, daar veelen omtrent dat ſtuk een opzettelijk ſtilzwijgen in acht genomen hebben.

„ Het ſtuk der Alliantien (dus leezen wij)
„ is van die delicatesſe, dat H. K. H. en de
„ Raad ſchromen zouden, zich bij dit dis-
„ cours daar op uit te laaten, indien niet al
„ dat daar over behoeft gezegd te worden
„ was van eene algemeene nuttigheid. Zij
„ obſerveeren dus in de *Eerſte plaats*, dat
„ het Evenwicht, hetwelk tuſſchen de Mo-
„ gendheden van *Europa*, door Alliantien en
„ ſaamverbondene krachten voormaals wierdt
„ gemaintineert, en in hetwelk de Republiek
„ haare veiligheid ſtelde, gegrond was op
„ de jalouzij, die tuſſchen de Huizen van

Digitized by Google

„ *Oostenrijk* en van *Bourbon* subsisteerde,
„ en dat die machtige Huizen zich thans met
„ elkander hebben geallieërt. In de *Tweede*
„ *plaats:* dat het Huis van *Oostenrijk*, en
„ de *Kroon van Grootbrittannien*, die sints
„ een reeks van jaaren zijn aangezien gewor-
„ den, als de natuurlijke Geallieerden van den
„ Staat, thans ieder afzonderlijk geëngageert
„ zijn in eenen Oorlog die hun de handen
„ vol werks geeft. In de *Derde plaats*
„ merkten zij aan, dat de *Koning van Groot-*
„ *brittannien* de executie van het Tractaat
„ van 1678 reclameerde tegen *Vrankrijk*,
„ waarop door *H. H. Mog.* was gedeclareert,
„ dat zij geensints gezint waren zich de trou-
„ blen en differenten over de Americaansche
„ possessien, of de gevolgen daar uit te ont-
„ staan, aan te trekken, maar voornemens
„ te zijn, om daar in te houden eene exacte
„ Neutraliteit. En eindelijk in de *Vierde*
„ *plaats*, moesten zij herinneren: dat de
„ *Keizerinne Koninginne* geschreven had,
„ dat zij verwachte de adimpletie der Trac-
„ taten, tusschen *Haar Huis* en de *Republiek*
„ gesloten, en dat *H. H. Mog.* zouden te-
„ gengaan de onheilen, die van den *Koning*
„ *van Pruisen* voor alle de Vorsten van

„ *Eu-*

Digitized by Google

„ *Europa* zouden te duchten zijn. Waar te-
„ gen gemelde Koning had geſchreven, dat
„ Hij zich verzekerd hieldt, dat *H. H. Mog.*,
„ aan de Vertogen van het *Weener Hof* geen
„ gehoor, veel min eenigen bijſtand geeven
„ zoude, dewijl naar zijn oordeel hetzelve
„ geene defenſive verbonden reclameeren kon.
„ Weshalven Hij vertrouwde, dat *H. II.*
„ *Mog.* veel eerder maatregelen zouden nee-
„ men, om van hunnen kant het Evenwicht
„ van *Europa* ſtaande te houden, en het
„ dreigend gevaar te helpen afwenden &c."

Zag het 'er dus donker uit met de *Allian-tiën*, waren 'er door de gerezene onlusten zulke aanmerkelijke veranderingen, ten nadeele van de Republiek in dezelve voorgevallen, waardoor deszelfs Territoir op het onverwachtst in het grootſte gevaar kon gebragt worden; telde men in de *Armee* niet meer dan 33000 *Man*; en ontbrak 'er nog zeer veel aan de *Frontieren* en *Magazijnen;* niets was derhalven noodzaaklijker, dan dat men zich in tijds beijverde om dat alles op eenen reſpectabelen voet te brengen, ten einde tegen alle onverhoedſche aanvallen gedekt te zijn: en zie daar de waare oorzaak waarom men *vermeerdering van Landmacht* nood-

Digitized by Google

zaaklijk keurde, en zulks aan *H. H. Mog.* op de ernſtigſte wijze aanbeval. Dit het geval zijnde, wie ziet dan niet, dat het de onbillijkheid zelve was, toen men openlijk beweerde, dat dit gedeelte des voorſtels alleen geſchiedde, met oogmerk, om ten believe van het *Britſche Hof*, het dadelijk *vermeerderen van de Zeemacht*, geſchikt ter ſtuiting van der *Engelſchen* euvelmoed tegen de weerlooze Koopvaarders tegen te werken, en dus doende zich te verheugen over de enorme verliezen, welken de Ingezetenen daardoor reeds ondervonden hadden, en bij voortduring nog ondervinden moesten: ten zelfden tijde verſpreidende, *dat den diep ellendigen ſtaat van 's Lands Marine voornamelijk aan H. K. H. te wijten ware, en dat zij zich omtrent deszelfs herſtel weinig bekommerde?* Dat deze laatstgenoemde aantijging, in die dagen zoo openlijk beweerd, en in later tijden zoo tot walgens toe herhaald, echter van allen grond ontbloot en eene tastbaare onwaarheid was, en dat het niet krachtdadig ſtuiten van der *Engelſchen* geweldenaarijen op Zee tegen den letter der Verbonden, aan geheel andere oorzaaken was toe te kennen, leerde even die zelfde *Petitie* op de onwederſpreekelijkſte wijze, daar in dezel-

Digitized by Google

zelve met geen minder nadruk op het *herſtel van de Zeemacht* door 's Lands uitvoerende macht, bij de Bondgenooten aangedrongen werdt, van oordeel zijnde, *dat het ééne behoorde gedaan, en het andere niet kan of vermogt nagelaten te worden, dewijl de Republiek aan alle kanten zich in het grootſte gevaar bevondt, om in den ontvlamden oorlog ingewikkeld te worden.* Immers, naa dat het ſtuk van de *Landmacht* voorgedragen was, vervolgden de *Vrouwe Gouvernante* en de Leden des *Raads van Staate* aldus:

„ Het laatſte ſtuk dat wij voornemens zijn
„ aan de zorg der Bondgenooten te recom-
„ mandeeren, *is de geſteldheid van 's Lands*
„ *Vloot.* — Niets is bekender als het deerlijk
„ verval van de Navaale Macht, het welk ſe-
„ derd het begin van deze eeuw hand over
„ hand is toegenomen; en niets is bekender,
„ als dat dit ſtuk het minst van allen is be-
„ hartigd geworden, zoodat H. K. H. en de
„ Raad ten dezen opzichte defungeeren kun-
„ nen, met aan de Bondgenooten *bij forme*
„ *van Conſideratiën te herinneren*, het gee-
„ ne niemand van hnn ignoreert, als I. Dat
„ reeds Z. H. WILLEM DE DERDE, en de Hee-
„ ren Gedeputeerden van H. H. Mog., naa
„ in-

Digitized by Google

„ ingenomen ſchriftelijk Advis van de Admi-
„ raliteiten, bij een Rapport van dato 16
„ *Februarij* 1685 toen uitgebragt, geoor-
„ deeld hebben, dat de Republiek behoorde
„ voorzien te zijn van 96 Schepen van Linie,
„ behalven de Fregatten of Convoijers. —
„ Dat echter in 't jaar 1700, (wanneer de
„ aanbouw van Schepen, en de verbetering
„ van 's Lands Navaale Macht, op nieuw een
„ voorwerp van Deliberatiën waren gewor-
„ den) bevonden is, dat de Collegiën in
„ *Holland* en *Vriesland* nog voorzien waren
„ van 59 Schepen van Linie; en dat men te-
„ genwoordig (1756) rede zoude hebben te
„ vrede te zijn, wanneer het getal van be-
„ kwaame Schepen, die de Collegiën thans
„ hebben, ſlechts de helft van het eerstge-
„ meld Tractaat, of daaromtrent bedroeg.
„ II. Dat de Petitie tot aanbouw van 25
„ Linieſchepen den 4 *October* 1741 gedaan,
„ om een begin met het herſtel van *'s Lands*
„ *Zeemacht* te maaken, tot heden toe, nog
„ niet gebragt heeft kunnen worden tot con-
„ cluſie, niettegenſtaande, dat alle mogelij-
„ ke devoiren, geduurende 15 Jaaren daar-
„ toe zijn aangewend, en niettegenſtaande,
„ dat de ondervinding gedurende het lopen-

„ de

Digitized by Google

„ de Jaar, tot elks overtuiging heeft doen
„ zien, dat eene meerdere en ſterkere Pro-
„ tectie aan de Commerçie behoord gegeven
„ te worden, zoo men niet wil, dat zij ge-
„ heel verloren gaa, in een tijd die gunſtig
„ is, om aan haar eenen nieuwen bloei te
„ geeven. III. Dat de Collegiën ter Admi-
„ raliteit zoo zeer belast zijn met Capitaalen,
„ die bij gebrek van de Fournisſementen der
„ Provinçiën, op Petitiën tot Extraordinaires
„ Equipagiën hebben moeten worden opge-
„ nomen, dat zij onbekwaam zijn geworden
„ om uit haar ordinaires inkomſten eenige
„ Protectie aan de Commerçie te bezorgen.
„ En eindelijk ten IV. Dat de Collegiën
„ door de ondervinding geleert hebbende, dat
„ 'er geene rekening ter wereld kan gemaakt
„ worden op de ſubſidiën der Gewesten, en zij
„ zich niet meer kunnen engageeren in het
„ doen van eenige Equipages op de toezeg-
„ ging van Subſidiën: en dat dienvolgende
„ het middel van Negotiatiën op het ver-
„ hoogde Last en Veilgeld, de eenige reſour-
„ çe is geworden om geld te vinden, hoe
„ zeer dat Fonds uit zijn natuur tot dat ge-
„ bruik niet is geſchikt, en nevens de anderen

„ on-

Digitized by Google

„ onnut zal worden indien het bij continua-
„ tie wordt bezwaard."

„ *Indien deeze Conſideratiën*, (dus opmer-
„ kelijk, en alles afdoenend, vervolgd men)
„ *de Bondgenooten niet bewegen kunnen, om*
„ *eindelijk aan het herſtel van 's Lands Zee-*
„ *macht de hand te ſlaan, en de bezwaarde*
„ *Inkomſten der Collegiën te ontlasten, zal*
„ *niet abſurdelijk in bedenking mogen gege-*
„ *ven worden, wat tot maintiën van de Com-*
„ *merçie* (dewijl men toch in dit geval zal
„ moeten afzien van het dekken der zeekus-
„ ten met Oorlogſchepen,) *beter zal zijn,*
„ OF, *Protectie te blijven geeven op den te-*
„ *genwoordigen voet;* OF *wel 's Lands Maga-*
„ *zijnen, Werven, Schepen, Kanon, en al*
„ *haar toebehoren te verkopen; de opgenome-*
„ *ne Capitaalen uit het Provenue, zoo verre*
„ *het zal kunnen ſtrekken, af te losſen; de*
„ *uitgaande en inkomende Rechten, zoo veel*
„ *doenlijk en dienſtig, te verminderen en van*
„ *tijd tot tijd afteſchaffen, en aan de Nego-*
„ *tianten over te laaten, om voor zich zelven*
„ *te zorgen.*"

„ Doch H. K. H. en de Raad (dit allerake-
„ ligst tafreel naar waarheid voorgeſteld heb-

„ ben-

„ bende) flatteerden zich als nog, dat deze
„ discusſie, door betere gedachten zouden
„ worden geprævenieerd, en dus verzochten
„ zij de Bondgenooten, bij alles wat dier-
„ baar was, om zonder eenig uitſtel aan hun-
„ ne verplichtingen, zoo *door dadelijk Con-*
„ *ſent te dragen, in de voor uele Jaaren ge-*
„ *dane Petitie; als door het onverwijld four-*
„ *neeren van de verſchuldigde Quota's: en*
„ *dus doende te toonen, dat zij de vernieti-*
„ *ging van de Zeemacht voorkomen, en aan*
„ *de kwijnende Commerçie de hoogſtnodige be-*
„ *ſcherming verleenen wilden.*" &c. &c.

Uit dit weinige kan men opmaaken, hoe akelig het ten dien tijde met de defenſie van het Land, van rondſomme uitzag, en tevens de waare oorzaaken opſpeuren, waaraan deszelfs onheilen alleen moesten toegekent worden. Deze waren niet toe te kennen *aan de voorgewend wordende Engelschgezindheid der Vrouwe Gouvernante*, ook niet, *aan eene gefingeerde ſlaafſche onderwerping van de voornaamſte Staatsleden aan haaren wil*, zoo als men alomme verſpreidde; maar aan het gemis van Defenſiemiddelen, waardoor men in *Engeland* de Tractaten openlijk met voeten trad, en daarin volharden bleef, op het zien van de aanhou-

den-

derde werkeloosheid, in het herstel van de Marine. Want hoe dringend het bovenstaande voorstel ook zijn mogt, het deedt in het daarop volgende Jaar 1757, geene de minste uitwerking ten goede, waardoor H. K. H. verplicht was, bij het einde deszelven de voorige klachten te moeten vernieuwen. (*)

Dan

(*) Niemand die de waarheid hulde bied, zal het gezegde in den Text kunnen wraaken, wanneer hij in de *Petitie voor* 1758 deze in de daad, *verwijtende passagie*, van H. K. H. en des *Raads van Staate*, aan de Bondgenooten onder het oog krijgt: „ Op „ *de Petitie tot aanbouw van* 25 *Oorlogschepen*, (in „ 1741 gedaan en geconsenteerd) *hebben de Heeren* „ *Staaten van Holland en Westfrieslend, geduurende* „ *den loop van het Jaar* 1757 *betaald, eene som van* „ 130,000:—:— *en de Heeren Staaten van Overijssel hebben voor het eerst, op haare quota in deze* „ *Petitie gefourneert eene somme van f* 25,000:—:— „ DE OVERIGE PROVINCIËN HEBBEN NIETS GEDAAN; „ *dus, indien 'er geen meerder ijver voor dit werk in* „ *het toekoomende getoont word, is het niet waarschijnlijk, dat de* 25 *Schepen ooit te gelijk exteeren* „ *zullen. En wat betreft de schuld, die uit de* „ *Extraordinaires Equipagiën van de laatste Troubles* „ *gesprooten is: de Collegiën ter Admiraliteit* HEBBEN „ DESAANGAANDE NIETS GEOBTINEERT, ZEDERT DE „ LAATSTE GENERAALE PETITIE: *zelfs de Provinciën* „ *van Holland en Utrecht zijn nog even zoo veel* „ *schuldig, als zij waren op den* 24 *December* 1750.

Dus

Digitized by Google

Dan wat baaten de dringendſte voorſtellen, wanneer men de ooren voor dezelven toeſtopt? Wat nuttigheid brengt het eenen kranken aan, door een ervaren Artz, aangaande de gevaarlijkheid en doodelijkheid zijner kwaale onderrichting te bekomen, wanneer hij dien voordragt koelbloedig aanhoort, en tegelijk een opzettelijk voornemen aan den dag legt, om van de voorgeſtelde middelen tot herſtel geen gebruik te willen maaken? Hoe dwaas en onverantwoordelijk zulk een gedrag in het gemeene leven, door elken verſtandigen moet beſchouwd worden, even zo handelde men echter in die dagen omtrent 's Lands dierbaarſte belangen, daar de dadelijke behartiging van der-

„ Dus was 'er ook in dat opzicht *in 7 Jaaren niets* „ *gedaan.*

Wij hebben de overneeming van deze belangrijke paſſagiën, die men zich zeggen liet, en, omdat ze waarachtig waren, nimmer heeft kunnen of durven logenſtraffen, hier niet ongepast geöordeeld, dewijl wij dezelve niet eens aangeroert, veel min verhaald vonden, bij anderen, die dit tijdperk behandelende, breed uitweiden *over de klachten van 's Lands Vaderen over de Engelſche Roverijën*; ten zelfden tijde, *dat zij 's Lands weerloozen toeſtand ter Zee, op de ongelimiteerdſte wijze aan de Vrouwe Converhunte ten ſtbreven.*

Digitized by Google

derzelver herſtel, door het nutteloos kibbelen en twisten, [onder de Bondgenooten verre te zoeken bleef, het welk de Engelſchen in de gelegenheid ſtelde, om aan hunne geweldenaarijen tegen de Koopvaardije dezer Landen den vollen teugel te vieren, dewijl zij, bij ontſtentenis van behoorlijke beſcherming aan de Commerçie hier te Lande, het *recht van den ſterkſten* deden gelden, vermits zij daarin geene krachtdadige beletſelen te vreezen hadden, en bovendien de ernſtigſte vertogen der Staaten, te *Londen*, zonder eenige verandering ten goede te bewerken, achter de bank geworpen werden.

Het kon niet wel anders, of deze aanhoudende roverijën, en ſoms zelfs gewelddadige mishandelingen, zoo door gepermitteerde Engelſche Kapers, als door op buit vlammende Zeeſchuimers van die Natie bedreven wordende, moesten aan het handeldrijvend gedeelte der Ingezetenen hier te Lande, niet alleen eene geweldige ſchade, en eene ſchadelijke ſtremming in hunnen eerlijken handel veroorzaaken; maar zij werden ook door het ſteeds aanhoudend gemis van behoorlijke Protectie, genooddrongen zich deswegens op de nadrukkelijkſte wijze aan de hooge Collegiën van Be-

Digitized by Google

Bewind te beklagen, en bij dezelven op het verkrijgen van eene *verſchuldigde beſcherming* (*) aan te dringen. De eerſte ſtap daar toe ſtrekkende, geſchiedde reeds in het najaar van 1757, bij gelegenheid dat twee *Vriesſche Koopvaarders*, komende uit *Vrankrijk*, beladen met Zout, en toebehoorende aan de Ingezetenen van den Staat, (zoo als uit de papieren der beide Scheepscapiteinen bleek) door twee *Ierſche Kapers* genomen, te *Kork* opgebragt, en weldra door het Admiraliteits-

hof

(*) *Verſchuldigde beſcherming*, zeggen wij, want de Kooplieden vroegen hier om geene *Gunst*, maar om een hun *toekomend Recht*, voor hetwelke zij aan de *Admiraliteiten* de *Last en Veilgelden* betaalden. Dan, daar men dat Fonds, al mede door gebrek aan Contanten, tot het leveren van eenige Equipagien, ſints eenen geruimen tijd bezwaard had, zoo bleven zij van de daar voor toegezegde beſcherming, nu de nood daar was, verſtoken. Men duide in ons deze aanmerking, die wij hier alleen bijbrengen, tot wederlegging van zulken, die, grootdeels uit onkunde van oordeel waren, dat de Kooplieden, bewust zijnde van den weerlozen toeſtand der Marine, eenen onredelijken eisch deden, toen zij om dadelijke Protectie vroegen. Zij hadden daartoe het onbetwistbaarst Recht, en het was de onvermijdelijke Plicht van de *Uitvoerende Macht*, om aan dien billijken eisch op de eerſte aanvrage ten ſpoedigsten te voldoen.

Digitized by Google

hof aldaar, voor goeden prijs verklaard waren geworden, zich daarover bij Requeste aan *H. H. Mog.* beklaagden; die daar op besloten, om haaren Minister HOP, te *Londen* residéerende, in last te geeven, „ *om aan Z. M. en daar het verder behoorde, nadrukkelijke vertogen wegens het beroven, mishandelen, en wegneemen van deze en meer Nederlandsche Schepen te doen, en de onrechtvaardigheid van dat gedrag op het ernstigste aan te toonen, en verder te insteeren op de teruggave van het genomene, met verzekering van de zijde des Konings dat zulks in het vervolg zoude nagelaten worden,*" dan, het deedt geen effect. De beantwoording, zoo wel als de geëischte restitutie, werden onder allerhande voorwendselen op de lange baan geschoven, en het beroven en mishandelen bleef geduurende het Jaar 1758 aanhouden, waarom de Kooplieden der Steden *Dordrecht*, *Amsterdam*, *Rotterdam*, zoo ook uit eenige *Noordhollandsche*, en *Vriesche* Handelplaatsen, van tijd tot tijd die klachten herhaalden, niet alleen aan *H. H. Mog.* maar ook aan de *Staaten van Holland*, en aan H. K. H., aan de laatste verzoekende, *om door haare interçessie, bij het Hof*

Digitized by Google

Hof van Londen, tot het opheffen hunner bezwaren te willen medewerken. Verzoeken die, hoe billijk zij ook wezen mogten, echter met geenen beteren uitflag bekroond werden dan de voorgaanden, dewijl H. H. Mog. zich naa het ontfangen dier klaagfchriften, alleen bepaalden, om derzelver inhoud, door hunnen Gezant te *Londen*, aan het *Britfche Hof* ter kennisfe te brengen. En wat H. K. H. betrof, ook Zij bevondt zich in de onmooglijkheid, om aan de zaak eene betere wending te bezorgen, of door Haare voorfpraak, eene andere Staatkunde aldaar te bewerken, dewijl kort naa de inlevering dier ftukken, de Koning haren Vader 'er geen geheim van maakte, dat Hij gezint bleef, om den Handel der Nederlanderen *op de Westindiën en naar Vrankrijk*, op de onrechtvaardigfte wijze te laten ontrusten, daar Hij aan YORKE beval, aan *H. H. Mog.* uit zijnen naam te declareeren: „ *dat Hij gereſolveert was, dat de Commer-*
„ *çie van het Fransch America, niet ge-*
„ *ſchiede door andere Mogendheden, onder*
„ *prætext van eene Neutraliteit, en niet te*
„ *zullen toelaten, dat eene Chicane over*
„ *woorden uitgelegd werde, als eene permis-*
„ *ſie, om met zijne vijanden eene Commerçie*

Digitized by Google

„ *te drijven, die, hoe zeer dezelve niet opge-*
„ *teld was in de ſpeçifique Clasſe van Contra-*
„ *banden, echter, in allen zin, en in alle*
„ *opzichten zoodanig wierd door de omſtandig-*
„ *heden.*" Voorts voegde YORKE daarbij:
„ *dat H. H. Mog. zouden zien, dat de or-*
„ *dres die Hij hun communiçeerde, en die*
„ *hij ſedert weinige dagen hadt ontſangen,*
„ *hem in het geval ſtelden, van aan hun te*
„ *repræſenteeren, dat zoo lang de geoorloofde*
„ *Commerçie van hunne Onderdaanen, (die*
„ *Z. M. nooit voorneemens was geweest te in-*
„ *terrumpeeren) zich geconfundeerd vond met*
„ *eene andere, die de Koning voor ongeoor-*
„ *loofd aanzag; alle repræſentatien vruchte-*
„ *loos moesten wezen: te meer, daar de Trac-*
„ *taaten bepaald hadden, de manier van*
„ *Proçedeeren in diergelijke gevallen, en dat*
„ *de Kroon geene kennis konde neemen van*
„ *gevallen, die tot het onderzoek van de*
„ *Ordinairis Rechtbanken behoorden.*"

Zie daar, eene openbaare aankondiging van eenen nabuurigen Bondgenoot met welke de Republiek in volle vrede verkeerde, waarom de gepleegde geweldenarijen reeds geſchied waren, en tegelijk de rede opgegeeven, waarom men dezelve in het vervolg zoude

blij

Digitized by Google

blijven uitoeffenen! Een gedrag, niet alleen ten eenenmaale ſtrijdig met de bij alle beſchaafde Volken van ouds bekende en algemeen aangenomene ſtelregel, *vrij Schip, vrij Goed*; maar ook met den duidelijken *Letter der Tractaten*, welke *eerſte*, op de onrechtvaardigſte wijze door zulk eene onbewimpelde verklaring vernietigd; en de *laatſte*, door eene willekeurige uitlegging ſtoutelijk geſchonden werden, daar Z. M. het reclameeren van een *duidelijk erkent wettig recht*, in den rang van *Chicanes* plaatste, en op dien valſchen grond voorthollende, zich tot een keurmeester opwierp, om te beoordeelen en te bepalen, *op welke plaatſen de Nederlanders* (zijne Bondgenooten) *navigeeren, en met welke Waaren zij hunne Bodems bevrachten mogten!* Was het te verwonderen, dat 'er van het eene einde der Republiek tot aan het andere, eene algemeene kreet van ongenoegen en wraak in den Lande gehoord werdt, over dit hoogstwillekeurig en onrechtvaardig bedrijf; waarvan men het beledigende aan de eene zijde wel zeer levendig gevoelde, maar ook tevens *aan den anderen kant* overtuigd was, van de onmacht waarin men zich, bij gebrek aan eene formidable vloot, be-

Digitized by Google

vondt, om het te beletten? en wat was natuurlijker, dan dat de afkeer tegen het *Cabinet van Groot-Brittanien*, en tegen alles wat *Engelsch* heette, hier te Lande, van dag tot dag hatelijker en heviger werdt, ten zelfden tijde, dat veeler gemoederen ten voordeele van het *Franſche Cabinet* overhelden, op het vernemen van de *vleijende voordrachten* die hetzelve gedurig liet doen, gepaard met zekere gunstbetooningen, alleen ten doele hebbende, om zich van de gunst der Republiek langs hoe meerder te verzekeren? Indedaad, niets was meerder te verwachten, bij allen die eenige kennis van de Hoofſche wellevendheid hadden, en uit dien hoofde het gedrag der *Engelſchen*, niet alleen *onrechtvaardig*, maar ook *onſtaatkundig* noemden. Het is deze aanmerking die ons wenkt, om verſlag te geven, van de verplichtende handelwijzen des *Franſchen Monarchs*, zoo dikwijls 'er aan de zijde der Staaten, wettige redenen tot klachten tegen Hem waren in te brengen, bij gelegenheid dat door zijne Troupen, op de grenzen des Vaderlands bijeentrekkende, ter bereiking van zijne ſtaatkundige oogmerken, onbetaamdijke ſtappen, ſtrijdig met de regelen der beloofde onzijdigheid, ondernomen werden.

Had

Had LODEWIJK DE XVde der Staaten gunst gewonnen, door het geeven van satisfactie wegens het gepleegd geweld zijner Kapers op de Reede van *Texel*, *Vlissingen* en *Ter Veere*, (waarvan wij hier boven verslag deeden,) Hij verontschuldi de zich nu niet minder gedienstig, over het betreden van hun Territoir door zijn volk, bij gelegenheid van het verzamelen eener aanzienelijke Legermacht aan de Staatsche grenzen, ten behoeve van zijne nieuwe bondgenoote de *Keizerinne Koninginne*, hun daaromtrent volkomen gerust stellende: en even zóó handelde hij, bij gelegenheid van der Staaten klachten over het bezetten van *Nieupoort* en *Ostende* door zijne Troupen, waar over den *Engelschen Gezant* YORKE zulke luide klachten had aangeheven; zoo ook, door het vrij stellen van eenige te Osnabrug aangehoudene Wagens met Geld, de Staaten toebehoörende, bij alle die gelegenheden op de sterkste wijze bij herhalingen verzekering geevende, dat Hij niets vijandigs tegen den Staat in den schild voerde, maar dat dezelve, (bij het in acht neemen eener volstrekte Neutraliteit) zich op zijne vriendschap en trouwe verlaaten konden. Dan, hierbij liet het LODEWIJK niet berusten.

Digitized by Google

Want weetende, welk een belang de Staaten ſtelden, in den vrijen invoer van den Hollandſchen Haring in zijn Rijk, (dat naa het verbreken des Tractaats van 1739 ongeoorloofd was,) zoo liet Hij op den 25 Julij 1758, door zijnen Gezant, den Graave D'AFFRY, eene zeer vleijende Memorie overleveren, dienende, om aan *H. H. Mog.* te verklaren, „ *dat Z. M. gereed was, om aan hunne Onderdaanen een Benificie op den invoer van* „ *den Haring der Hollandſche Viſcherij in* „ *zijn Rijk te vergunnen, en dat dit Beni-* „ *ficie terſtond te Parijs zoude gereguleerd* „ *worden, volgens de Inſtructie, welke H.* „ *H. Mog. tot dat einde aan hunnen Gezant,* „ *den Ambasſadeur* VAN BERKENRODE *zou-* „ *den overzenden.*" Welk aanbod wel draa met dankbetuiging door de Staaten aangenomen wordende, niet alleen ten gevolge hadt, dat ſints dien tijd, *den Hollandſchen Haring, gezouten met hier te Lande geraffineerd Zout*, vrij en onverlet in *Vrankrijk* vermogt ingevoerd te worden; maar dat ook aan den anderen kant, in veeler Ingezetenen gemoederen, de hoogachting en toegenegenheid voor het *Franſche Cabinet* en deszelfs belangen aanmerkelijk vermeerderen deedt, derwij-

Digitized by Google

wijze, dat het voor elk opmerkzaam waarnemer van den loop der algemeene zaken, niet lang raadſelachtig bleef, dat de Natie in *twee hoofdpartijen* verdeeld raakte, welks ééne zoo zeer ijverde voor de bevoordering van de belangen des *Franſchen Hofs*; als de andere zich ongenegen toonden, om hetzelve in alles van de hand te vliegen, en dus doende mede te werken, tot het finaal verſcheuren van alle Vriendſchapsbanden tuſſchen de *Republiek* en *Engeland*, welken door het vijandig en willekeurig gedrag der *Britten* reeds zoo deerlijk van een gereten waren. Twee partijen, die zich, tot onberekenbaar nadeel van 's Lands dierbaarſte en wezenlijkſte belangen, welhaast door de benamingen *Franschgezind* en *Engelschgezind*, van elkander begonden te onderſcheiden, en dat met zulk eene hitte, dat daar door bij veelen, zoo van de eene als andere Partij, de *waare Vaderlandschgezindheid* aan een zijde geſchoven, en eerlange geheel uit het oog verloren werdt.

Ongelukkige en beklagenswaardige geſteldheid, waarin het dierbaar Vaderland zich in dat hagchlijk tijdſtip van alle kanten bevindende was! Dit dunkt ons hier een opmerkzaam beſchouwer van het tot dus verre door

door ons naar waarheid geſchetſte Tafereel, met aandoening uitroepen, vooral wanneer hij daarbij nog in aanmerking neemt, dat het eensgezind en gemeenſchappelijk beramen en dadelijk bewerkſtelligen van middelen tot redres, door ſchadelijke twisten in de Raadzaalen, over het geen *al* of *niet*, *eerst* of *laatst ter beveiliging van den Staat*, *en tot beteugeling van den euvelmoed der Engelſchen*, moest bij der hand genomen worden, geheel achter wege bleef, en dat veele duizenden der Ingezetenen van verſchillenden ſtand in die twisten deel namen, over dezelven oordeelende, meer overeenkomstig hunne bijzondere inzichten en belangen, dan wel naar dien des algemeenen Vaderlands, herwelk te midden van het branden des Oorlogsvuurs rondom deszelfs grenzen en op de zeekusten, door gebrek aan defenſiemiddelen, aan de grootſte gevaren en verliezen bleef blootgeſteld, ondanks de dringende voorſtellen, ſints 2 jaaren door de Uitvoerende Macht gedaan, en die bij alle Ingezetenen wettig geoordeeld werden. Billijker wijze vraagt hier de een of ander onzer Lezeren, min bekend met de geſteldheid der zaaken van dien tijd: *Stonden de ſtemmen in de Hooge Staatsvergaderin-*

Digitized by Google

ringen, over het augmenteeren van Land- en Zeemacht dan gelijk? en kon men daarom tot geene gewenschte Concluſie tot herſtel van beiden, of wel tot één derzelver komen? want dit was volgens den aart der Conſtitutie het eenig mogelijk geval, waar door alles onafgedaan en hangende blijven kon. — Wij kunnen die vraag niet beter beantwoorden, dan den geleerden Heer KLUIT voor ons gedaan heeft, toen Hij over dit onderwerp ſprekende, zich dus uitdrukte: „*De twist* „ *ging over het vermeerderen van de Land-* „ *en Zeemacht:* VOOR DE LANDMACHT, TE „ GELIJK MET DE ZEEMACHT, STOND HET GE- „ VOELEN, OOK VAN DE GOUVERNANTE. — „ VOOR DE ZEEMACHT STOND AMSTERDAM. — „ *Het één werdt door het andere verhin-* „ *derd, en bleef onafgedaan* (*)." Weinig woorden, doch die niet te min veele gewichtige zaaken in zich bevatten, om de waare bron op te ſpeuren, aan wien het aanhoudend weerloos laaten van het dierbaar Vaderland, (in die dagen, en in volgende jaaren, alleen aan H. K. H. en haaren onbeperkten invloed op

(*) Zie 's MANS IETS OVER DEN ENGELSCHEN OORLOG, bl. 14.

Digitized by Google

op de Staaten der Landprovincien, zoo ruimſchoots toegeſchreven en nagebaauwd geworden zijnde,) voornamelijk te wijten ware, en welken ons als met de hand geleidén, tot het beſchouwen en overwegen van eene en andere gebeurenisſen te dien tijde voorgevallen, die ons van de waarheid van dit gezegde diens kundigen Mans overtui en zullen.

De *Vrouwe Gouvernante*, voor wiens doordringend oog en uitmuntend verſtánd, gepaard met een helder inzien in de ſtaatkundige belangen van *Europa* in het algemeen, en van dit Haar *aangenomen Vaderland* in het bijzonder, niets onopgemerkt bleef, ziendé dat alle haare gedaane voorſtellen tot herſtel van 's Lands weerloozen toeſtand, op den duur veronachtzaamd werden; en wel bevroedende, waar de wortel van deze ſchadelijke, en van dag tot dag hooger opſchietende vrucht te zoeken was, (namelijk in het op de Staatsbeſluiten van de Generaliteit van ouds zoo zeer overwegend *Holland*,) beſloot op den 7 Junij 1758 zich in eigen Perſoon naar de *Vergadering van Holland* (te dien dage bijeengekomen) te begeven, en deedt aldaar in eene Voordracht aan de Leden opmerken, „ hoe zeer de Republiek werkelijk in gevaar

„ van

Digitized by Google

„ van het violeeren van haar Territoir was
„ gebragt, vermits het *Geallieerde Leger*
„ den Rhijn overgetrokken zijnde, reeds de
„ beginſelen van eene onverzekerde Neutra-
„ liteit als in het verſchiet deedt zien, en
„ reeds in beweging was, om de *Oosten-*
„ *rijkſche* en *Franſche Armeën* op te zoe-
„ ken en vijandig aan te tasten, al het welke
„ de Staaten van *Gelderland* en *Overijsſel*,
„ als het naast aan het Oorlogstoneel gren-
„ zende, derwijze bekommerde, dat zij op
„ de dringendſte wijze bij H. M. inſteer-
„ den, op haare hulp en appui tot het dade-
„ lijk in ſtaat van defenſie ſtellen van hunne
„ Gewesten, ten dien einde op de bevorens
„ gevraagde Augmentatie der Armee (zijnde
„ in het geheel 13450 *Hoofden*, en 1092
„ *Paarden*) aandringende, dien Voordragt
„ ſluitende, met eene ernstige betuiging,
„ dat zij alleen uit zucht voor 's Lands wel-
„ zijn, en ter beantwoording aan Haare Plich-
„ ten, aan hetzelve verſchuldigd, tot die
„ poging beſloten had."

Hoe zeer deze Voordracht (die zich alleen tot de Augmentatie te Lande bepaalde) in deszelfs aart geſchikt was, om de Vergadering aan te ſpooren, ten einde zich met ernst op het

Digitized by Google

het herſtel van 's Lands Defenſie, zoo wel *te Lande*, als *ter Zee*, toe te leggen, het deedt geen uitwerkſel ten goede voor ééne van beiden. Want de *Staaten van Holland*, van den 7 *Junij* tot den 23 *daaraanvolgende* bijeengebleven zijnde, in welken tijd over andere min gewichtige onderwerpen geraadpleegt en beſloten was, zoo was dit voorname punt buiten deliberatie gebleven, tot geene geringe verbazing van de *Gouvernante*, voor wien inmiddels niet onkundig gebleven was, hoe ongunstig haar Voorſtel van den 7 *Junij* bij ſommige Staatsleden, en bovenal bij het Publiek beſchouwd werd, *dewijl zij daarin zich alleen tot de Augmentatie van de Armee bepaald had — 's Lands gevaarlijken toeſtand van de Landzijde breed uit te meeten, en te gelijk omtrent den deplorablen toeſtand ter Zee een diep ſtilzwijgen in acht te neemen*, dit was, naar veeler oordeel, de proef op de ſom, *dat Zij onderſchijn van bezorgdheid voor het eene, een toeleg hadt, om, ten genoege van haare Landgenooten, het andere tegen te werken*, en zie daar de rede, dat haar gedrag van dag tot dag, langs hoe openlijker, op de afzichtelijkſte wijze bij veelen uitgekreten en beoordeeld werdt,

Digitized by Google

werdt, doch naar anderer oordeel zeer ten onrechte, als die van begrip waren, dat eene breedvoerige Voordracht van die Vorstinne, *over den weerlozen toeſtand der Marine*, op dat tijdſtip onnodig was, *eensdeels:* dewijl de Vergadering desaangaande genoegſaame kennis droeg uit haare Voorſtellen in vroeger tijd, en laatſtelijk bij den aanvang der jaaren 1757 en 1758 gedaan; en *anderdeels:* door de dagelijksch aangeheven wordende klachten der Handeldrijvende Ingezetenen, die zich zoo dikwerf, en bij herhaling, over het aanhoudend gemis van Protectie tegen de Roverijen der *Engelſchen*, bij de Hooge Staatsvergaderingen, en bijzonder bij *Hun Ed. Gr. Mog.* beklaagd, en op voorziening aangedrongen hadden (*). Hoe dit zij, (zoo als wij ſtraks

(*) Volgens eene aan ons onder het oog gekomene aantekening van een voornaam Lid van Regeering in dien tijd, *was het niet gewagen van vermeerdering der Zeemagt, door H. K. H., bij die gelegenheid, aan die beide redenen toe te kennen*, dewijl Zij overtuigend wist, dat het in de Vergadering waar Zij ſprak, niet mangelde aan eenige weinige Leden, die, door het niet conſenteeren in de Augmentatie te Lande, een ſpaak in het wiel ſtaken voor de Augmentatie ter Zee, waar over bij niemand, die 's Lands Heil bevorderen wilde, geene de minſte quæstie of

Digitized by Google

ſtraks begonden te zeggen) de *Staaten van Holland*, 16 dagen gedelibereert, en op dat Voorſtel geen acht geſlagen hebbende, en nu gereed ſtaande om uit elkander te ſcheiden, zoo vervoegde H. K. H. zich nogmaals in hun midden, tot het doen van eene nadere poging tot het dadelijk Herſtel van *Land- en Zeemacht* beiden, door het voordragen van deze navolgende Propoſitie, die verſcheidene bewijzen van haare gevoeligheid over het haar aangedaan wordende leed, ten duidelijkſten te kennen gaf, dus ſprekende:

EDELE GROOTMOGENDE HEEREN!

„ Wanneer ik op den 7 dezer *Uw Ed.* „ *Groot Mog.* onderhield op het ſtuk van „ eene te doene Augmentatie, heb ik moeten „ verwachten, dat de noodzaaklijkheid van „ dezelve *Uw Ed. Gr. Mog.* zoude hebben „ geperſuadeert, om daar aan eene prompte „ toeſtemming te geeven. Velen, en zelfs „ de meeste Leden van *Uw Ed. Gr. Mog.* „ hebben dat gedaan, doch niet allen: en „ dat

bedenkelijkheid was. En dit zoo zijnde, dan verviel ook al den laster, H. K. H. te dien tijde aangewreven.

Digitized by Google

„ dat is de reden, waarom ik andermaal ver-
„ schijne in deze Vergadering, niet om te
„ herhalen het geene ik diestijds gerepræsen-
„ teert hebbe; maar om *Uw Ed. Gr. Mog.*
„ nader te vertoonen, dat sedert, de omstan-
„ digheden waarin de Republiek zich be-
„ vindt, in verscheidene opzichten nog veel
„ critiquer geworden zijnde, niet alleen de
„ Veiligheid, maar ook de Eer van den Staat
„ voordert, dat deze zaak tot een spoedig
„ besluit gebragt worde, en de Leden, die,
„ of *ongereed* zijn, of tot hier toe niet be-
„ willigd hebben, hoe eerder zoo beter,
„ hunne Consenten daar op inbrengen."

„ *Ik behoeve Uw Ed. Gr. Mog. niet voor*
„ *te houden, wat een Land is, dat, omçin-*
„ *geld van vreemde Krijgsmachten, zich*
„ *niet beschermen kan, zelfs tegen eenen on-*
„ *voorzienen aanstoot. Wat de Commercie*
„ *en Navigatie is op eene onveilige Zee, zon-*
„ *der Protectie. Niemand ignoreert dat; en*
„ *Hij die 'er één oogenblik bij blijft stil*
„ *staan, ziet 'er alle de noodwendige gevol-*
„ *gen van, niet minder dan ik zie, met eene*
„ *gevoelige bekommering: en daarom urgeer*
„ *ik op de securiteit van het eerste* (de LAND-
„ MACHT,) *met al het empressement, dat*

Digitized by Google

„ *mij de liefde voor dit Gemeenebest inſpi-*
„ *reert; terwijl ik voor het tweede* (de ZEE-
„ MACHT) *reeds duidelijke blijken genoeg*
„ *gegeven hebbe, en nog geeve, met welk*
„ *eene oplettendheid en zorgvuldigheid ik*
„ *daaromtrent ben aangedaan.* HET EENE
„ MOET IN ACHT GENOMEN, HET ANDERE NIET
„ VERWAARLOOSD WORDEN! *En wil men het*
„ *Gemeenebest, bij de Vrijheid en den Gods-*
„ *dienst bewaard, overlaten aan de Poſteri-*
„ *teit, zoo moet niemand geloven, dat zulks*
„ *geſchieden kan, met het Land ontbloot te*
„ *laaten, in deze omſtandigheden, van eene*
„ *toereikende macht.*"

„ *Ik heb daarom Uw Ed. Gr. Mog. niet*
„ *kunnen laaten van een ſcheiden, zonder*
„ *nogmaals de voorgeſlagene Augmentatie op*
„ *het ernſtigſt te recommandeeren, ten einde*
„ *die eenpariĝ gereſolveerd, ten ſpoedigſten*
„ *worde werkſtellig gemaakt, en de Repu-*
„ *bliek daar door in ſtaat gebragt van eigen*
„ *veiligheid, en volkomen verzekerd, dat ook*
„ *niemand haar noodzaake, van de aange-*
„ *nomene Neutraliteit af te gaan, of zich in*
„ *de præſente Troubles in te wikkelen. —*
„ *Mogen mijne ſerieuſe exhortatien hier toe*
„ *den nodigen invloed hebben, zoo zal ik met*

„ *ge-*

Digitized by Google

„ *genoegen het Vaderland uit eenen hagche-*
„ *lijken toeſtand gered zien, en mijne waak-*
„ *zaamheid en zorge zullen 'er door verdub-*
„ *beld worden, om hetzelve op alle wijzen,*
„ *en in alle zijne betrekkingen, onder den*
„ *zegen van den Allerhoogſten, gelukkig te*
„ *maaken!* Maar moet ik daarentegen bij
„ aanhoudenheid met veele tegenſtrevingen
„ blijven worſtelen, zoo zal ik ten minſten
„ die ſatisfactie voor mij zelve genieten, dat,
„ zoo de Republiek nu eenig ongeval, of
„ daar naa eenige vermindering in haar ge-
„ zach en aanzien, uit dezen hoofde zoude
„ mogen ontmoeten, het aan mij niet zal te
„ wijten wezen, die, naar maate van den
„ nood, niet opgehouden heb te waarſchou-
„ wen en aan te maanen toen het nog tijd
„ was." &c. &c. (*).

In-

(*) Wij hebben de *volledige plaatſing* van dit Voorſtel (*het laatſte dat H. K. H. over dat onderwerp* bij de *Staaten van Holland gedaan heeft*) hier noodzaaklijk gekeurt, om dat het juist geſchikt is, om alle die geenen te logenſtraffen, welken die Vorstinne hebben naagegeeven, *dat zij zich aan het Zeewezen niet zou bekreunt hebben*, deze en meer andere Voordrachten opzettelijk verdonkerende. Een bedrijf, dat al mede in het VERVOLG OP WAGENAAR te ontdekken is, de-

Digitized by Google

Intusschen had deze mannelijke Voordracht, door H. K. H. gedaan zijnde, in overeenstemming met de gevoelens van verre weg het grootste deel der Leden van 's Lands hooge Regeering in alle de Gewesten, geen beter lot dan alle de voorgaanden. De *Vrouwe Gouvernante* de Vergadering verlaten hebbende, zou men immers hebben mogen verwachten, dat de Leden derzelvet zich zonder uitstel zouden beijverd hebben, om dien voorslag in deliberatie te leggen, en op denzelven een spoedig en gewenscht besluit tot stand te brengen? Dan, de ondervinding leerde wel draa het tegendeel, want de *Heeren Gedeputeerden der Stad Amsterdam*, het Voorstel overneemende, om hetzelve ter kennisse van hunne Principalen te brengen, ten einde in de Vergadering bij nadere gelegenheid hun Advis te kunnen uitbrengen, zoo liep het aan tot den 27 *van de daar op volgende Maand Julij*, eer zij daar mede gereed wa-

wijl dien Schrijver, van dat Voorstel sprekende, *de door ons onderhaalde passagie* achter wege laat, en zijne Lezers alleen mededeelt, wat de *Gouvernante* wegens de *Landmacht* gezegd had. —— Welk eene partijdige trek ontdekt hier elken onzijdigen niet!!!

Digitized by Google

waren, dag, waarop van wegens de Gedeputeerden dier aanzienelijkſte en grootſte handelſtad des geheelen Vaderlands, een zeer uitgebreid Advis ter tafel van *Hun Ed. Gr. Mog.* werdt voorgeleezen, waarin met veel omſlag van woorden niet alleen het *eene gedeelte* des Voorſtels van H. K. H., betrekkelijk de Augmentatie te Lande, afgekeurd werdt; maar waarin men zich alle moeite gaf, om de daarbij aangevoerde bezwaaren, zoo *van de Staaten der Landprovincien*, als *van die Vorstinne*, over den hagchelijken toeſtand des Lands aan de Grenzen, als hersſenſchimmig, en geheel ongegrond voor te ſtellen, terwijl 'er tot veeler verbazing in dat geheel uitvoerig Advis, geen letter te vinden was van het *andere gedeelte* van dien Voordragt, betrekkelijk de *Zeemacht*, een onderwerp, waarbij die Stad, uit hoofde van den uitgebreiden Koophandel van deszelfs Ingezetenen, echter het allergrootſte belang hadt. Wij kunnen ons niet verdiepen, om ter ſtaving van dit laatſte gezegde, dat ſtuk alhier onder het oog van onze Lezeren te brengen; waarom wij ons hier alleen bepalen om te zeggen, dat de *Leden van de Hollandſche Ridderſchap*, na verloop van eenige dagen,

Digitized by Google

een *Contra Advis*, tegen hetzelve ingericht, overleverden, waar uit wij leeren, dat het *Declinatoir Advis van Amſterdam*, ter verwerping van het Voorſtel van H. K. H. ingericht, gebaſeerd was op deze vier navolgende gronden, als:

„ I. *Dat men hier te Lande, onzijdig blijvende in de differenten der Belligeerende Mogendheden, niet beducht behoefde zijn voor eene attacque op het Territoir van den Staat, maar dat het genoegſaam ware zich te verlaten op de trouw der Tractaten.* „ *II. Dat de bekrompen ſtaat van de Finantiën niet permitteerde, om buiten de uiterſte nood, op vermeerdering van uitgaven te denken.* *III. Dat het van de Oorlogende Mogendheden niet te præſumeeren was, dat zij zich meerder vijanden op den hals haalen zouden.* *IV. Dat, zoo 'er overal redenen voorhanden waren, om voor eenen vijandelijken aanval beducht te zijn, eene Augmentatie van* 13450 *Hoofden en* 1092 *Paarden veel te gering zoude zijn; en zoo het alleen was om Inſultes van ſtroopende partijen af te weeren, de werkelijk in dienſt zijnde troupen, toereikende en genoegſaam waren.*" Vier ſtellingen, welke door die van

van *Amſterdam* in het breede uit een gezet werden, doch op welke de *Leden der Ridderſchap*, hun geen minder gedetailleerde wederlegging ſchuldig bleven, uit welke de ongenoegſaamheid der geävançeerde gronden, aan elk die ze onder het oog kreeg, middagklaar blijken moest. Ook deze wederlegging der *Edelen* kunnen wij, uit hoofde van deszelfs uitgebreidheid, hier geene plaats inruimen: dan daar wij ons in de gelegenheid gefteld vinden, om eene en andere reflectie, in laater tijd op het *Amſterdamsch Advis* gemaakt, op te geeven, die door de *Edelen* welligt om geene redenen tot ongenoegen aan eenen der toen Oorlogende Mogendheden te geeven, onaangeroert gelaten zijn; zoo zullen wij, alvorens van dit belangrijk gedeelte der Geſchiedenis af te ſtappen, nog eenige regelen beſteden, om die latere reflectiën op te geeven, ten einde onze Lezeren te doen zien, op welk eenen losſen zandgrond het raiſonnement van de Amſterdamſche Vroedſchapsleden van dien tijd berustende was, toen zij zich op de trouw der Tractaaten beriepen.

De Trouw der Tractaten keurde men dan genoegſaam, om alle vreeze voor de violatie van het Territoir der Republiek te verbannen.

Digitized by Google

Maar wie gevoeld niet hoe mank deeze ſtelling ging, daar de ondervindiug van den dag leerde, dat de Mogendheden, de eene min, de andere meer, zich het verbreeken, ſchenden en willekeurig uitleggen dier Tractaaten, zoo dikwijls veroorloofden, als tot bereiking van hunne Staatkundige belangen en oogmerken hen dienstig ſcheen? De Tractaaten met *Engeland* verzekerden aan de Hollanders, dat zij *Scheepsbehoeften van allerhanden aart* vrijelijk vervoeren mogten, naar alle Landen werwaards zij die met het meeste voordeel ſlijten konden; maar wat nut deedt het', toen *Engeland* zich bevoegd keurde, om hun dat te betwisten, en onder het voorwendſel van bevoegdheid, alles wegnam dat hem voor de hand kwam? Geen meerder zekerheid was er voor de Republiek gelegen in het *Tractaat van Vrede ten Jaare* 1713 *te Utrecht* geſloten, en in *dat van Barriere* in later tijd aangegaan, waarbij het *Hof van Weenen*, bij herhaling, op de plechtigſte wijze, beloofd en bezwooren hadt, „ *dat nooit geene Provin-* „ *cie, Stad, Fort, Plaats, of eenige Sterk-* „ *te van de Oostenrijkſche Nederlanden, aan* „ *Vrankrijk zoude worden gecedeerd of ge-* „ *transporteerd, of op eenigerhande wijze ge-* „ *ſteld,*

„ *ſteld, onder de macht van eenig Prins,*
„ *of Princeſſe van het Huis of de Linie*
„ *van Vrankrijk, maar dat die Landen aan*
„ *niemand anders zouden onderworpen blij-*
„ *ven dan aan de ſuccesſeuren van het Huis*
„ *van Oostenrijk:*" maar wat zekerheid verſchaften deze beide Tractaaten aan het Vaderland, toen MARIA THERESIA goedvond, om de ſterke Vestingen *Nieupoort* en *Ooſtende* in *Vrankrijks* magt te ſtellen, door het ſluiten van eene Conventie, waarbij die beiden door Franſche Troupen bezet werden? Luttel moeite zou het voor ons zijn, om bij deze twee opgenoemde ſtaalen, over de *Trouw* der *Tractaten*, nog anderen te voegen, en de drie overige bijgebragte argumenten in het *Amſterdamsch Advis* voorhanden, namelijk: *de bekrompene toeſtand der Finantie;* het *goed gevoelen wegens de intentiën der Mogendheden;* en *de ongenoegſaamheid der voorgeſlagene Augmentatie*, ter toetſe te brengen; dan, wij zullen ons daar van onthouden om niet te uitvoerig te worden, maar ons liever voortſpoeden, om te bezien welk eenen uitſlag, de herhaalde inſtantiën van de uitvoerende macht, bij de Hooge Bondgenooten hadden.

„ *De*

Digitized by Google

„ *De vermeerdering der Landmacht, hoe*
„ *ſterk ook door H. K. H. begeerd; hoe ijve-*
„ *rig door de Ridderſchap voorgeſtaan; hoe*
„ *zeer gevorderd door* GELDERLAND, OVERYS-
„ SEL, UTRECHT, *en* STAD EN LANDE, *bleef*
„ *achter wege; en bediende men zich van*
„ HOLLANDS *en* VRIESLANDS *weigering, om*
„ *de langs hoe hooger klimmende nood der*
„ *Zeevaardije ongeholpen te laaten!* Met deze bewoordingen, maakt zeker Schrijver (*) den uitſlag der aangewende pogingen van 's Lands Uitvoerende Macht, tot herſtel van het weêrloos gehouden wordend Vaderland aan zijne Lezeren bekend: uitdrukkingen, waar van (behalven het hatelijke) tegelijk het onnaauwkeurige, (wat zeggen wij) het onwaarachtige aan elken onbevooroordeelden Lezer, van alles wij bevorens over dat onderwerp gezegd hebben, in de oogen ſtraalt, en welken wij op geen beknopter wijze weeten te logenſtraffen, dan bij wijze van Letterkeer te zeggen: *De vermeerdering der Landmacht, door H. K. H. ter voldoening aan de inſtantiën van de Staten van* GELDERLAND, OVER-

(*) De VERVOLGER OP WAGENAAR, in zijn XXII. DEEL, *Bl.* 386.

Digitized by Google

OVERYSSEL, UTRECHT, en STAD EN LANDE, *uit hoofde van het gevaar dat hunne Gewesten bedreigde, voorgeſteld; en bij het grootſte deel der Hollandſche Staatsleden nuttig gekeurt wordende, bleef achter wege, omdat de Regeering der Stad Amſterdam oordeelde, dat het Land door de Tractaaten genoegſaam beveiligd was; de Finantiën te bekrompen; de Oorlogende Mogendheden ten opzichte van de Republiek met ontzach vervuld; en 13450 man onbeduidend waren. Niettegenſtaande de vermeerdering van de Zeemacht, op herhaalde tijden en wijzen door H. K. H. op de dringendſte wijze was voorgeſteld; de noodzaaklijkheid van die vermeerdering door de Staaten van alle de Gewesten erkent; en door het handeldrijvend deel der Ingezetenen, voornamelijk te Amſterdam geëtablisſeert, op beſcherming voor hunnen handel aangedrongen werdt; zoo bleef ook deze achter wege, en uit dien hoofde het een zoo wel als het andere onafgedaan, waar door de Engelſchen in de gelegenheid bleven, om zich met de Schatten der Ingezetenen te verrijken, waardoor de Kooplieden, als in een vlaag van wanhoop vervoerd werden, om Oorlogſchepen te eisſchen van de Gouvernante, die dezelve niet geeven kon, dewijl de Souverei-*

Digitized by Google

reinen van den Lande, Haar de middelen tot het bouwen van Schepen onthielden. En dit alles werdt bij veelen, tot even zoo veele onwederlegbaare bewijzen gebezigd, om's Lands onheilen alleen aan den vooronderſtelden verderffelijken invloed van de Vrouwe Gouvernante, als exerceerende de Erfſtadhouderlijke Waardigheid, toe te ſchrijven.

De behoorlijke, en ten alle tijde, voor eene onafhangelijke Mogendheid noodzaaklijke *defenſie te Lande*, bleef dan onafgedaan, *door een onbepaald vertrouwen te ſtellen op tweede oorzaaken; door het voorſtaan van eene kwalijk geplaatste zuinigheid; door eene verkeerde voorſtelling van de Staatkundige handelwijze van machtige Naburen;* en eindelijk: *door het ennoreus gevoelen, dat het verkiesſelijker ware* NIETS *als* IETS *te doen.* Handelwijzen, die men, om zich op het zagtſte uittedrukken, *als dwalingen des verſtands* kan beſchouwen, en uit dien hoofde nog eenigermaate verſchoonlijk noemen: maar kon men de *aanhoudende verwaarloozing van de Defenſie ter Zee*, die het Vaderland aan zoo veele onheilen blootſtelde, ook in dien rang plaatſen? Dit vroegen wij dikwerf bij ons zelven, wanneer wij met de oorſprongelijke

Staats-

Digitized by Google

ſtukken in de hand, de gebeurenisſen van dien tijd, (de beginſelen van laater gevolgden) in overweging namen, en dan ſchromen wij niet te zeggen, dat wij ons genoodzaakt vonden om te moeten beſluiten, *dat het achterblijven van het dadelijk herſtel van de Marine, alleen aan onwil* moet toegekent worden: en het bewijs voor dit gevoelen ontleenen wij uit daadzaken, die Ons de zoo even genoemde oorſprongelijke Staatsſtukken aan de hand geeven, tot welks vermelding wij nu zullen overgaan.

De zoo zeer begeerde *vermeerdering van de Zeemacht*, mogt dan om de ons reeds bekende oorzaak achterwege blijven; maar dit was het geval niet met de bittere en luide klachten, die 's Lands Handeldrijvende Ingezetenen genoodzaakt waren daar over te doen hooren. Integendeel: de Kooplieden der Stad Amſterdam, tot hunne grievende ſmerte ziende, dat 'er geene andere maatregelen, ter ſtuiting van der *Engelſchen* euvelmoed op Zee, bij der hand genomen werden, dan het inleveren van Repræſentatien aan het *Britſche Cabinet*, zoo hieven zij, naa den vruchteloozen uitſlag der herhaalde Voorſtellen van H. K. H., hunne klachten niet alleen met eenen verdub-

bel-

Digitized by Google

belden ernst van nieuws op aan; maar vernomen hebbende, dat men in *Engeland*, (zekerlijk uit hoofde van wantrouwen) zich uitgelaten had, onderricht te willen worden van de hoegrootheid der geledene ſchadens, zoo bleven zij niet in gebreke; om ter juſtificatie van dien eisch, *drie differente Lijsten* te formeeren, en aan *H. H. Mog.* en ook aan de *Vrouwe Gouvernante* over te leveren op den 27 *Augustij* 1758, waar uit duidelijk bleek, tot welk eene hoogte de roverijen der *Engelſchen*, ſints den aanvang der onlusten tusſchen *Engeland* en *Vrankrijk*, tot op dien tijd ten hunnen nadeele geſtegen waren: behelzende de EERSTE eene opgave van de Naamen, Ladingen, en Waarde van 21 *Schepen*, komende van de Eilanden *Curaçao* en *St. Euſtatius*, die door de *Engelſchen* genomen, en in *Engeland* opgebragt waren geworden, waarvan de nadeelen niet minder berekend werden, dan eene ſomma van 3,557,500 Guldens te bedragen. De TWEEDE behelsde eene Naamlijst van 35 *Schepen*, die *gaande naar*, *of komende van de West Indiën*, almede door even die zelfde Natie waren overmeesterd en opgebragt, welkers waarde was uitgetrokken op een verlies van *f* 5,144,000 Gul-

Digitized by Google

Guldens: en eindelijk eene *Derde Lijst*, inhoudende (*tot eene proeve*) de verklaringen der Schrijvers van 100 *Schepen*, die door de *Engelſchen*, op onderſcheidene tijden en plaatſen, en in meerder of minder maate, beroofd, beſtolen, geplunderd, en mishandeld waren geworden, waar van de ſchade berekend werdt te belopen een ſchat van 439,191: 6:— doch met geen ander gevolg, dan dat zij door H. K. H. beklaagd werden over hunne geledene verliezen, en verder opgebeurt met de hoope op den goeden uitſlag der Onderhandelingen, aangevangen tot het bewerken van eene behoorlijke Schaêvergoeding. Doch dit was het ook al. Want daar de *Engelſchen* geen tegenſtand van deze zijde te vreezen hadden, zoo bleven zij volhouden, om door hunne geweldenaarijen der Koopvaardije de doodelijkſte neepen toe te brengen, hetwelk de Kooplieden op den 9 *November* deszelven jaars ten derdenmaale tot het beſluit dreef, om zich wederom tot H. K. H. te wenden, ten einde bij alle de voorgaande klachten, wederom een aantal nieuwen te voegen, zulks doende vergezeld gaan met de overgave eener Lijst, bevattende de naamen van 71 *Bodems*, die ſints de overgifte der voorige Lijſten, op

Digitized by Google

nieuw door de *Engelſchen* genomen en opgebragt waren geworden, en welker waarde niet minder dan *f* 13,000,000:— bedroeg. Sluitende dit hun verzoek met de ernſtige bede, *dat H. K.* „ *H. de nodige middelen tot wegneming van* „ *hunne wettige bezwaren zoude gelieven te* „ *helpen beramen, en zulks zoo ſpoedig moge-* „ *lijk, dewijl de nood zeer groot was, en de* „ *aanhoudende weigering der teruggave, hen* „ *aan de allerimportantiſte ſchade, zoo aan* „ *Schepen als van Ladingen bleef blootſtel-* „ *len. &c.*" Een verzoek, van welks betaamelijkheid die Vorſtinne wel overtuigd was, doch waaromtrent zij tevens verklaren moest *in de onmooglijkheid te zijn, om aan hetzelve in alle opzichten te voldoen*: de Kooplieden antwoordende: „ *dat zij zeer* „ *wel wist haar woord gegeven te hebben ter* „ *bevoordering van hunne belangen; maar* „ *dat het aan haar niet te wijten was, dat* „ *de zaaken tot nog toe niet van gedaante* „ *veranderd waren. Dat zij zeer aan-* „ *gedaan was over de importante ſchadens* „ *die den Koophandel lijden moest, en zeer* „ *wel kon nagaan, dat zulks ruïneus moest* „ *zijn voor de Republiek. Dat Haar niets* „ *meer ter harte ging dan het welwe-*

„ *zen*

Digitized by Google

„ zen van het Vaderland, het welk zij als
„ haar Vaderland beminde. Dat zij fier-
„ ke instantiën had gedaan, en als nog was
„ doende aan het Engelsche Hof, en ook re-
„ denen had om te geloven, dat 'er in Enge-
„ land ten voordeele van de Republiek wel
„ wierd gewerkt; maar dat 'er echter zeke-
„ re zaaken waren, die aldaar door het Par-
„ lement moesten worden geschikt ten fine van
„ redres. Dat zij derhalven verzocht dat de
„ Kooplieden nog 4 a 5 weeken geduld gelief-
„ den te hebben: en bijaldien 'er dan geene
„ verandering kwam, Zij zou moeten getui-
„ gen, gedupeert te zijn van den kant des En-
„ gelschen Hofs. Doch, dat zij redenen
„ had van zulks niet te geloven. Dat zij zoo
„ ras mogelijk raport van zaaken zou laaten
„ doen, en betuigde alle intrest te neemen in
„ het welvaaren van de Republiek, van welks
„ welwezen zij geloofde, dat haar eigen be-
„ lang, dat van haare Kinderen en Huis,
„ en haare Reputatie afhing. Dat zij or-
„ der gegeven had, om de Schepen naar Cu-
„ raçao en St. Eustatius te convoijeeren, welk
„ Convooi de aldaar zijnde Schepen zoude
„ afhaalen. Dat zij eens en andermaal,
„ en nu ten derdenmaale herhaalde, alle

„ *mooglijke devoires te zullen aanwenden om*
„ *in de zaaken te voorzien, en hoopte, dat*
„ *wanneer zij de Kooplieden ten vierden*
„ *maale zoude zien, het alsdan in gelukki-*
„ *ger omſtandigheden zijn mogte. Terwijl de*
„ *Kooplieden bij herhaaling konden verze-*
„ *kerd zijn, dat zij altoos zoude zoeken te*
„ *betonen, het welvaren van den Koophandel*
„ *in deze Republiek geconſidereert te hebben*
„ *als haare eigene belangen.*"

Wij hebben de moeite genomen dit antwoord van H. K. H. hier in *zijn geheel* plaats te geeven, omdat het te dien tijde, en zelfs een aantal Jaaren daarnaa, niet ontbroken heeft aan Lieden, die ter bereiking van zekere oogmerken, de Natie hebben diets gemaakt, *dat hetzelve verwijtingen aan de Klagers behelsde*; en *dat de belofte van medewerking door voorſpraak en interçesſie*; zoo ook de *verzekeringen aangaande het entameeren van Onderhandelingen, door die Vorſtinne bij die gelegenheid gedaan, ſlechts niets betekenende Complimenten waren, om zich op eene voegzame wijze van de klagende Kooplieden te ontdoen.* Dan, wie ziet in dit antwoord *eenige ſchijn van verwijtingen, zelfs dan, wanneer men hetzelve leest met een oog-*

merk

Digitized by Google

merk om 'er verwijtingen in te vinden? En wat de verdenking omtrent het *werkelijk entameeren van Onderhandelingen* aangaat, ook deze is gebleken van allen grond ontbloot te zijn geweest, dewijl 'er slechts weinige dagen verliepen, of het bleek zoo klaar als de Zon op den middag, dat 'er in *Engeland* werkelijke Onderhandelingen begonnen waren, schoon het niet te ontkennen is, dat als toen van dezelven zeer weinig goeds te hoopen was. *Eensdeels:* door de hooggestemde *voorlopige eisschen*, die de Engelsche Staatsministers aan *H. H. Mog.* te verstaan gaven; en *Anderdeels:* door de zwarigheden aangaande de teruggave van de geconfisqueerde Schepen en Koopwaaren die zij in het verschiet stelden; als kunnende in alle gevallen dit niet dan na een aanmerkelijk verloop van tijd geschieden. Laaten wij nu bezien, hoe het zich met die belangrijke zaak toedroeg, en welke uitwerking de eerste mare van dezelve hier te Lande op veler zielen veroorzaakte.

Pas waren de Afgevaardigden der Kooplieden, die op den 9 *November* bij H. K. H. tot eene Conferentie waren toegelaten, naar de Steden hunner wooning afgereist, en bin-

Digitized by Google

nen dezelve aangekomen; pas hadden zij aan hunne Committenten verslag van hun wedervaren gegeven, (waarbij unanimelijk besloten werd, om de door H. K. H. gestipte Termijn van 4 à 5 weeken geduldig afteswagten) of den Griffier der *Algemeene Staaten*, de Heer FAGEL, ontfing van den Heer HOP, *H. H. Mog.* Gezant aan het Hof van *Engeland*, eene Misive, waaruit duidelijk bleek, dat de *Vrouwe Gouvernante* in *Engeland* niet gedupeert was, en dat zij, met het verzoek, om 4 à 5 weeken geduld te hebben, ook de Kooplieden niet gedupeert hadt. Want dezelve behelsde eene voorlopige opening van het geene 'er tusschen den Gezant HOP, en den Minister PITT verhandeld was over de plaatshebbende verschillen, en speciaal over den inhoud van *H. H. Mog.* ingeleverde klachten en genomen besluit van den 12 *September* bevorens, hoofdzaaklijk behelzende: „ dat de „ Minister PITT op zijne instantiën om ant„ woord, aan Hem Gezant had gezegd, dat „ van wegen de volumineusheid der zaaken „ nog eenen geruimen tijd zoude moeten ver„ lopen, eer een behoorlijk Rapport zoude „ kunnen worden uitgebragt, om aan den „ Koning te worden voorgelegd. Dat Hij „ Mi-

„ nister, zoo voor zich zelven, als voor de
„ andere Heeren van het Ministerie, onder-
„ tusschen aan den Gezant wel kon verzeke-
„ ren, *dat 'er eene genegenheid was, om aan*
„ *H. H. Mog. genoegen te geeven, voor zoo*
„ *verre de klachten van hunne Onderdaanen*
„ *gefundeert waren, en tot removeering van*
„ *alle verwijdering:* doch dat Hij den Ge-
„ zant ten zelfden tijde zeggen moest, dat
„ 'er zich twee zaaken opdeden, die men te
„ *Londen* niet zoude kunnen toegeeven, na-
„ melijk, EERST *het navigeeren op de Fran-*
„ *sche Eilanden, dat* (schoon onder gesto-
„ geerde naamen) *voor rekening der Fransche*
„ *geschiedde, waardoor men wist dat Vrank-*
„ *rijk millioenen had geprofiteert, en dat*
„ *men van begrip was, dat zulks zelfs door*
„ *den Letter der Tractaaten niet gepermit-*
„ *teerd was.* En dan TEN TWEEDEN *den aan-*
„ *voer naar Vrankrijk, van Materiaalen tot*
„ *aanbouw van Schepen. Dat schoon die*
„ *materialen bij het IV Art. van het Trac-*
„ *taat* 1674, *genumereerd stonden, als goe-*
„ *ne Contrabande Waaren zijnde, dezelve*
„ *zulks echter door de omstandigheden wierden,*
„ *strekkende tot aanbouw van de Fransche Na-*
„ *vaale Macht, hoopende dat H. H. Mog. zich*

„ *in die opzichten naar redelijkheid zouden*
„ *laaten vinden.* 'Er verder bijvoegende,
„ dat men opzichtelijk de genomene Schepen
„ en de daarover aanhangige Rechtsplegin-
„ gen, bij het aanſtaande Parlement zou trach-
„ ten te voorzien, en tevens, om alle vexa-
„ tiën in het vervolg te beletten. &c."

Dat deze voorlopige kennisgeving van de gezindheid des *Britſchen Cabinets*, het reeds hooggeſtegen ongenoegen en den algemeenen haat tegen de *Engelſchen*, en alles wat *Engelsch* heete, bij de *Natie* in het algemeen, en bij de *Kooplieden* in het bijzonder, tot een nog oneindig hooger graad opdreef, laat zich zonder onze aanwijzing zeer gereedelijk vatten. Naauwlijks was de bovenſtaande Miſſive in den *Haage* aangekomen, of de *Staaten* beſloten, om de op gunstige tijding hoopende Kooplieden, die op den 9 *November* bij de *Vrouwe Gouvernante* gehoor gehad hadden, met den meesten ſpoed naar den *Haage* te ontbieden, ten einde aan hun het ingekomen bericht zonder eenige achterhouding mede te deelen, die dan ook niet in gebreke bleven, om met den meesten ijver aan die uitnodiging te voldoen, deze Jobstijding aldaar wel ſpoedig verneemende. Olij in de vlam

vlam te werpen, om eenen uitgeslagen brand te blusschen, kon geen verkeerder en vreesselijker uitwerksel veroorzaaken, dan even deze tijding, van de onrechtvaardige en willekeurige gezinningen der *Engelschen*, op de zielen der opontbodenen veroorzaakten. De verontwaardiging die zij na de voorleezing van dien brief, zoo door woorden als gebaarden blijken deden, was zoo sterk en hevig, dat het alle verbeelding te boven ging, en naar sommiger gevoelen niet strookende was met de welvoegelijkheid, de plaats, en de omstandigheden waarin zij zich bevonden. En geen wonder, want wie had immer kunnen verwachten, dat het *Engelsch Cabinet*, na het ontfangen van zoo veele rechtmaatige klachten over de gepleegde Geweldenaarijen, en na het beschouwen van de ingeleverde Lijsten der genomene en mishandelde Schepen, zodanige voorlopige eischen zoude hebben durven doen, zoo als het nu duidelijk te leezen gaf? Dat het onbeschaamd genoeg zoude zijn, om den letter der Tractaaten, en de bij alle beschaafde Volken algemeen erkende regel van *vrij schip, vrij goed*, naar willekeur, en gewijzigd naar hunne bijzondere belangen uit te leggen, en aan eene

Digitized by Google

van hun independente Natie de wet te durven voorschrijven, waar naa deze zich in het drijven van haaren Handel zoude hebben te gedragen? Indedaad, men behoeft geene groote maate van kennis van het menschelijk hart te bezitten, om te raamen, welke gevoelens en hartstochtelijke aandoeningen de zielen der Afgevaardigden in die oogenblikken even als blixemstraalen doorkruisten, die hen hunnes ondanks vervoerde tot driften, die zij zelve in kalmer oogenblikken als schadelijk beschouwen moesten, en de zaak in dat licht beschouwd, dan was die uitwerking op dat tijdstip ook zeer verschoonlijk. Dan, daar het op den duur bot vieren aan in beweging gebragte hartstochten, bij het ondervinden van grievende beledigingen, en aangedaan wordende vernederingen, in alle gevallen tot niets anders dient, dan om het drukkend onheil te vergrooten, en de rede in het uitoeffenen van haaren invloed, tot het bij der hand neemen van de best mogelijke middelen, te beletten, even zoo verging het ook hier de Afgevaardigden, daar hunne over het onrecht met verontwaardiging vervulde zielen onvatbaar waren, om een gepast gebruik te maaken van den goeden en heilzamen raad, welken

aan

Digitized by Google

aan hun, (volgens eene aan ons onder het oog gekomene aanteekening van dien tijd) door één der aanzienelijke Leden van Staat, tot die bijeenkomst gecommitteerd, gegeven werdt, toen Hij hun op deze wijze toesprak:

„ *Dat de Heeren over de eischen der Engel-*
„ *schen zich met rede verontwaardigd en be-*
„ *ledigd achten, en op dit oogenblik dezelven*
„ *ongepast tot verdere handeling beschou-*
„ *wen, kan door niemand, die het oude ech-*
„ *te Hollandsche bloed in zijne aderen voelt*
„ *stroomen, aan hun ten kwade geduid wor-*
„ *den, en geheel Europa zal bij het verne-*
„ *men derzelver zich moeten verbazen: maar*
„ *behoord het voorlopig voorstellen van harde,*
„ *onrechtvaardige, en onaanneemelijke eis-*
„ *schen ons aan te spoeren, om de zaak als*
„ *volstrekt hoopeloos te beschouwen, en daar-*
„ *om alle Onderhandelingen plotselijk af te*
„ *breeken? Dit ontraad ons de gezonde Staat-*
„ *kunde; dit verbieden ons 's Lands tegen-*
„ *woordige benarrende Omstandigheden; en*
„ *wanneer H. H. Mog. in dezen tijd tot dat*
„ *besluit overgingen, zouden zij de voetstap-*
„ *pen niet drukken van hunne Voorouderen,*
„ *die, hoe hard en onaanneemlijk de hoog-*
„ *moedige eischen van* SPANJE, *en in laater*

„ *tijd*

„ *tijd die van* ENGELAND *en* VRANKRIJK *ook*
„ *waren, zich echter niet afschrikken lieten,*
„ *om met hunne Onderdrukkers in onderhan-*
„ *delingen te treden, en met welk eenen goe-*
„ *den uitslag dit bij herhaling bekroond is*
„ *geworden, behoeve ik thans aan niemand*
„ *te herinneren, die in 's Lands geschiede-*
„ *nissen niet geheel vreemdeling is. De nu*
„ *ontfangene Missive, hoe ontmoedigend ook*
„ *deszelfs inhoud zijn moge; en hoe zeer de-*
„ *zelve in geenen deele beantwoord aan de*
„ *menigvuldige klachten die 'er gedaan zijn;*
„ *mogen en moeten wij toch wel aanmerken*
„ *als eene onbeduidende, maar echter als*
„ *een eerste stap tot Onderhandeling, en men*
„ *behoord wel in acht te neemen, dat deze*
„ *Confidentieele Ouverture de voorloper is van*
„ *andere Diplomatique handelingen waar*
„ *aan gewerkt wordt, en waar van wij den*
„ *verderen loop met geduld dienen af te*
„ *wachten. De weerlooze toestand des Va-*
„ *derlands dringt ons, (hoe ongelukkig die*
„ *ook zijn moge,) tot die keuze. En boven*
„ *dit, men dient te begrijpen, dat met een*
„ *onverduldig geroep om wraak, met eene*
„ *luidruchtige aanvrage om dadelijke en*
„ *krachtdadige Protectie aan de kwijnende*

„ *Zeer*

Digitized by Google

„ *Zeevaart en Koophandel te bezorgen, die*
„ *Protectie in dit oogenblik niet met dien*
„ *ſpoed gegeven kan worden, als de omſtan-*
„ *digheden van zaaken vereiſchen. Zooda-*
„ *nig een gedrag zou 's Lands inwendigen*
„ *toeſtand, door het vermeerderen der Par-*
„ *tijſchappen, langs hoe bedenkelijker maa-*
„ *ken, en bij verdere handelingen nieuwe*
„ *beletſelen in den weg kunnen brengen, die*
„ *niet dan ten hoogſten nadelig voor de alge-*
„ *meene belangen der Republiek zouden zijn,*
„ *als welken alleen kunnen bevoorderd wor-*
„ *den door Eensgezindheid, en door met allen*
„ *ijver, hart en handen in een te ſlaan, tot*
„ *het daarſtellen van behoorlijke Verdedigings-*
„ *middelen, door welken, onder den Zegen*
„ *van God Almachtig, eene gunſtige wen-*
„ *ding aan de Onderhandelingen zoude kun-*
„ *nen bezorgd worden.*" &c.

Wijze, en met de toenmalige omſtandigheden en behoeften van het Vaderland regt ſtrookende raad, die wij in deze woorden aantreffen! Hoe wenſchelijk ware het niet geweest, dat dezelve eenen gereeden ingang in de zielen van hun, tot wien ze bijzonder gericht was, (namelijk de afgevaardigde Kooplieden) gevonden had! Dat zij, en allen die om-

Digitized by Google

omtrent 's Lands toestand, en hunne eigene belangen niet onverschillig dachten, door dezelve waren overreed geworden, dat 's Lands onheilen niet hersteld konden worden, door de lucht te vervullen met luide klachten over het gemis van *Protectie op Zee*, veroorzaakt door eene *veeljarige verwaarlozing der Marine*; en het bovendien de ongerijmdheid zelve was, die *Protectie* met eene bijnaa wanhoopige drift te eischen, daar, waar men dezelve in de plaats hebbende omstandigheden volstrekt niet leveren kon, zoo als men echter wel draa gebeuren zag. Immers, de Afgevaardigden aan hunne Committenten verslag van hun wedervaaren gedaan hebbende, veroorzaakte dit bericht, niet alleen onder alle standen in *Amsterdam* en *Rotterdam* eene algemeene sensatie en verslagenheid; maar het deedt bij het Koop- en Zeehandel drijvend deel der *Dordsche*, *Amsterdamsche*, *Rotterdamsche*, en *Noordhollandsche* Ingezetenen het besluit geboren worden, om door het afvaardigen van eene buitengewoon talrijke Commissie, uit hun midden gekozen, zich voor de *vierde maal* bij de *Vrouwe Gouvernante* te begeven, om zich niet alleen over het gedrag des *Engelschen Cabinets* te beklagen, maar bo-

Digitized by Google

bovendien eene onverwijlde en gedegsaame *Protectie* voor hunnen Handel en Zeevaart, *van die Vorstinne af te eischen*, even of het aan haar stond, om dezelve te geeven. Spoedig werdt 'er binnen *Amsterdam* eene te dier zaake dienstig gekeurt, wordende Aanspraak, aan H. K. H. gericht, ontworpen; en het Dorp *Alphen*, gelegen aan den Rhijn, door de Voorgangeren in dat werk bepaald tot de algemeene zamelplaats van allen die zich tot het bepaalde doeleinde bij hun vervoegen wilden, en nu duurde het slechts weinige dagen, of zij zagen hun getal tot 40 geklommen, het welk bij hun genoegsaam geoordeeld zijnde, zich op den 5 *December* van daar naar den *Haage* begaf, en op den 7 daar aan volgende ter gehoor bij de reeds verzwakte en ten grave neigende Vorstinne wierd ingeleid, alwaar één hunner, zijnde de Amsterdamsche Koopman *van de Poll*, uit aller naam het woord voerde, in een uitgebreid Vertoog niet alleen het hatelijk gedrag der *Engelschen*, en de onredelijkheid van hunne *voorlopige Eischen*, met de sterkste couleuren voorstellende; maar ook het aanschaffen van dadelijke en onverwijlde *Protectie* voor den Koophandel eischte, op eene wijze, die de

Vrou-

Vrouwe Gouvernante griefde en verbaasde, dewijl de Spreker openlijk en onbewimpeld *het niet Protecteeren van de Commercie*, en bij gevolge, ook *alle de Verliezen en Rampen, daar door ſints 3 jaaren toegebragt, alleen aan Hoogstdezelve toekende.* Want, naa vooraf de onrechtvaardigheid en onaanneemlijkheid der door *Engeland* voorgeſtelde *voorlopige punten* betoogd te hebben, drukte Hij zich aan het einde van zijne Aanſpraak op deze wijze uit:

„ Laten de Kooplieden daarom de vrijheid „ nemen Uwe K. H. twee middelen voor te „ ſtellen, die de Commerçie met reden mag „ denken van de uiterſte nuttigheid te zullen „ zijn namelijk: *I. Het aanwenden van de „ allerkrachtigſte devoiren, tot het bewerken „ van redres in Engeland, tot vrijgeeving „ van den zoo grooten ſchat aldaar tegens „ recht en reden opgehouden wordende.* En „ *II. Het verleenen van ſufficiente Protectie „ voor de Navigatie* DOOR DE GEHEELE WE- „ RELD. — Deeze twee zaaken meenen de „ Kooplieden ten uiterſten en op het aller- „ ſpoedigſten nodig te zijn, om dien impor- „ tanten ſchat van de Commerçie, die in *En- „ geland* ligt en daaglijkſch aanwast, te re-

cu-

Digitized by Google

„ cupereeren, *op dat met hulp van God Al-*
„ *machtig de ruïne worde voorgekomen, van*
„ *zoo veele braave en eerlijke Lieden, de*
„ *ſteunen van de Commerçie, wien hunne eer*
„ *zoo lief is als hun leven, welkers val im-*
„ *mediaat zal na zich ſlepen het verderf van*
„ *alle Handwerken, Manufactuuren, en*
„ *Ambachten, en aan min vermogenden den*
„ *allerbitterſten honger en kommer in den op*
„ *handen zijnden Winter zal doen gevoelen.*
„ *De eerſte bewijzen daar van komen niet*
„ *aan het Hof van Uwe K. H.: wij onder-*
„ *vinden het reeds: en wat zal het in het*
„ *vervolg zijn? Het water is aan de lippen;*
„ *de ellende word daaglijksch grooter, en*
„ *men zal in kort buiten ſtaat zijn aan de*
„ *Armen handreiking te doen* (*).

„ Hoe

(*) Kan men dit zwart en akelig Tafereel door de Kooplieden hier geſchetst, beſchouwende, wel geloven, dat het in de Republiek in die dagen zoo zeer ellendig hebbe uitgezien, en dat zulks alleen veroorzaakt werd door de berekende ſchade van 25 *Millioenen Guldens*, die door de *Engelſchen* aan de *West-Indiſche Vaart*, en die op *Vrankrijk* zouden zijn toegebragt? — Is men niet eerder verplicht om hetzelve als overdreven, als ſtrijdig met de aantekeningen van dien tijd, en met de getuigenisſen van deskundigen van laater tijd

„ Hoe noodzakelijk (dus vervolgen de „ Kooplieden) de goede uitflag van dit *Eer-*
„ *ſte*

aan te merken? Wij voor ons kunnen daar aan niet twijffelen, naa dat wij bij onderzoek bevonden hebben, *dat van even dat zelfde Jaar* 1758 *in volle ruimte moet gezegd worden, dat het voor bijnaa alle Voornaamſte Takken van den Handel een gezegend jaar was.* De O. I. C. zondt in hetzelve niet minder dan 29 Schepen naar die Gewesten, en zij ontfing daar en tegen van daar 23 *volgeladene Bodems*, die uitwijzens de Lijsten van de gehoudene voor- en najaarsverkopingen, eenen ontzettenden ſchat aan Producten hadden aangevoert. — Tot de *Haringvangst* gingen 207 *Buizen* en *Ventjagers* in Zee. — Tot de *Bokkingvangst* liepen 59 Pinken uit. — Tot de *Kabbeljaauwvangst* naar de *Yslandſche Kusten*, 97 zoo Viſſchers als Jagers, die allen een ongemeen voordeelige vangst te beurte vielen, even als die welken op de *Doggersbank* hun bedrijf uitoefenden. — De *verſche Haringvangst* op de *Zuiderzee*, was dit Jaar zoo voorbeeldeloos gezegend, *dat men te Hoorn* 200 *ſtuks Haringen voor éénen halven ſtuiver zag verkopen, en te Monnikendam kon men voor* 2400 *ſtuks geen hooger prijs dan Twaalf en een halve ſtuiver bedingen.* — Naar *Groenland* liepen in dat Jaar ook 151 Schepen ter *Walvisvangst* uit, behalven nog 7 die naar *Straatdavids* met dat zelfde doelwit ſtevenden. Ziet men de Prijzen der voornaamſte Producten onzes Vaderlands in dat Jaar naa, dan betaalde men voor de *beſte Zeeuwſche Tarwe* van 16 *tot* 19 *Schellingen de zak:* Voor de *beſte Rogge* 10 *a* 11 *Schellingen*, Voor de

Boek-

Digitized by Google

„ *ste poinct* voor de Commercie is, niet min
„ dringende is de nood om de Kooplieden
„ het

Boekwijt 22 *à* 23; voor de *Garst* 17 *à* 18; voor de *Haver* 12 *à* 13; en voor de *Paardenboonen* 16 *à* 17 *Goudguldens het Last.* De beste *Grasboter* goldt niet meerder dan van 21 *tot* 23 *Guldens* het vierendeel van 80 Ponden: en wat de *Kaas* betreft, dezelve wierd in dat jaar te *Hoorn* niet hooger verkocht dan tot de prijzen van 9 *tot* 11 *Guldens de* 100 *Ponden.* — En wat de *Scheepvaart naar onderscheidene Landen en Gewesten* aangaat: men kon dezelve over het geheel niet anders dan *buitengewoon bloeijende en toeneemende* aanmerken. Hoe weinig moeite het ons zoude kosten, om dit gezegde door bijzonderheden te staven, zullen wij dit, (om niet te uitvoerig te worden) nalaaten, en ons alleen vergenoegen, met de overneeming van het getuigenis, dat wijlen den kundigen en naauwkeurigen Hoogleeraar KLUIT over dit onderwerp, in dat tijdvak gegeven heeft. Zeggende: „ *De Scheepvaart en Negotie* „ *was ondertusschen* (namelijk staande het stremmen van „ den Handel op de *Westindiën* en *Vrankrijk*, door de „ roverijën der *Engelschen*,) *zoo sterk aangegroeid*, „ *dat alleen* VRIESLAND, *hetwelk gewoonlijk een getal* „ *van* 200 *Schepen ter vaart hadde*, *toen* 600 „ *Schepen in Zee telde.*" Zie zijn ITS *over den Engelschen Oorlog Blada.* 25. — Zeker, zoo dikwijls wij deze onlochenbaare bewijzen voor den *bloeijenden en gelukkigen toestand der Republiek in die dagen*, in vergelijking brengen met den Voordragt der Kooplieden in den Text opgegeven, dan kunnen wij hunne

Digitized by Google

„ het *Tweede poinct* van hun verzoek toe te
„ ſtaan, namelijk: *Sufficiente Protectie door*
„ *de geheele Wereld.*

„ *Oorlogſchepen*, MEVROUW! *zijn 'er no-*
„ *dig om hen te beveiligen, op dat men hier*
„ *te Lande niet verder geruïneerd worde.*
„ Op dat, wanneer minzaame handelingen, en
„ groote beloften niet beantwoorden aan de
„ verwachtingen, de Republiek in ſtaat mo-
„ ge zijn op haare eigen macht te vertrou-
„ wen; en op dat, eer al het onze dat in *En-*
„ *geland* is, verloren zal zijn, wij ons zelven
„ kunnen helpen, en in ſtaat zijn om het
„ geledene ongelijk te wreeken.

„ La-

ſchets uit geen ander oogpunt beſchouwen, dan wij zoo even gezegd hebben. Hoe toch was het mogelijk, dat van een Land, waarin zoo veele Bronnen van zegen en welvaart van alle zijden binnen ſtroomden; waarin de voormaamſte Levensmiddelen tot zulke laage prijzen verkrijgbaar waren, overeenkomſtig de waarheid der zaake kon gezegd worden, *dat den allerbitterſten Honger en Kommer voor de deure ſtond. Dat het water tot aan de lippen gekomen was, en de ellende zoo groot, dat men in kort buiten ſtaat zoude zijn, om aan de Armen eenige handreiking te doen?* — Wanneer deze Kooplieden de tegenwoordige dagen beleefd hadden, welke couleuren zouden zij dan wel gebruikt hebben, om hun tafereel akelig te doen uitkomen?

Digitized by Google

„ Laten de Kooplieden voor hun zelven,
„ en voor allen die van den Koophandel moe-
„ ten leven, deze voorzorg van *Uwe K. H.*
„ mogen afſmeken! *Stel hen in ſtaat, om*
„ *door Oorlogſchepen hunne Vaart en Han-*
„ *del gerust te kunnen voeren!* Laten zij
„ daar op ſtaat mogen maaken, en van Uwe
„ Koninglijke Hoogheid, *die de voornaamſte*
„ *directie in de Staatsſchikkingen van de*
„ *Republiek heeft*, niet weder gerenvoijeerd
„ worden naar anderen. *Het dependeert al-*
„ *leen van Uwe Koninglijke Hoogheid. Het*
„ *behoeft Uwe K. H. ſlechts één woord te kos-*
„ *ten, om tot de nodige formidable Equipa-*
„ *gie te doen beſluiten. Niemand, die dezel-*
„ *ve tegenwoordig aan de Augmentatie of iets*
„ *anders accroçheert, zal zich daar verder*
„ *tegenſtellen: te minder, om dat men wel*
„ *mag vaſtſtellen, dat niemand van de Leden*
„ *der Hooge Regeering aan de noodzaaklijk-*
„ *heid van de Protectie ter Zee twijffelt.*

„ Wie van de Kooplieden zou zich verder
„ durven inlaten in deze zaak van Staat?
„ Wie van hun zou durven onderſtaan te de-
„ çideeren, of de Augmentatie te Lande
„ even nodig is, als zij verzekerd zijn dat
„ eene formidable Equipagie ter Zee is?

Digitized by Google

„ Niemand zal zoo ſtout zijn. Dan, dit meenen wij evenwel te mogen zeggen, dat, „ wanneer de Augmentatie gedestineerd is, „ om vroeg of laat gebruikt te worden aan „ dien kant, daar de Republiek nu ſedert „ zoo lang aangetast en beledigd is, met „ naame tot de Protectie van de Commerçie; „ men dezelve niet *morgen*, maar *heden* „ wenscht geconcludeert te zien: want wanneer dezelve gepaart gaat met een genoegſaam aantal Oorlogſchepen, dan is er middel over, dat de Republiek, en haar gezach, wederom als van ouds geëerd en „ ontzien worde."

„ Heeft eene wanhopende drift, Mevrouw! „ de Kooplieden te verre verleid, vergeef „ het hun! Zij ſpreken voor Vrouw, voor „ Kinderen, voor het Vaderland, en voor „ Uw Vorſtelijk Huis! Het is 'er verre van „ af, dat zij de Republiek in eenen twijffelachtigen Oorlog tegens een machtig Koningrijk zouden willen inwikkelen. Neen! „ Zij verlangen niets dan eene zekere Neutraliteit, en eenen gelukkigen vrede te „ mogen genieten. Zij weeten, dat de kans „ des Oorlogs onzeker is: maar zulks moet „ niet maaken, dat men zich te laat in „ ſtaat

Digitized by Google

„ ſtaat ſtelle, tot dat men zoo verre onder-
„ drukt is, dat 'er aan geen opkomen meer
„ gehoopt kan worden." Sluitende verder deeze aanmerkelijke Voordracht, (op welke zoo veele belangrijke reflectien door den opmerkzaamen Hoorder en Lezer konden gemaakt en in het midden gebragt worden) met eenen voorſlag aan H. K. H.: „ dat 'er onverwijld
„ eene aanzienelijke Deputatie uit *H. H.*
„ *Mog.* Vergadering gekozen, naar *Engeland*
„ vertrokke, om bij Z. M. den Koning een
„ ſpoedig en voldoenend redres te ſolliçitee-
„ ren, en op eene prompte voldoening van
„ de geledene ſchade aan te dringen. Voorts
„ behoorden 'er, naar hun inzien, *ten zelf-*
„ *den tijde dergelijke Commisſien naar Rus-*
„ *land*, *Spanje*, *Zweeden*, *en Deenmar-*
„ *ken gedeçerneerd te worden*, *om*, *bij een*
„ *weigerend antwoord van het Britſche Hof*,
„ *zich te verzekeren van de Alliantien*, *hulp*,
„ *en bijſtand dier Hoven*, *om de alleenheer-*
„ *ſching der Engelſchen op Zee*, *met de Re-*
„ *publiek te helpen tegengaan*." *&c.*

Op deze wijze oordeelden de Kooplieden (bijzonder geinteresſeert in den Handel op de *Westindien* en op *Vrankrijk*,) te moeten werkzaam zijn, om eenige verandering ten

Digitized by Google

goede voor hunne belangen te bewerken! De Voordragt naauwelijks gedaan zijnde, werden 'er wel ras veele duizenden Exemplaaren van dezelve (bevorens reeds gedrukt) alomme verkocht, en dien ſtap door veelen als een meesterſtuk van Cordaate Vaderlandsliefde, tot aan de ſtarren verheven en toegejuicht. Met dit alles, hoe groot het getal van de alzoo denkenden ook zijn mogte, H. K. H. (tot wien de Kooplieden in den eerſten Perſoon aldus geſproken hadden,) dacht 'er geheel anders over. De Vorstinne, niet zonder verſchillende zichtbaare aandoeningen, den Spreker hebbende aangehoord, nam het afſchrift der Aanſpraak aan, en gaf eenvouwig ten antwoord: „ *Dat zij met leedwezen den tegen-*
„ *woordigen ſtaat van den Koophandel aan-*
„ *zag, en over denzelven niet minder aange-*
„ *daan was, dan iemand der Kooplieden;*
„ *doch dat het haare ſchuld niet was, dat*
„ *dezelve niet meerder beſchermd wierd. Het*
„ *meest aan de Magiſtraaten der Steden*
„ DORDRECHT, HAARLEM, AMSTERDAM,
„ GOUDA, ROTTERDAM, *en* BRIELLE *toege-*
„ *ſchreven worden. waarom* LAND- *en* ZEE-
„ MACHT *in geen beteren ſtaat waren. Zij*
„ GOUVERNANTE *had ſints eenen geruimen*

„ *tijd*

Digitized by Google

„ *tijd in Engeland niet opgehouden te wer-*
„ *ken, om aan de Kooplieden genoegen te*
„ *geeven, waar van ten bewijze ſtrekte ze-*
„ *kere Brief, door Haaren Vader den Ko-*
„ *ning aan Haar geſchreven.* Daar nog
„ bij voegende, *onderricht te zijn: dat de*
„ *Gezant* YORKE *dien zelfden morgen ver-*
„ *zocht had, om een mondgeſprek met H.*
„ *H. Mog. te houden, om nadere Onderhan-*
„ *delingen te beginnen, die Zij hoopte van*
„ *eene gewenſchte uitwerking te zullen be-*
„ *vonden worden.*" Waar naa zij zich ver-wijderde, de Commisſie verder renvoijeerende aan haaren Geheimen Raad, *de Heer* DE LARREY, bij wien zich eenigen, uit hun midden gekozen, vervoegd hebbende, op hunne nadere inſtantien geen troostelijker antwoord kregen (*), weshalven zij allen, deze plech-

(*) De Schrijver van de *Nederlandſche Jaarboeken* van dien tijd, bericht, dat DE LARREY bij die gelegenheid zou gezegd hebben: *dat het voor H. K. H.*
„ *een point d'Honneur geworden was, om in geene*
„ *Equipagie ter Zee te bewilligen, zonder eene ver-*
„ *meerdering van Troupen te Lande, en dat Hij de*
„ *Kooplieden niet kon vlijen met de teruggave der*
„ *Schepen en Goederen door de Engelſchen genomen.*" Een gezegde, dat door anderen op verſchillende tijden ge-

Digitized by Google

plechtige bezending, als ten eenemaale vruchteloos afgelopen, te beſchouwen hebbende, naar hunne Steden te rug keerden, om van hun wedervaren verſlag te geeven.

Welk eene ſchadelijke uitwerking de algemeene verſpreiding van dé Aanſpraak, en het daar op bekomen antwoord van de *Vrouwe Gouvernante* op veeler in beweging zijnde gemoederen veroorzaakte, laat zich zonder onze nadere beſchrijving zeer gereedelijk vatten. Trouwens, wat kon men ook anders verwachten, wanneer men het *verdicht gezegde aan* DE LARREY *toegeſchreven*, met op-

trouwlijk nagevolgd, en als eene bewezene waarheid is opgedischt geworden. Dan, daar de *Hoogleeraar* KLUIT, in zijn voortreffelijk IETS *over den Engelſchen Oorlog*, de bovenſtaande pasſagie *in den rang van een vertelſel plaatste*, hebben wij naa de Uitgave van dat Werk, bij zekere gelegenheid de Vrijheid gebruikt, bij zijn *Hooggel.* eenig nader onderzoek te doen, wat 'er van de waarheid of onwaarheid van dat vertelſel was? En welk antwoord ontfingen wij hier op? „ *Had* „ *de Redacteur van de Jaarboeken van dien tijd, de* „ BARON DE LARREY, *en diens Charakter eenigſints* „ *gekent en geraadpleegt, hij zou zich wel gewacht* „ *hebben, om hem zulk een gezegde in den mond te* „ *leggen, dat toen alleen verzonnen is geworden,* „ *om H. K. H. nog verder in den haat te brengen.*"

Digitized by Google

opmerking overweegt, als hebbende geene andere ſtrekking, dan om H. K. H. *van opzettelijke onwilligheid* bij de Ingezetenen te beſchuldigen, en Haar nog openlijker en driftiger dan voorheen, voor de eenige oorzaak van alle de plaats hebbende onheilen aan de Natie ten toon te ſtellen? Dat dit echter als de *algemeene ſtemme des Volks* niet behoorde aangemerkt te worden, (zoo als in dien tijd en naderhand is beweerd geworden,) maar dat de meeste Leden der Hooge Regeering, en duizenden van doorzichtige Ingezetenen, over de zaak geheel anders dachten, en in het gevoelen van de *Vrouwe Gouvernante* ſtonden, bleek weinige dagen daar naa, zijnde den 11 *December*, ten duidelijkſten, bij gelegenheid, dat Hoogstdezelve ter ſtuiting van de nadeelige en grievende geſprekken die ten haaren opzichte, zoo algemeen en openlijk plaats hadden, (ondanks haare groote Ligchaamszwakte,) zich in Perſoon naar de Vergadering van de *Algemeene Staaten* begaf, en aldaar het navolgend mondeling Voorſtel deedt:

HOOGMOGENDE HEEREN!

„ Ik zoude te kort doen aan de ijver en

„ waak-

Digitized by Google

„ waakzaamheid van *Uwe Hoog Mog.* voor
„ de Conſervatie van den Staat, indien ik
„ dezelven daar toe thans nader wilde op-
„ wekken. De blijken die voor handen zijn,
„ hebben mij daar van voor lange overtuigt:
„ en het is alleen op dien grond, dat ik al-
„ hier in *Uwer Hoog Mog.* Vergadering ver-
„ ſchijne, om aan dezelve voor te dragen,
„ *dat, terwijl de ernſtige en herhaalde po-*
„ *gingen van Uwe Hoog Mog. bij de Provin-*
„ *tien* HOLLAND, ZEELAND *en* VRIESLAND,
„ *ten einde de voorgeſlagene* AUGMENTATIE
„ *en* EQUIPAGIE *tot beſluit mogte worden ge-*
„ *bragt, tot nog toe vruchteloos zijn geweest,*
„ *Uwe Hoog Mog. op middelen gelieven ver-*
„ *dacht te zijn, om daar aan een einde te*
„ *maaken: en dat wel hoe eer hoe beter.*
„ Deels, om te voldoen aan de ſterke en
„ rechtmatige Inſtantien van de Provincien
„ GELDERLAND, UTRECHT, OVERIJSSEL, en
„ STAD EN LANDE: deels, om te gemoete
„ te komen, aan het vuurig en gegrond ver-
„ langen van de Commerçieerende Ingezete-
„ nen dezer Landen, welken, ſchoon door
„ mij geinformeerd van de onderhandelingen
„ tuſſchen *Grootbrittannien* en *Uwe Hoog*
„ *Mog.*, ter vereffening der gerezene ver-
„ ſchil-

Digitized by Google

„ ſchillen, en van de onophoudelijke Devoi-
„ ren, die ik in mijn Particulier tot bevoor-
„ dering van een æquitabel Accomodement,
„ heb aangewend, als mede van de gevol-
„ gen, die dezelven hebben gehad, echter,
„ voor de *vierde maal* mij eene deputatie
„ hebben gedaan, om aan te dringen op eene
„ notabele vermeerdering van 's Lands Na-
„ vaale Macht.

„ *Die Deputatie heeft beſtaan in een nom-*
„ *breus getal van* 40 *Kooplieden, niet min-*
„ *der aanmerking verdienende, dan de Aan-*
„ *ſpraak die zij mij hebben voorgelezen, en*
„ *waarvan een ruim getal Exemplaren, bij*
„ *voorraad gedrukt, onmiddellijk alom is ge-*
„ *distribueerd geworden. Ik zal tegenwoor-*
„ *dig daarop geene aanmerkingen maaken,*
„ *als alleen, dat dezelve Aanſpraak niet*
„ *ſchijnt ingericht te wezen, om de aange-*
„ *vangene Onderhandelingen met Engeland*
„ *te faciliteeren, of de Natie te induceeren*
„ *tot gevoelens om een Verdrag te præfereer-*
„ *ren, boven eene Ruptuure met die Kroon.*
„ Verder zal ik mij hier omtrent niet uitla-
„ ten, en liever alles defereeren aan het
„ hoogwijs en doordringend oordeel van *Uwe*
„ *Hoog Mogenden*, welken uit de gemelde

„ Aan-

Digitized by Google

„ Aanſpraak ook zullen kunnen zien, *dat het*
„ *meer dan tijd is, een einde te maaken aan*
„ *de Deliberatiën over de voorgeſlagene* AUG-
„ MENTATIE TE LANDE, *en* EQUIPAGIE TER
„ ZEE, *op welken* BEIDEN *ik altoos met het ui-*
„ *terſte empreſſement geïnſteert hebbe, en*
„ *zonder welke beiden ik, in gemoede over-*
„ *reed ben, dat den Staat, aan alle onheil*
„ *en gevaar, zoo voor het tegenwoordige,*
„ *als voor het toekomende geëxponeerd is, en*
„ *blijven zal.*"

En hoe werdt hetzelve bij die Vergadering ontfangen? Keurden de Leden van hun *H. H. Mog.* in overeenſtemming van het misnoegd en klagend gedeelte der Ingezetenen, het daarbij herhaalde ſentiment van de *Vrouwe Gouvernante* af? Alles behalven dat: de Leden dier Vergadering, zich niet min dan H. K. H. overreed houdende, dat 'er niet ſlechts *voor de verdediging ter Zee*, maar, ook *voor de Defenſie te Lande* moest gezorgd worden, betuigden niet alleen hunnen dank aan de Vorſtinne voor dit vernieuwde blijk van haaren voortduurenden ijver, zorg, en waakzaamheid voor 's Lands algemeene belangen; maar beſloten tevens tot het aanwenden van eene nadere poging bij de *Staaten van Holland*, en

Vries-

Digitized by Google

Vriesland, als zijnde door hunne aanhoudende tegenſtreevingen tegen de *Augmentie te Lande*, aan te merken, als de voornaamſte oorzaaken, *dat 'er niets voor de Zeemacht* tot concluſie werd gebragt, beſtaande in het zenden van eene Misſive, welks inhoud hierop neder kwam (*).

„ Het

(*) De VERVOLGER OP WAGENAAR, van het *Generaliteits beſluit* op dit laatſte voorſtel van H. K. H. gewagende, maakt 'er zich van af, met te zeggen: „ *een Brieve der Algemeene Staaten, of liever van* „ *vier Gewesten dien eigen dag aan de Staaten van* „ HOLLAND, ZEELAND *en* VRIESLAND *gezonden, was* „ *geheel ingericht tot onderſteuning en aandrang des* „ *Voorſtels, 't geen genoegſaam zeker door deze drie* „ *Gewesten niet zou aangenomen, en dus het handelbe-* „ *lang daaraan opgeofferd worden.*" Dan, dit bericht is hatelijk: want zoo dit ſchrijven alleen door *vier Gewesten* geſchied ware, zoo zou zulks hebben moeten blijken uit de Registers. Dan, daar ons bij het naſlaan van dezelven gebleken is, dat de *Hollandſche, Zeeuwſche* en *Vriesſche Afgevaardigden* zich tegen dat ſchrijven *niet verzet hebben*, zoo beſluiten wij, dat *H. H. Mog.* compleetelijk inſtemden met het gevoelen van H. K. H. en dat het gezegde van dien Schrijver, een bewijs van kwaade trouw oplevert, rede, waarom wij de brief van *H. H. M.* aan de *Hollanders* en *Vriezen*, (en niet aan *drie Gewesten* ingericht) hoofdzaaklijk hier te plaatſen, hoogstnodig en nuttig oordeelden.

Digitized by Google

„ Het zoude overtollig en ook vervèelen-
„ de zijn, indien wij wederom bij herhaling
„ aan *U Ed. Gr. Mog* onder het oog brag-
„ ten, den bekommerlijken toeſtand waarin
„ de Republiek zich bevindt, door den Oor-
„ log die geheel Europa in vlam en vuur
„ heeft gezet, en tot aan de Frontieren van
„ den Staat is genaderd, zonder dat tot nog
„ toe de minſte apparentie is, van in het
„ aanſtaande Jaar (1759) een einde daarvan te
„ te zien, terwijl wij van alle zijden geïnfor-
„ meerd worden, dat de voornaamſte Mo-
„ gendheden die daarin deel hebben, alle mo-
„ gelijke toeſtel maaken, om dien met nog
„ meerder hevigheid, zoo het mogelijk wa-
„ re, in eene volgende Campagne voort te
„ zetten. Niemand, die bedacht is op de
„ onzekere gevolgen die eenen Oorlog tus-
„ ſchen machtige Nabuuren, voor een Staat,
„ van alle kanten door vreemde Troupen
„ omçingeld, zoude kunnen hebben, kan
„ daar van disconveniëeren, of ontkennen, *dat*
„ *het niet dan ten hoogſten te wenſchen zou-*
„ *de zijn, dat de Republiek* (daar de oorlog
„ op haare grenzen wordt gevoerd) *in eenen*
„ *behoorlijken ſtaat van defenſie* was. Niet
„ minder moet een iegelijk, die begrijpt dat

„ het

Digitized by Google

„ het welzijn van ons Vaderland afhangt van
„ het behoud van de Commerçie, overtuigd
„ zijn, *dat in deze hagchelijke omſtandighe-*
„ *den*, (waarin de Navigatie op eene onge-
„ hoorde wijze wordt ontrust) *eene Equipa-*
„ *gie ter Zee volſtrekt noodzaaklijk is; en*
„ *dat het onverantwoordelijk zoude wezen,*
„ *'s Lands Navaale macht in deze tijden te*
„ *blijven verwaarlozen.*

„ Wij hebben nooit anders, als ten uiter-
„ ſten gebillijkt, de ijverige pogingen door
„ U Ed. Gr. Mog. van tijd tot tijd aange-
„ wend, om hunne Mede-Bondgenooten
„ daartoe optewekken, en Wij hebben naar
„ ons vermogen die altoos getracht te ſe-
„ condeeren. Wij kunnen ook niet als ten
„ goede houden dat de lijdende Commerçian-
„ ten hun beklag deswegens ter behoorlijker
„ plaatſe inbrengen, wanneer hetzelve op
„ eene gepaste en betaamlijke wijze geſchied:
„ *maar gelijk het de plicht van wijze en cor-*
„ *daate Regenten is, niet alleen* VOOR EEN
„ GEDEELTE *van hunne Ingezetenen, maar*
„ VOOR ALLEN TE GELIJK *zorge te dragen,*
„ *en het voorname oogmerk van een Souverain*
„ *moet wezen, aan den eenen kant te zorgen*
„ *voor het geluk van de Onderdaanen, en*

Digitized by Google

„ *aan den anderen, kant hen te beſchermen te-*
„ *gens alle geweld van buiten*, zoo achten Wij
„ *dat in eene zoodanige ſituatie, als waarin*
„ *de Republiek thans verſeert*, ZOO WEL EENE
„ AUGMENTATIE VAN 'S LANDS MILITIE, TOT
„ VEILIGHEID VAN DE FRONTIEREN; *als* EENE
„ EQUIPAGIE TER ZEE, TOT CONSERVATIE VAN
„ DE COMMERÇIE, ONVERMIJDELIJK IS, *en dat*
„ *het een van het ander niet geſepareerd be-*
„ *hoord te worden. De Heeren Staaten van*
„ *de Provinçiën* GELDERLAND, UTRECHT, OVER-
„ YSSEL, *en* STAD EN LANDE, *zijn met* HAA-
„ RE KONINGLIJKE HOOGHEID, *en* MET ONS *van*
„ *dezelfde gedachten; en hebben daarom bij*
„ *verſcheidene Misſives en Propoſitiën*, OP
„ BEIDE DIE *zaaken, zoo wezentlijk voor het*
„ *algemeen belang, onophoudelijk aangedron-*
„ *gen.* — Wij twijffelen daarom niet, of
„ hoogemelde Heeren Staaten zullen directe-
„ lijk hun gevoelen daaromtrent aan *U Ed.*
„ *Gr. Mog.* openleggen, en daar bij te ken-
„ nen geeven, hunne bereidwilligheid om de
„ belangen van hunne Commerçieerende In-
„ gezetenen te behartigen, bijaldien *Uw Ed.*
„ *Gr. Mog.* ook de veiligheid van hunne In-
„ gezetenen met 'er daad willen bevorderen.
„ En wanneer Wij nu reflecteeren, dat niet

al-

Digitized by Google

„ alleen het belang van de Republiek in het
„ gemeen vereischt, dat de Staat, *zoo wel te*
„ *Lande als te Water*, in postuur van defen-
„ sie worde gebragt; maar dat geene uit-
„ komst van deze deliberatie is te verwach-
„ ten, *zoo niet door onderlinge toegeevend-*
„ *heid, de eene Bondgenoot aan den anderen*
„ *te gemoete komt:* zoo willen wij gaarne aan
„ het oordeel van *U Gr. Mog.* overlaten, of,
„ door een langer uitstel van de Conclusie,
„ ZOO VAN DE AUGMENTATIE ALS VAN DE EQUI-
„ PAGIE, niet eene verderffelijke voet gelegd
„ zal worden, tot scheuring en verdeeldheid
„ onder de Bondgenooten, waarvan de gevol-
„ gen ten hoogsten beklaaglijk zullen we-
„ zen, terwijl ondertusschen de Republiek,
„ *zoo te Land als te Water, in eenen weer-*
„ *loozen staat zal blijven, en afhangelijk*
„ *worden van de willekeur van hunne Na-*
„ *buuren?*

„ Wij verzoeken derhalven, met allen
„ ernst, dat *U Ed. Gr. Mog.*, zoo lief als
„ hun is het behoud van het lieve Vaderland,
„ met alles wat daarin dierbaar is; zoo zeer
„ als hun ter harte gaat de Protectie van de
„ goede Ingezetenen; en zoo hoog als Zij
„ prijs stellen op de goede Eenigheid en Har-

Digitized by Google

„ monie, die altoos, maar vooral in het te-
„ genwoordig preſent gevaar, ten hoogſten
„ nodig is; *ſerieuſe reflectie willen neemen*,
„ *op de Exhortatiën van H. K. H.*, *en op de*
„ *inſtantiën van de meerderheid der Bondge-*
„ *nooten*, en eene gaave en ſalutaire Reſolu-
„ tie neemen, *op de voorgeſtagene Augmen-*
„ *tatie van 's Lands Militie*, ten einde die,
„ *te gelijk met de Equipagie ter Zee*, hoe
„ eerder hoe beter, met Eenparigheid ter
„ concluſie worde gebragt &c. &c."

Belangrijk ſchrijven in de daad, dat aan elken onpartijdigen Lezer duidelijk doet zien, hoe men ter *Generaliteit* over de middelen tot herſtel des Vaderlands dacht, en dat het aldaar zoo min als bij de *Gouvernante* haperde, dat dezelven, ook naa deze ſpoorſlag, niet wierden in het werk geſteld. Met dit alles, hoe zeer *de laatſte Aanſpraak der Kooplieden* aan H. K. H. en nog meerder *de bij veelen zoo algemeen opentlijk gevoerd wordende hatelijke Discourſen*, zeer nadelig waren, om de werkelijk begonnene Onderhandelingen, tuſſchen *'s Lands Hooge Machten*, en het *Briſſche Cabinet* te faciliteeren, zoo leerde de ondervinding echter, dat dezelven, hoewel langſaam, aan den gang gehouden werden, en

'er

Digitized by Google

ſlechts weinige maanden verliepen, of men deedt over en weder zodanige voorſtellen, die geen den minſten twijffel overlieten, om te beſluiten, dat de *Engelſchen* een wezentlijk belang begonden te ſtellen, om, bij een weinig toegevens aan der Staaten zijde, en het niet ſtaan blijven op het uiterſte recht volgens den Letter der Tractaten, een einde aan de hevig gevoerde Twisten te maaken. Dan, eer het zoo verre kwam, had het werk nog veele voeten in de aard, zoo als wij nu zoo klaar en beknopt als ons mogelijk zij, vermelden zullen.

Herinnert men zich hetgeene wij hier voren (Bladz. 120) aangetekend hebben, dat op den 25*ſten* *November*, eene Commisſie van *zes Kooplieden* ten Hove ontboden was geworden, om aan dezelven het Confidentieel en voorlopig bericht, door den Ambasſadeur HOP uit *Londen* geſchreven, mede te deelen; dan weet men, welke uitwerking dit bericht op de gemoederen te wege bragt, en dat het hun aanſpoorde, tot het oogenblikkelijk afzenden eener talrijke Deputatie aan H. K. H., om met verdubbelden ernst *op het dadelijk in Zee brengen van een goed getal Oorlogſchepen, aan te dringen*, ten einde door kracht van

Digitized by Google

wapenen der *Britten* geweldenarijen te doen eindigen, dewijl uit den inhoud des medegedeelden briefs duidelijk te beſpeuren was, dat 'er met Onderhandelingen aan te vangen, niet veel zoude kunnen worden uitgericht. Wij hebben bij die gelegenheid doen opmerken welk eene ſenſatie de mededeeling der trotſche en overdrevene eisſchen des *Engelſchen Cabinets* hier te Lande veroorzaakte, en dat zij door duizenden der Ingezetenen, als volſtrekt onaanneemlijk, met eene algemeene verontwaardiging wierden van de hand gewezen; thans moeten wij hier nog bijvoegen, dat het bij dit alles in de eerſte dagen niet ontbrak aan Lieden, die allerwegen te kennen gaven, in het zekere onderricht te zijn, *dat het overzenden en mededeelen des bewusten Briefs, niets anders dan een louter Staatkundig bedrog was, door eenige weinigen zoo in Engeland, als hier te Lande uitgedacht, om de handen ſlap te doen blijven hangen, en de Natie in den waan te brengen, of te verſterken, dat 'er zonder het aanvangen van eenen openbaaren Oorlog tegen de Britten, wel ſpoedig een einde aan de gerezene twisten zoude gemaakt worden, door minnelijke Onderhandelingen.* Verzekerende tevens: *dat 'er*

in

Digitized by Google

in Engeland om geene Onderhandelingen gedacht werdt, en dat alles wat H. K. H. dienaangaande aan de Kooplieden gezegd hadt, van alle grond ontbloot was. Dat zulke en foortgelijke berichten in de toenmalige geſteldheid der gemoederen, bij veelen, als waren het Euangeliën, geloofd werden, behoeven wij hier niet uitvoerig te betogen: want wie, die eenige kennis van den loop der ondermaanſche zaaken, en van de doorgaande denkwijze van het groote gros der menſchen heeft opgedaan, heeft niet ondervonden, dat een kwaad gerucht doorgaans een gereed onthaal vind, tot zoo lang dat hetzelve door de blanke waarheid, en de uitkomst der zaaken, gelogenſtraft word? Even zoo ging het ook in die dagen, ten opzichte van de zoo even genoemde voorwendſels, door eenige *Betweeters* allerwegen opgedischt, want op even dien zelfden dag, dat de 40 Kooplieden, hunne aanſpraak aan de *Vrouwe Gouvernante* gedaan hadden, verzocht den *Engelſchen Gezant* YORKE, (zoo als wij reeds hier voren begonden te zeggen) om eene Conferentie met eenige Leden uit *H. H. Mog.* vergadering, aan welk verzoek geredelijk voldaan wordende, Hij als nu op eene Diplomatique

Digitized by Google

wijze, uit naam des Konings verklaarde;
„ Dat Z. M. met te meer ſmerte had ver-
„ ſtaan, de beweegoorzaak der klachten, die
„ tuſſchen de wederzijdſche Onderdaanen
„ plaats vonden, vermits hij niets zoo zeer
„ wenſchte, als de herſtelling der goede Har-
„ monie, en de bevestiging der Eendracht,
„ tuſſchen de beide Volken zoo noodzaaklijk.
„ Dat Hij in de ſchikkingen ter bereiking van
„ dat oogmerk gemaakt, nooit gezind was
„ geweest eenige oorzaaken tot misnoegen te
„ geeven. Dat *H. H. Mog.* zouden zien, dat
„ Hij de beſlisſing der zaaken ernſtig ter har-
„ te nam: doch dat, vermits derzelver onder-
„ zoek zeer uitgebreid was, men dit niet op
„ de gewoone wijze kon behandelen, voor
„ dat het tot een zekere trap van beſtaanlijkheid
„ gebragt zoude zijn. Dat, zoo Hij nog niet
„ formeel op de vertogen der Staaten had
„ doen antwoorden, zulks niet was ontſtaan,
„ uit oorzaak dat Hij zich daaraan wilde ont-
„ trekken; maar omdat de wederleggingen
„ het verſchil te verre zouden hebben uitge-
„ breid. Dat Hij tot het vinden van middel-
„ len van zekerheid en wederzijdsch genoe-
„ gen, zijnen Minister bevel gegeven had,
„ om in Onderhandeling te treden met zodani-

„ ge

„ ge Perſonen als *H. H. Mog.* zouden gelie-
„ ven te volmachtigen. En Hij Heer YORKE
„ aan zijn kant alle moogelijke ijver en gema-
„ tigdheid zoude toebrengen, om de goede
„ Harmonie tuſſchen de Republiek en Groot-
„ Brittanniën te herſtellen, en hoopte aan
„ den anderen kant, diezelfde geneigdheid,
„ om daar toe mede te werken, te zullen
„ ontmoeten." Zie daar, in weerwil van de lopende geruchten, de *eerſte officieele* ſtap tot Onderhandelingen tuſſchen de beide Gouvernementen gedaan, en bij de ſtukken bewezen, dat H. K. H. de Kooplieden niet gedupeert had, toen Zij hen in het laatſte gehoor verzekerd had, *dat 'er te Londen Onderhandelingen op til waren.* De groote vraag die 'er derhalven na het geeven van deeze verklaring door YORKE gedaan, overbleef, was, *wanneer* en *op welk eene wijze de Koning zijnen ijver en gematigdheid zoude doen blijken?* Geen 14 dagen verliepen 'er of dit raadſel werd in eene tweede bijeenkomst opgelost, door het overhandigen van eene *Memorie*, dienende ter beantwoording van *H. H. Mog.* Reſolutiën van den 12 *en* 25 *September*, bevorens aan den Koning toegezonden; en tegelijk eene opgave

Digitized by Google

van *vier Pointen*, waarop Z. M. de gerezene geſchillen termineeren wilde, hierin beſtaande: *I. Dat de Staaten aan hunne Ingezetenen in het vervolg niet zouden veroorloven, op de Franſche Coloniën te varen, en met dezelven handel te drijven. II. Dat zij bij Placaat verbieden zouden, het* OVERSCHEPEN *van Goederen, uit een Fransch in een Nederlandsch Schip, wanneer het Franſche Schip zelve niet varen durfde. III. Dat zij zekere Goederen en Waaren, die tot de Scheepsmaterialen of Scheepsbonwſtoffen behoorden, onder de Contrabanden wilden rangſchikken. IV. Dat hoe zeer de Koning het niet in zijne macht had, om de klachten over de Vonniſſen en Rechtsplegingen op te ruimen, vermits Hij zelve in dat opzicht aan de Rijkswetten gebonden was; Hij echter een naauwkeurig onderzoek deswegens van de Gerechtshoven gevorderd had, en dat dezen zich daar in moesten regelen naar het verdrag van* 1674.

Vier punten, waar van de *drie eerſten*, wel is waar, bij de Kooplieden, (zoo als wel draa bleek) met geen minder verontwaardiging als de bevorens ontfangene *Miſſive van den Gezant* HOP vernomen, en uit dien hoofde onaanneemlijk geoordeeld werden; *maar die ech-*

Digitized by Google

echter, volgens de denkbeelden van deskundigen, van dien aart waren, dat men 'er in de plaats hebbende omſtandigheden der Republiek, en zonder derzelver Onafhangelijkheid aan de Engelſchen prijs te geeven, over handelen kon, en zoo dachten 'er *H. H. Mog.* ook over, dewijl dezelven, ondanks dat geroep, de Onderhandelingen aan den gang hielden. Intusſchen kwam het bij deze zoo zeer uit een lopende gevoelens voornamelijk aan, *of de laatſtgenoemden genoegſaame gronden voor hun gevoelen, (ontleend uit de aart en natuur van de zaak) hadden, zoo als zij te kennen gaven?* dan wel, *of zij alzoo oordeelden, uit krachte van eene volſtrekt lijdelijke gehoorgeeving aan de eisſchen der Britten, tegen den Letter der Tractaten, hetwelk hen door hunne partijen zoo openlijk werdt te laste gelegd?* Gewichtige vraagen, welke wij best kunnen beantwoorden met de eigen woorden van den kundigen *Hoogleeraar* KLUIT, toen Hij omtrent het *Eerſte poinct* aanmerkte: „ *Dat volgens het* „ EUROPISCH VOLKENRECHT, *de Volken dit* „ AAN MALKANDEREN NIET TOELIETEN: *doch* „ *dat zij het recht daar toe, ieder voor zich* „ *behielden*: MAAR DAT ZIJ HET ECHTER,

„ WAN-

„ WANNEER ZIJ HET GOEDVONDEN, OOK AAN „ ANDEREN TOELATEN KONDEN." Daarbij voegende: „ *En dit was hier het geval*, ZOO „ LANG HET VRANKRIJKS INTEREST MEDE-„ BRAGT: *doch hierover was bij de Tractaa-„ ten met Engeland niets bepaald of bedon-„ gen.*" — Ergo, ſtond dit door *Engeland* begeerde poinct, geheel ter beſliſſing van de Staaten, en de *Engelſchen* erkenden daar mede te gelijk aan de *Republiek* het recht toe, om hetzelve *al* of *niet* te gebruiken. Het welk buiten allen twijffel een bewijs medebrengt, dat de Staaten over hetzelve konden handelen, zonder de onafhangelijkheid der Republiek eenigſints te compromitteeren. — Even die zelfde aanmerking goldt (*volgens den Geleerden* KLUIT) ook opzichtelijk het *Tweede poinct*, namelijk *de Overſchepping van Goederen uit Franſche Schepen in die van Nederlanders, wanneer de Franſchen zelven het vervoeren niet durfden ondernee-men.* Dat *Overſchepen* was een uitvinding van later tijd dan het Tractaat van 1674 was, en dus was bij wettigen gevolge die kunstgreep, *ter ontduiking van den Letter des Tractaats*, in hetzelve niet vermeld, waar uit natuurlijk volgde, *dat het Overſchepen*

door

Digitized by Google

door de Staaten kon VERBODEN, *of* TOEGELATEN *worden:* het *Eerſte* begeerde *Engeland:* de *Kooplieden* daar en tegen ijverden voor de in ſtand blijving van die ingevoerde gewoonte. „ *Het was in die dagen* (zegt de Hoog-„ leeraar) *in gebruik geraakt, dat de Ne-„ derlandſche Schepen, aan het Eiland St.„ Euſtatius, hunne Ladingen niet aan den„ vasten Wal innamen, of inſcheepten, maar„ dezelven in Zee uit Franſche Schepen of„ Barken overnamen, die van de Franſche„ Eilanden afkwamen.*" Daarbij voegende: „ *Deze gewoonte was bij het ſtellen en„ ſluiten van ons Tractaat van Commerçie„ met Engeland noch niet bekend geweest,„ toen men van wederzijde den algemeenen„ Regel,* VRIJ SCHIP, VRIJ GOED, *aannam„ en bevestigde.*" Dat *Overſchepen* bij het Tractaat niet *letterlijk* verboden zijnde, zoo oordeelden de Kooplieden, dat hen dit vrijſtond; doch de *Engelſchen* beweerden het tegendeel, dewijl zij door dat *Overſchepen* ontzet werden van het voordeel, het welk de *geest* en de *waare bedoeling* van het Tractaat aan hun toekende en verzekerde. Dit de ſtaat des gevals zijnde, wie ziet dan niet, dat het inſteeren op eene Onderhandeling,

over

Digitized by Google

over dat later uitgevonden misbruik, aan de Staaten ſtilzwijgend het recht toekende, om dat misbruik af te ſchaffen, of op den duur toe te laaten, en dat derhalven der *Engelſchen* vordering een zeer gevoeglijk onderwerp tot nader handelen was? — Meer bezwaar was 'er gelegen, in het handelen over het *Derde poinct*, bevattende een voorſtel, *om den Handel in Scheepsmateriaalen, bij het Tractaat vrijgeſteld, als ongeoorloofd te verklaren, en dus doende, het langdurig gewelddadig neemen en opbrengen van Schepen met dezelven beladen, als wettig te verklaren, en de Ingezetenen, in die Materiaalen handelende, van een hun toekomend recht te ontzetten.*

Indedaad, het verneemen van dezen eisch, moest de Kooplieden, in die Waaren handelende, in de eerſte oogenblikken dat dezelve bekend wierdt, met verontwaardiging vervullen, vooral, daar het niet ontbrak aan veelen, die in den waan verkeerden of gebragt waren, *dat de Engelſchen niets minder dan het ruïneeren van hunnen geheelen Handel op het Noorden beoogden*, hetwelk echter het geval niet was, dewijl bij nader inzien van de Memorie bleek, dat zij denzelven *alleen*

be-

Digitized by Google

bepaalden tot een gedeelte derzelver op Vrankrijk, en wel bijzonder ter ſtuiting van onbehoorlijke kunstgrepen, *die zij als onbeſtaanbaar met de Wetten van Neutraliteit, voor een tijd wilden opgeſchort hebben.* „ De Koning, „ (*zegt* YORKE) ziet den Koophandel zijner „ Naburen bloeijen, en zou met genoegen „ denzelven nog meerder zien aanwasſen, in „ zoo verre de wet, van het heil zijnes Volks „ te moeten bevoorderen, niet lijnrecht te„ gen dien voorſpoed ſtreed: doch Hij kan „ zich nooit overtuigen, *dat zijne oude* „ *Bondgenooten, om de voorbijgaande Wins*„ *ten, die eenige Particulieren ſlechts voor* „ *eenigen tijd genieten*, de eersten zouden „ zijn die begeeren, dat *Engeland* in een „ zoo gewichtig deel beledigd werdt: en de „ zaak in dat licht beſchouwd, kon hij niet „ twijffelen, of *H. H. Mog.* zouden ter goe„ der trouwe medewerken tot het wegnee„ men van dien ſteen des aanſtoots. De Ko„ ning toch zag niet zonder ſmerte een groot „ aantal Hollandſche Schepen met Materiaa„ len, *tot aanbouw of herſtel van de vijan„ lijke Vlooten geladen*, voorbij zijne Ha„ vens paſſeeren, en dus begeerde Hij, dat „ zekere Artijkelen van Scheepsbehoeften

„ on-

Digitized by Google

„ onder de clasſe van Contrabanden begreepen „ werden; *doch was daar tegen bereid, om „ zich met H. H. Mog. te verſtaan, ten ein- „ de den onſchuldigen Handel hunner On- „ derdaanen op het Noorden van Europa, „ in dat Artijkel niet mede werde ingewik- „ keld.*" Men hebbe deze woorden ſlechts bedaard en onbevooroordeeld in te zien, om over de waarde der toen opgehevene klachten te oordelen, en tevens om te erkennen, dat het met de belangen der weêrlooze Republiek oneindig beter ſtrookte, *om over een klein gedeelte van den Handel* in Onderhandeling te treden, dan zulks van de hand te wijzen, en dus doende, *den geheelen uitgebreiden en bloeijenden Koophandel van alle de Ingezetenen, naar alle bekende Gewesten des Werelds*, uit hoofde van der *Britten erkende Overmacht*, en der *Nederlanderen Onmacht*, alleen ter bevrediging van de winzucht van eenigen, aan het grootſte gevaar bloot te ſtellen (*). Laaten wij nu, naa dezen

(*) Dat de verzending van het *Groſ Scheepstimmerhout naar de Franſche Bezittingen*, (want dit was wel de voornaamſte ſteen des aanſtoots) een *weinig beteekenend voordeel* voor de Commercie opleverde, wanneer men hetzelve met de *Groote winſten*

Digitized by Google

ze uitſtap, (alleen gedaan om onze Lezeren, over dit belangrijk gedeelte der Geſchiedenis van die dagen, met grond te kunnen doen oordeelen) bezien, op welk eene wijze deze Memorie des Engelſchen Gezants, bij de ALGEMEENE STAATEN, ontfangen en beoordeeld werdt.

Keurden *H. H. Mog.*, in navolging van zoo veeten *van den Algemeenen Handel* in vergelijking bragt, hebben *alle deskundigen in den Houthandel* toegeſtemd; en het was op dien grond, dat de *Heeren Gecommitteerden van de Staaten van Holland* in hun Advis, over datzelfde onderwerp op den 30 *December* 1778 uitgebragt, aan hunne Committenten deze belangrijke vraag voorſtelden: „ *Of het Transport van Hout*; „ *waarbij de* NAVIGATIE *voornaamelijk bevoordeeld* „ *wierdt*; MAAR DE COMMERCIE, NIET VEEL MEER ALS „ EEN COMMISSIE VERDIENDE, *alleen kon opwegen, te-* „ *gen alle de takken van Koophandel en Scheepvaart* „ *te ſamen genomen.*" Daar dit het geval was, en de meeete Geſchiedboekers van dat tijdvak, de belemmeringen aan den *Houthandel op de Franſche Bezittingen*, door de *Engelſchen* ondernomen, als *den geheelen handel totaal ruïneerende* hebben voorgeſteld, zoo oordeelden wij het niet geheel onnut, de in den Text opgegevene gevoelens, bij deze gelegenheid op tè geeven, om elk te doen zien, dat *H. H. Mog.* eene wijze keuze deeden, toen zij den weg van Onderhandeling verkozen, boven eene formeele vredebreuk met Engeland.

Digitized by Google

len, als niets vuuriger dan den oorlog met de *Britten* wenschten, de voorſtellen in de Memorie vervat onaanneemlijk, en eene nadere overweging onwaardig? Verre van daar. Hoe ijverig dit laatſte ook door veelen begeerd mogt worden, 's Lands Hooge Machten te wel bewust, dat eenen oorlog ter zee zoo lang mogelijk moest vermijd worden, dachten 'er geheel anders over, toen zij het beſluit namen, om de overgeleverde Memorie in handen van eenige Gecommitteerden ten fine van onderzoek te ſtellen, met last, om hun, naa behoorlijke overweging van dezelve, te dienen van Conſideratiën en Advis, hetwelk ten gevolge had, dat reeds naa verloop van een maand tijds, namelijk op den 25 *Januarij* 1759, door *H. H. Mog.* een Project tot eene nadere overeenkomst aan den Engelſchen Gezant YORKE werd ter hand geſteld, 't welk naar der Staaten oordeel, tot wegruiming van de gerezene geſchillen zoude kunnen dienstbaar zijn, zijnde op deze wijze ingeſteld:

„ Dat nadien 'er eenige moeijelijkheden
„ waren ontſtaan, wegens de meening van het
„ *Tractaat van Marine van den* 1 *December*
„ 1674 tuſſchen zijne *Groot-Brittanniſche*
„ *Ma-*

Digitized by Google

„ *Majesteit* KAREL DEN TWEEDEN, en de *Hee-*
„ *ren Staaten Generaal* gemaakt; bijzon-
„ derlijk betrekking hebbende, *tot de Zee-*
„ *vaard en Koophandel der Onderdaanen en*
„ *Inwoneren naar de Americaansche Volk-*
„ *plantingen, behorende aan zodanige Mo-*
„ *gendheid, met welke een der beide Con-*
„ *tracteerende Partijen in vollen oorlog zoude*
„ *zijn; welke Handel of Vaard, den weder-*
„ *zijdschen Onderdaanen niet zouden wezen*
„ *geoorloofd*; en ter oorzaake van deze gere-
„ zene moeilijkheden, verscheidene Schepen
„ en Goederen, in eigendom behorende aan
„ Onderdaanen van de *Staaten Generaal*, wa-
„ ren genomen en opgebragt in verscheiden
„ Havens van *Groot-Brittanniën*, alsmede
„ in verscheidene Havens gelegen in *Noord-*
„ *America* aan die Kroon toebehorende:
„ derhalven aan de zijde van het *Hof van En-*
„ *geland*, eerst en voor alles behoorde te
„ worden vastgesteld, dat alle Schepen, toe-
„ behoorende aan Onderdaanen van de Re-
„ publiek der *Vereenigde Nederlanden*, wel-
„ ke geduurende dezen Oorlog tusschen de
„ *Engelsche* en *Fransche* Kroonen waren ge-
„ nomen, en tegen welken geene Proceduu-
„ res, ter laatster instantie waren onderno-

Digitized by Google

„ men, terſtond kosten- en ſchadeloos zou-
„ den worden ontſlagen, en zulks, omtrent
„ de in Engeland opgebragte Schepen, bin-
„ nen 15 dagen naa het het tekenen der Ac-
„ te van overeenkomst: en aangaande die
„ Schepen, welken in de *Americaanſche*
„ of andere Havenen aan de Engelſche
„ Kroon behoorende, waren opgebragt; dat
„ binnen den tijd van dezelfde 15 dagen de
„ nodige orders zouden worden afgevaardigd
„ tot het hier bij bepaalde ontſlag: en wel
„ zonder eenige uitzondering der plaatſen in
„ *America*, werwaards de genomene Sche-
„ pen waren gedestineerd ten tijde van der-
„ zelver vertrek, of waar dezelven mogten
„ zijn opgehouden: en gevolgelijk, dat de
„ Schepen, die een maand vóór de tekening
„ van de Acte, in vertrouwen op het *Trac-*
„ *taat* van den Jaare 1674 waren gezeild,
„ geenſints in beſlag zouden worden geno-
„ men: of, indien 'er reeds zodanigen wa-
„ ren, dezelven zonder eenig uitſtel, kosten
„ en ſchadeloos ontſlagen zouden worden
„ op vertooning van derzelver Papieren, be-
„ wijzende dat dezelven, ten minſten ééne
„ maand vóór de tekening der Acte uit de
„ Havenen van deze Republiek waren ge-
„ zeild.

Digitized by Google

„ zeild. Welverſtaande echter, dat hier in
„ geenſints zoude wezen begrepen, zodanige
„ Contrabande Goederen, die in eenig Schip
„ zouden zijn gevonden, welken in het 3de
„ Artijkel van het voornoemde Tractaat van
„ 1674 zijn verbeurd verklaard. — Dat wij-
„ ders, ten opzichte van zoodanige Schepen
„ of Goederen, den Onderdaanen van de
„ de Republiek toebehoorende, die alreeds
„ verbeurd en verkocht zouden mogen zijn,
„ de daar van gekomene Gelden zouden wor-
„ den, betaald aan de regte Eigenaaren van
„ dezelve Schepen: en aangaande de Schepen
„ waaromtrent de Proçedures nog hangende
„ waren voor het hoogſte Gerechtshof, door
„ Z. M. zodanige orders zouden worden ge-
„ geven, waardoor alle de tegens dezelven
„ ondernomene Proçedures terſtond zouden
„ ophouden en uitgewezen zijn. En dat, daar
„ ter gelegenheid van den bovengenoemden
„ oorlog klachten van wegens zijne *Groot-*
„ *Brittanniſche Majeſteit* ingekomen zijnde,
„ dat Schepen onder Hollandſche Vlag vaa-
„ rende, met *dubbele Papieren* varen: en daar
„ van wegen gemelde *Heeren Staaten Gene-*
„ *raal der Vereenigde Nederlanden*, insge-
„ lijks geklaagd is over de buitenſporigheden,
„ *door Engelſche Kapers* of *Schepen die zich*

Digitized by Google

„ *dus lieten noemen*, aan de Hollandſche
„ Schepen gepleegd, bij de wederzijdſche
„ Mogendheden, goedgevonden zoude wor-
„ den, dat alle de genen, bij welke *dubbele*
„ *Papieren* zouden worden gevonden, het zij
„ vooronderſteld worde, dat dezelven toebe-
„ hoorden aan Onderdaanen van *Zijne Groot-*
„ *Brittanniſche Majesteit*, of aan die van
„ de *Staaten Generaal*, niet zouden worden
„ te rug gevraagd, noch van de zijde van *Zijne*
„ *Groot-Brittanniſche Majesteit*, noch van die
„ hunner *Hoogmogenden*. En dat, om te
„ zekerer te zijn, wat daardoor is verſtaan,
„ bij deze Acte verklaard zoude worden: *dat*
„ *de Paspoorten of Zeebrieven, en Convooy-*
„ *cedullen, door twee onderſcheidene Mogend-*
„ *heden gegeven, alleen zouden worden ver-*
„ *ſtaan dubbele Papieren te zijn: en dienval-*
„ *gens geen Vrijgeleibrief, of eenig Geſchrift*
„ *of Document, in eenige andere dan de En-*
„ *gelſche of Duitſche Taalen, daarvoor zoude*
„ *worden gehouden*. Doch, dat ingevalle be-
„ wezen zoude worden, zodanig Papier of
„ Document, onder verſcheidene benamin-
„ gen, en in plaatſe van eenen Zeebrief
„ of Convooicedel gebruikt te wezen, de
„ Capitein van zodanig Schip, in dat geval,
„ zou worden aangemerkt, als een Onder-

„ daan

Digitized by Google

„ daan of Inwoner van eene andere Mo-
„ gendheid, als die geene, tot welke hij in
„ der daad behoorde." &c.

Zie daar, de billijke en eerlijke Voorwaarden waarop *H. H. Mog.* bereid en genegen waren, om een einde te maken aan de gerezene twisten, en tevens zoo wel aan de *geweldenaarijen der Engelſchen*, als aan de *heimelijke kunstgrepen die zich ſommigen van hunne Ingezetenen veroorloofden.* Het lijdt bij ons geene bedenking, om te geloven, *dat, zoo de Staten door het dadelijk aanzijn van eene behoorlijke Zeemacht, zich in de mooglijkheid bevonden hadden, om aan het ſlot van dit Project eene rustige verklaring te plaatſen: dat zoo het Britſche Cabinet weigerig bleef, om aan deze alleſints billijke Voorwaarden te voldoen, en op dien voet de plaats hebbende oneenigheden te termineeren, Zij als dan zich in de noodzaaklijkheid zouden gebragt vinden, om hetzelve door kracht van wapenen tot de aanneeming dezer Voorwaarden te dwingen, en even als in de vorige dagen, den eerlijken handel hunner Onderdanen beſchermen tegen alle vexatiën en geweldenaaryën, door met hunne Oorlogſchepen de vrije Zee ſchoon te vagen van Roofzuchtige Kapers, of Zee-Rovers, die maar al te dikwijls, het recht der*

Digitized by Google

Volken en der Tractaten op de openlijkſte wijze met den voet traden: dat (zeggen wij) als dan de *Engelſchen* wel op eenen anderen toon, dan zij tot nog toe gedaan hadden, zouden hebben beginnen te zingen. Maar het *Britſche Cabinet* bewust zijnde *van den zwakken ſtaat van 's Lands Marine;* van de *benarrende omſtandigheden waarin zich de Staaten bevonden over het geen aan hunne niet behoorlijk voorzien zijnde grenzen voorviel;* en bovenal *kennis dragende, van de inwendige verdeeldheden onder de Ingezetenen hier te Lande,* zoo bleef hetzelve op den bevorens aangeheven toon vorderen, *dat de Staaten,* (ondanks zoo veele geweldenaarijen door *Engelſche Zeerovers* aan hunne Ingezetenen aangedaan waren), *echter Engeland ten gevalle zouden afſtaan, van een aan hun bij de Tractaaten toegekent wettig recht;* en nog bovendien zich zouden laaten welgevallen, *dat de teruggave van zoo veele onrechtvaardig overweldigde ſchatten, afhangelijk gemaakt werde, aan de onzekere beſlisſing van veele daar over aanhangige omſlachtige Rechtsplegingen, die in zeer veele gevallen onnodig begonnen waren.*

Immers, dit bleek duidelijk, toen den *Engel-*

Digitized by Google

gelſchen Gezant YORKE, uit naam van de Koning zijn Meester, aan *H. H. Mog.* een *Project* overleverde, bevattende de manier waarop men te *Londen* handelen wilde, hoofdzakelijk dus luidende: „ Dat, alzoo geduurende den tegenwoordigen Oorlog tusſchen „ *Zijne Grootbrittanniſche Majesteit*, en „ *den Allerchriſtelijkſten Koning van Vrankrijk*, zekere verſchillen waren ontſtaan tusſchen gemelde *Zijne Majesteit*, en *de* „ *Heeren Staaten Generaal der Vereenigde* „ *Nederlanden*, rakende de Rechten van Z. „ M. en de *Heeren Staaten Generaal*, en „ die der wederzijdſche Onderdaanen, gegrond op het Tractaat van Marine te *Londen* geſloten op den 1 *December* des Jaars „ 1674; en de genoemde verſchillen, indien „ zij niet tijdig worden bijgelegd en uit den „ weg geruimd, gelegenheid tot misnoegen „ en verdeeldheid tusſchen de beide Natien „ zoude kunnen veroorzaken, tot krenking „ van de oude Vriendſchap en goede verſtandhouding, welke zoo gelukkig tot nog „ toe heeft plaats gehad, tusſchen gemelde „ Z. M. en de *Heeren Staaten Generaal*, „ *ſedert de Grondlegging der Republiek, zoo* „ *zeer voordelig voor de beide Natien, als*

Digitized by Google

„ *voor den Protestantſchen Godsdienst en*
„ *Vrijheid van Europa* (*): en daar gezeg-
„ de Z. M. mitsgaders de gemelde *Heeren*
„ *Staaten Generaal*, beiden even zeer waren
„ aangedaan met de allervuurigſte begeerte
„ om die verſchillen te doen ophouden, ten
„ einde die banden van Vriendſchap te ſterker
„ te maaken, door de geheele uit den weg
„ ruiming van alle oorzaaken die misnoegen
„ kun-

(*) Uit deze Introductie was niet veel goeds voor het geheel te vermoeden, want het was eene handtaſtelijke leugen, te zeggen: *Dat 'er ſints de oprichting der Republiek zulk eene oude Vriendſchap, en goede verſtandhouding tuſſchen de beide Natien had plaats gehad.* — Docht YORKE hier wel om de bloedige oorlogen, die er in de voorige Eeuw gevoerd waren, en bijzonder om die van het Jaar 1672, toen *Engeland* met *Vrankrijk* zich vereenigd en verbonden hadden, *om den Nederlandſchen Staat als een Roof onder hun beiden te verdeelen, doch waarin zij geſtuit werden door een zichtbaar bewijs van de Goddelijke Almacht, in het kortſtondig ſtremmen van de wetten der Natuur, en door den onvergelijkelijken moed onzer dappere Zeehelden?* De *Protestantſche Godsdienst* kwam 'er ook vreemd in: want deze, en alle Chriſtelijke Leerſtelſels, veroorloven aan geene van derzelver belijderen *het plegen van onrecht en geweld*, waar over hier met rede geklaagd was, en nu te handelen viel.

Digitized by Google

„ kunnen baaren; zoo hebben dezelven we-
„ derzijdsch benoemd derzelver Gevolmach-
„ tigde Staatsdienaaren, om in overweging te
„ nemen en tot besluit te brengen, het gene
„ tot wegruiming der verschillen kan strek-
„ ken, door welke, na wederzijdsche Bijeen-
„ komsten tusschen de gemelde Gevolmach-
„ tigde Staatsdienaaren, verscheidene malen
„ gehouden, uit hoofde van derzelver Vol-
„ machten, verstaan en besloten is. — Dat
„ wederzijdsch verklaard zal worden, dat het
„ *VIII Artijkel van het gemelde Tractaat*
„ *van Marine van den* 1 *December des Jaars*
„ 1674, zich geenzints uitstrekt, noch be-
„ hoort te worden uitgeleid, zich uit te strek-
„ ken, tot het verleenen van zodanige vrijheid
„ aan de Onderdaanen en Schepen van de we-
„ derzijdsche contracteerende Mogendheden,
„ om te mogen varen en handeldrijven naar
„ eenige Volkplantingen, Bezittingen of
„ Plaatsen in *America*, toebehorende aan de
„ vijanden van zodanige Mogendheid, welke
„ in Oorlog zoude geraakt zijn; noch om
„ naar *America*, of naar eenige Colonie,
„ Haven, of Plaats te brengen, naar eenige
„ Plaatsen gelegen binnen de Limiten van
„ *America*, eenige Goederen of Koopman-
„ schap-

Digitized by Google

„ ſchappen, welken in eigendom toebehoren
„ aan de vijanden van zodanige Mogendheid,
„ als dan in Oorlog wezende, of in het ver-
„ volg zoude komen te geraken. En dat
„ wijders wederzijdsch nog was verklaard,
„ dat het gemelde *VIII Artijkel van het*
„ *meergenoemde Tractaat van Marine*, zich
„ niet uitſtrekt, noch behoort verſtaan te
„ worden zich uit te ſtrekken, tot beſcher-
„ ming van eenige Goederen of Koopman-
„ ſchappen, in eigendom toebehorende aan
„ de vijanden van één der beide contracteer-
„ rende Mogendheden, onder voorwendſel
„ van het voorrecht en de vrijheid, bij het
„ meergemelde *VIII Artijkel* toegeſtaan, in-
„ gevalle die Goederen waren geladen, of
„ de reizen met dezelven aanvang genomen
„ hadden, in Schepen of Vaartuigen, toebe-
„ horende aan de vijanden der Contracteeren-
„ de Mogendheden, welke in Oorlog zoude
„ mogen zijn, of worden ingewikkeld: wel-
„ ke practijk, in het Engelsch doorgaans
„ genoemd word *Transhipping*, en in het
„ Hollandsch *Overſchepen.*" &c. &c.

Dat dit *Concept*, wanneer men het met dat van de *Staaten* vergeleek, niet alleen een hemelbreed verſchil opleverde, maar als in het

Digitized by Google

het geheel daar aan niet beantwoordende, moest beſchouwd worden, zal wel niemand kunnen betwijffelen, die daarin opmerkt, *dat er van geen teruggave; ſtaaking van Procedures;* noch *van het geeven van Zeebrieven* een eenig woord gerept werdt: en dit ſchijnen de *Engelſchen* zelve begrepen te hebben, dewijl zij bij dit *Concept* door YORKE eene *Memorie* deden overleveren, waarin deze, als uit zich zelve, zijn Meesters meening over die punten nader voordroeg, hoe zeer zulks den hoofdinhoud van het *Concept* had behoren uit te maken. Een ſtuk, waarin hij hoofdzakelijk op deze vertrouwelijke wijze redekavelde:

„ Wederzijdſche beſchuldigingen dienden „ alleenlijk, om bitterheid te verwekken; en „ het oogmerk van Z. M. zijnde, om een „ einde van de twisten te maaken, wilde hij „ zich, ingevolge zijne orders, ook onthou„ den om eenigen argwaan te veroorzaaken; „ echter kon hij niet nalaten aan te merken, „ dat deze zijne ſtilzwijgendheid geen gevolg „ moest hebben op het Recht, hetwelk de „ Koning zijnen Meester altoos behield, om „ aan *H. H. Mog.* te doen begrijpen, dat alle „ de onderſcheidene Tractaten tuſſchen *Hem*

en

Digitized by Google

„ en de *Staaten* gemaakt, beiden al zoo
„ naauw aan elkander behoorden te verbin-
„ den, als de onderſcheidene Artijkelen van
„ één bijzonder Tractaat: en dat men op de
„ uitvoering van één Tractaat met zoo veel
„ aandrang niet behoorde te ſtaan, terwijl
„ men omtrent alle de anderen een diep ſtil-
„ zwijgen in acht nam." Naa deze Voorrede, moest hij overgaan tot de opgave van zijne nadere bevelen, omtrent der Staaten voorſtellen, betreffende de *teruggave der genomene Schepen en Goederen; het opzettelijk uitſtellen der Rechtsoeffeningen;* de *bepaling der Contrabanden;* en *der Zeebrieven.*

„ Aangaande het ontſlag der Hollandſche
„ Schepen in de *Engelſche Havens* opge-
„ bragt, kon Z. M. niet afwijken van de re-
„ gelen hem door de Wetten voorgeſchre-
„ ven. Het was bekend, dat de Kroon nooit
„ eene buitengewoone uitſpraak, ten verzoe-
„ ke van eenige Mogendheid hoegenaamd
„ kon geeven. Wat het *opzettelijk uitſtellen*
„ *der Rechsoeffeningen* betrof, het welk des
„ Konings Raad, *met betrekking tot twee*
„ *Schepen wierd te laste gelegd*, hier op
„ moest Hij *H. H. Mog.* verzoeken een na-
„ der onderzoek te willen doen, *dewijl er*
„ re-

Digitized by Google

„ *redenen waren om te geloven, dat bij zulk*
„ *een onderzoek zou blijken, dat zij, die dit*
„ *hadden durven ſtellen, H. H. Mog. had-*
„ *den misleid.* Wat *de bepaling der Contra-*
„ *banden* aanging: *tot heden had men zich*
„ *hier te Lande onwillig getoond, om tot eene*
„ *nadere uitlegging omtrent dezelve te ko-*
„ *men*, en 'er wierd tijd vereiſcht om vast
„ te ſtellen, welke ſoorten van Scheepsbouw-
„ materiaalen daar onder behoorden begrepen
„ te wezen; en Z. M. wilde als nog dit aan
„ een nader onderzoek overlaten, de Staaten
„ verder wijzende op eenen brieve, den 26
„ *October* 1756 aan den Minister HOP geſchre-
„ ven. En wat eindelijk de voorgeſlagene
„ *Zeebrieven* ſpecteerde: het baarde zeer
„ veel moeite om te bepalen, hoe dezelven
„ behoorden te worden ingericht, ten einde
„ alle-achterdocht voor te komen. De Ca-
„ piteinen der Schepen van de beide Natien
„ dienden van dezelven voorzien te zijn, en
„ de Admiraliteitshoven hadden hunne rege-
„ len waar naar zij verplicht waren zich te
„ gedragen. Zij waren aan de beide Natien
„ gemeen, en ieder geval moest naar deszelfs
„ bijzondere omſtandigheden beſlischt wor-
„ den." &c. &c.

Dit

Digitized by Google

Dit *Vertoog* van YORKE, en het daarbij overgeleverd *Concept* moest dan dienen ter beantwoording van het voorgestelde *Conceptplan der Staaten!* Het een en ander, wel ingezien, deeden beiden niets af ter bevoordering van de groote zaak, en wanneer het weerloos en zuchtend Vaderland zich op dat tijdstip in gelukkiger omstandigheden, ten aanziene van deszelfs *Defensiemiddelen* bevonden had, zou eene *teruggave* derzelver een *gepast antwoord* geweest zijn. Dan, nu gedroegen *H. H. Mog.* zich meer lijdelijk; zij namen de Stukken aan: en oordeelden zich te moeten bedienen van den ouden regel der Voorvaderen in eminente gevaren: *Tijd gewonnen veel gewonnen.* Want zij stelden dezelven Copieëlijk in handen van de *Staaten der onderscheidene Gewesten*, waar door de weg gebaand werdt, dat die ook in handen van de *Hollaudsche Kooplieden*, ten fine van Consideratien kwamen, en nu duurde het niet langer dan 14 dagen, dat die van *Amsterdam* een Vertoog aan Burgemeesteren hunner Stad ter hand stelden, waarin zij op de duidelijkste en overtuigendste wijze deduceerden, *dat men, naa het over en wederwisselen van Stukken, in plaatse van iets gevoorderd*

te

Digitized by Google

te zijn, integendeel veel verder van het waare punt verwijderd was, en dat het aangaan van eene Conventie, op de door den Engelſchen Gezant voorgeſlagen voet, niet alleen een GEDEELTE, *maar zelfs den* GEHEELEN HANDEL *aan eene totaale ruïne zoude blootſtellen*, een betoog, dat niet dan waarheden in zich bevatte, en waar van de juistheid en gegrondheid door geen mensch van gezond verſtand kon betwijffeld worden. Zou men nu niet van even deeze zelfde Kooplieden hebben kunnen en mogen verwachten, dat zij bij de overgave van dit Vertoog, van *Burgemeesteren van Amſterdam* (even als zij weinig weeken bevorens van de *Vrouwe Gouvernante* gedaan hadden,) met drift en nadruk zouden geëischt hebben: „ *Oorlogſchepen!* (EDELE „ GROOT ACHTB. HEEREN!) *zijn 'er nodig* „ *om ons te beveiligen, op dat wij niet ver-* „ *der geruïneert raken!*" Immers jaa! Dan, wat gebeurde 'er nu? Niets minder, dan deeze navolgende betuiging en onderwerpelijken raad: „ *Wij durven de Commerçie niet vlei-* „ *jen, dat eene andere offerte, van wat na-* „ *tuur die ook zoude mogen zijn, eene meer* „ *favorabele uitwerking zoude doen: en der-* „ *halven worden wij van begrip, dat het*

Digitized by Google

„ *dan eindelijk de tijd zal moeten worden,*
„ *om zich in Gods naam over te geeven aan*
„ *den Rechter, en onze zaak over te laaten*
„ *aan de ordinairis Juſtitie, in hoope, dat*
„ *God Almachtig de harten der Rechteren*
„ *tot kort, goed, en onvertogen Recht en Ge-*
„ *rechtigheid, ingevolge de Tractaten zal*
„ *neigen.*" Eindigende met deeze alſints gepaste betuiging: „ Echter blijven wij niet te
„ min altoos en voor als nog bij onze ge-
„ dachten, dat het ten hoogſten noodzaaklijk
„ zij, dat onze Vaart en Handel door een ge-
„ noegſaam getal van Oorlogſchepen worden
„ beveiligd, ten einde niet van de vrije wil
„ en overheerſching van andere Natien afte-
„ hangen. Wij prævaleeren daarom, met
„ veel ijver, van deze gelegenheid, om aan
„ *UEd. Gr. Achtb.* als getrouwe Burgerva-
„ deren, tot dat einde onze gedane verzoe-
„ ken nogmaals op het allernederigſte te ver-
„ nieuwen, en het Intrest van de Commer-
„ çie, het behoud van zoo veele braave en
„ eerlijke lieden, en de welvaart van onze
„ gemeenſchappelijke Vaderlijke Stad, op het
„ ſterkſte en ootmoedigſte te recommandee-
„ ren." &c. Gepaste taal voorzeker! Hoe zeer ſtrookte dezelve niet met de plaats hebben.

Digitized by Google

bende omſtandigheden! Het vervolg leerde ook wel draa, dat *H. H. Mog.* (uit hoofde van 's Lands benarden toeſtand,) met de ſentimenten der Kooplieden volkomen inſtemden, en het aanhouden der Onderhandelingen verkiesſelijker oordeelden, dan dezelve finaal af te breeken, daar zij eerlange, op voorſtel van de *Hollandſche Afgevaardigden ter Generaliteit*, beſloten, tot het zenden eenes *buitengewoonen Gezantſchaps* naar *Engeland*, beſtaande in de Heeren Mr. JACOB BOREEL *Jansz.*, *Raad en Advocaat Fiscaal van het Collegie ter Admiraliteit te Amſterdam*, Mr. JAN VAN DE POLL, *Oud-Schepen der gemelde Stad;* en Mr. GERARD MEERMAN, *Raad en Penſionaris der Stad Rotterdam*, aan welken *eenen Secretaris* en *twee Clercquen* werden toegevoegd, met ſpeciaale last, om de zoo dikwijls gedaane klachten over de geweldenaarijen, de Nederlandſche Schepen en Ingezetenen aangedaan, aan den *Koning van Grootbrittannien* zelve onder het oog te brengen, en met de Miniſters van dien Monarch zodanige ſchikkingen en arrangementen te beramen, als in het vervolg zouden kunnen ſtrekken ter voorkoming van zulke en ſoortgelijke vijandelijke handelingen, en tevens

Digitized by Google

om de vriendſchap met het *Hof van Londen* aan te kweeken. Spoedig ontvingen deeze Heeren hunne Inſtructien, en reeds op den 5 *April* 1759 ſtaken zij naar *Engeland* over, vergezeld wordende met de vuurigſte wenſchen van alle welmeenende Liefhebbers des Vaderlands, dat zij dien gewichtigen taak gelukkig volvoeren mogten. Wenſchen, die (wel is waar) niet ſpoedig, maar echter naa veel handelens vervuld werden. Dan, daar de vermelding van de wijze waarop dit geſchiedde, dit *Zesde Boek* te zeer zou doen uitdeijen, zullen wij het verhaal van eenige daar mede in verband ſtaande gebeurenisſen met het volgende *Zevende Boek* aanvangen.

Digitized by Google

ZEVENDE BOEK.

Het zou aan onze zijde, eene min of meer beledigende verdenking van onoplettendheid, ten opzichte van onze opmerkende Lezeren mogen genoemd worden, wanneer wij, naa alles wat wij in het voorgaande Boek, aangaande den oorſprong en de voortgang der ſwisten en Onheilen die het Vaderland inwendig en uitwendig teiſterden, te boek geſlagen hebben, hen thans herinneren wilden, dat eene van de voornaamſte bronnen uit welken die bittere wateren voortvloeiden, gezocht moet worden, in de ongunstige denkbeelden, die zich veele Ingezetenen, aangaande het *Charakter*, de *Denk- en Handelwijze*

Digitized by Google

van de *Vrouwe Gouvernante* vormden, ſints zij naa het droevig en ontijdig afſterven van haaren Doorluchtigen Gemaal, Prinſe WILLEM DEN VIERDEN, zich in qualiteit als Moeder en Voogdesſe over den minderjarigen Erfſtadhouder, aan het Roer van den Staat geplaatst zag. Herinnert men zich den doorgaanden inhoud *van deze Geſchiedenis*, ſtaande Haar Bewind, dan kan men dezelve niet anders beſchouwen, dan als eene aaneenſchakeling van onaangename, en ſoms zelfs zeer hatelijke lotgevallen, welken die Vorstinne, dan in het eene Gewest, dan in het andere bejegenden, waaruit duidelijk bleek, dat 'er bij veelen een Geest van wantrouwen en ontevredenheid, tegen Haar aanwezig en in werking was, waardoor Haar, (bij al het verdriet dat Zij over het verlies van den onſterſelijken ERISO ondervondt, en bij al de zorgen welke Haar de opvoeding van Haare Vorstelijke Weezen veroorzaakten,) den last der Regeering reeds in de eerſte jaaren zeer moeijelijk en onaangenaam, en bijzonder ſints het ontvlammen des oorlogs tusſchen de voornaamſte Mogendheden van *Europa*, bijnaa ondraaglijk gemaakt werdt. Hoe ernſtig, hoe overtuigend en dringend Haare vaak herhaalde voorſtel-

Digitized by Google

ſtellen, tot eene tijdige aanſchaffing van ontbrekende Defenſiemiddelen ook ingericht waren; en hoe zeer men van derzelver waarheid en de noodzaaklijkheid om 'er ten prompſten aan te voldoen, zich over het algemeen overtuigd hieldt; zij deeden de bedoelde uitwerking niet: en toen de lang voorſpelde onheilen zich allerwegen ter Zee en te Lande gevoelen deeden, hield men Haar voor de bewerkende oorzaak derzelver, en eischte eene beſcherming die Zij bij geene mooglijkheid verleenen kon. Dat onder zulke omſtandigheden Haare ziel op een buitengewoone wijze gedrukt werd, laat zich zonder onze nadere aanwijzing duidelijk vatten: dan wie beſeft niet, dat Haaren toeſtand nog aanmerkelijker verergerde, toen Zij bij al dat zielenleed, in de laatſte jaaren Haares levens nog te worſtelen had met Ligchaamskwalen van onderſcheidenen aart; Ligchaamskwaalen, die bij alle deskundigen als onherſtelbaar geoordeeld werden, en waarvan elk op zichzelven genoegzaam was, om haar het leven tot een last te maaken, zoo als Zij bij verſcheidene gelegenheden, toen Zij, zich nog bezig houdende met de behandeling der gewichtigſte Regeeringszaaken, op onderſcheidene tijden, met waggelenden tred, en met de

Digitized by Google

dood op haar gelaat geſchilderd, naar de Hooge Staatsvergaderingen begaf, *deels*, om door gepaste voordrachten 's Lands belangen, zelfs tot het ſteeds aanſnellend einde van Haar leven te bevoorderen: *deels*, om zich te beklagen over het leed dat Haar zoo openlijk als onverdiend alomme werd aangedaan, zoo als uit Haare laatſte voordragt den 11 *December* 1758 aan *H. H. Mog.* gedaan, en doorons hier voren opgegeven, ten duidelijkſten gebleken is.

Hoe dit zij, de veele Ligchaamskwaalen en ongemakken, waaronder de *Vrouwe Gouvernante* zints eenige Jaaren zoo veel geleden had (*), begonden naa het doen van de zoo evengemelde voordragt derwijze van dag tot dag te verergeren, dat met den aanvang des Jaars 1759, alle Geleerde Artzen, die over Haa-

(*) Toen daags naa het afſterven der Vorſtinne, haar Ligchaam geopend werdt, ontdekte men in hetzelve zodanige verouderde en ſmertelijke ongemakken, dat men zich verwonderen moest, hoe Hoogstdezelve onder zoo veel lijdens, nog zoo lange jaren had kunnen blijven leven, want behalven dat het Ligchaam door eene *Waterzucht* bovenmaate gezwollen was, zoo ontdekte men eene *Buikbreuk*, in welke niet alleen het grootſte gedeelte van de Ingewanden, maar zelfs van de MAAG doorgedrongen was.

Digitized by Google

Haaren toeſtand geraadpleegd werden, eenparig van oordeel waren, dat de dood met raſſe ſchreden naderde, en 'er ſlechts nog weinige dagen voor Haar te leven overig bleven. Een bericht, dat zij met eene Christelijke gelatenheid en onderwerping aan den Goddelijken wille aanhoorde, en hetwelk ook in den laaten avond van den 12 *Januarij* daaraanvolgende, door de uitkomst bevestigd werdt, daar Zij, naa Haare verſtandelijke vermogens tot aan het einde behouden, en op alle de belangen van haar Huis en van de beiden Onmondige en Vorstelijke kinderen behoorlijke voorziening gedaan te hebben, door eenen zeer zachten dood in de Eeuwigheid werdt overgebragt, en ontheven van alle kommer en verdriet, waaraan Zij, ondanks Haare hooge geboorte en rang, geduurende het grootſte deel Haares levens, bijzonder in de *laatſte jaaren*, was onderworpen geweest. — Viel 'er immer een ſterfgeval in het *Doorluchtig Huis van Oranje* voor, waarover hier te Lande, zoo onder de Leden der Regering in het bijzonder, als onder de Ingezetenen in het algemeen, zeer verſchillende gedacht en geſproken werdt, het is buiten alle bedenking dat van *Haare Koninglijke Hoogheid*, de *Vrouwe Gouvernante* AN-

Digitized by Google

NA. Want even zoo min als het ontbrak aan vele oprechte en belangelooze Liefhebbers des Vaderlands en deszelfs Conſtitutie, *die dat Evenement, als een groot en treffend verlies, zoo voor de Republiek, als voor de beiden Onmondige Vorſtelijke Weezen aanmerkten;* even zoo min mangelde het aan anderen, *die het afſterven dier Vorſtinne, in het toenmalig tijdſtip, als een zegen voor het Vaderland, en als een bijzonder bewijs van de zorge des Hemels voor de Conſervatie van deszelfs Burgerlijke Vrijheden en Voorrechten beſchouwden*, derwijze, dat ſommigen niet ſchroomden, om over die gebeurenis hunne blijdſchap openlijk aan den dag te leggen: „ *Want nu* (naar hunne denkbeelden) *deze* „ *ſteen des aanſtoots, deze aan het roofziek* „ *Engeland zoo zeer verknochte en heerſch-* „ *zuchtige Vrouwe; deze voornaame oorzaak* „ *van 's Lands onheilen, zoo ter goeder uure* „ *was uit den weg geruimd, en de handen* „ *der Souvereine Leden van Regering, niet* „ *meer door Haar zouden kunnen gebonden* „ *worden, kon het* (naar hun oordeel) *niet* „ *miſſen, of de Republiek zou zich weldraa* „ *van veel onheils ontheven, en der klaagen-* „ *de Commerçie en Navigatie, hunne zoo*

„ *vaak*

Digitized by Google

„ *vaak vergeefsch opgeheyene wenschen en* „ *smekingen om bescherming beantwoord* „ *zien.*" — Luttel moeite zou het ons kosten, om de waarheid van dit bedrijf der *laastbedoelden*, door het aanvoeren van een reeks bewijzen, van het geene in die dagen door de Vijanden en Hateren van het *Huis van Oranje gezegd*, en in later tijd, zelfs in *openbaren druk* is beweerd geworden, te staven; dan, daar wij in het vervolg van deze Geschiedenis in de gelegenheid zijn zullen, om te doen zien, door welke oorzaaken en maatregelen, 'er naa het overlijden van H. K. H. een gunstiger wending aan 's Lands benarden toestand is gegeven geworden, zullen wij ons van het aanvoeren dier zoo even bedoelde staalen onthouden, gevoeglijker en meer met ons oogmerk strookender oordeelende, om hier op te geeven, welke veranderingen, het afsterven van de *Vrouwe Gouvernante* te wege bragt in het beleiden der gewichtigste Regeeringszaaken, uit hoofde van de *Minderjarigheid des jeugdigen Erfstadhouders* WILLEM DEN VIJFDEN, die te dien dage den ouderdom van 11 jaaren nog niet ten vollen bereikte. Eene Gebeurenis, die uit krachte van de uiterste Wilsdispositiën van beiden zijne Door-

luch-

Digitized by Google

luchtige en Vorstelijke Ouderen veroorzaakte, dat de waarneeming en uitoeffening van alle de Hooge Digniteiten, Præëminentiën, Charges en Waardigheden, aan het op *Hem gedevolveerde Erfstadhouderschap* verbonden en toegekent, voor eenige Jaaren verdeeld moest worden, niet alleen tusschen *de Algemeene Staaten*, en die *der bijzondere Gewesten*; maar ook tusschen *den Hertog* LOUIS VAN BRUNSWIJK WOLFFENBUTTEL, die (wel is waar) een man van hooge geboorte was, en eenen aanzienelijken rang in de wereld bekleedde; doch die met dat alles echter een *Vreemdeling*, en uit hoofde van de Militaire Charges, waarmede Hij in de Republiek op eene uitstekende wijze begunstigd was, als *eenen gebroodden Dienaar van den Repræsentativen Souverein dezer Landen moest beschouwd worden.* — Schikkingen, die bij veelen doorzichtige en belangelooze Vrinden van den bloei en welvaart des Vaderlands, en van het Doorluchtig Huis van Oranje geene volkomene goedkeuring wegdroegen; dewijl zij in dezelven, uit hoofde van de betrekkingen waarin *H. H. Mog.* de *Heeren Staaten der onderscheidene Gewesten*, met den voornoemden *Hertog van Brunswijk* zich *vóór de dood van de Vrouwe Gouvernante* be-

Digitized by Google

bevonden; en met die, waarin zij nu, *naa dat afſterven zich geplaatst zagen*, niet alleen eene zekere ongerijmdheid ontdekten, maar welke zij ook bovendien beſchouwden, als veranderingen en bepalingen, die in volgende dagen maar al te veel aanleidingen tot nieuwe twisten en oneenigheden in de Republiek, tusſchen de genoemde *Staaten* en den *Hertog*, of ook wel tot nieuwe Engagementen tusſchen Hem en bijzondere Regeeringsleden konden geeven, waarvan de gevolgen, tot wezenlijk nadeel van de waare belangen des onmondigen Erfſtadhouders zoude kunnen ſtrekken, zoo als uit de nadere beſchouwing derzelver, waartoe wij thans overgaan, ten duidelijkſten blijken zal.

Ziet men de Reſolutiën van Staat, en van alle de Hooge Regeerings-Collegiën in de eerſte dagen naa het afſterven van H. K. H. genomen, oppervlakkig in, dan zou men beſluiten dat het verſcheiden van die Vorstinne, in die Vergaderingen eene ongemeene droefheid veroorzaakte, wijl elk derzelver, in de uitgezochtſte bewoordingen wedijverde, om de hoegrootheid van dat verlies, en de uitmuntende hoedanigheden van deze Vorstinne aan den dag te leggen, en dat zelfs de *Staaten*

Digitized by Google

ten van Holland, (ondanks alles wat 'er ſints 3 Jaaren tuſſchen dezelven, en de Overledene was voorgevallen) zich als de eerſte voorgangers betoonden, door aan alles den eerſten toon te geeven. Naauwlijks had de Vorſtinne des avonds omſtreeks 11 uuren den adem uitgeblazen, of 'er werden in het holſte van den nacht, een aantal Couriers aan de Regeeringen van de voornaamſte Steden, en zelfs aan de Staaten der onderſcheidene Gewesten met de treurmare afgevaardigd: en toen de volgenden dag verſchenen was, zag men de Leden reeds vroegtijdig bijeenkomen om op alles behoorlijke order te ſtellen. „ *Zij betuigden allen* (zegt de Reſolutie) *met de krachtigſte expreſſiën, hun hartgrondig leedwezen, wegens het groot verlies, de Republiek in het gemeen, en de Provinçie Holland in het bijzonder door dat ontijdig afſterven overgekomen.*" En even dit was ook bij *H. H. Mog.* het geval, toen zij bij gelegenheid van de uitſchrijving van den jaarlijkſchen *Dank- Vast- en Bededag*, zich over dat ſterfgeval, ten aanhoore van geheel de Natie dus hooren lieten: „ *Onder andere bekommeringen heeft het der Goddelijke Voorzienigheid behaagt, eene nieuwe ſtoffe van hart-*

„ *hartzeer en droefheid aan Ons toe te voe-*
„ *gen, door de Kroon van onze Hoofden af-*
„ *teneemen, en uit dit leven weg te rukken,*
„ *de dierbaare Perſoone van H. K. H., die*
„ *wij met genoegen aan het hoofd van deze*
„ *Republiek bekleed hebben gezien, met het*
„ *gezach van dien beminnelijken Prins, die*
„ *de hoop is van de Natie. Een ſmartelijk*
„ *voorval, dat te gevoeliger moet aandoen,*
„ *naar mate van de voordeelen die deze Re-*
„ *publiek getrokken heeft, van Haare bekwaam-*
„ *heid, arbeidzaamheid, en ijver voor het*
„ *algemeene welzijn: en het bedroeft Ons in*
„ *het bijzonder, als wij denken aan het on-*
„ *uitſpreeklijk verlies, hetwelk onze geliefde*
„ *Erfſtadhouder door het miſſen van zoo*
„ *eene tedere en zorgvuldige Moeder komt te*
„ *ondergaan,*" (*) Dan, hoe groot die droef-
heid

(*) Niemand ſchrijve de overneeming van deze twee paſſagiën, (uit zoo veele anderen van denzelven aart als 'er in de Staatsregisters te lezen zijn) toe, aan het een of ander door ons bedoeld bijoogmerk, dat zijne geboorte aan laffe vleijerij zou verſchuldigd zijn. Want om nu niet te zeggen, dat deze paſſagiën bij ons, als alles afdoende Loffpraken, ter verdediging van de Eer en het Charakter van H. K. H. tegen de Laster van haare latere ſchenders ge-

Digitized by Google

heid en perplexiteit over de dood der Koninglijke Prinçesse bij de *Staaten van alle de Gewesten* ook zijn mogte, zij belette echter de *Leden van Hun Ed. Groot Mog.*, in die Vergadering niet, om de handen aan het ledig ſtaande

de

gehouden worden; zoo kunnen wij niet nalaten hier te doen opmerken, dat zelfs den *Vervolgſchrijver op* WAGENAAR, ondanks het ongunſtig licht, waarin Hij in zijn Werk de bedrijven der *Vrouwe Gouvernante*, ſtaande den tijd Haares laſtigen beſtuurs plaatst, zich ten haaren opzichte even gunſtig uitliet, toen Hij dit volgende ſchreef: „ *De Godsdienſtige beginſelen* „ *van Haare Moeder, die zoo veel werks van verſtandige Godsvrucht maakte, en daarom den Geleerden* „ *en ſchranderen* CLARKE *ten haaren Hove hoogſchatte*, hadt Zij vroegtijdig ingezogen. *Op Kunſten en* „ *Weetenſchappen zich hebbende toegelegd, ſprak Zij* „ *verſcheidene Taalen vaardig en naauwkeurig. Van* „ *het gelezene wist haar vast geheugen, door een groot* „ *oordeel onderſchraagd, een gepast gebruik te maaken. Bij deze zielsvermogens, in de ſtaatkunde zeer* „ *bedreven, wil men, dat haaren Gemaal, haar* „ *ſteeds tot zijn Raadgeeſſter gebruikte, en dat kwam* „ *haar alles bijzonder te ſtade, toen zij Hem zoo vroeg* „ *moest derven, en de gewichtigſte Posten aanvaarden;* „ *hetwelk Zij deedt met eene grotere maate van kloekmoedigheid, dan men van haare Sexe in zulk eenen* „ *hartgrievenden toeſtand kon verwachten.*" Zie zijn *XIII Deel* Bladz. 6 en 7. Kon zulk eene Vorstinne eene opzettelijke Verraderesse van dit haar aangenomen Vaderland zijn?

Digitized by Google

de Roer van Staat, zoo wel van hun Gewest, als van dat der overige Provinçien te ſlaan, ten einde alle verwarring en confuſie voor te komen, zoo als duidelijk bleek uit de beſluiten welken zij in die merkwaardige zitting op een reeks van onderwerpen namen. Laaten wij, ter bekorting van onzen weg, ſlechts opgeeven, waar over de drie eerſten rouleerden: om daar naa het gereſolveerde omtrent de uitoeffening der Erfſtadhouderlijke Waardigheden, gedurende 's Vorſten Minderjarigheid, wat nader te leeren kennen.

Het EERSTE beſtondt, voor zoo verre *Hun zelven* en de *Provincie Holland* betrof, in eene onbewimpelde verklaring, „ *dat zoo ooit*, „ *althans in dit geval, eene volmaakte Eens-* „ *gezindheid onder de Leden der Regeering* „ *wierdt vereischt; en dat zij derhalven ook* „ *van harte gezind en bereid waren, van* „ *hunne zijde, en elk in de zijnen, daar toe* „ *alles te willen contribueeren. Ten* TWEE- „ DEN: *dat 'er een plechtſtatig* COMPLIMENT „ VAN CONDOLEANTIE *aan de Vorſtelijke* „ *Kinderen afgelegd, en bij Misſives, bevat-* „ *tende het bericht des treffenden ſterfgevals,* „ *van hunnentwege aan Z. M. den Koning* „ *van Engeland, en aan Haare Hoogheid,*

Digitized by Google

„ *Mevrouwe de Princesse Douariere van wij-*
„ *len* JOAN WILLEM FRISO, *de Grootmoeder*
„ *van de beiden onmondige Kinderen van wij-*
„ *len H. K. H., zoude moeten worden gege-*
„ *ven. Ten* DERDEN, *eene schikking, zoo*
„ *op het draagen van den algemeenen Rouw*
„ *door alle de Leden van het Bewind, als op*
„ *het luiden der Klokken, zoo in den Haage,*
„ *als in de Steden van de Provincie Holland.*
Dan werden 'er, TEN VIERDEN; een aantal voorzieningen beraamd, omtrent den voet en de wijze, waarop, geduurende de repræsenteerende Voogdije des *Hertogs van Brunswijk*, de *Erfstadhouderlijke Waardigheden*, zoo ten opzichte van de *Land-* en *Zeemacht*, als van de *Magistraatsbestellingen in de Steden &c.*, in naam en in plaatse van den onmondigen *Erfstadhouder* behoorden te worden uitgeoeffend, niet slechts voor zoo verre de *Provincie Holland* betrof; maar ook voor zoo verre zulks in alle de overige Gewesten zoude behoren te geschieden. Verordeningen, welke reeds kort naa het afsterven van wijlen Z. D. H. WILLEM DEN VIERDEN ten jaare 1751 bij de Staaten van alle de Gewesten hadden behoren bepaald geweest te zijn, doch die echter, *door de veelvuldige en langduurige verschil-*

Digitized by Google

ſchillen over het werk der Tuteele, niet dan naa verloop van eenige jaaren gereguleert waren geworden, terwijl nog andere bepalingen, en wel bijzonderlijk *ten aanzien van de zoogenaamde Generaliteits Landen*, noch niet ten vollen waren gereguleert en vastgeſteld geworden. (*). Wordende dit alles beſloten met het voordragen van eene *Concept-Inſtructie voor den Hertog*, waar uit men ten duidelijkſten kan beſpeuren, dat *Hun Ed. Gr. Mog.*, ondanks de verheven qualiteit, tot welks uitoeffening de Hertog door wijlen *Hunne Doorluchtige en Koninglijke Hooghe-den* benoemd was, Hem echter gevoelen deeden, dat Hij de *mindere*, en zij de *meerderen* waren, door Hem, ingevolge het gereſolveerde op den 10 *Februarij* 1752, voor hun Gewest, het *Oppercommando over de Armee van*

(*) Wij hebben in het voorgaande II. Deel *van deze Geſchiedenis*, op bladz. 440—469, verhaald, hoe veele zwarigheden 'er in ſommige Gewesten over dat onderwerp in het midden gebragt werden, eer elk hunner tot een finaal beſluit kwam, waarom wij den Lezer derwaards verwijzen. Dan, met opzicht tot de *Generaliteits Landen* was 'er op het tijdſtip van het afſterven van H. K. H. nog geen bepaald beſluit genomen.

Digitized by Google

van den Staat, op geenen anderen voet, *dan tot hun kennelijk wederzeggen toe*, te defereeren: terwijl Zij *de benoeming der Hooge Officieren van de Land- en Zeemacht*, de *aanſtelling der Magiſtraaten in de Steden*, het *geeven van Patenten*, het *verleenen van Pardon, Remiſſie en Gratie* &c. &c., even als in tijden dat 'er geen Stadhouder aanwezig was, aan Hunne Vergadering trokken, ten zelfden tijde beſluitende, van dat alles niet alleen opening te geven ter Vergadering van *H. H. Mog.*, maar bovendien de gezamentlijke Bondgenooten aan te ſporen, tot het vaſtſtellen van nog andere noodzaaklijke ſchikkingen; waaromtrent ten jaare 1752 niets bepaald of beſloten was, en welken wij best leeren kennen uit de last, die zij aan Hunne Afgevaardigden ter Generaliteit gaven, hoofdzaaklijk hier op nederkomende;

„ Dat dezen uit naam van *Hun Ed. Gr. Mog.* „ aan de *Algemeene Staaten* moesten voor- „ dragen, dat Zij in den haare ſerieuſelijk „ hadden gedelibereert, op het geene bij het „ tegenwoordige geval behoorde te worden „ vaſtgeſteld, en bevonden hadden, dat *H. H.* „ *Mog.* bij vorige Reſolutien, genomen op „ het *Erfcapitein en Admiraalſchap Generaal*

„ *der*

Digitized by Google

„ *der Vereenigde Nederlanden*, mitsgaders
„ op het *Erfſtadhouder en Capiteinſchap Ge-*
„ *neraal over de Plaatſen en Landen van*
„ *Brabant en Vlaanderen*, als mede van het
„ *Overkwartier van Gelderland*, wel hadden
„ vastgeſteld de Order en Succesſie in de
„ voorſchreven Charges, zoo in de Manne-
„ lijke als Vrouwelijke linie van wijlen Z. H.,
„ gelijk ook de waarneming van die Charges,
„ in geval van Minderjarigheid der Deſcen-
„ denten, ingevalle eene *Vrouwe Moeder*
„ zoude worden gevonden; doch dat als toen
„ geene voorziening was gedaan, noch om-
„ trent den tijd, wanneer de Minderjarigheid
„ zoude komen te expireeren, noch omtrent
„ het exteerende geval, wanneer de admini-
„ ſtratie van H. K. H. geduurende de Minder-
„ jarigheid mogte komen te ceſſeeren.

„ En vermits Hunne Prinçipaalen oordeel-
„ den, dat zonder eenig tijdverzuim daarin
„ behoorde te worden voorzien, zoo hadden
„ zij goedgevonden en verſtaan, hun præadvis
„ bij *H. H. Mog.* in te brengen, met erns-
„ tige inſtantie, dat door de Gedeputeerden
„ van de overige Gewesten, dat groot en heil-
„ zaam werk, met algemeene harmonie, ten
„ prompſten tot conſiſtentie mogt worden ge-

Digitized by Google

„ bragt, zóó, dat de Meerderjarigheid zoo
„ van Z. H. als van *Mevrouw de Princesse* CA-
„ ROLINA, gefixeerd werde op den ouderdom
„ van 18 Jaaren, en zulks, dat Zijne of Haare
„ Hoogheid als dan in de exercitie van alle
„ de Digniteiten en Charges van *Erfcapitein*
„ *en Admiraal Generaal der Vereenigde*
„ *Nederlanden*, mitsgaders van *Erfstadhou-*
„ *der en Capitein Generaal over de Genera-*
„ *liteits-Landen bovengemeld*, zoude wor-
„ den gesteld, op gelijke Commissien als aan
„ wijlen Z. H. waren gegeven &c. En dat
„ voorts, om aan Zijne of Haare Hoogheid
„ te meerder kennis in zaken van Staat te
„ doen verkrijgen, op den geadimpleerden
„ ouderdom van 15 jaaren sessie zoude wor-
„ den verleend, in de Vergaderingen van *H.*
„ *H. Mog.* en die des *Raads van Staaten*,
„ benevens den toegang tot alle derzelver
„ Besoignes, na dat alvorens onder den Eed
„ van secretesse waren gebragt.

„ Dat zij verder moesten insteeren, dat bij
„ *H. H. Mog.* werde vastgesteld, dat het *gee-*
„ *ven van Patenten*, geduurende de Minder-
„ jarigheid, zoude geschieden *conform de or-*
„ *dres daarop bij de Groote Vergadering*
„ *des Jaars* 1651 *vastgesteld, en zoo als van*
„ *het*

Digitized by Google

„ *het Jaar* 1702 *tot* 1747 (de beide Stad-
„ houderlooze tijdperken) *was gepractiſeerd*
„ geworden.

„ Dat voorts ten aanzien van de waarnee-
„ ming van het *Erf-Capitein Generaalſchap*
„ *van de Unie*, aan den *Hertog van Bruns-*
„ *wijk*, onder den tijtel van Repræſentant
„ van Z. H., *op eene Inſtructie*, werde gege-
„ ven de Authoriteit, om de Militie van den
„ Staat te ordonneeren en te commandeeren,
„ met aanſchrijving aan de *Hooge Officieren*,
„ *Commandeurs*, en *Gouverneurs* in alle de
„ Frontierplaatſen van den Staat, om gemel-
„ den *Hertog* als zodanig te reſpecteeren,
„ en zijne orders te pareeren: met expreſſe
„ uitzondering echter van het *geeven van*
„ *Patenten*. — Dat voorts omtrent de aan-
„ ſtelling van *Generaals*, *Luitenant Gene-*
„ *raals* en *Generaal Majors*, *zoo van de*
„ *Cavallerij als Infanterij*, in het Diſtrict
„ van de Generaliteit of in de Barriere, mogt
„ worden geſtatueerd: dat de *Hertog* aan
„ *H. H. Mog.* zoude doen toekomen *eene*
„ *Nominatie van drie Perſonen*, doch dat de
„ *Electie* gedurende de Minderjarigheid zou-
„ de geſchieden door *H. H. Mog.*, met in

Digitized by Google

„ acht neeming van het gereſolveerde den 8
„ *Auguſtij* 1729. En dat wijdets ten aan-
„ zien van *het Werk der Fortificatien en*
„ *Magazijnen* bepaald werde, dat de *Raad*
„ *van Staaten*, in zaaken van conſideratie en
„ gewicht, geene reſolutie namen, dan met
„ communicatie en overleg van den *Hertog*
„ voornoemd.

Al verder hadden zij uit naam van de *Staaten van Holland* aan *H. H. Mog.* voor te ſtellen: „ Dat voor zoo verre betrof *de Exer-*
„ *citie van het Admiraalſchap Generaal der*
„ *Vereenigde Nederlanden, en het Comman-*
„ *dement over de Militie te Water*, in tijd
„ van Vrede van gering belang zijnde, *het-*
„ *zelve bij proviſie buiten dispoſitie mogte*
„ *worden gehouden*, en gereſolveerd, *dat*
„ *zoo veel de functie van Admiraal Generaal,*
„ *ten opzichte van de Admiraliteits Colle-*
„ *gien, belangende was, dezelve Collegien*
„ *tot nadere dispoſitie zouden continueeren op*
„ *denzelfden voet als voor het jaar* 1747
„ *was geſchied:* doch dat vervolgens ten
„ opzichte van de *vaçeerende Capiteinsplaat-*
„ *ſen ter Zee*, de Nominatien door de Colle-
„ gien zouden moeten worden gezonden aan

„ H.

Digitized by Google

„ H. H. Mog., ten fine uit dezelve door die
„ Vergaderingen de Electien mogten worden
„ gedaan.

„ Dat almede belangende de administratie
„ van het *Erfstadhouder en Capitein Gene-*
„ *raalschap over de Generaliteits Landen*,
„ geduurende de Minderjarigheid mogt wor-
„ den vastgesteld, *dat de Administratie daar*
„ *van, aan H. H. Mog. in kwaliteit als Voog-*
„ *den werde overgelaten*, uitgezonderd alleen
„ voor zoo verre het Commandement over
„ de Militie aan den *Hertog* was gedeman-
„ deerd. En wijders, dat *H. H. Mog.*, in
„ voorschreven qualiteit als Voogden van Z.
„ H. bepalen zouden, *dat zij alleen het gee-*
„ *ven van Remissien, Pardonnen en Gratien*
„ *in het District van de Generaliteit*, en de
„ vernieuwing van de *Magistratuure in*
„ *'s Hertogenbosch aan zich behielden.*" En
„ eindelijk, „ dat bij *H. H. Mog.* gerefol-
„ veerd mogte worden, *dat alle de Gagien*
„ *en Tractementen van den Erfcapitein Ge-*
„ *neraal van de Unie, van den Erfstadhou-*
„ *der over de Generaliteit, als mede van de*
„ *respective Provincien, als sessie hebbende*
„ *in den Raad van Staaten, met de Emolu-*
„ *menten daar toe behorende, staande de*

Digitized by Google

„ *Minderjarigheid, betaald en voldaan zoude*
„ *worden aan den Domeinraad van Z. H.,*
„ *en dat daar toe de nodige ordres zouden*
„ *worden gegeven.* Ten zelfden tijde nog
„ overleggende, een *Concept-Inſtructie* voor
„ den meergemelden *Hertog van Brunswijk*,
„ bevattende de manier op welke Hij, inge-
„ volge de geest van de reeds bepaalde, en
„ nu op nieuws geprojecteerde Reſolutien,
„ zich in de uitoeffening van de aan hem ver-
„ leende qualiteiten zoude hebben te gedra-
„ gen, waar van eenigen der *laatſte Artij-*
„ *kelen* tot even zoo veele bewijzen ſtrekken,
„ dat de *Staaten* nodig keurden, om *Hem*
„ zijne afhangelijkheid aan hunne orders en
„ bevelen op den duur te herinneren, door
„ de bepalingen: 1°. *Dat Hij zich geenſints*
„ *zoude vermogen te bemoeijen met eenige*
„ *zaaken, de Religie, Politie, Finantie, of*
„ *Juſtitie rakende; noch ook met eenige an-*
„ *dere zaken, privatelijk ter hunner diſpo-*
„ *ſitie ſtaande, of die van de Bondgenooten,*
„ *of eenige Leden van dien conçerneerende,*
„ *hoedanig en van welken aart of natuur die*
„ *ook zouden mogen zijn. Ook niet met za-*
„ *ken van de Unie, tuſſchen de Bondgenooten*
„ *opgericht: veel min zich te immiſçeeren*
„ *di-*

Digitized by Google

„ *directelijk of indirectelijk, in de quæstien of*
„ *geſchillen, die tusſchen dezelven mogten*
„ *komen te ontſtaan, ten zij dan, dat bij de*
„ *Partijen wederzijdsch zijne Interçesſie en*
„ *Mediatie mogt worden begeerd.* 2°. *Dat*
„ *Hij ten allen tijde gehouden was, de res-*
„ *pective ordres, zoo van de Staaten als van*
„ *de Raad van Staaten punctueelijk te moe-*
„ *ten volgen, zelfs dan, wanneer dezelve*
„ *tegen zijn ſentiment mogten gegeven wor-*
„ *den.*" *Reſerveerende de Staaten wijders,*
„ 3°. *aan zich, de Interprætatie van alle*
„ *duisterheden of twijffelachtigheden, die in*
„ *het vervolg uit deze Inſtructie zouden mo-*
„ *gen rijzen, en ook de Ampliatie en Veran-*
„ *dering van dezelve, zoo als zij ten mees-*
„ *ten dienste van den Lande zouden bevin-*
„ *den te behooren.*" *&c. &c.*

Op deze wijze oordeelden de *Staaten van Holland*, dat in het plaatshebbend geval, opzichtelijk de hooge Waardigheden aan het *Erfſtadhouderſchap* verbonden, niet alleen voor hun *Gewest*, maar ook voor alle de *overige Gewesten*, en voor de *gezamentlijke Generaliteitslanden* behoorde voorzien te worden, door veele voornaame deelen van hetzelve, geduurende de Minderjarigheid des onmon-

mondigen *Erfſtadhouders*, over te brengen *in den boezem van H. H. Mog.*; van *de Staaten der onderſcheidene Gewesten*; van *den Raad van Staate*; van *de Collegiën ter Admiraliteit*; en eindelijk, onder behoorlijke bepalingen, in handen van *den Hertog van Brunswijk!* — De groote vraagen waarop het nu naa dezen belangrijken en gewichtigen voordracht aankwam, waren deze: *hoe de Staaten der onderſcheidene Gewesten*, en *den Hertog van Brunswijk dachten?* of de *eerstgenoemden omtrent alle die voorgeſlagene maatregulen in het plaatshebbend geval*, *met Hun Ed. Gr. Mog. eenſtemmig dachten?* en zoo Jaa: *of 'er aan de zijde van den laatstgemelden*, *ook zwarigheden tegen de vastgeſtelde bepalingen zouden in het midden gebragt worden*, *waardoor de finale Concluſie voor een tijd zoude kunnen worden uitgeſteld?* Dan, van dit alles gebeurde niets. De *Hollandſche Afgevaardigden* hadden naauwlijks deze gewichtige voorſtellen aan de Gedeputeerden van alle de overige Gewesten gedaan, of dezen keurden dezelven derwijze eenparig goed, dat zij dezelven, ſtaande die zitting, in even zoo vele Reſolutiën veranderden: en wat den *Hertog* betrof, ook deze maakte geene de min-

ſte

Digitized by Google

ste bedenking zich die allen te laaten welgevallen, en den gerequireerden Eed, zoo wel op de in achtneeming derzelver, als op het naakomen van de daarbij overgelegde *Instructie*, dadelijk te præsteeren, waar door dat groot en gewichtig werk, met de grootste Harmonie en Eensgezindheid bij de Staaten van alle de Gewesten in weinig uuren het volle beslag verkreeg.

Even diezelfde Harmonie bleek niet minder in nog meer andere besluiten, welken 'er in die dagen genomen werden, en wij alhier niet met stilzwijgen kunnen passeeren, om dat dezelven bij ons als bewijzen aangemerkt worden, dat verre weg de meeste Leden van de Hooge Regeering in alle de Gewesten, genoegen namen, niet alleen in de schikkingen door H. K. H. ten aanziene van de algemeene *Voogdye over Haare Vorstelijke Kinderen*, en bijzonder over *hunne Educatie* gemaakt; maar dat zij ook eenstemmig in het begrip stonden, *dat zij aan haar stoffelijk overschot, ten koste van den Lande, eene vereerende Begraavenis behoorden aan te doen, overeenkemstig haaren Rang en de Hooge Waardigheden, die Zij in de Republiek bekleed hadt.* Het *eerste* toch bleek duidelijk op even dienzelf-

zelfden dag, die op den nacht van Haar overlijden volgde, want naauwlijks had de *Hertog van Brunswijk*, den behoorlijken Eed op de hem voorgelegde Inſtructie gepræsteerd, naauwlijks hadden de *Staaten* hem in zijne qualiteit, als *Beſtuurenden Voogd* en *Repræſentant van den onmondigen Erfſtadhouder* erkent, of Hij ſtelde aan *H. H. Mog.* een met kennis van het Hof verzegeld Papier, in handen, bevattende eene bij H. K. H. geſtelde, en in het Jaar 1755 getekende *origineele Acte van benoeming van 8 Perſonen, tot de Educatie van haare Kinderen*, ingevalle Zij geduurende hunne Minderjarigheid mogt komen te overlijden. Een ſtuk, dat Zij bijna vier Jaaren, als een diep geheim bevattende, onaangeroert had laten liggen, en dat derhalven alstoen nog niet was geſanctioneert door de Staaten; in ſubſtantie dus luidende:

Voor het Huis van Oranje en Naſſau.

„ Bij de Reſolutien van de Heeren Staaten
„ van alle de Provinçiën, genomen of nog te
„ neemen, verzocht zijnde eenige Perſonen,
„ bijzonder uit de Regeering, aan dezelven
„ voor te dragen, om bij mijn overlijden, te
„ heb-

Digitized by Google

„ hebben de zorge van de Educatie mijner
„ Kinderen, ten einde dezelve Perſonen, ver-
„ volgens Staatsgewije, door Hooggemelde
„ Heeren Staaten zouden worden gecommit-
„ teerd, om onder derzelver authoriteit, en
„ met communicatie en overleg van den
„ Voogd, of de Voogden, over de voor-
„ ſchreve mijne Kinderen gecommitteerd en
„ nog te committeeren, voornamelijk te be-
„ hartigen en zorge te dragen, dat mijne Kin-
„ deren in de Principes van de Waare Christe-
„ lijke Gereformeerde Religie, zoo als dezelve
„ in de publieke Kerken hier te Lande geleerd
„ word, onderwezen, en voorts geïnſtrueerd
„ te worden *van de waare belangen van den*
„ *Staat*, deszelfs *Hoogheid*, *Præëminentiën*,
„ *Privilegiën*, en *Gerechtigheden*, *Conſtitutie*
„ *van Regeering*, *en wat daar verder toe be-*
„ *hoort*; om alzoo geformeert te worden tot
„ het bekleden van de Eminente Charges op
„ mijnen Zoon, en *Caſuquo* ook op mijne
„ Dochter geconfereerd, ten beste van den
„ Lande.

„ Doch bij dezelve Reſolutie, tevens zijnde
„ geconſidereerd, dat het voorſchreven voor-
„ dragen is een zaak van het het uiterſte gewicht
„ en aanbelang, ſtrekkende tot het dubbel

„ oog-

Digitized by Google

„ oogmerk, van het welzijn van den Staat,
„ en van mijne Kinderen, waarop ik niet dan
„ met rijpe deliberatie zoude mogen reſol-
„ veeren, en waarom ik dienaangaande ook
„ niet konde worde gepreſſeerd, Hooggemel-
„ de Heeren Staaten, tot demonſtratie van
„ het vertrouwen dat in mij geliefde te ſtel-
„ len, verders hebbende goedgevonden, dat
„ ingevalle ik, alvorens de voorſchrevene
„ Perſonen aan hen voor te dragen, mogte
„ komen te overlijden, Hooggemelde Hee-
„ ren zoude committeeren, de Perſonen,
„ welken bij eene beſloten Acte, door mij
„ gepaſſeerd en getekend, tot de voorſchre-
„ ve Educatie bevonden zouden worden be-
„ noemd te zijn: Zoo is 't, dat ik om re-
„ denen, mij nog niet gereed bevindende,
„ om de verzochte voordragt aan Hoogge-
„ gemelde Heeren Staaten te doen, echter
„ geoordeeld hebbe, in allen gevalle die
„ voorzorge te moeten dragen, dat bijaldien
„ ik in mijn leeven geene gelegenheid tot de-
„ ze voordragt aan Hooggemelde Heeren
„ Staaten mogte hebben, van mijne intentie
„ daaromtrent nogthans duidelijk zoude mo-
„ gen blijken, en Hooggemelde Heeren Staa-
„ ten daardoor worden in ſtaat geſteld, om

„ de

Digitized by Google

„ de Perſonen tot de Educatie van mijne „ Kinderen bij mij gedespiçieerd en be„ noemd, Staatsgewijze te committeeren, „ ten einde als bij de voorſchrevene Reſolu„ tie, en hier voren breder is vermeld. Waar„ om ik, naa rijp overleg en naauwkeurige „ Examinatie van al het geene tot de kwali„ teit van zodanige Perſonen nodig is en ver„ eischt word, hebbe goedgevonden bij de„ ze tot de Educatie mijner Kinderen te no„ mineeren:

„ *Voor* GELDERLAND Jr. *Andries Schimmelmelpenninck.*

„ *Voor* HOLLAND Jr. *Fredrik Hendrik van Waſſenaar* en Mr. *Johan Abbekerk Krap.*

„ *Voor* ZEELAND Jr. *Jan van Borſſelen.*

„ *Voor* UTRECHT Jr. *Jan Daniel d'Ablaing.*

„ *Voor* VRIESLAND Jr. *E. Sjuk van Burmania.*

„ *Voor* OVERYSSEL Jr. *T. J. Sigismund Heijden.* En

„ *Voor* STADEN LANDE Mr. *A. A. van Iddekinge.*

„ Stellende, met volkomene kundigheid van
„ hunne Perſoneele hoedanigheden, in de-
„ zelven al dat vertrouwen, dat onder den
„ Zegen van God Almachtig, daardoor het wel-
„ zijn van den Staat en van mijne Kinderen
„ alleſints zal worden bevoorderd, waarom
„ gemelde Heeren Staaten verzoeke, met het
„ vertrouwen dat zij in mij gelieven te ſtel-
„ len, de benoeming van dezelve Perſonen
„ tot de voorſchrevene Educatie, Staatsgewij-
„ ze te confirmeeren, en dezelve daartoe te
„ committeeren. *Actum 's Gravenhage den*
„ 2 *May* 1755.

(getekend) ANNE.

Het is zoo, de uitkomst heeft in later tijd doen zien, dat deze voorzorg, door H. K. H. ten beste van Haare onmondige Kinderen genomen, weinig nuts ſtichtte, dewijl de door Haar benoemde agt Regeerings-Leden uit alle de Gewesten gekozen, zich met het *Werk der Educatie* bijna niets bemoeiden, hetzelve aan den *Hertog van Brunswijk* overlatende: doch dit neemt echter niet weg, dat de gereede en gaave goedkeuring, welke *H. H. Mog.* aan deze diſpoſitie van de overledene *Vrouwe Gouvernante* gaven, een bewijs opleverde,

dat

dat men deze Haare handeling goedkeurde, alſchoon Zij, door dezelve geheim te houden, niet overeenkomſtig met de bevorens genomene Reſolutiën gehandeld had, buiten allen twijfel die Omisſie zich latende welgevallen, om aan Haare Nagedachtenis behoorlijke achting te bewijzen. Trouwens, dit laatſte bleek nog duidelijker, in het eenparig beſluit der Hooge Bondgenooten, om het Lijk van H. K. H. met eene Koninglijke ſtaatſie, ten koste van den Lande ter aarde te doen beſtellen, waarvan wij nu een beknopt verſlag geeven moeten.

Het duurde niet langer dan twee dagen na het overlijden van die Vorstinne, dat de *Heeren Gedeputeerden van Gelderland*, zitting hebbende ter Vergadering van *H. H. Mog.*, op ſpeciaale last van hunne Committenten, aan de Afgevaardigden der overige Gewesten ter zelfder Vergadering, het voorſtel deeden: „ *Of niet tot betooning van de Genegenheid* „ *en Hoogachting, die de Staat voor de dier-* „ *baare Perſoon van H. K. H. altoos had* „ *aan den dag gelegd, en tot een bewijs van* „ *Eer en Reſpect voor Hoogstderzelver Me-* „ *morie, bij H. H. Mog. gereſolveert behoor-* „ *de te worden, dat het Lijk van H. K. H.* „ *ten koste van de gezamentlijke Provinçiën,*

Digitized by Google

„ *ter Begraaffenisse zouden worden gebragt,*
„ *zoo als laatstelijk in het Jaar* 1751 *bij*
„ *het overlijden van wijlen Z. D. H. was ge-*
„ *practiseert geworden?* Een voorstel, dat de goedkeuring van alle de Leden derwijze wegdroeg, dat hetzelve dadelijk in een Raadsbesluit veranderd werdt, en tevens bepaald, dat de Heeren Gedeputeerden van alle de Provinciën in hunne Vergadering, zich zouden kleden in den grooten Rouw, waarvan de kosten uit de Inkomsten van elk Gewest zouden moeten betaald worden. Wordende weldraa de *Griffier* FAGEL, en de *Secretaris* VAN ROIJEN geauthoriseert, om met den *Opperhofmeester* VAN BURMANIA, en *twee Domeinraden van Z. H.* alles te reguleeren wat voor en bij die Plechtige uitvaart, tot de meeste Eere en Reputatie voor den Staat zou behoren in acht genomen te worden, van welke last zich deze gecombineerde Commissie naa verloop van eenige dagen, op eene wijze kweet, dat *H. H. Mog.* en bijzonder de *Staaten van Holland* dat alles volkomen approbeerden, en nu werd de dag van den 23 *Febauarij* bepaald en vastgesteld, om het Lijk van H. K. H. in de Nieuwe Kerke der Stad Delft, in het Vorstelijk Praalgraf der voorige

Vors-

Digitized by Google

Vorsten en Vorstinnen van den Huize van Oranje bij te zetten, en aan den schoot der Aarde toe te betrouwen. Wij kunnen ons niet verdiepen, om hier te vermelden, met welke uitstekende Eerbewijzingen, dit ter ruste brengen van het stoffelijk overschot geschiedde, waarom wij ons alleen vergenoegen thans kortelijk op te geeven. Dat het Lijk van K. K. H. in een Koninglijk gewaad gedoscht, van den 5 *tot den* 10 *Februarij* in eenen der zaalen van het Stadhouderlijk quartier, op een prachtig toegesteld Paradebed ten toon gelegd, en door niet minder dan door 37,955 Ingezetenen van verschillenden Rang en Stand beschouwd; in een konstig gemaakte tinnen Lijkbus gelegd; en deze wederom in eene met zwart fluweel bekleedde houten kist gezet werdt: dat voorts op den dag der begraving, alle de Personen tot de Hofhouding behorende, benevens een aantal Militairen den Trein openden; dat daarop de *Vlag van de Zeemacht*, het *Vaandel van de Landmacht*, de *vier kwartieren van het Vorstelijk Wapen*, het *Wapenschild van H. K. H.*, en de *Prinsselijke Kroon* volgde, allen gedragen wordende door Personen van eenen aanzienlijken Rang. Dat daarop de

Digitized by Google

Hooge Amptenaaren van het Hof, behoorende tot de *Duitſche en Stadhouderlijke Secretaryen*, tot het *Cabinet*, tot de *Theſaurie*, en tot den *Domeinraad*, benevens de *Kamerheeren*, enz. de prachtige Lijkkoets, door agt Paarden voortgetrokken wordende, vooraf gingen; op welke directelijk den *jongen Erfſtadhouder*, verzeld van den *Hertog van Brunswijk*, en den *Prinſe van Naſſau Weilburg* volgden: en dat op dezelven de *Heeren Staaten Generaal*; de Heeren *Staaten van Holland*; de *Præſident en Raden van den Hove van Holland*; allen en *Corps*, vergezeld met alle derzelver *Kamerbewaarders*, *Bodens* en *Deurwaarders*; de *Magiſtraatsleden van Delft en 's Gravenhage*, en eindelijk *de Predikanten dier beide Steden*, gezeten in meer dan 100 Koetſen, den Trein vermeerderden, die wederom door een aantal Militairen geſloten werdt. Onbeſchrijffelijk groot was de van alle oorden des Lands naar *'s Gravenhage* ſaamgevloeide menigte van aanſchouweren, om deze ſtatige Rouwplechtigheid te zien, en ook niet minder naar de Stad *Delft*, alwaar de ſtaatſie, ſchoon reeds des voormiddags om 9 uuren in de Hofplaats aanvang genomen hebbende, niet voor 's namiddags ten 2 uuren aan-

Digitized by Google

aankwam, en liep het aan tot ruim 4 uuren, eer het Vorstelijk Lijk in de Graf kelder, gelegen in de ſtraks genoemde Kerk (die ongemeen fraai verlicht was) onder het gebulder des Geſchuts, en het ſtorten van de traanen des jeugdigen Erfſtadhouders, werd nedergelaten. Opmerkelijk, en te gelijk zeer gepast waren bij die gelegenheid de nutte leſſen die den *Hertog van Brunswijk* in die oogenblikken aan zijnen Doorluchtigen Pupil gaf, toen Hij aan dezen, pas het graf verlaten, en zich naar de Kerkenkamer begeven hebbende, dedeze twee belangrijke zaaken onder het oog bragt: *Voor* EERST, „ *dat Hij nu had gezien* „ *de Vorstelijke Tombe, die de bewaarplaats* „ *van de Overblijffelen van zijne Doorluchti-* „ *ge Voorvaderen was, die door hunne uit-* „ *muntende bedrijven de Eere verworven* „ *hadden, van zulke Eeretekenen naa hun-* „ *nen dood naa te laaten, welken Hij had* „ *naa te volgen, wilde Hij naa zijn overlij-* „ *den, ook diergelijke gedachtenis overlaten.*" Ten TWEEDEN: „ *Dat Hij nu aanſchouwd* „ *had, de plaats waar de Lichaamen der af-* „ *geſtorvenen verborgen werden tot aan den* „ *algemeenen oordeelsdag, in welke ook zijn* „ *Lichaam zou gelegd worden naa zijn over-*

Digitized by Google

„ *lijden: en dat Hij, derhalven op deze we-*
„ *reld, geduurende zijn leven, zoo behoorde*
„ *te leven en te handelen, dat Hij in dien*
„ *dag met gerustheid het oordeel Gods over*
„ *zijne daaden en verrichtingen zoude kun-*
„ *nen en mogen verwachten.*" Lesſen, waar van de nuttigheid, en het in acht neemen derzelver, door dien Vorst (ondanks de treffende lotgevallen, die WILLEM DEN VIJFDEN, in later jaren door den lotwisſel der tijden, heeft ondervonden) bewezen is, daar zijne Haters en Vervolgers, die zelve, na de door hun bewerkte verjaaging uit zijn Vaderland; en naa de daarop gevolgde dood van dien beklagenswaardigen Vorst, niet nagelaten hebben, om aan zijne Nagedachtenis die hulde te bewijzen, dat Hij een beter lot, dan hem te beurte viel, had waardig geweest.

Genoeg gezegd (naar ons inzien) op welk eene wijze het gedrag en Charakter van de *Vrouwe Gouvernante* (*die* volgens zeker Schrijver van onzen tijd *getoond had, hoe Zij de genegenheid der Landzaaten wist te winnen, en dezelve aan zich te verbinden*) (*) bij verre weg

(*) *Zie het onmiddelijk* VERVOLG OP WAGENAAR XXIII Deel Bladzijde 7.

Digitized by Google

weg het grootſte deel der Leden van Regering, en het groote gros der Ingezetenen, ten tijde van haar afſterven is beſchouwd geworden: het word tijd, om bij het vervolgen van het pad der Geſchiedenis naa te ſporen, welk eenen invloed dat ſterfgeval op de algemeene belangen des benarden Vaderlands had? Of naa de dood van die Vorſtinne, de beſchuldiging van Haare tegenſtreveren, (*dat Zij alleen de voornaame oorzaak van het vijandelijk gedrag der Engelſchen*, en *van 's Lands hooggeſtegene Rampen was*) is bewaarheid geworden? waartoe wij nu overgaan.

Herinnert men zich het geene wij hier voren (Bladz. 179) verhaald hebben, dat weet men, dat *H. H. Mog.* gedurende het voeren van de netelige twisten, bij de bewustheid van 's Lands weerloozen toeſtand, den bevorens ingeſlagen weg van Onderhandelingen met het *Britſche Cabinet*, ter ſtuiting van de aanhoudende Geweldenaarijen der *Engelſchen* aan de Koopvaarders, met ernst en nadruk vervolgden, toen zij ter bevordering van dat belangrijk en gewichtig einde, weinige weeken naa het overlijden van de *Vrouwe Gouvernante*, eene plechtige Commisſie naar *Engeland* benoemden, welke bezending op den 5 *April*

Digitized by Google

1759 uit de Haven van *Hellevoetsluis* derwaarts overstak, en naa eene reize van zes dagen, namelijk op den 11 dier maand aldaar aan wal stapte, dadelijk kennis gevende van derzelver aankomst, met verzoek om tot een gehoor bij den Koning te worden toegelaten. — Niet voor den 17 daaraan volgende werd aan dat verzoek voldaan, toen de Heer BOREEL, het oogmerk van deze plechtige bezending in deze navolgende Aanspraak aan Z. M. bekend maakte. „ Wij hebben de eer „ aan uwe Majesteit te præsenteeren onze Ge„ loofsbrieven van *H. H. Mog.*, de Heeren „ Staaten Generaal der Vereenigde Nederlan„ den, onze Heeren en Meesters. Uwe Ma„ jesteit, zal uit derzelver inhoud komen te „ zien, hoe vuriglijk *H. H. Mog.* wenschen, „ de zoo lang tusschen de beide Natiën ge„ subsisteerd hebbende Vriendschap te culti„ tiveeren, als zijnde van de uiterste nood„ zaaklijkheid voor derzelver wederzijdsch be„ houd en welvaart. — Wij hoopen het ge„ luk te zullen hebben, achtervolgens den „ last van onze Meesteren, zodanige bezwaar„ nisen uit den weg te ruimen, die sints „ eenigen tijd de Vriendschap hebben doen „ wankelen, en zo zeer nadeelig geweest „ zijn,

Digitized by Google

„ zijn, voor de principaalſte Ingezetenen
„ der Republiek, welken, ten opzichte
„ van hunne Negotie en Commercie, de
„ grootſte ſterkte, en voornaamſte onderſtan-
„ den aan dezelve toebrengen. — Wij ſtellen
„ ons vertrouwen geheel en al in Uwer Ma-
„ jeſteits Rechtvaerdigheid, voor welke de
„ Republiek de grootſte achting betuigd te
„ hebben: mitsgaders in de Affectie welke
„ Uwe Majeſteit altoos aan eenen Staat be-
„ toond heeft, die in alle gelegenheden zich
„ beijverde deszelfs glorie te bevoorderen,
„ en welke de waarborg blijft van de onſchat-
„ baare Panden, bij eene voor Uwe Majeſteit
„ zoo dierbaare Prinçeſſe nagelaten. Op de-
„ ze verzekering ſteunende, durven wij ons
„ vleijen, dat het Uwe Majeſteit goedgunſte-
„ lijk zal behagen, aan onze rechtmatige ver-
„ zoeken gehoor te geeven: en wij zullen
„ geduurende ons Miniſterie, ons beijveren
„ Uwe Majeſteits goedkeuring te verdienen,
„ en de banden van Vriendſchap vaster toete-
„ haalen, om beide de Natiën voor altoos te
„ vereenigen." &c. Eene aanſpraak, waar-
uit duidelijk te ontdekken was, hoe veel be-
lang men hier te Lande in de herſtelling der
oude vriendſchappelijke betrekkingen met

Groot-

Digitized by Google

Groot-Brittanniën ſtelde; en ook dit was het geval in dat Rijk, zoo als uit 's Konings antwoord kon opgemaakt worden, zeggende: „ Ik heb altoos groote achting voor de Re„ publiek gehad, en *H. H. Mog.* voor mijne „ beste Vrinden gehouden. Indien 'er eeni„ Geſchillen ten opzichte van den Koophan„ del gerezen zijn, zoo moeten dezelven „ aangezien worden, als de gevolgen van „ eenen laſtigen Oorlog, welken wij ge„ noodzaakt zijn met *Vrankrijk* te voeren. „ Gijlieden Mijne Heeren! kunt H. H. Mog. „ verzekeren, dat ik zal poogen, van mijne „ zijde alle hindernisſen in die zaak uit den „ weg te ruimen, en ik ben verblijd, dat „ Gijlieden met gelijke genegenheid her„ waards zijt overgekomen." Waarmede deze plichtpleging op dien dag een einde nam, en de Onderhandelingen, tuſſchen de *Afgevaardigden*, en de *Engelſche Staatsministers* weldraa met zulk een goed ſucçes werden aangevangen, dat zich de gewenſchte gevolgen derzelver, naa verloop van weinig tijds, aan elken opmerkzaamen beſchouwer van den loop der publieke zaaken, duidelijk vertoonden, wanneer zij *aan de eene zijde* hun oog vestigden, op hetgeene 'er in *Engeland*, zoo

ten

Digitized by Google

ten opzichte van de reeds genomene en opgebragte Schepen, als ten aanzien van het ſluiten der gepleegde Rooverijën der Zeeſchuimers en Kaapers gebeurde. En vooral, wanneer zij aan *de andere zijde*, hier te Lande tot hunne blijdſchap ontwaarden, dat 's Lands Hooge Machten, met eene tot hiertoe nog niet waargenomene *Eensgezindheid* en *Spoed*, bewijzen aan den dag legden, dat zij de Vaard en Handel hunner Ingezetenen kracht dadige beſcherming verleenen wilden, als zijnde buiten alle bedenking het beste en gepaste middel, om aan de in *Engeland* begonnene Onderhandelingen klem en nadruk bij te zetten, en dus doende een einde te maaken, aan de belemmeringen, vexatiën, roverijën en wrede mishandelingen, waaraan veele weêrlooze Koopvaarders zoo langdurig waren blootgeſteld gelaten. Het is deze aanmerking, die ons als nu met de hand geleid, tot de beſchouwing van het geene, zoo in *Engeland*, als *hier te Lande*, ter bereiking van dat gewenscht einde ondernomen was geworden.

Niets valt aan een opmerkzaam Lezer van de *Maandelijkſche berichten des Redacteurs van de Nederlandſche Jaarboeken, aangaande*

de

Digitized by Google

de gevallen betrekkelijk de Nederlandſche Scheepvaart (*), veelal duidelijker in het oog, dan dat veele Nederlandſche Koopvaarders, niet alleen op zee aangehouden en opgebragt werden door *Engelſche Kapers*, kenbaar aan hunne Vlag, en van wegen het Gouvernement voorzien met behoorlijke *brieven van marque*, waar door zij tot dat vijandelijk bedrijf gequalificeert waren; maar dat zij ook bovendien bloot ſtonden, voor de Dieverijen en Mishandelingen van een menigte *Zeeſchuimers* of *Rovers* van onderſcheidenen Landaart, die het vaarwater allerwegen onveilig maak-

(*) Wij noemen deze berichten door de *Jaarboekſchrijvers*, te dien tijde maandelijks gegeven zijnde, hier op, om dat anderen, die op gezach van dat Tijdſchrift hun verhaal in later tijd opſtelden, geen diſtinctie maakten; tuſſchen *geadmitteerde Kapers* en *op roof uitgaande Zeeſchuimers*, terwijl zij alle die geweldenaarijen in het generaal op rekening van de eerstgenoemden ſtelden. Zonder ons thans op te houden met eene opgave van de oorzaak, waar aan het is toe te kennen, dat de berichten van de *Jaarboekſchrijvers*, door de hier bedoelde Autheurs, zonder het in acht neemen van die distinctie zijn overgenomen, zoo oordeelden wij het noodzaaklijk, om die onderſcheiding aan onze Lezeren te doen opmerken, tot beter verſtand van het gebeurde in die dagen.

Digitized by Google

maakten, en welken in onderscheiding van gequalificeerde Kapers en Commissievaarders, zich niet zoo zeer bezig hielden, met het neemen en opbrengen van groote Schepen en Ladingen; maar veel meer van min groote en met weinig volk voorziene Vaartuigen. Wanneer men die berichten der *Jaarboekschrijveren* met aandacht leest, dan ontwaard men, dat dezelven waren opgesteld, uit de brieven door de Capiteinen der Schepen aan hunne Afzenders geschreven, en dat de op zee zwervende Rovers hen ontmoetende, hunnen euvelmoed aanvingen, door de weerlooste Schepen aan boord te klampen, op dezelven over te springen, en stout op hunne overmacht, de Schepelingen door binden, slaan, en kwetsen, tot alle tegenweer onbekwaam te maaken, waar naa zij de *Scheepscajuiten* beroofden van de daar in zich bevindende noodwendigheden. Dat zij vervolgens de *Scheepsluiken*, de *Kisten*, *Vaten* en *Baalen* met geweld openbraken, een deel der lading op eene diefachtige wijze medenemende, en veelal het grootste gedeelte verrappende, of in zee werpende, waar naa zij zich met den gestolen buit wederom naar hunne Roofschepen begaven, de ongelukkige Schepelingen,

dik-

dikwerf ontbloot van klederen, mondbehoeften, en de noodzaaklijkſte werktuigen tot de zeevaardije behoorende, in den allerellendigſten toeſtand, aan de genade van wind en golven, of aan een volgend bezoek van anderen hunner mederoveren overlatende. Barbaarſche bedrijven voorzeker, waar over met het hoogſte recht eene algemeene klacht in den Lande werdt opgeheven, en die ook door *H. H. Mog.* ter kennisſe van het *Britſche Miniſterie* werden gebragt: doch, zoo als de ervaring leerde, eenen geruimen tijd zonder eenige vrucht, *dewijl men in Engeland ignorantie van alle die Zeeroverijen in het midden bragt.* Dan, zoo dra de Onderhandelingen in het najaar van 1758 waren aangevangen, gaf de *Koning* eenig gehoor aan die klachten, blijkende niet alleen in het opſchorten der vonnisſen, waarbij 27 ſchepen verbeurd verklaard waren; maar ook in het bericht, dat Hij op den 22 *December* van dat jaar, door zijnen Gezant YORKE aan *H. H. Mog.* deedt ter hand ſtellen, waarin Hij erkende te geloven, „ *dat de klachten over* „ *eenige Engelſche Kapers, of* DIE ZICH DUS- „ DANIG NOEMDEN, *niet dan al te gegrond* „ *waren. Dat zodanige gewelddadigheden,*

„ *tot*

Digitized by Google

„ *tot ſchande zijner Onderdaanen gepleegd,*
„ *hem ſmertelijk waren, en dat de gantſche*
„ *Engelſche Natie gezindheid betoonde, met*
„ *hem de handen in een te ſlaan, om die*
„ *Roverijen te beteugelen. En ten blijke*
„ *dat Hem dit laatſte regt ernst ware, gaf*
„ *Hij hun kennis van eene nadere Ordonnan-*
„ *tie, door de Admiraliteit van Grootbrit-*
„ *tannien tegen dat gedrag, en voor de con-*
„ *ſervatie van de eer der Londenſche Koop-*
„ *mansbeurſe vastgeſteld en geëmaneerd: Zoo*
„ *ook, van een afgekondigd Placaat, inge-*
„ *richt, om allen die zich aan Zeeroverijen*
„ *ſchuldig maakten, in handen van de Ju-*
„ *ſtitie te doen komen: te gelijker tijd H. H.*
„ *Mog. biddende, dat zij Hem in dat alles*
„ *wilden behulpzaam zijn, door hunne On-*
„ *derdanen aan te maanen, om de Bewerkers*
„ *van dat eerloos beſtaan gerechtelijk te ver-*
„ *volgen* &c. Dan, hier bleef het niet bij: want toen de Commisſie van wegens de *Algemeene Staaten* afgezonden, in *Engeland* aangekomen, en met de *Engelſche Staatsministers* aan het onderhandelen was, gaf de Koning ook een bewijs, dat Hij de door *Brieven van Marque* gequalificeerde Kapers in het bedrijven van buitenſporigheden krachtdadig

Digitized by Google

betengelen wilde, door hen bij Acte van het Parlement te verplichten, „ *tot het opgeeven* „ *van de Coursſen, die zij bij het ter Kaap* „ *vaaren neemen zouden, en tot het afleggen* „ *eener verklaaring, van zich te zullen on-* „ *derwerpen aan de bepalingen op het viſi-* „ *teeren van de hen ontmoetende Schepen* „ *geëmaneerd en vnstgeſteld.*" Verordeningen en wetten, die na verloop van weinig weeken van dat gelukkig gevolg bevonden worden, dat de ſtraks genoemde *Redacteur der Jaarboeken*, (die kort bevorens zulke bittere klachten aanhief,) aan de Natie dit volgende in het begin van *Junij* bekend maakte. „ *Thans kunnen wij onzen Lezeren berich-* „ *ten, dat de mishandelingen, die de Ne-* „ *derlandſche Scheepvaart ſedert eenigen tijd* „ *van de Engelſchen heeft moeten verdragen,* „ *aanmerkelijk beginnen te verminderen,* „ *zoo dat in deze Zomermaand zeer weinige* „ *gevallen van zulke geweldige beleedigingen* „ *zijn openbaar geworden.*" In *September* verhaalde hij: „ *dat men, behalven het op-* „ *brengen van een Schip naar Dieppe gedes-* „ *tineerd, in die maand van geene Opbren-* „ *gingen of Beroovingen van de Nederland-* „ *ſche Schepen gehoord hadt:*" en eer het

Jaar

Digitized by Google

Jaar 1759 zijnen kring sloot, las men dit heuchelijk bericht: „ *De Roverijen door de* „ *Engelschen aan de Nederlandsche Schepen,* „ *houden thans geheel op: en wat het op-* „ *brengen der Schepen in Engeland betreft* „ *daaromtrent heeft men in deze drie maan-* „ *den geene berichten bekomen.*" Het welk zeker in die dagen niet zou nagelaten zijn op te geeven, wanneer zich daartoe nieuwe stoffe onder de Ingezetenen had aangeboden.

Dit waren dan reeds in *Engeland*, de goede uitwerkselen van de Onderhandelingen der Staatsche Gevolmachtigden met het *Britsche Cabinet!* Dan, hoe belangrijk dezelven, op zich zelven beschouwd ook zijn mogten, zij zouden ongenoegsaam ter volkomene bereiking van het groote doelwit geweest zijn, wanneer men hier te Lande, even als sints zoo veele Jaaren plaatse had, de handen had laaten slap hangen, en omtrent de bescherming der Zeevaardij de oude zorgeloosheid had doen voortduuren. De aanmerkelijke veranderingen welken in dat opzicht, met den aanvang des Jaars 1759 begonden in acht genomen te worden, waren voor het grote gros der Natie zoo opmerkelijk en zichtbaar, dat het in die dagen niet ontbrak aan zulken, die

Digitized by Google

uit een bewys onleenden, voor hun bevorens opgevat gevoelen, „ *dat de aanhoudende* „ *weerlooze ſtaat van 's Lands Zeemacht,* „ *alleen aan de Vrouwe Gouvernante te wij-* „ *ten ware, en dat wanneer Zij vroeger ge-* „ *ſtorven was, men bij 's Lands Staaten zoo* „ *lang niet te vergeefsch om Oorlogſche-* „ *pen ter beſcherming van den Handel, en* „ *bevrijding van de Zeevaardij tegen de* „ *Rooverijen der Engelſchen, zoude hebben* „ *behoeven te ſmeeken:*" ſchoon het in tegenoverſtelling van de zoodanigen ook niet ontbrak aan anderen, welken dat gevoelen, als van allen grond ontbloot zijnde, ten hoogſten afkeurden, en de aanvangelijke werkzaamheid, ter verbetering van het *Zeewezen*, aan eene geheel andere oorzaak toekenden, te weeten; „ *Dat de bevorens ge-* „ *heerscht hebbende geest van verdeeldheid* „ *en tegenſtand, waarmede de Vrouwe Gou-* „ *vernante in Haar leven zoo veel te ſtrijden* „ *had, en waardoor alle Haare nuttige voor-* „ *ſtellen tot de defenſie van het Vaderland,* „ *gedwarsboomd waren geworden, als nu ge-* „ *weken was, en plaats had gemaakt voor die* „ *geest van Harmonie en Eensgezindheid on-* „ *der de Hooge Bondgenooten, waarom Zij*

„ *ſchoon*

Digitized by Google

„ *ſchoon te vergeefsch, zoo menigmaalen en*
„ *zoo hartelijk gewenscht hadt.*" Eene ver-
andering, welke volgens eene thans voor ons liggende aantekening, in die dagen, *door een zeer voornaam Staatsman*, met andere woorden werdt voorgeſteld, toen Hij aan eenen zijner Vrienden deswegen ſchreef.
„ *Het ſchijnt, dat de onzalige twisten onder*
„ *de Staaten van alle de Gewesten, zoo lang-*
„ *durig en hevig aan den gang gehouden,*
„ *over de algemeene Defenſie van het Vader-*
„ *land, zoo ter Zee als te Lande; dat de*
„ *verſchillende gevoelens, over het gene ten*
„ *aanziene van beiden, behoorde gedaan of*
„ *gelaten te worden; en waardoor het eene*
„ *zoo wel als het andere onafgedaan bleef,*
„ *met het ſtoffelijk overſchot van H. K. H. in*
„ *de aarde begraven zijn geworden, en dat*
„ *de plechtige belofte, van hart en handen tot*
„ *'s Lands welzijn in een te ſlaan, die alle*
„ *de Bondgenooten op den dag naa Haar af-*
„ *ſterven aan elkander gedaan hebben,*
„ *eenen diepen indruk in hunne zielen ge-*
„ *maakt, en de heilzaamſte uitwerking ver-*
„ *oorzaakt heeft.*"

Hoe dit zij, niet meer dan drie dagen, naa de plechtige uitvaart van de *Vrouwe Gouver-*

Digitized by Google

nante verliepen 'er; of de *Algemeene Staaten* namen een beſluit, *om zonder eenig dilay of uitſtel een getal van* 25 *Oorlogſchepen te Equipeeren, om ter beſcherming van de Zeevaardij te dienen.* — En daar het in zwang geraakt verloop van Zeevolk uit 's Lands Zeedienst; en het aanwerven en lokken van hetzelve tot den dienst van andere Mogendheden, ſints eenige jaaren almede eene van de bijkomende bezwaren tot het dadelijk bemannen eener formidable Vloote opleverde, zoo beſloten zij op den 27 *Maart* daaraanvolgende, om dat aanmerkelijk bezwaar uit den weg te ruimen, door het afkondigen van *twee Placaten*, in welks *Eerſte* bepaald werdt, „ *Dat niemand van wat ſtaat of Conditie hij* „ *wezen mogt, zich zou mogen verſtouten,* „ *om eenige Ingezetenen van deze Landen, en* „ *voornamelijk eenige Zeevarenden tot het* „ *verrichten van den Zeedienst bij andere* „ *Mogendheden te huuren, aan te neemen,* „ *of te animeeren, directelijk of indirectelijk* „ *op eene boete van f* 300:— *voor elk alzoo* „ *tot vreemden dienst gelokt Perſoon:* en wijders, *dat niemand der Ingezetenen van dezen Staat, zich ten oorloge in dienst van* „ *vreemde Koningen, Republieken, Prinſen,*

Staa-

Digitized by Google

„ *Staaten of Steden, of in dienst van Parti-*
„ *culieren in andere Landen tot Koopvaar-*
„ *dije of Visscherije ter Zee, het zij op Ha-*
„ *ringneering, Walvisvangst, of anderſints*
„ *zoude mogen begeven, in wat maniere, en*
„ *onder welk een Prætext het ook zoude*
„ *mogen zijn, zonder expres Conſent of*
„ *van H. H. Mog. of van de Collegiën ter*
„ *Admiraliteit, waar onder zij behoorden.*
„ *Dat ook zij allen, die zich reeds hadden*
„ *laten aannemen, dien dienst dadelijk zou-*
„ *den hebben te verlaten, en zij die reeds te*
„ *Lande of te Water mogte vertrokken zijn,*
„ *binnen den tijd van twee maanden naar*
„ *deze Landen hadden weder te keeren. Al-*
„ *les op ſtraffe van lijf en goed voor de aan-*
„ *wezenden, en eeuwig Bannisſement voor de*
„ *abſenten.* En verders: *dat de agtergelate-*
„ *ne Vrouwen en Kinderen van de laatstge-*
„ *noemden, of ten Lande zouden worden uit-*
„ *geleid, of ten minſten hoegenaamd geen on-*
„ *derſtand van eenige Armcomptoiren of Dia-*
„ *coniën zouden genieten &c.*" Terwijl bij het *tweede*, al mede ter bevoordering van de bemanning van 's Lands Vloote werdt bekend gemaakt: *dat H. H. Mog. om pregnante rede-*
„ *nen, interdiçeerden en verboden, allerhan-*
„ *de Vaard hoegenaamd uit deze Landen*

Digitized by Google

„ *naar elders, zonder dat daaronder echter*
„ *zoude zijn begrepen vreemde Natiën, die*
„ *met hunne eigene ingebragte Manſchappen*
„ *zouden uitvaren, als mede de Viſchuiten*
„ *die op verſche Vischvangst uitgaan wilden,*
„ *mitsgaders de Schepen van de groote Vis-*
„ *ſcherij dezer Landen, die van de O. I.*
„ *Compagnie, gelijk mede de Schepen va-*
„ *rende over de Wadden naar de Elve, We-*
„ *zer, Eems, en om de kleine Oost, en*
„ *naar de Vlaamſche Havenen; mits, dat de*
„ *Schepen derwaards varende, niet grooter*
„ *dan* 30 *Lasten zouden mogen wezen;* en
„ niet ſterker bemand dan met *drie Man en*
„ *ééne Jongen. Des, dat echter aan de*
„ *Schepen van de Groenlandſche Visſcherij*
„ *dezer Landen, welken reeds wierden ge-*
„ *reed gemaakt, het uitlopen zoude zijn ge-*
„ *permitteerd, zoo wanneer dezelven aan het*
„ *Collegie ter Admiraliteit van hun Diſtrict,*
„ *den* TIENDEN MAN *hunner Equipagie vrij-*
„ *willig uitleverden, of in plaatſe van de-*
„ *zelven,* TWAALF GULDENS *per kop, bij wij-*
„ *ze van Redemtie, ter keuze van de Admi-*
„ *raliteiten betaalden: en dat wijders, alle*
„ *alle andere Schepen hier te Lande t'huis*
„ *horende, al mede het uitlopen zoude wor-*
„ *den gepermitteerd, wanneer dezelven vrij-*
„ *wil-*

Digitized by Google

„ *willig den* VIJFDEN MAN *van hun volk uitle-*
„ *verden, of* TWAALF GULDENS *per kop als*
„ *boven bepaalden: zoo nogthans, dat het*
„ *voorſchreven verbod zoude ophouden, zoodra*
„ *de Admiraliteits-Collegiën de Manſchap-*
„ *pen voor de Equipagie benodigd, zouden*
„ *ontfangen hebben. Alles op ſtraffe, dat*
„ *de Schippers en Reeders van alle Schepen,*
„ *die zonder het leveren der bepaalde* 10, *en*
„ 5 *Man in Zee liepen, de waarde der Sche-*
„ *pen verbeuren zouden, te verhalen aan al-*
„ *len gezamentlijk, of aan elk derzelver* &c."
Maatregelen, aan welken met alle bereidwilligheid door de Zeevarenden voldaan werdt; waardoor de *Admiraliteits Collegiën* uit hunne verlegenheid om Scheepsvolk gered, en zij in korten tijd in ſtaat geſteld werden, om de in dienſt geſtelde 25 Oorlogſchepen, compleet te bemannen, en ter beſcherming van den Handel in Zee te zenden, (*) Beſcherming

(*) Volgens eene aantekening van dien tijd, verſchafte deze maatregel aan de *Admiraliteiten* in weinig weeken, een getal van 4600 Man, welken grootdeels *bevaren Matrozen* mogten geheten worden. Wanneer men nu weet, dat 'er in dat Jaar, 155 Schepen naar *Groenland* en *Straat Davids* ter *Walvisvangst* in Zee ſtaken, (welken derhalven 1705 koppen leverden), zoo kan men nagaan, hoezeer de

Digitized by Google

ming zoo gereed en krachtdadig, dat men voornamelijk aan dezelve, naar onze gedachten hebbe toeteſchrijven, dat de *Engelſchen*, in hunne geweldenarijen op Zee derwijze beteugeld werden, als wij zoo ſtraks reeds hebben opgegeven: en dat het leveren der Manſchappen in het volgend Jaar 1760, onnodig gekeurt werdt.

Gereed en *krachtdadig* (zeggen wij) en in de daad dit zal elk erkennen, wanneer hij het oog ſlaat, op de navolgende lijst der *Oorlogſchepen* en *Fregatten*, welken volgens de Zeelijsten, geduurende den loop van de 9 laatſte maanden des Jaars 1759 tot Convooy van de Koopvaardijſchepen, op onderſcheiden Landen navigeerende, in Zee gezonden werden, en derwijze eene menigte van Schepen heen en weder voerden, dat zelfs veelen derzelver, naar het *Canaal*, de *Bogt van Vrankrijk*, de *Westindiën* en *Spanje* gedestineerd, in dat Jaar *onderſcheidene tochten* op de gelukkigſte wijze volvoerden. Immers, de

Koopvaardij, (het leveren van den *vijfden Man* ſubject) in dien tijd het hoofd opbeurde, toen de Natie zich van eene behoorlijke beſcherming op Zee verzekerd zag, door het Equiperen van 25 Schepen, boven het getal dat zich in gereedheid bevondt.

Digitized by Google

de gezegde *Zeelijsten* door ons met vereischte attentie nageslagen zijnde, bevonden wij, dat 'er in dat Jaar niet minder dan 32 *Oorlogsche-schepen* en *Fregatten*, tot beschermíng van de uitgaande en repatrierende *O. I. Compagnies Schepen;* de heen en weder vaarende *Koop-vaarders;* en de *groote en kleine Visscherijen dezer Landen;* in werkelijken dienst waren, bestaande in de navolgende SCHEPEN, BEVEL-HEBBEREN en DESTINATIEN, *zoo van hier, als terug.*

De AMAZONE, Capt. *R. Vlak*, van *Algiers naar Texel.* —— *De* BATAVIER, Capt. *J. Hoefft*, naar de *Westindiën.* —— BEEK-VLIET, Capt. *A. van Wallendaal*, naar 't *Canaal* op de *O. I. Retourvloot.* * —— BLOIS, Capt. *S. Dekker*, naar de *Bogt van Frankrijk* en *Middenl. Zee.* * — *De* BURG VAN LEYDEN, Capt. *G. A. van Idsinga*, naar de *Westindien.* —— DAMIATEN, Sch. bij Nacht *J. Sels*, *naar de Westindien.* —— DIEREN, Capt. *P. Mijtens*, naar de *Middenl. Zee.* * — *De* DOLPHYN, Capt. *J. Hartog*, naar het *Canaal.* —— DORDRECHT, Capt. *A. D. van der Gon*, naar de *Westindien.* * — EDAM, Capt. *N. de Beer*, naar de *West-in-*

Digitized by Google

indien. —— GLINTHORST, Capt. *P. H. Reynst*, naar de *Middenlandſche Zee.* — De HAARLEMMERHOUT, Capt. *J. de Wilde*, naar de *Westindien.* — 't HOF TE ST. JANS KERKE, Sch. bij Nacht *J. Sels*, naar de *Bogt van Vrankrijk.* — De HECTOR, Capt. *J. A. Zoutman*, naar de *Bogt van Vrankrijk*, daar naa naar *Cadix.* * — De CASTOR, Capt. *J. Doll van Ourijk*, van *Algiers*, en naar *Lisbon.* * —— HET LOO, Capt. *G. van Geel*, op de *O. I. Retourvloot* en *Midd. Zee.* * —— MAARSSEN, Capt. *J. Binkes*, naar en van *Livorno.* — De ST. MAARTENSDIJK, Capt. *K. Vis*, naar en van *Marſeille* en 't *Canaal.* * — De ORANJEZAAL, Capt. *S. Loopuit*, naar de *Westindien.* * — De POLLUX, Capt. *J. J. van Hooy*, naar het *Canaal.* — De PRINCES CAROLINA, Capt. *D. Pichot*, naar *Livorno.* * — De WILLEM DE VIJFDE, Capt. *A. L. Belting*, naar 't *Canaal* en *Marſeille.* * —— RHIJNLAND, Sch. bij Nacht *Peterſen*, op de *O. I. Vloot*, *'t Canaal*, en naar *Livorno.* —— SCHIEDAM, Capt. *W. Krull*, naar de *Middenlandſche Zee.* —— SCHIELAND, Capt. *Q. Dabenis*, naar de *Westindien.* — De TRITON, Capt. *W. May*, naar *de Zond*, en de *Bogt van Vrankrijk.* * —

VEE-

Digitized by Google

VEERE, Capt. *J. van Kruinen*, naar de *Westindien.* — VRIESLAND, Capt. *J. Linklaan*, naar de *Middenlandſche Zee.* — 's LANDS WELVAREN, Capt. *W. Krull*, van *Algiers*, naar *'t Canaal* en *Middenlandſche Zee.* — HET ZEEPAARD, Capt. *D. Hartog*, naar en van de *Westindien.* * — De ZUIDBEVELAND, Capt. *M. Haringman*, naar *Marſeille.* * — ZUILEVELD, Capt. *A. van der Does*, naar *'t Canaal.* * (*).

Intuſſchen, hoe zeer het verordenen van deze krachtdadige maatregelen, op eene zichtbaare wijze, paal en perk aan de vexatien en belemmeringen, der Zeevaardij aangedaan, ſtelden, en het neemen en opbrengen van Schepen, *met gepermitteerde Ladingen*, eerlang bij

(*) De Schepen, achter welkers *Namen*, *Bevelhebberen*, en *Destinatien* dit teken (*) geplaatst ſtaat, deden in dat zelfde jaar ſoms 3, 4, en meerder Tochten: en uit de Lijſten van de jaaren 1760, 1761, 1762 en 1763, is ons gebleken, dat telken jaare hetzelfde getal van *Schepen* en *Fregatten*, op even denzelfden activen voet, de Navigatie en Handel der Ingezetenen beſchermden, en tegen den moedwil van deszelfs aanranderen, zoo *Engelſchen* als *Franſchen*, beveiligden.

Digitized by Google

bijnaa geheel deedt ophouden; de *Algemeene Staaten* bleven, ondanks dat alles, niet bevrijd van de zoo zeer verſchillende klachten der *Franſche* en *Britſche* Hoven, welker Ambasſadeurs niet verzuimden, om, in den *Haage* en elders, met Argus oogen te beſpieden wat 'er hier te Lande omging, met geen ander oogmerk, dan om zoo draa 'er iets plaats had, dat met de belangen van hunne Hoven ſcheen te ſtrijden, daar over hunne klachten te laaten hooren, die doorgaans op eenen deels *vleijenden*, deels *eisſchenden* leest geſchoeid waren, in welk opzicht den Franſchen Gezant *Grave* D'AFFRY, zich het eerst hooren liet. Drie jaaren waren nu bijnaa verlopen, dat de vijandelijkheden der *Engelſchen* tegen de weerlooze Nederlandſche Schepen begonnen, en bij gebrek van beſcherming ter Zee, aan den gang gehouden waren, geduurende welken er van wegens LODEWIJK DE XV., in plaats van eenig aanbod tot hulp aan de Staaten, ter wegneeming van het plaats hebbend gebrek aan Schepen, te doen, niets anders dan klagten, en het geeven van lesſen hoe zij handelen moesten, waren gehoord geworden. Dan, nu werdt 'er door gemelden Gezant een geheel anderen toon

toon aangeheven, bij de aanbieding van des Konings hulp, die nu, na aller doorzichtigen oordeel, zeer ſpade gedaan werd, en zelfs geheel onnodig was: en welk aanbod gevolgd werdt door hevige klachten over de verborgene onderneemingen, die hier te Lande (naar zijn zeggen) tot des Konings nadeel, en ter ondersteuning van zijne Vijanden, door ſommigen ten uitvoer gebragt werden, zoo als bleek uit eene Memorie, welke de genoemde Gezant in het begin van *Junij* (en derhalven op het tijdſtip, dat de *Staatſche Oorlogſchepen* in gereedheid gebragt, en met vrucht reeds werkzaam waren), aan *H. H. Mog.* overleverde, zijnde van dezen belangneemenden, en omtrent hunne belangen, meesterachtig onderwijzenden inhoud:

„ *De Koning mijn Meester, die wegens*
„ *de ongemakken van den Oorlog, en nog*
„ *meer wegens de ongerechtigheden, welken*
„ *de handeldrijvende Onderdaanen van de*
„ *Republiek, door de Engelſche Oorlogſche-*
„ *pen en Kapers, aangedaan worden, zeer*
„ *geraakt is, heeft mij bevolen, aan U Hoog*
„ *Mog. kennis te geven, dat Z. M. dezelven*
„ *ernstig aanmaant, op den Handel van*
„ *Uwe Onderdaanen een bijzonder en gunstig*
„ *oog*

Digitized by Google

„ oog te vestigen. Het Hof van Londen mis-
„ bruikt het goed vertrouwen en de inschik-
„ kelijkheid van U Hoog Mog. De Koning
„ mijn Meester biedt U een gedeelte van zijne
„ Macht aan, om de groote verongelijkingen,
„ Uwe Vlaggen aangedaan, te wreeken. —
„ Doch, zoo U Hoog Mog. deze aanbieding
„ niet mogten aanneemen, hoopt Z. M. echter
„ van Uwe gunstige genegenheid en goede
„ meening, dat zij zich over deszelfs Macht
„ niet ontzetten zullen, welke hij aanwendt,
„ om zijne vijanden te bedwingen, en dezel-
„ ven tot den vrede te noodzaaken. — De
„ Koning verlaat zich al te zeer op de geluk-
„ kige vereeniging, die tusschen Z. M. en
„ U Hoog Mog. tot stand gebragt is, dan dat
„ Hij zich verbeelden zoude, dat Zij door
„ kunstige aanzoeken zich zullen vervoeren
„ laaten, gehoor te verleenen aan de ver-
„ zoeken welken men bij hun heeft durven
„ doen, om aan Engeland bijstand te verlee-
„ nen, ingevalle Z. M. eene onderneeming
„ tegens de drie Koningrijken van Grootbrit-
„ tannien mogt werkstellig maaken (*).

„ De

(*) Om dit gedeelte van des Gezants Memorie wel te vatten, zal het niet onnodig zijn, hier de redenen op te geven, waarom Hij deze Periode 'er invlecht-

„ *De Koning*, (dus vervolgde D'AFFRY)
„ *heeft mij daarenboven bevolen, Uwe Hoog*
„ *Mog.*

vlechtte. Even die zelfde partij, welke zulke luide klachten over de weerloosheid ter Zee aanhief, toen 'er geene Schepen tot Convoij in gereedheid gebragt werden, ſtrooiden nu allerwegen de zaden van argwaan- en achterdocht uit, toen 's Lands Marine, *door het Equipeeren van 25 Oorlogſchepen, een formidabeler houding aannam.* — Hoe zeer de in dienſt ſtelling van zoo veele Schepen, met geen ander oogmerk geſchiedde, dan om de Koopvaardij en Zeevaard *tegen de vexatien der Engelſchen te beveiligen*, door hen tot geleide te dienen op de meest onveilige wateren, en uit dien hoofde tot niets anders verſtrekte, dan tot wegneeming van der zodanigen klachten; het mangelde echter niet aan ſommigen, die nu beweerden: *dat de Oorlogſchepen van den Staat alleen dienen zouden tot hulp van Engeland, tegen de bedreigde Landing der Franſchen in dat Land:* eene handelwijze, geene andere bedoeling hebbende, dan om de verdeeldheden hier te Lande nieuw voedſel te verſchaffen, en op den duur te doen aanhouden. — Dit was even dezelfde kunstgreep, die naa het uitbersten van den oorlog tusſchen *Engeland* en *den Staat* in 1781 gepractiſeerd is, toen men openlijk beweren durfde, *dat de Doggerbankſche Helden geen oogmerk of order hadden, om den vijandelijken Vloot ſtoutmoedig onder de oogen te zien; maar dat het ſlechts eene verblindende vertooning was, dewijl het eigentlijk gemunt was, om* ZOUTMAN *met zijn Esquader, en* BIJLAND *met zijn Convooi, den Engelſchen in*

„ *Mog. onder het oog te brengen, dat in eenige*
„ *van de Provincien verborgene onderneemin-*
„ *gen in het werk geſteld worden, naardien*
„ *verſcheiden van Uwe Onderdaanen, de*
„ *Wetten van den Staat overtredende, aan*
„ *de Geallieerde Armee levensmiddelen leve-*
„ *ren. — Gelijk Z. M. het beſte vertrouwen*
„ *heeft op de goede genegenheid van Uwe*
„ *Hoog Mog., zoo hoopt Hij tevens, dat tot*
„ *eene volſtandige betrachting van eene*
„ *naauwkeurige Onzijdigheid de nadrukke-*
„ *lijkſte bevelen zullen worden gegeven.* &c."
Eene Memorie, die naar veler oordeel wel had kunnen en mogen achterwege blijven, niet alleen, om dat (zoo als wij daar even deden opmerken) de nu aangeboden hulp van Schepen onnodig was; maar ook, om dat de Koning zich in deze Memorie alleen bepaalde tot algemeene beſchuldigingen, en omtrent de tijd en wijze waarop de aangeſtipte daadzaaken gepleegd waren geworden, of nog gepleegd werden, een diep ſtilzwijgen in acht nam: eene Handelwijze zeer verſchillende van die des *Konings van Engeland*, toen Hij

handen te ſpeelen. Zoo als wij, dat tijdperk behandelende, nader bewijzen zullen.

Digitized by Google

Hij weinig tijds daar naa, door zijnen Gezant YORKE, een soortgelijk klaagschrift deedt inleveren, *over den ongeoorloofden bijstand, dit uit de Republiek langs nieuwe wegen door sommigen aan Vrankrijk bewezen werdt*, na dat zulks door het verleenen van *Convoijen ter Zee*, bezwaarlijk gemaakt of belet was geworden, met opgave van de wijze waarop dat in zijn werk ging. — „ De Koning mijn Meester, (dus liet zich YORKE hooren) heeft „ mij uitdrukkelijk bevolen, onder het oog „ van Uwe Hoog Mog. te brengen, de herhaalde berichten, welken Z. M. bekomen „ heeft, van den verboden Koophandel, dien „ eenige Kooplieden, wonende in deze Provincien, ten voordeele van Vrankrijk drijven. Deze Koophandel bestaat in Kanon „ en Oorlogsbehoeften, die aan boord van „ Hollandsche Schepen uit de Oostzee naar „ Holland vervoerd worden. En zijne Majesteit stelt te veel vertrouwen in de Vriendschap van de Republiek, om een oogenblik te twijfelen, dat Uwe Hoog Mog. „ niet zullen beletten, dat zijne Vijanden „ door uwe Onderdaanen bijstand verleend „ worde, veel min dat zij zouden toelaten, „ dat men in Uwe Steden, Arsenaalen voor

„ hen make. — Zulk eenen Koophandel ſtrijd
„ aan den eenen kant, tegens de Verbindte-
„ niſſen welken behoren ſtand te grijpen, vol-
„ gens de Tractaten tuſſchen den Koning en
„ Uwe Hoog Mog.; en aan de andere zijde
„ geheel en al tegens het denkbeeld van Neu-
„ traliteit, met de daad, of ſtilzwijgende aan-
„ aangenomen.

„ Uwe Hoog Mog. zijn niet alleen door
„ het algemeen gerucht, en de groote toe-
„ bereidſelen die op de Kusten van den
„ Oçeaan gemaakt worden; maar op eene
„ authenticque wijze door den Franſchen Am-
„ basſadeur welk bij hen reſideert, onder-
„ richt, dat het oogmerk van zijn Hof is,
„ een inval te doen in de Koningrijken van
„ zijn Majeſteit. En Uwe Hoog Mog. be-
„ grijpen zeer wel, dat eene diergelijke be-
„ kendtenis de Koning bevoegd maakt, om
„ maatregelen tot deszelfs veiligheid van alle
„ kanten te beramen, en dat het verzoek
„ welk ik de eer heb heden te doen, veel ge-
„ ringer is, dan het geene Z. M. in diergelij-
„ ke omſtandigheden, uit krachte van de
„ Tractaten zoude kunnen eiſchen. — De
„ oplettendheid der Engelſche Vlooten ſtrekt
„ tot een beletſel, dat de Oorlogsbehoeften

„ van

Digitized by Google

„ van hier niet openlijk in de Havenen van
„ Vrankrijk gebragt kunnen worden, en
„ noodzaakt deze Mogendheid, om geheimer middelen tot bekoming van dezelven
„ in het werk te ſtellen, welken men hoopt
„ te vinden, door het gebruiken van veele
„ geleende naamen van Particulieren, en door
„ deze Oorlogsbehoeften te doen brengen,
„ langs de binnenvaarten van dit Land, en de
„ Hollandſche plaatſen, tot aan Duinkerken
„ en elders toe. Uwe Hoog Mog. begrijpen
„ zeer ligtelijk, hoe nadelig zodanig een ge-
„ drag voor den Koning is; en ik twijfele
„ geenſints, of zij zullen hem deswegens ge-
„ rust ſtellen, en zonder vertraging hierom-
„ trent het nodige bezorgen.

„ De oplettendheid welke zijne Majesteit
„ nu onlangs getoont heeft, omtrent de verto-
„ gen van Uwe *Hoog Mog.* wegens de buiten-
„ ſporigheden der Engelſche Kaperen, door
„ bij eene Acte van het Parlement, derzelver
„ Coursſen en Viſiteeringen te bepalen, gee-
„ ven den Koning een welgegrond recht, om
„ eene wederzijdſche inſchikkelijkheid van
„ Uwe *Hoog Mog.* te verwachten. — De
„ Koophandel drijvende Steden van Uwe
„ Provinçiën ondervinden de goede uitwer-

Digitized by Google

„ king; en de vrijheid van Scheepvaart, wel-
„ ke uwe Onderdanen, in het midden der
„ oneenigheden die *Europa* beroeren, ge-
„ nieten, heeft haaren Koophandel zelfs veel
„ verder uitgebreid, dan hij ſedert veele
„ Jaaren geweest is. Zulk eene wezenlijke
„ blijk van Vriendſchap en Toegevendheid
„ van de zijde des Konings, behoort eenige
„ erkentenis te vinden: ten minſten, moet het
„ aan de Kooplieden, die zoo ſchielijk ge-
„ weest zijn om zich over *Engeland* te be-
„ klagen, niet vrijſtaan tot Buitenſporighe-
„ den te vervallen, welke het ſtrengſte on-
„ derzoek van hun gedrag niet kan recht-
„ vaardigen, en derhalven twijfelt Z. M. niet
„ of *Uwe Hoog. Mog.* zullen daaromtrent alle
„ mogelijke oplettendheid gebruiken.

„ Het zij mij geoorloofd *Hoog Mog. Hee-*
„ *ren!* Ulieden te binnen te brengen, dat
„ geduurende den loop van den tegenwoordi-
„ gen Oorlog, de Koning zich door mij,
„ reeds eenige reizen, zoo wel bij Uw *Hoog*
„ *Mog.* als bij derzelver Ministers vervoegd
„ heeft, over het onderwerp der Tranſpor-
„ ten, die door de Fortreſſen van de Repu-
„ bliek, ten dienſte van *Vrankrijk* gedaan
„ worden, om de Staaten van *Zijne* Maje-

„ ſteit

„ ſteit te overweldigen. Schoon Z. M. een
„ groot getal van die inſchikkelijkheden voor
„ dat Rijk, met ſtilzwijgendheid is voorbij-
„ gegaan; is hij echter daar over niet minder
„ gevoelig geweest: doch hij heeft liever
„ zelfs willen lijden, dan de verlegenheid zij-
„ ner Nabuuren vermeerderen, of de oor-
„ logsvlam wijder te doen verſprijden. — In
„ meer dan één geval, is het *Hof van Weenen*
„ bij Uwe *Hoog Mog.* gebruikt, en heeft
„ men zich van deszelfs naam bedient, om
„ Oorlogs- en Mondbehoeften voor de Fran-
„ ſche Troupen te doen paſſeeren, onder
„ den dekmantel van het Barriere-Tractaat,
„ waar aan dat Hof zich niet meer houd,
„ zelfs naa dat men *Vrankrijk* in het bezit
„ geſteld heeft van de Havenen van *Oostende*
„ en *Nieuport* (een klaarblijkelijke overtre-
„ ding van dat Tractaat,) en zonder de min-
„ ſte acht te geeven, op de rechten welken
„ *Uw Hoog Mog.* en de Koning mijn Meester,
„ door het gemelde Tractaat bekomen heb-
„ ben, ten koste van hunne ſchatten en het
„ bloed hunner Onderdaanen: daar het aan
„ geheel de wereld bekend is, dat men dat
„ Tractaat nooit gemaakt heeft *om voor*

Digitized by Google

„ *Vrankrijk van nut te zijn, tegen Groot-*
„ *Brittanniën.*

„ De Ondergetekende vleit zich, dat de
„ billijkheid van Uw *Hoog. Mog.* en de achting
„ die zij voor de Vriendschap van den Koning
„ zijnen Meester hebben, hem welhaast in
„ staat zullen stellen, om te beletten, dat niets
„ geschiedde door het aanlokſel van een bij-
„ zonder voordeel, welk nadeel zou toebren-
„ gen aan de zaak van den Koning, en aan
„ de Tractaaten die tusschen Z. M. en Ulie-
„ den ſubſisteeren &c.

„ *Memoriën, zoo ſtrijdige belangen voor-*
„ *ſtellende, konden niet wel anders dan zeer*
„ *verſchillende beoordeelingen ontmoeten:*
„ DEEZEN *hielden dat des* FRANSCHEN GE-
„ ZANTS, *het geene van hulp ſprak, voor*
„ *eenen Sijreenenzang; terwijl* ANDEREN,
„ *de aangebodene hulp, als eene daad van*
„ *Edelmoedigheid ophemelden.* — EENIGEN
„ *oordeelden de klachten des* ENGELSCHEN AF-
„ GEZANTS *gegrond, daar wederom ſommigen*
„ *zich niet genoeg konden verwonderen over*
„ *de onbeſchaamdheid van eenige trekken on-*
„ *ze Scheepvaart betreffende:*" Dit berigt
den *Vervolgſchrijver op* WAGENAAR aan zijne

Le-

zeren, en, oppervlakkig beſchouwd zijnde, te recht: want wie kon te dien tijde, bij de plaatshebbende verdeeldheden der gemoederen onder het groote gros der in beweging zijnde Natie, iets anders verwachten? Dan, bij de uitkomst bleek echter, dat *'s Lands Hooge Machten*, een aanmerkelijk onderſcheid vonden, tusſchen de gegrondheid der *aanbiedingen* en *eisſchen* des eenen; en tusſchen de *klachten* en *verzoeken* des anderen: en dat zij kort daarna, naar dien regel alleen hunne maatregelen namen: want, daar zij door de in dienst ſtelling, bemanning, en het emplooi van de 25 Oorlogſchepen en Fregatten, de Koopvaardij van hunne Ingezetenen zelve beſcherming verlenen konden, en uit dien hoofde de aangebodene hulp des Franſchen Konings niet noodig hadden, zoo lieten zij *het voorſtel van den Grave* D'AFFRY daar toe dienende, en te gelijk zijne klachten, (als ſlechts algemeene beſchuldigingen bevattende,) onbeantwoord. Dan, ten aanziene *van de Memorie des Ambasſadeurs* YORKE droeg het zich geheel anders toe, dewijl de *Algemeene Staaten* diens gedaane klachten, over den clandestinen toevoer van *Oorlogstuig*, door en over het Territoir van den Staat, *ten behoeve van*

Digitized by Google

Frankrijk; derwijze gegrond en wettig bevonden, dat zij op dezelven eerlang een besluit namen, waarbij zij volstrekt *allen Uitvoer van Geschut, Kogels, Yzer, en voorts van alle soorten van Ammunitie, uit deze Landen naar elders, buiten hunne speciaale toestemming, op zwaare pœnaliteiten verboden.* Een maatregel, die de Engelschen in dezelfde evenredigheid zoo zeer naar genoegen was, als dezelve aan de *Franschen* mishaagde, en nieuwe stoffe tot klagen gaf, beweerende ten sterksten, dat door dit verbod, de Koning ontzet werdt van een partij Geschut en Kogels, te *Amsterdam* liggende, welke hem in eigendom toebehoorde, en door dat verbod als nu niet mogt verzonden worden: zoo ook, dat zulk een verbod strijdig was met het aangenomen *systhema van Onzijdigheid,* bij welke gelegenheid Koning LODEWIJK DE XV, op zijne beurt niet minder dan Koning GEORGE DE II gedaan had, in eene Memorie, door zijnen Gezant D'AFFRY, eenige daadzaaken opgaf, die naar zijne begrippen met dat systhema, en het belang van de Republiek strijdig waren.

„ Daar bevind zich thans te *Amsterdam*" (dus luidde die Memorie) „ ijzer Kanon en

„ Ko-

Digitized by Google

„ Kogels van verſcheiden caliber, welk aan
„ den Koning mijn Meester toebehoort. Op
„ het verſlag dat ik aan Z. M. gedaan heb
„ van de zwarigheid welke de uitvoering
„ van die Ammunitie ontmoet, heeft Hij mij
„ gelast te vertonen, hoe zeer die zwarigheid
„ ſtrijd tegens de Neutraliteit welke *Uw*
„ *Hoog Mog.* omhelst hebben. — *Uw Hoog*
„ *Mog.* gelieven zich te binnen te brengen,
„ dat de Koning mijn Meester, geduurende
„ den loop van dezen Oorlog, niets van
„ hunne Vriendſchap gevergt heeft, dan wel
„ dat geene, hetwelk de volmaakſte Onzijdig-
„ heid konde toelaten: en indien Z. M. van
„ de Verbindtenisſen die tuſſchen Hem en
„ *Uwe Hoog Mog.* exteren, is afgegaan, zoo
„ is zulks niet anders, dan door het toeſtaan
„ van de wezenlijkſte en voordeeligſte voor-
„ rechten aan den Koophandel Uwer Onder-
„ daanen. Zij zouden nu de onnoemelijke
„ vruchten, welken het beleid Uwer Reſo-
„ lutien voor hen bezorgd heeft, plukken,
„ indien de Vijanden des Konings, en de Be-
„ nijders Uwer Commercie, hen tegens de
„ trouwe van de authentique Tractaten niet
„ belemmert hadden."

„ Ik zal in geen omſtandig detail treden
van

Digitized by Google

„ van alle de ſecourſen, die onze Vijanden,
„ niettegenſtaande hunne behandeling ten op-
„ zichte van de Commerçie der Onderdanen
„ van uwe *Hoog Mog.* genieten; noch van de
„ ſchuilplaatſen welken hunne Effecten op
„ het Territoir van de Republiek gevonden
„ hebben. Ik kan echter niet voorbij, van
„ Ulieden *Hoog Mog. Heeren!* te binnen te
„ brengen, dat het in de Vereenigde Provin-
„ çiën is, in welke de Artillerij, Ammuni-
„ tie en Buskruid van *Wezel* is geborgen,
„ dat niemand kan ontkennen. Hoe weinig
„ de Hanoverſche Armee, bij haare pasſagie
„ over den Rhijn, het Territoir van de Re-
„ publiek gemenageert heeft, veel min de
„ omſtandigheden, welken dat evenement ge-
„ præçedeert en gevolgt hebben. Men
„ is zelfs geïnformeerd geweest, dat die
„ Armee, wanneer zij genoodzaakt was
„ die Rivier te repasſeeren, het eenigſte
„ middel gebruikt heeft, om ons een
„ groot getal Zieken en Gekwetſten, wel-
„ ke zij genoodzaakt was achter te laten, te
„ onttrekken, door dezelven in te ſchepen,
„ en in plaatſen te zenden, alwaar zij wisten
„ dat onze achting voor de Neutraliteit ons
„ belette die te vervolgen. Het was op den-
„ zelf-

Digitized by Google

„ zelfden tijd, dat de Hanoverſche Armee de
„ meeste Graanen, waaruit haare Magazijnen
„ beſtonden, in zekerheid bragt. Het groot-
„ ſte gedeelte van die Graanen ligt nog in
„ eenige Steden van de Republiek. Onze
„ Vijanden hebben in de Geunnieerde Provin-
„ çiën gekocht en koop gemaakt voor een
„ conſiderabele quantiteit Buskruid.

„ Die omſtandigheden en verſcheiden ande-
„ ren, konden reden van gefundeerde klachten
„ formeeren; maar Z. M. heeft niet gedagt
„ te moeten vergen, dat de Vrijheid en Onaf-
„ hangelijkheid der Onderdaanen van de Re-
„ publiek wierd belemmerd, over onderwer-
„ pen van Commerçie, welke de Neutraliteit
„ konde doen geoorloofd zijn, nademaal de-
„ zelve verzekerd is, dat de Trouw, die men
„ aan de Verbindtenisſen verplicht is, niette-
„ genſtaande eenige acçidenten en voorbij-
„ gaande nadeelen, niet min onſchendbaar
„ moet wezen. Zijne Majesteit, voor het
„ overige geïnformeerd van den critieken
„ ſtaat waarin de Republiek zich bevindt, heeft
„ haar een wezenlijke blijk van zijne Vriend-
„ ſchap willen geeven, door aan de Gene-
„ raals van zijne Armee te ordonneeren, om
„ zorg te dragen, van het Grondgebied van de

Re-

Digitized by Google

„ Republiek niet te violeeren, veel min het
„ Oorlogstoneel op hetzelve over te brengen,
„ zoo als de Generaals der vijandelijke Armee,
„ alvorens zij verpligt waren den Rhijn te
„ passeeren, hen daartoe schenen uit te lok-
„ ken."

„ Uwe *Hoog Mog.* zullen zekerlijk toestem-
„ men, dat na diergelijke menagementen van
„ den Koning mijn meester, Z. M. reden
„ zoude hebben, om de rechtvaardigste klach-
„ ten te formeeren, indien Hij tegens alle
„ zijne verwachtingen vernam, dat de Artille-
„ rij en Kogels die Hem toebehoren en te
„ Amsterdam liggen, aldaar nog opgehouden
„ wierden; en Hij zoude eene diergelijke be-
„ handeling niet anders kunnen aanmerken,
„ dan als eene verbreking van de Neutraliteit
„ waartoe zich *Uwe Hoog Mog.* plechtig ver-
„ bonden hebben, terwijl zijne Vijanden zich
„ bedienen van den dekmantel van die Neutra-
„ liteit, om van de Onderdaanen van de Re-
„ publiek alle secours dat zij nodig hebben,
„ te trekken. Ik verzoek dan, in naam van
„ den Koning mijn Meester, dat Uwe *Hoog.*
„ *Mog.* de spoedigste en stipste orders willen
„ geven, ten einde die Artillerij en Kogels,
„ zonder verder uitstel, langs de Binnenvaarten

„ en

Digitized by Google

„ en Canaalen van Amsterdam, naar de Ne-
„ derlanden kunnen getransporteerd wor-
„ den. — Uwe *Hoog. Mog.* zullen zonder
„ twijfel op die rechtmaatige vraag niet an-
„ ders dan hunne billijkheid, en de erkente-
„ nis die zij voor de herhaalde blijken van
„ de ſtandvastigſte vriendſchap ven den Ko-
„ ning mijn Meester, verplicht zijn, hoo-
„ ren, zonder de minſte acht te geeven op
„ de heerſchende, en van allen grond ont-
„ bloote prætenſien van eene naburige en ja-
„ loerſche Mogendheid, die, niet te vreden
„ met het belemmeren uwer Commercie ter
„ Zee, denkt recht te hebben, om wetten in
„ het hart van uwe Staaten voor te ſchrijven,
„ en welkers Nationaal ſyſthema tot niets an-
„ ders ſtrekt, dan tot ruïne van Uwe Onder-
„ daanen, indien Hij hen niet kan doen me-
„ dedeelen in de ongelukken en gevaren van
„ den Oorlog."

„ *Engeland* zal daar toe niet komen, en
„ Uwe *Hoog Mog.* zullen aan gansch *Europa*
„ doen zien, dat niets hen kan verwijderen
„ van de Onzijdige Neutraliteit die zij om-
„ helst hebben, door het verleenen van
„ de prompſte en ſtipſte ſatisfactie die den
„ Koning mijn Meester recht heeft te eis-
„ ſchen,

Digitized by Google

„ schen, laatende dezelve aan hunne Onder-
„ daanen de vrijheid, die tot hunnen Koop-
„ handel noodig is, door hen zelfs eene be-
„ scherming te verleenen, die het syſthema
„ en de geweldenarijen der Engelſchen on-
„ vermijdelijk maakt." &c. &c.

Op deze en meer andere wijzen, gedroegen zich de Ministers der beiden in oorlog zijnde nabuurige Mogendheden, zich bij de Staaten dezer Landen als medevrijers, tot bevoorderen van de zoo zeer verſchillende, als uit elkander loopende oogmerken en bedoelingen van hunne Hoven. Beiden toonden zich door de krachtigſte bewoordingen, uit naam van hunne Meesters, bijzonder bezorgd voor de Onafhangelijkheid van de Republiek, en voor den welvaart en bloei van deszelfs Ingezetenen: beiden beroemden zich op de betoonde *Vriendſchapsblijken*, ongehoudene *Gunstbewijzen*, en duidelijk aan den dag gelegde *Menagementen*, om dit Land, (voornamelijk om derzelfs weerlozen en critieken toeſtand,) buiten den oorlog te houden; maar alles wel-ingezien, was min het bevoorderen van het heil der Republiek, maar veel meer de bereiking van hunne eigene belangen, de waare oorzaaken, waarom de eene, zoo wel als de andere,

der

Digitized by Google

der beide Monarchen, zoo bij herhaling, op zulke toonen zich hooren lieten, waarbij zij alsdan (zoo als bij de Stukken blijkt,) niet vergaten eenige lesſen te voegen, hoe de Staaten hunne beſluiten hadden in te richten, even of het dezen aan genoegzaame wijsheid en doorzicht ontbrak, om overeenkomſtig de waare belangen van den Staat, en de gronden van het aangenomene ſyſthema van Neutraliteit hunne maatregelen te neemen. Handelingen die naar aller doorzichtigen gevoelens, ten eenenmaale ſtrijdig waren, met de Egards die Souvereine Mogendheden aan elkander verſchuldigd zijn, en waarvan zij beiden in hunne Memoriën, bij herhaling, met zoo veel ophefs gewaagden.

Hoe dit zij, de *Staaten*, ondanks alle deze verzoeken en eisſchen, zich op den duur beijverende, om het bij hen aangenomen *ſyſthema van Neutraliteit*, ten aanziene van de beiden Oorlogvoerende Natiën getrouwelijk te volgen, en dusdoende, niet ſlechts alle gegronde klachten, zoo van de eene als van de andere zijde, maar ook de onheilen des Oorlogs voor de Republiek voor te komen; zoo bleven zij niet minder op den duur aanhouden, om aan de Koop- en Zeevaardij der In-

Digitized by Google

gezetenen alle mogelijke beſcherming te verleenen, waarvan de gelukkige gevolgen zich in den loop des Jaars 1760 weldraa voor elken onpartijdigen beſchouwer duidelijk vertoonden, wijl de *Engelſchen* het verder molesteeren en opbrengen der Koopvaarders ſtaakten; en ſommigen van de bevorens genomene Schepen, bij het Admiraliteits-Hof ontſlagen en wederom vrijgegeeven werden, waardoor den kwijnenden Handel weldraa het hangend hoofd opbeurde, en de klachten der Kooplieden, eerlange bij het gros der Natie vervangen werden, door *openbaare betuigingen van dankbaarheid*, over het wijs èn welberaden gedrag van Onzijdigheid, dat de Staaten zoo onafgebroken bleven volgen, waarvan de toeneemende bloei en welvaart onder alle ſtanden, ondanks den Oorlog tuſſchen de beide Natiën tot in het Jaar 1762 bleef voortduuren, de onwraakbaarſte proeven oplever-den.

Openbaare betuigingen van dankbaarheid! (zeggen wij) en zoo wij vertrouwen niet zonder grond: want naauwlijks was door het ſluiten van den *Vrede te Hubertsburg* tuſſchen alle de in oorlog geweest zijnde Zee- en Landmogendheden, een einde aan het bloed-

ver-

Digitized by Google

vergieten gemaakt, en alle de Natiën van geheel *Europa* met elkanderen bevredigd; of men zag door de voornaamſte Dichters hier te Lande een Boekdeel in het licht geven, ten tijtel voerende: *Ferzuil voor 's Lands Hooge Machten wegens hunne gehoudene Onzijdigheid*, &c., bevattende een aanzienlijk aantal Lofdichten ter hunner eere opgezongen, met dankbaare vermelding van de groote voordeelen, welken door dat welberaden gedrag, aan de Nederlandſche Natie, in onderſcheiding van andere Volken waren ten deele gevallen, ſints de Onderhandelingen met *Engeland* aangevangen, en door het verlenen van eene behoorlijke Protectie aan de Koopvaardij, waren aangeklemd geworden: derwijze, dat reeds met het einde van het Jaar 1759 (zoo als wij bevorens gemeld hebben) de Vexatiën en Mishandelingen aan de Koopvaarders een einde genomen hadden. Daar dit in die dagen het geval geweest is, (althans wanneer men aan de als toen openlijk uitgegevene berichten niet alle geloof ontzeggen wil), wie ziet dan niet, met hoe weinig gronds, een zeker Schrijver (*) voorheen aan

(*) Vervolg op Wagenaar XXIII Deel. bl. 97.

Digitized by Google

aan zijne Lezeren opdischte. „ *Dat op het* „ *einde van het Jaar* 1760 *onze Scheep-* „ *vaard aan dezelfde ſtoorenisſen, vertra-* „ *gingen, beroovingen, opbrengingen, en* „ *verbeurtverklaringen bleef blootgeſteld ?*" Want wanneer men de *berichten in de Jaar-boeken* (die Hij gevolgd heeft in het te boek ſlaan van de gepleegde roverijën en mishandelingen) inziet, dan werden 'er wel is waar, alleenlijk eenige Schepen bevorens op hunne reize naar en van de *Franſche Westindiën* genomen en opgebragt, en waarvan de Procedures voor de Gerechtshoven nog aanhangig gebleven waren, geheel of ten deele verbeurd verklaard; maar het is niet minder waar, dat ook veelen van die, *en allen die op onze eigene Coloniën navigeerden* ontſlagen werden; en (zoo als hij zelve opgeeft) „ *de* „ *meeste Eigenaars der Eerstgenoemden,* „ *naa de verbeurtverklaring door de lagere* „ *Rechtbanken, zich op Hooger Rechters* „ *beriepen, door het doen aantekenen van* „ *Appél, doch dat zij die Appellen niet* „ *vervolgden: terwijl veelen geraden von-* „ *den, zich liever met de Kapers te* „ *verdragen, en hunne Schepen en Ladin-* „ *gen voor zekere ſommen vrij te koopen,*

„ *dan*

Digitized by Google

„ *dan zich onderworpen te maaken aan den*
„ *onzekeren uitſlag van kostbaare en lang-*
„ *duurige Proçesſen*," in welken tusſchentijd zij nog bovendien bij de ſtremming van hun bedrijf niet anders dan de grootſte nadeelen te gemoete zagen; door alle welke gunstige wendingen omtrent het lot der genomene Schepen, en bovenal door den buitengewoon ſterken Handel, beſchermd door de verleend wordende Convooijen, de geledene verliezen niet alleen gelenigd, maar ook de oude bronnen van welvaard en voorſpoed derwijze geopend werden, dat men met volle ruimte zeggen kon, *dat naa verloop van vier kommervolle Jaaren, de Gouden Eeuw voor de Republiek een aanvang nam.* Niemand denke intusſchen, dat wij dus ſprekende ons van een te ſterk Coloriet bedienen, om den gelukſtaat welke het Vaderland naa het Jaar 1760 en vervolgens tot 1780 te beurte viel, af te ſchilderen; die dit waanen moge, verlene zijnen aandacht nog eenige oogenblikken tot de overweging van eene en andere bewijzen en getuigenisſen dienaangaande, zoo in *'s Lands Registers*, als in de *Werken van voorname Mannen* voorhanden, ter ſtaving van ons gezegde. Daadzaaken, en Getuige-

Digitized by Google

misſen, waarvan wij de opgave hier ter plaatſe hoogst nuttig keuren, alvorens wij het pad der Geſchiedenis van die gelukkige dagen met onze Lezeren vervolgen.

Om van vroeger tijdvakken, in welken de *Provinçiale ſchuld van Holland* door Zee- en Landoorlogen bij aanhoudendheid vermeerderd geworden was, niet te gewagen, (*) be-

pa-

(*) Het zal, zoo wij vertrouwen, voor veelen onzer Lezeren niet geheel onnut zijn, bij deze gelegenheid hier eenig bericht onder het oog te krijgen van de Trapsgewijze vermeerdering van de *Provinçiaale ſchuld van Holland*, ſints den Jaare 1562 tot het Jaar 1794, en dus in een Tijdperk van 232 Jaaren. Zie hier hoe het zich daar mede hebbe toegedragen.

	TIJDVAKKEN.	HOOFDSOM DER SCHULD.
In 1562	Bij den aanvang der Spaanſche troubelen	Circa, *f* 1,500,000
— 1579	Bij het ſluiten der Unie van Utrecht	—— " 2,000,000
— 1632	. . . . .	—— " 55,000,000
— 1647	Bij den Munſterſchen Vrede	—— " 114,036,180
— 1678	Bij den Nijmeegſchen Vrede	—— " 160,000,000
— 1697	Bij den Rijswijkſchen Vrede	—— " 214,000,000

In

palen wij ons hier alleen om op te geeven, *dat het in het Jaar* 1750 *met het Finantiewezen van Holland zoo ellendig geſteld was, dat de Lasten, in vergelijking gebragt met de* GEWOONE *en* BUITENGEWOONE INKOMSTEN, *een Deficit opleverden, van circa* DRIE MILLIOENEN GULDENS, *of f* 2,826,962:13:11½ *netto Jaarlijksch: doch dat men reeds in* 1775 *door den algemeenen welvaart, niet alleen dat te kort was te boven gekomen*, maar dat men zelfs *een overſchot van ruim* 2 *Millioenen Jaarlijks berekende*, waardoor het toekwam, *dat de Provinçiaale Schuld van Holland in* 1780 *door een ſchat van ruim* 41 *Millioenen afgelost Capitaal, en f* 1,181,298:18:8 *aan*

In-

In	1713	Bij den Utrechtſchen Vrede	Circa *f* 343,000,000
—	1756	Bij den aanvang des Oorlogs tusſchen *Engeland en Frankrijk* . . .	—— *f* 370,000,000
—	1780	Bij den aanvang des Oorlogs tusſchenden *Staat* en *Engeland*	—— *f* 329,139,550
—	1788	Naa de herſtelling der Conſtitutie	—— *f* 360,435,912
—	1794	Bij de Vernietiging der Conſtitutie	—— *f* 422,345,955

Digitized by Google

Interesſen verminderd was geworden. Dan, hoe zeer verwandelde dien uitnemenden voorſpoed niet in den bitterſten tegenſpoed, toen de onlusten tusſchen *Engeland* en de Bewoneren van deszelfs *Noordamericaanſche Volkplantingen*, ten Jaare 1775 aangevangen, de in 1762 ter nedergelegde Wapenen in *dat Rijk* en in *Vrankrijk* van nieuws deeden aangorden, met dat rampzalig gevolg voor dit Land, dat hetzelve in 't Jaar 1779 in dien oorlog werdt ingewikkeld, daar de Partijſchappen in de Republiek over de in 1747 herſtelde Regeerwijze van nieuws aangevangen werden, die de geduchtſte gebeurenisſen in 1787 en 1795 ten gevolge hadden? Want (zoo als wij zoo even in de geplaatste noot opgaven) alhoewel *Hollandsch ſchuld*, ſints 1760 tot 1780, tot eene ſom van *f* 329,139,550 verminderd was geworden, zoo was dezelve echter door den Oorlog en deszelfs gevolgen in 1788 wederom vermeerderd tot *f* 360,435,902. En toen ten Jaare 1795, de Revolutie bij den intocht der Franſche Legermacht door de *Democraten* bewerkt was geworden, bleek bij onderzoek, dat van 1788 tot aan 1795, de ſchuld derwijze geaugmenteerd was, dat dezelve niet minder dan de enorme ſchat van

f 422,345,955

Digitized by Google

f 442,345,955 bedroeg. — Wij onthouden ons opzettelijk hier nog bij te voegen, hoe het ſints 1795 tot op dit tijdſtip met de vermeerdering der ſchuld zich hebbe toegedragen, dewijl de Natie in het voorgaande Jaar 1807, door Z. M. ONZEN TEGENWOORDIGEN KONING, deswegens volledige opening ontfangen heeft, en het dierbaar Vaderland, de geduchte gevolgen daarvan nog dagelijks al te gevoelig ondervinden moet.

Het tot dus verre bijgebragte *uit de Staatsregisters*, aangaande den gezegenden toeſtand der Republiek van 1760 tot 1780, zal onzes inziens toereikend zijn, om elk onbevooroordeeld Lezer te doen zien, welk eene waarde men te hechten hebbe, aan zoo veele ſtoute en vaak herhaalde verzekeringen van ſommigen, die ſints 1780 en vervolgens, de oorzaaken van 's Lands rampen waanden gevonden te hebben, *in de verandering van den Jaare* 1747 in het algemeen, en wel bijzonder, *in het beſtuur van de Vrouwe Gouvernante geduurende de Jaaren* 1756—1759. Of van nog anderen, *die in navolging van wijlen den Heer* RENDORP, onedelmoedig genoeg waren, *om de Conſtitutie of Regeeringsform zelve, als de bron van alle onheilen die de Republiek ſints*

Digitized by Google

1780 *tot* 1794 *getroffen hebben uit te krijten.* (*) Eene ſtelling, die als de ongerijmdheid zelve behoord aangemerkt te worden, wanneer men den zoo even opgegevenen bloeijenden toeſtand des Vaderlands (alleen in het Finantiëele) in het vorig tijdvak in overweging neemt. Toeſtand, zoo ongemeen gunstig voor Volk en Vaderland, dat dezelve in geen een van alle de voorgaanden immer was waargenomen. Het kwaad was derhalven niet oorſprongelijk *uit de in* 1747 *herſtelde Conſtitutie*; maar hetzelve moet gezogt worden, in de ſints 1780 aangenomene begrippen en handelwijzen van eenigen, die, in plaats *van eene Conſtitutie met een uitſtekend Hoofd volgens Eed en Plicht te handhaven*, het oor leenden aan de Politieke Dweperijen van THOMAS PAINE en diens navolgers en bewonderaars, in alle Landen en ook in deze zoo gelukkige Gewesten. Menſchen, die toen reeds met het opzet zwanger gingen, *om eene volſtrekte De-*

mo-

(*) Zie zijne MEMORIEN *over den* ENGELSCHEN OORLOG, *I Deel Bladz.* 45 *en* 46, naa zijnen dood uitgegeven. Alwaar Hij HET GEBREK AAN EENE FORMIDABELE ZEEMACHT (de voornaame oorzaak van 's Lands ouheilen en bederf,) AAN DE CONSTITUTIE TOEKENT.

Digitized by Google

mocratie, ook hier te Lande in te voeren; met welke Regeerwijze, het aanwezen en gezach van alle Vorstelijke Perſonagiën, bekleed met de KEIZERLIJKE, KONINGLIJKE, *en andere* UITSTEKENDE WAARDIGHEDEN, *in de menſchelijke Maatſchappij als onbeſtaanbaar, en ſtrijdig met de geliefkoosde nieuwe Leer eener zichtbaare Gelijkheid, gerekend werdt.* Gevoelens die velen openlijk beweren durfden, gene gelegenheid latende voorbijgaan, om op de onbeſchaamdſte wijze aan het Nederlandſche Volk gedurig voor te prediken, *dat de herſtelling der Conſtitutie in* 1747 *alleen door een oproerig Gemeen bewerkt zijnde geworden, de eenige en waare oorzaak van's Lands onheilen was. Dat zoo lang dezelve geduld wierd, en de Volken zich krommen moesten onder het dwangjuk van éene of weinige Dwingelanden, zij nimmer de Vrijheid ondervinden zouden, dewijl die nergens anders dan onder eene zuivere Volksregering verkrijgbaar, en uit dien hoofde ook door* OLDENBARNEVELD, GROTIUS, DE WITT *en andere vermaarde Mannen te vergeefsch begeerd geworden was:* ten zelfden tijde opzettelijk verzwijgende, de alles afdoende getuigenisſen van het tegendeel, door de kundigſte Man-

Digitized by Google

Mannen, aangaande dat belangrijk onderwerp aan de toen nog gelukkige Natie voorgedragen. Schoon wij hier een reeks van dezelve zoude kunnen opnoemen, zullen wij ons flechts bepalen tot het geene twee derzelver, te weeten, de *beroemde Historieſchrijver* WAGENAAR, en de *kundige* STYL gezegd hebben, waarnaa wij den nedergelegden draad onzes Geſchiedverhaals wederom zullen opvatten.

Wat de eerstgenoemde, (de Heer WAGENAAR) betreft: naauwlijks was in 1747 's Lands Oude, en op de Unie gevestigde Regeerwijze herſteld, of hij beijverde zich om zulken zijner Landgenooten, die hunne ingewortelde vooroordeelen niet varen lieten, tot betere gedachten te brengen. Zeggende, in het toen door hem geſchreven weekblad *de* PATRIOT genaamd, deze belangrijke woorden: „*Sommigen* „ *plagten de Republiek eerst dan vrij te noe-* „ *men, wanneer zij geen Stadhouder hadt:* „ *doch zoo hebben 'er de Oudſte Patriotten, zul-* „ *ken zelfs,* DIE ZIJ VOOR DE BESTEN HOUDEN, „ *niet over geoordeeld. Zij waren van gevoe-* „ *len, dat 's Lands Vrijheid beſchermd en* „ *bewaard werdt door den Stadhouder, en* „ *hebben nimmer gedacht om de Republiek* „ *zonder Stadhouder te regeeren. — Heeft*

„ *niet*

Digitized by Google

„ *niet* OLDENBARNEVELD, *heeft niet* HUGO DE „ GROOT, *hoe groote Voorſtanders ook van* „ *de Hollandſche Vrijheid en de Souvereini-* „ *teit der Staaten, het Stadhouderlijk Be-* „ *wind openlijk aangeprezen? Heeft* OLDEN- „ BARNEVELD *aan* MAURITZ *hetzelve niet hel-* „ *pen bezorgen, toen* LEICESTER *zich hetzel-* „ *ve reeds beloofd had? Sluit* GROTIUS *zijne* „ *verdediging niet, met eenen wensch, dat* „ *God Prinſe* MAURITZ *wilde gunnen het* „ *Land gelukkiglijk te gouverneeren! De* „ *Raadpenſionaris* DE WITT *zelfs, heeft,* „ *ſchoon tot zijn ongeluk, te laat, de nood-* „ *zaaklijkheid van die Regeerwijze moeten* „ *erkennen!*" (*) Men zegge niet, dat die groote Man, dus ſprekende, *de Staats- en Stadhouderlijke Regeerwijze* van de dagen *dier door hem opgenoemde* DRIE GROOTE STAATSMANNEN *bedoelde*, en *dat dus dit gezegde op die van* 1747 *niet toepaſſelijk ware*, want in even dat zelfde Werk (†) toonde Hij niet minder gunstig, over het nut van een VORSTELIJK PERSONAGIE aan het hoofd van de Con-

(*) Zie WAGENAAR Politieke Tractaten *II Deel Bl.* 125 *en* 126.

(†) In hetzelve werk. Bladz. 127 en 128.

Digitized by Google

Conſtitutie te denken, dus ſchrijvende: „ *In-*
„ *dien de oude Patriotten, vermaard in 's*
„ *Lands Geſchiedenisſen, eens mogten op-*
„ *zien, en de Stadhouderlijke waardigheid*
„ *geſteld vonden in handen van Z. D. H.*
„ (namelijk WILLEM DE VIERDE) *zou* BREDERO-
„ DE, *die zich weleer aan 't hoofd van 's*
„ *Lands Edelen aan 't ſpits van de Vrijheid*
„ *ſtelde, 'er zich over verheugen.* — HOOFT
„ *de Vader van den beroemden Drosſaard,*
„ *hoe weinig Hij zich aan de genegenheid van*
„ *eenen heethoofdigen Landvoogd liet gelegen*
„ *liggen, zou Z. H. gunst op 't hoogst waar-*
„ *deeren: terwijl de ſtrenge* LEICESTER *zelf zich*
„ *genoodzaakt zoude zien om aan Hem, gelijk*
„ *weleer aan* MAURITZ, *het Stadhouderlijk Be-*
„ *wind af te ſtaan.* DE WITT *zou Hem uit*
„ *genegener hart dan Hij* WILLEM DE III
„ *deedt, met de verkregene waardigheden ge-*
„ *luk wenſchen.* DE GROOT *zou Hem dezelf-*
„ *de, of nog grooter hoogachting toedragen,*
„ *dan in zijnen eerſten tijd aan Prinſe* MAU-
„ RITZ. *Van* BICKER, *en andere aanzienelij-*
„ *ke Lieden, hadt hij ſchatten tot voortzet-*
„ *ting van den rechtmatigſten krijg te wag-*
„ *ten.* — *En zoo* BARNEVELD *eens uit het*
„ *gezelſchap der bleeke ſchimmen terug ge-*
„ *roe-*

Digitized by Google

„ *roepen werdt, zou hij de grootſte Stadhou-*
„ *dersgezinde van allen zijn.*" — Oordeelde deze vermaarde Man, op deze wijze over dat gewichtig onderwerp, den ſtraks genoemden kundigen STIJL ſprak 'er niet minder treffend over, toen hij zich in zijn belangrijk werk, DE OPKOMST EN BLOEI DER NEDERLANDEN, *ten Jaare* 1774 *uitgegeven* (*) dus hooren liet. „ *Heeft de groote verandering in on-*
„ *zen leeftijd*, (het Jaar 1747) *voorgevallen*,
„ *niet in alles aan een iegelijk kunnen vol-*
„ *doen; zij heeft ten minſten het Gemeensbest*
„ *in dien ſtillen en gerusten ſtaat bevestigd*
„ *dien men in de voorige Eeuwen niet kende*,
„ *en waaraan deszelfs hoogſte belangen zoo*
„ *naauw verknocht zijn. — Is het echter*
„ *waar, dat* JAN DE WITT *zijnen afkeer van*
„ *de Stadhouderlijke Regeerwijze den teu-*
„ *gel te ruim heeft gevierd; laaten wij tot*
„ *zijne verſchoning erkennen, dat hij in zij-*
„ *ne dagen geen denkbeeld hebben kon, van*
„ *eene zoo vreedzaame en beminnelijke Re-*
„ *geering, als die, waar in wij thans* (in
„ 1774) *het opperſte geluk van ons Vaderland*
„ *ſtellen, en waarvan het voorbeeld bezwaar-*
„ *lijk*

(*) Zie het genoemde Werk Bladz. 355 en 374.

Digitized by Google

„ *lijk in de Geſchiedenisſen te vinden is.* Luttel moeite zou het ons kosten, om bij deze merkwaardige pasſagiën, getrokken uit de ſchriften van deze beide beroemde Schrijvers, (die zoo algemeen zijn gelezen geworden) nog meerderen te voegen, die wij bij anderen, en, (*zelfs meerder en ſterker dan elders*) bij den beruchten P. PAULES gevonden hebben: dan, wij onthouden ons daarvan, om dat de bijgebragte ſtaalen genoegſaam zijn, om de waarheid van onze bevorens opgegevene ſtelling te ſtaven, *dat naa het doorworſtelen van vier kommervolle jaaren* 1756—1759, *geduurende welken de Koop en Zeevaardij, uit hoofde van gebrek aan genoegzame Protectie, zoo veel te lijden hadden, met volle ruimte kon gezegd worden, dat de goudene Eeuw voor de Republiek een aanvang nam.* Het is zoo, de ondervinding heeft geleerd, dat dezelve zich tot geene Eeuw, maar ſlechts tot eenige Jaaren bepaalde, doch dit ſtrekt tot geen bewijs voor de ongegrondheid van de door ons aangevoerde ſtelling, noch van de getuigenisſen dier beroemde Schrijveren; maar veel meer tot een beklaaglijk bewijs, *dat een twintigjarig genot van de ruimſte zegeningen, waardoor onberekenbaare Schatten en Rijkdommen ten*

Lan-

Digitized by Google

Lande binnen ſtroomden, (*derwijze, dat men bijnaa geen weg om die te plaatſen, wist uit te denken,*) *ontoerijkend bevonden werdt, om zich in het vervolg van dezelve te verzekeren*, (*) voornaamlijk, omdat de oude zaden van ongenoegen, tegen de in 1747 herſtelde Regeerwijze, niet alleen diep in den grond van veeler zielen bleven huisvesten, maar dat zij ook een nieuw leven en wasdom verkregen, door de verwilderde begrippen die veelen zich in later tijd vormden, van eene tomelooze Volksvrijheid, die tot ondermijning van de Conſtitutie, in een bevallig hulſel getooid, uit andere Landen overwoei, en hier te Lande, haare bewonderaars, aanbidders, en voorſtanders vondt, zoo als wij bij het volgen van den ſtraks ne-

(*) Hoe ongelooflijk dit gezegde in den eerſten opſlag ſchijnen moge, niets is, met dat alles, waarachtiger. — De ſchatten, die den bloeijenden Koophandel afwierp, werden Jaar op Jaar nog grooter, door de Aflosſingen die het Land deedt. Van hier, dat de Schuldbrieven, niet meerder dan $2\frac{1}{2}$ p. Ct. rente geevende, *tot* $9\frac{1}{2}$ *jaa* 10 *p. Ct. boven het Capitaal in waarde ſteigerden*, waardoor veelen tot het beſluit gedrongen werden, om hunne Capitaalen tot hooger interesſen aan *Engeland*, *Vrankrijk*, en andere Mogendheden ten gebruike te geeven.

Digitized by Google

nedergelegden draad onzes Geſchiedverhaals; in veele gevallen en gelegenheden ten duidelijkſten ontdekken zullen.

Hoe groot en algemeen de Harmonie en Eensgezindheid onder de Staatsleden der verſchillende Gewesten, ten tijde van het afſterven der *Vrouwe Gouvernante* (zoo als wij hier voren aangewezen hebben) zich vertoonde; hoe zeer de gezamentlijke Bondgenooten, op voorſtel van de *Staaten van Holland*, zich bij die gelegenheden plechtig verbonden om in het vervolg hart en handen tot heil des Vaderlands in één te ſlaan, ten einde alle verſchillen te vermijden; het duurde echter, naa het doen van die verklaring niet lange, of men beſpeurde dat in ſommige opzichten de eensgezindheid verre te zoeken was. Het eerſte voorbeeld dat daarvan ten bewijze ſtrekte, oordeelen wij gelegen te zijn, in de verſchillende, en zeer uiteenlopende gevoelens der Hooge Bondgenooten, over eene toen op het tapijt zijnde Echtverbindtenisſe van H. D. H. *Mevrouwe de Prinçeſſe* CAROLINA, de eenige Zuster van den jongen *Erfſtadhouder*, met een Duitsch Vorst, den *Prinſe van* NASSAU WEILBURG, die, ſchoon afkomstig uit hetzelfde ſtamhuis waar uit de Vorsten van Oran-

Digitized by Google

Oranje geſproten waren, echter, tot het Luthersch Kerkgenootſchap behoorde, en van deszelfs Leerſtelſel openbaare belijdenis deedt, en welk Huwelijk, *uit hoofde van de in* 1747 *vastgeſtelde Succesſie van het Erfſtadhouderſchap in de Mannelijke en Vrouwelijke Liniën van* WILLEM DEN VIERDEN, niet zonder de toeſtemming van de Heeren Staaten der onderſcheidene Gewesten, kon voltrokken en ingezegend worden, zelfs dan, wanneer de Vorstelijke Ouderen daar in bewilligden, en 'er zich hoegenaamd geene bedenkingen tegen zulk eene Alliantie, uit hoofde van de verſchillende Godsdienstige denkwijzen der Hooge Contractanten opdeden. Reeds eenige maanden voor het afſterven van de *Vrouwe Gouvernante*, was het voornemen der jonge Gelieven, geen geheim voor de Natie gebleven, doch zoo lang H. K. H. van hetzelve geen legaale kennis aan de Staaten der onderſcheidene Gewesten gaf, kon men alles wat daarover gezegd werd, in geenen hogeren rang dan dien van een gerucht plaatſen, en dit duurde tot op het tijdſtip dat genoemde Vorstinne reeds op haar ſterfbed met de dood te worstelen lag, vermits zij Haare toeſtemming in het voornemen der hooge Contractanten

Digitized by Google

ten, niet eerder dan daags voor Haar afsterven, aan de Staaten door eene circulaire missive bekend deedt worden, waarin Zij de zoo even aangestipte bedenking, uit hoofde van het verschil in Godsdienstige begrippen, voorlopig trachte uit den weg te ruimen, dus schrijvende:

„ Gelijk ons, in ons particulier, niets te-
„ derder kan aan het harte liggen, dan de be-
„ voordering van het geluk en het welvaaren
„ van onze lieve Kinderen, en daar onder
„ voor geene van de minste zaken te houden
„ zij, het wel beramen van een Huwelijk,
„ waarop men reden kan hebben, den zegen
„ van God Almachtig te verwachten: en on-
„ ze Dochter, de Princesse CAROLINA, tot
„ dien ouderdom gekomen is, dat Onze moe-
„ derlijke zorg vordert, Ons daaromtrent
„ met rijp en bedaard overleg te bepalen,
„ ter gelegenheid dat de Heer *Prins van*
„ NASSAU WEILBURG zich aan Ons al voor
„ eenigen tijd heeft geadresseerd, om Onze
„ Dochter van Ons ten Huwelijk te verzoe-
„ ken, zoo hebben Wij alles dienaangaande
„ overwogen, en bijzondere reflexien ge-
„ maakt op de goede kwaliteiten van welge-
„ melden Prinse, die met Onze Dochter uit

„ een

Digitized by Google

„ een en hetzelfde Huis is geboren, en voeren-
„ de denzelfden naam, daar Hij zich aan On-
„ ze Dochter zoo aangenaam gemaakt heeft,
„ dat dezelve niet ongenegen zoude wezen,
„ een wettig Huwelijk met welgemelden Prin-
„ se aan te gaan, indien hetzelve door Ons
„ en UEd. Mog. mogte geaggreëerd en goed-
„ gekeurd worden. Welk een en ander Ons
„ gepermoveert heeft, Ons mondelijk consent
„ daar aan te geven, en ingevolge het Di-
„ ploma van dato 16 November 1747 UEd.
„ Mog. gantsch vriendelijk te verzoeken, het
„ voorschr. Huwelijk met UEd. Mog. Ap-
„ probatie te honoreeren, en wel inzonder-
„ heid ten dezen effecte, *dat de Kinderen,*
„ *die uit dat Huwelijk zouden mogen geboren*
„ *worden, opgevoed wordende in de Gerefor-*
„ *meerde Religie, en op zijn tijd daar van*
„ *Profesie doende, zullen blijven jouisseeren*
„ *van de Rechten en Prærogativen, aan hen*
„ *in dat Cas, bij het voorgemelde Diploma*
„ *van* 16 *November* 1747 *gegund.* En de-
„ wijl het ons tot een verdubbeld genoegen
„ zoude strekken, dit voorgenomen Huwelijk
„ hoe eerder zoo beter te zien voltrekken,
„ verzoeken Wij *UEd. Mog.* op het gene-
„ gendste, de goedheid te willen hebben,

Digitized by Google

„ om de deliberatien hier over te acçelereer-
„ ren waar door Wij Ons op eene bijzondere
„ wijze aan UEd. Mog. zullen verpligt hou-
„ den &c. &c."

„ Dan, hoe zeer H. K. H. in het einde van deze brief op een ſpoedig beſluit aandrong, de weinige uuren daar naa gevolgde dood van die Vorſtinne, en de daar door veroorzaakte veelvuldige werkzaamheden der Staatsleden, omtrent het beleiden der Regeering, geduurende de Minderjarigheid des Erfſtadhouders, die wij hier voren opgegeven hebben, veroorzaakten dat 'er eenen geruimen tijd verliep, eer het gedaane verzoek bij de Staaten der onderſcheidene Gewesten in deliberatie gelegd, en op hetzelve finaale Reſolutien genomen werden. Die van *Gelderland*, *Vriesland* en *Overijsſel*, maakten hoegenaamd geene zwarigheid, om aan hetzelve te defereeren, wanneer er gezorgd werde, *dat de Kinderen, welken uit dit Huwelijk mogten geboren worden, zouden onderwezen en opgevoed worden in de Leere der Hervormde Gereformeerde Religie, zoodanig als die in de publieke Kerken dezer Landen geleerd wordt, en dat, wanneer zij tot jaaren van onderſcheid gekomen waren, zij van die Lee-*

Leere openbaare Profesſie deeden: terwijl de Staaten van *Zeeland* en *Stad en Lande*, zonder deze of eenige andere reſtrictie of bepaling te maaken, hunne volkomene toeſtemming en goedkeuring gaven, met de drie voornoemde Gewesten van oordeel zijnde, *dat wanneer 'er ten opzichte van de opvoeding der Kinderen, uit dien Echt geboren wordende, aan de door wijlen* H. K. H. *voorgeſtelde Conditie promptelijk voldaan werde, 'er ook als dan gehandeld werdt, overeenkomſtig de intentie van wijlen Z. H.* WILLEM DE VIERDE, *vervat in de door dien Vorst opgeſtelde Acte van de Succesſie zoo in zijne mannelijke als vrouwelijke Deſcendenten.* Dan, in de twee overige Provincien *Utrecht* en *Holland* dacht men er geheel anders over. Het *Eerſte Lid van Staat, de Heeren Geëligeerden* in het eerstgenoemde Gewest, benevens de *Stad Utrecht*, uitmakende het *derde Lid*, mogten over dat onderwerp eenſtemmig denken met de Staaten der zoo even genoemde *vijf Gewesten;* doch het *Tweede Lid*, namelijk de *Heeren Edelen of de Ridderſchap*, oordeelden, *dat zij geene vrijheid hadden, om in dezen het voetſpoor van de Staaten dier Gewesten, en van hunne beiden Medeſtaatsleden te drukken*, om reden

Digitized by Google

dat de Acte, of het Reglement den 10 *Januarij* 1748 *ſtaatsgewijze gearresteerd, als een* LANDSWET, *een* GRONDWET VAN DEN STAAT, *moest beſchouwd, en uit dien hoofde punctueelijk in allen deele gevolgd worden, als waarin op de duidelijkſte wijze door den Ontwerper dier Acte, wijlen Z. H. den Heere Erfſtadhouder zelve, bepaald was:* „ Dat de Succeſſie op het Mannelijk oir der Vrouwelijke „ Deſcendenten van wijlen Z. D. H. geene „ plaats zoude hebben, dan alleen, ingevalle „ dezelve Vrouwelijke Deſcendenten met ſpeciaal Conſent en Goedvinden van de Heeren Staaten, kwamen te trouwen MET EEN „ PRINS, PROFESSIE DOENDE VAN DE CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE RELIGIE, ZODANIG ALS DEZELVE IN DE PUBLIEKE KERKEN „ DEZER LANDEN GELEERD WERDT." *En dewijl de* PRINS VAN WEILBURG, *van de Augsburgſche Confeſſie, of de Leere der Lutherſche Kerk profeſſie deedt*, zoo concluderden zij, *hunne toeſtemming aan het gedaane verzoek van de Vrouwe Gouvernante niet te kunnen of te mogen geven, ten zij dan, dat voornoemde Prins kon goedvinden, om vóór het voltrekken van zijn Huwelijk met H. D. H. Mevrouwe de Princeſſe* CAROLINA, *het*

Digitized by Google

het Luthersch Kerkgenootschap te verlaten, en alvorens Professie te doen van de Leere der Gereformeerde Kerke dezer Landen. Beweerende al verder, ter staving van dit hun gevoelen, *dat 'er ten aanziene van deze* GRONDWET, *in dit eerste geval, geene dispensatie, of eene plechtige verklaring van* NON PRÆJUDITIE, *of* NON CONSEQUENTIE, *voor het toekomende kon of vermogt plaats te hebben, dewijl de ervaring leerde, dat in zaaken van Regeering zulke verklaringen slechts ijdele ceremonien waren, en de bevorens gemaakte en bezworene wetten geheel en al krachteloos maakten* &c. Een Advis, dat de oorzaak opleverde, dat men *in het Sticht van Utrecht* tot geen toestemmend besluit kwam, zoo als ook in de Provincie *Holland* het geval was, door, de zeer verschillende gevoelens, die de *Edelen* en *Steden*, bij de langwijlige deliberatien over de bewuste Missive van wijlen H. K. H., op zeer onderscheidene tijden in het midden bragten, waaromtrent wij aan onze Lezeren eene en andere bijzonderheden te vermelden hebben, die wij bij anderen, van dat onderwerp uitvoerig gewagende, (om redenen, die niet moeijelijk te raamen zijn) niet hebben aangetroffen.

Digitized by Google

Hoe veele werkzaamheden het afſterven van de *Vrouwe Gouvernante* aan de Gewestelijke en Stedelijke Collegien van Regeering in *Holland* ook veroorzaaken mogten, het belette echter niet, dat de *Ridderſchap* (*) en de *Afgevaardigden der Vroedſchappen in veele Steden van dat Gewest*, ſlechts weinig dagen naa den ontſangst dier Misſive, een toeſtemmend beſluit van hunne Prinçipaalen, overeenkomſtig den inhoud dier Misſive, ter Staatsvergadering inbragten. De *Edelen*, *Dordrecht*, *Purmerende*, *Monnikendam*, *Medemblik*, *Hoorn*, *Edam*, *Schoonhoven*, *Gorinchen*, *Leijden* en *Delft*, ſtelden zich geen partij: doch de Afgevaardigden van *Haarlem* waren de eerſten, die zich *tegen het verzoek van H. K. H.* op den 19 *Februarij*, in die Vergadering hooren lieten: iets, dat uit hoofde van de ruim tweejaarige hooggaande discrepantiën en verſchillen tusſchen de overledene Vorstinne en de meerderheid der Vroed-

(*) Uit de *Reſolutien van Holland* blijkt, dat alle de Edelen zich voor het verzoek van H. K. H. verklaarden, uitgezonderd den *Graave van Gronsfeld*, die zich daar tegen op eene nadrukkelijke wijze hooren liet.

Digitized by Google

Vroedſchapsleden van die Stad, natuurlijk te verwachten was, daar hun advis volmaakt inſtemde met dat van de *Utrechtſche Ridderſchap* zoo even opgegeven, waarom wij hetzelve hier niet overneemen. Ook zij beſchouwden de *Acte van de Succesſie als een* GRONDWET *van den Staat, die men letterlijk en heilig te volgen had, houdende de in die Acte zoo ſolemneel vastgeſtelde qualiteit, van te moeten zijn* EEN PRINS, PROFESSIE DOENDE VAN DE GEREFORMEERDE RELIGIE, *voor een poinct van zoo veel delicatesſe en aanbelang, dat dezelve als eene* CONDITIO SINE QUA NON *van de Succesſie, en het groote requiſit van de geheele zaak moest aangemerkt worden, welken zij gezind waren in alle deszelfs deelen en leden religieusſelijk te doen naarkomen en agtervolgen. Van oordeel zijnde, dat bij de minſte afwijking van dezelven, de conſequentien nooit te veel overdacht, noch te ſterk geapprehendeerd zouden kunnen worden.* — Een beſluit, dat niet alleen wel ſpoedig door de Regeeringen in andere Steden, zoo als *Rotterdam*, *Amſterdam*, *Gouda*, *Schiedam*, *Brielle*, *Enkhuizen* en *Alkmaar*, overgenomen en gevolgd werdt; maar dat ook bovendien bij de Leden van de Vroed-

Digitized by Google

Vroedſchap der Stad *Dordrecht* die uitwerking hadt, dat Zij, op den 20 *April* een nader Advis door hunne Afgevaardigden deden uitbrengen, waarbij zij hun vorig beſluit van den 17 *Januarij* introkken, zich in allen opzichte met dat van *Haarlem* verééenigende, tot geene geringe verwondering van veele Leden der Vergadering, die zulk een weiffelend gedrag openlijk afkeurden. Sterker en duidelijker bleek dit laatſte echter niet, dan bij de Leden van de Vroedſchap der Stad *Purmerende*, want naauwelijks had men aldaar het ſingulier gedrag van de *Dordrechtſche Regering* vernomen, of zij gaven op den 9 *Mey* aan hunne Afgevaardigden in last, om ter *Vergadering van Holland* de redenen bloot te leggen, waarom zij op den 17 *Januarij* voor de gaave toeſtemming van het verzoek der *Vrouwe Gouvernante* geadviſeerd hadden, door het voordragen van dit navolgend Stuk, dat, onzes inziens, niet weinig lichts over die zaak verſpreid, en daarom alhier inſubſtantie door ons een plaats word waardig gekeurt.

EDELE GROOT MOGENDE HEEREN!

„ Wij hebben ons tot nog toe maar in ge-

ne-

Digitized by Google

„ nerale termen faciel verklaard, wel voor-
„ ziende, dat deze Deliberatie, naa dat wij
„ de Advijzen van de voorzittende Leden
„ zouden hebben gehoort, ons occaſie zou-
„ den procureeren, om de vaste fundamenten
„ waarop ons Advis van 17 *Januarij* is ſteu-
„ nende, aan *U Ed. Groot Mog.* in het waa-
„ re daglicht te ſtellen.

„ Onze Heeren Principaalen Conſidereer-
„ ren het Diploma van *U Ed. Gr. Mog.* van
„ den 16 November 1747 niet minder dan
„ de andere Leden een LANDSWET te zijn:
„ maar te gelijk ook een altoosduurend Con-
„ tract tusſchen *U Ed. Gr. Mog.* en den *Erf-*
„ *ſtadhouder* in der tijd. Een Contract, waar
„ van niet kan noch mag worden afgegaan in
„ eenig poinct, dan met eenparige toeſtem-
„ ming van de Hooge Contractanten. — In
„ wat Contract nu *Ed. Gr. Mog. Heeren!*
„ jaa zelfs, in wat Verbindtenisſen en Trac-
„ taten, daar men van beide kanten, om
„ convinçante redenen overtuigd word, de
„ nuttigheid van beiden de Contractanten daar
„ aan gelegen te zijn, zal men niet eenen
„ uitſtap doen?

„ *U Ed. Gr. Mog.* gelieven zich in cas
„ ſubject te herinneren, het geen op voor-

„ dragt

Digitized by Google

„ dragt van wijlen Z. D. H. den 22 *Decem-*
„ *ber* 1750 is geſchied, en welk gezegend
„ effect zulks voor de Republiek en de Vors-
„ telijke Kinderen uitlevert. — Dit was een
„ welmenende voordragt, even als met een
„ Prophetisch vooruitzicht van den nu zaligen
„ Prinſe WILLEM DE IV, de Vader van de nu
„ ouderlooze Vorstelijke weezen gedaan. —
„ H. K. H., als Gouvernante en Voogdesſe van
„ die Vorstelijke Spruiten, op de laatſte
„ oogenblikken van hoogstdeszelfs leven,
„ nog conſtante præuves demonſtreerende van
„ haar Landsmoederlijk hart voor de Repu-
„ bliek, offert haare tedergeliefde Dochter
„ geheel en al aan de belangen van de Repu-
„ bliek op: H. K. H., als Gouvernante,
„ Moeder, en Voogdesſe, *en dus niet alleen*
„ *repræſenteerende de volle perſoon van wij-*
„ *len haaren Doorluchtigen Gemaal, maar*
„ *zelfs dat meer is, Vader en Moeder te ge-*
„ *lijk*, draagt ter Approbatie aan *U Ed. Gr.*
„ *Mog.* omtrent de Prinçesſe haare Dochter
„ voor, een wettig Huwelijk met den Heere
„ Prinſe van WEILBURG, uit hetzelfde huis
„ geſproten, en bezittende alle deugden en
„ kwaliteiten die een edelmoedig Prins uit-
„ maken. &c. — Met dat alles kan niet wor-
„ den

Digitized by Google

„ den ontkend, dat het Diploma van den 16
„ November 1747, duidelijk ſpreekt, dat
„ het moeste zijn, *een Prins profeſſie doende*
„ *van de waare Chriſtelijke Gereformeerde*
„ *Religie:* en offchoon nu H. K. H. bij haa-
„ re Misſive van den 12 *Januarij* heeft ge-
„ meend die zwarigheid uit den weg ge-
„ ruimd te hebben, zoo blijft echter die
„ zwarigheid ſubſiſteeren, dat die Prins wel
„ met ons is van *Proteſtantſche*, maar van de
„ *Lutherſche*, en *niet Gereformeerde Religie*,
„ doch echter *onze Broeder in* JEZUS CHRIS-
„ TUS. — Is nu, *Ed. Gr. Mog. Heeren*, van
„ dien Prins te vergen, (ſchoon geene poinc-
„ ten van zaligheid obſteeren,) voor het oog
„ van de geheele wereld, om redenen aan
„ een ieder bekend, van Religie te changee-
„ ren; te meer, daar Hij geene zwarigheid
„ maakt, de kinderen uit dit Huwelijk te ver-
„ wekken, in onze Religie te doen opvoe-
„ den?

„ Hebben *U Ed. Gr. Mog.* in 1750 op
„ voordragt van wijlen Z. D. H. als *Vader*
„ van de Vorſtelijke Kinderen attentie geſla-
„ gen, en heeft de Raadpenſionaris, die
„ nog zoo kort geleden, op den dag naa het
„ overlijden van H. K. H. publieke demon-
„ ſtra-

Digitized by Google

„ ſtratiën heeft gegeven, hoe zeer conform
„ de Ampliatie van het III Art. van zijne In-
„ ſtructie, attent is op den inhoud van het
„ meergemeld Diploma) ook toen gemeent,
„ dat zulks kon beſtaan; hoe veel te meer
„ meriteeren dan nu de ſolide redenen en
„ gronden, waarop wij ons Advijs hebben
„ gebouwd, de attentie van *U Ed. Gr. Mog.*
„ favorabele reflectie op de laatſte wille van
„ H. K. H,, als Gouvernante, en hebbende
„ geræpreſenteert *Vader* en *Moeder* van de Prin-
„ çeſſe CAROLINA? En deze dispenſatie kan
„ nimmer in Conſequentie worden getrokken,
„ alzoo 'dezelve geſchied op verzoek van een
„ der Ouderen, aan wien, in haare Descen-
„ denten het Diploma is vergund, bijzonder
„ daar in de nakoming van dien, het intreſt
„ van de Republiek zoo ſterk doorblinkende
„ is. En laastelijk, daar die zalige Vorstinne
„ bij derzelver misſive, met zoo veel teder-
„ heid heeft betuigt, dat het Haar tot een
„ verdubbeld genoegen zoude ſtrekken, dit
„ voorgenomen Huwelijk hoe eerder hoe be-
„ ter te zien voltrekken, met verzoek dat *U*
„ *Ed. Gr. Mog.* de goedheid wilden hebben,
„ om de deliberatiën hier over te acçeleree-
„ ren! &c."

Het

Digitized by Google

Het kon niet wel anders, of het beſtrijden, en verdedigen van de zoo zeer tegen elkander ſtrijdende begrippen, over een en hetzelfde onderwerp, opende een ruim veld voor de moeijelijkſte raadplegingen, derwijze, dat men in meer dan 13 maanden tijds geen eenparig beſluit kon opmaken, dewijl zich op den duur 10 *Leden* vóór, en 9 Leden *tegen* het voorſtel van wijlen H. K. H. verklaarden: en daar volgens de order van de Vergadering *geen Dispenſatie van eenige Wet bij meerderheid van ſtemmen mogt verleend worden*, zoo vondt de Vergadering zich eindelijk op den 12 *Februarij* 1760, genoodzaakt te verklaren: „ *dat zij* (voor zoo veel de Provincie „ *Holland* betrof,) *de voltrekking van het* „ *Huwelijk zoude aanzien, zonder zich daar* „ *tegen te oppoſeeren: behoudens echter, dat* „ *hierdoor niet zou mogen verſtaan worden,* „ *eenigſints gederogeerd, of eenige de minſte* „ *atteinte te zijn gegeven aan de Reſolutie* „ *van* 16 *November* 1747, *welke men als* „ *eene onveranderlijke Grondwet verklaarde,* „ *in alle derzelver deelen te zullen volgen:*" en daar de *Staaten van Utrecht*, uit hoofde van de weigering der *Edelen*, al mede tot geen eenparig beſluit komen konden, zoo be-

Digitized by Google

ſloten de Voogden over de Prinçeſſe CAROLINA, zich vereerd vindende met de volledige approbatie der Staaten van *vijf Gewesten*, en de meerderheid van de twee overigen, tot het dadelijk voltrekken van dit zoo lang uitgeſteld Huwelijk, hier van behoorlijke advertentie doende, ter Vergadering *H. H. Mog.* hetwelk de Gedeputeerden van de meergemelde *Vijf Gewesten*, als zijnde de meerderheid, met welgevallen vernamen en dadelijk met hunne Approbatie vereerden. Een gedrag geheel verſchillende met dat van de *Hollandſche* en *Utrechtſche Afgevaardigden*, welke eerſten zich door eene Aantekening tegen de Concluſie, en het doen van eene ſtatelijke gelukwenſching verzetteden, terwijl de laatſten, als ongelast zijnde, het reſerveeren van *Protesten* en *Contra-Protesten*, door de overige Leden in het werk geſteld wordende, eenvouwig aanzagen, waarnaa het Huwelijk reeds op den 5 *Maart* in den *Haage* met eene Vorſtelijke pragt voltrokken werdt: alle welke Feſtiviteiten en uitwendige Vreugdebetoningen, wij met ſtilzwijgen paſſeeren zullen, *eensdeels*, om dat dit alles bij anderen uitvoerig is te boek geſlagen: en *anderdeels*, om dat de ondervinding in het vervolg ten duidelijkſten geleerd heeft,

Digitized by Google

heeft, dat ondanks al die ten toon gespreide pracht; ondanks de vleijendste plichtplegingen, gepaard met uitboezemingen van de dierbaarste zegenwenschen en betuigingen van genoegen over het geluk der Hooge Echtelingen; toen reeds een adder in het gras verborgen lag, die het op de verstoring van het huisselijk geluk van beiden wel spoedig toelag; 't welk de Huwelijksvereeniging voor de beminnelijke en deugdzaame *Prinçesse* CAROLINA, geduurende haar geheele leven, in het bijzonder hoogstnoodlottig maakte. Zij toch, die weleer door haare Vorstelijke Ouderen, en bijzonder door haaren Doorluchtigen Vader, als de appel zijner oogen op de tederste wijze bemind en geliefkoosd geworden was; zij toch, die door haar zachtaartig milddadig, en, inneemend deugdzaam Character, geduurende haare jeugd, zoo diep, zoo algemeen, in de liefde van geheel de Natie had mogen deelen, zag zich naa Haare Echtverbindtenis, weldraa van alle die genoegens grootdeels verstoken, naa dat de openbaare Huwlijksvreugde en al het Feestgebaar een einde genomen had, daar veele Ingezetenen hunne ontevredenheid over dezelve duidelijk blijken lieten. Veelen, die in 1747 zich tegen de *Erfelijk-*

Digitized by Google

verklaring der Stadhouderlijke Waardigheden in de Mannelijke en Vrouwelijke Liniën verklaard hadden, oordeelden dien Echt met een *Duitsch Vorst* als zeer gevaarlijk voor de Vrijheid, dewijl door dien weg, een van zijne Kinderen, geboren uit Duitschen bloede, welligt aan het roer van Staat zoude kunnen komen. Veele heetgebakerde, en uit hoofde van hunne ingewortelde vooroordeelen tegen alle andersdenkende Christenen, onverdraagzaame belijderen van de Leere der Hervormde Kerk, die in den waan verkeerden, dat de weg tot eèn eeuwig geluk, jaa de zaligheid, alleen het eigendommelijk voorrecht van haar Kerkgenootschap, en daaraan als bankvast gemaakt ware; stieten zich geweldig aan de keuze dier Vorstinne, daar zij haare hand gaf aan een Man die tot het *Luthersch Kerkgenootschap* behoorde, en door zijne weigering om tot de Hervormde Kerk over te gaan, naar hunne meening, een bewijs gegeven had, dat hij de Hervormde Leer geen goed hart toedroeg. Wederom anderen meenden, dat hoe gunstig de *Vrouwe Gouvernante* zijn Character, en Perſoneele hoedanigheden aan de *Heeren Staaten der onderſcheidene Gewesten*, en derhalven aan geheel de Natie had voorgedragen,

Digitized by Google

gen, 'er echter op het een en ander bedenkingen te maken waren, gewichtig genoeg, om haar te onthouden van immer haare toeſtemming tot eene Echtverbindtenis van eene zoo beminnelijke en deugdzame Vorstinne met den *Prins* VAN WEILBURG te geeven &c. Deze algemeene ongunstige denkbeelden bleven inmiddels voor den Laatstgenoemden en zijne Vorstelijke Echtgenoote niet verborgen, en Lieden, meer van nabij met de gebeurenisſen van dien tijd bekend dan het algemeen, hebben reeds daarin de eerſte oorzaak geſteld van het afgekeerd Charakter, dat de *Prins* VAN WEILBURG ten opzichte van dit Land en de Hollandſche Natie blijken liet. Dan, dit was het niet al: volgens het gevoelen der zoo even bedoelde kundige Lieden, gaf het gedrag van eenige voorname Regeringsleden in ſommige Gewesten, en bijzonder in *Holland*, ten zijnen opzichte aan den dag gelegd, een nieuw voedſel aan zijne onvergenoegdheid. Het is zoo, ten tijde van zijne Echtverbindtenis werdt Hij door *H. H. Mog.*, op voorſtel van den *Hertog van Brunswijk*, tot *Generaal van de Infanterij van den Staat* bevoorderd, op eene jaarlijkſche wedde van *Tienduizend Guldens*; en een *jaarlijkſche Rente* van gelijke

me: die van *Overijssel*, voegden daar een Jaarlijksch geschenk van *vijfentwintig honderd Guldens* bij: maar dit was het ook al. In *Gelderland* waren de Staaten gezind om almede eene Huwelijksgave van *Drieduizend Guldens* jaarlijks aan de Vorstelijke Bruid toetelleggen, doch het sprong af, dewijl 'er zich *slechts één der Leden tegen verklaarde.* En wat de andere vier Gewesten betrof, in geene derzelver kwam zoo iets in eenige de minste aanmerking, zelfs bij de *Staaten van Holland* niet, over welke karigheid van de rijke Hollanders, zich de *Prins* VAN WEILBURG (volgens een aan ons medegedeeld bericht) oneindig meerder geraakt toonde, dan over de blijken van minachting die dezelfde *Staaten* aan den dag legden, toen zij het ongeraden en onnodig keurden, om, door het benoemen van eene Commissie uit hun midden, een *Compliment van Gelukwensching* aan de jonggetrouwden af te leggen, zoo als door de *Algemeene Staaten*, den *Raad van Staate*, het *Hof van Holland*, de *Staaten van Friesland*, en andere Hooge Collegiën, bewerkstelligd wierdt. Wanneer men dit alles in aanmerking neemt, wie zal dan het door ons straks gezegde wraaken, namelijk: dat te midden van al het

Digitized by Google

het Feestgebaar ter eere van het Vorstelijke Paar aangericht, een adder in het gras verborgen lag, die weldra aan de hartäder van de deugdzaame CAROLINA dorwijze knaagde, dat zij den bloei van haar jeugdig leven, onder het gevoel van veele verdrieten; onder de ongemakken van kort op elkander volgende bevallingen in het kinderbedde; veelal in de eenzaamheid, en ontzet van de bevorens ondervondene hoogachting der Natie, geduurende den tijd van 10 *Jaaren* verkwijnde, toen haaren Echtgenoot de Hem reeds drukkende, en in het verschiet zich vertonende onaangenaamheden ontwijken willende, het besluit nam om dit Land te verlaten, en naar zijne Duitsche Staaten vertrok, waarnaa men in het vervolg van dien Prins, zoo min als van H. D. H., tot den dag haares doods bijnaa niets vernam. Genoeg gezegd, om uit het gebeurde ten tijde van deeze Echtvereeniging op te maaken, dat onder het genot van den steeds toenemenden bloei des Vaderlands, de Eensgezindheid onder de Hooge Regeeringsleden, opzichtelijk 's Lands gewichtigste aangelegenheden, zoo groot en algemeen niet was, als men, uit hoofde van de uitgeboezemde betuigingen op den 13 *Januarij*

Digitized by Google

1759 gedaan, met rede mogt verwachten. Het word tijd, dat wij even die zelfde waarneeming, door een ander nog oneindig belangrijker geval wat nader ſtaaven, daar hetzelve niets minder behelsd, dan eene opgave van het hervatten en doordrijven van eenen ouden twist tusſchen de Staaten van *Holland* en die van *Stad en Lande*, welke door gebrek aan onderlinge Eensgezindheid, en *het voorſtaan van het overdreven Fœderalisme, zoo bijzonder eigen aan zogenaamde vrije Staatsregeringen*, derwijze werd opgedreven, dat het tot *openbaare Vijandelijkheden* tusſchen die beide Gewesten overſloeg, waar van de nadeelen met een drukkend gewicht door de Ingezetenen van de andere Gewesten ondervonden werden.

Om de waarheid van deze zoo even opgegeven uitdrukking duidelijk te vatten, zal het zijne nuttigheid hebben, alvorens van de *werkelijk gepleegde Vijandelijkheden* te gewagen, hier kortelijk op te geeven, dat de bron van het kwaad oorſprongelijk was, uit het gebeurde ſtaande de tijd van de *Eerſte Stadhouderlooze Regeering*, en het *Dictatoriaal Bewind van den Raadpenſionaris* DE WITT, het welk (zoo als bekend is,) van het Jaar 1651 tot

1672

1672, hier te Lande doorgedrongen, en aan de hand gehouden was. Het is uit het geene wij in de *Inleiding tot dit Werk* betrekkelijk dat tijdvak gezegd hebben, aan onze Lezeren bekend, dat het dierbaar Vaderland, geduurende dien tijd, op den duur aan de bloedigſte en kostbaarſte oorlogen was blootgeſteld, waardoor het toekwam, dat niet alleen de *Provinçiaale ſchuld van Holland* door *Zee-Oorlogen* met een ſom van 44 *Millioenen Guldens* vermeerderd werd; maar dat ook de Finantiën der *Land-Provintiën*, door *Land-Oorlogen* in den behoeftigſten toeſtand geraakten, waardoor zij genoodzaakt werden om bij anderen, aanzienlijke geldſommen opteneemen, ten einde de zaaken buiten eene compleete verwarring te houden. De *Staaten van Stad en Lande*, zich uit dien hoofde in het jaar 1665, door den Oorlog met de *Engelſchen*, en met den *Munſterſchen Biſchop* in de neteligſte ſituatie bevindende, namen hunnen toevlucht tot de Hollandſche Ingezetenen, door het opneemen van aanzienelijke ſommen bij wijze van Lijfrenten, *verbindende daartoe de Inkomſten, Landen, en Goederen van hunne Provinçie*, met belofte, om de Intereſſen van dezelve Capitaalen, van

Digitized by Google

half Jaar tot half Jaar te *Amſterdam* promptelijk te zullen voldoen, door welke maatregel het doordringen der Vijanden tot in het hart des Vaderlands grootdeels was geſtuit geworden. Tien Jaaren lang, bleven die van *Stad en Lande* getrouw in het naakomen van hun Engagement aan de Geldſchieters: maar in het Jaar 1685 zich buiten de mooglijkheid bevindende, om daarmede te blijven aanhouden, zoo bleef de voldoening van de Intereſſen dier Lijfrenten achterwege, waarover de Geintereſſeerden van tijd tot tijd hunne klachten bij de Staaten van hun Gewest inleverden: doch zonder vrucht, dewijl de Staaten van *Stad en Lande* die klachten onbeantwoord, en de ſteeds toeneemende ſchulden onbetaald lieten, zelfs tot naa de verheffing van Z. D. H. Prinſe WILLEM DE VIERDE in 1747, die (zoo als wij in het voorgaande II *Deel van deze Geſchiedenis Bladz.* 215—260 verhaald hebben) ten Jaare 1749, naa het oeffenen van een taai geduld, de verwarde toeſtand van dat Gewest herſtelde, door de zaaken van Regeering en Rechtspleging te brengen op eenen beteren en vasten vóet. Nu duurde het niet lange, of de Hollandſche Ingezetenen, Houders van de gezegde Lijfrentenbrieven

Digitized by Google

ven zijnde, oordeelden dat tijdstip gunstig en geschikt, om hun recht tegen de in gebreke blijvende *Groningers* met nadruk te doen gelden, door, *volgens den Teneur der Originele Schuldbrieven*, de *Staaten van Stad en Lande*, *als zijnde de Principaale Debiteurs*, *in Rechten te betrekken voor het Gerichtshof van hun eigen Gewest*, eischende eene prompte voldoening van de agterstallige sommen, die intusschen in zoo veele Jaaren tot een aanzienlijk Capitaal waren opgelopen. Dan, het deedt geen nut, dewijl het de Staaten niet moeijelijk viel, om de Condemnatie bij de Leden van het Hof voor te komen en te surcheeren, in welken staat de zaaken, door de intusschen ontstane onlusten wegens den Oorlog tusschen *Engeland* en *Frankrijk* bleven steken, tot het einde des Jaars 1758, toen de Geïnteresseerdens, in de *Groninger Lijfrenten*, aan hun *Hun Ed. Gr. Mog. de Staaten van Holland*, bij Requeste verzochten, *dat zij ingevolge zekere Missive den* 11 *November* 1739 *geschreven*, *door het gebruiken van de sterke hand tegen die van Groningen*, *hen schadeloos wilden stellen:* en welk verzoek aan de klagenden, bij eene Resolutie van den 9 *Meij* werd toegestaan, onder de-

deze mits en bepaling: *dat zoo wanneer de Staaten van Stad en Lande in gebreke bleven, om voor den* 1 *October desselven Jaars, de zaak int verschil te termineeren, alle de Geïntereesseerdens als dan bevoegd en gerechtigd zouden zijn, om ter verkrijging van hun agterwezen, door hunnen Gequalificeerden, de Heer* J. ROETERS *te Amsterdam, de hand te mogen leggen op alle Effecten, Goederen, geene uitgezonderd, welken Hij binnen de Provincie Holland zoude kunnen bekomen of machtig worden, en aan de Heeren Staaten van Stad en Lande, of eenige Leden, Steden, of Plaatsen van dezelven,* OF OOK WEL AAN IEMAND DER INGEZETENEN VAN DEZELVE PROVINCIE, IN EIGENDOM MOGTEN TOEBEHOREN, *om daaraan, door den gewonen weg van Justitie, alhier gebruiklijk, te kunnen verhalen het agterwezen der Geïnteresseerden; en dat Hij daar mede zoude vermogen te continueeren, tot de voorschr. schulden geheel zouden wezen betaald en voldaan* &c. VERUITZIEND besluit van de eene Bondgenoot tegen den ander voorzeker! waarvan de gevolgen onberekenbaar zijn konden, wanneer het te eeniger tijd ter executie mogt gelegt worden! Hoe dit zij: of de *Staaten van Gro-*

nin-

Digitized by Google

ningen in de volſtrekte onmogelijkheid verkeerden, om in zulk eenen korten tijd die verbazend groote ſom te kunnen voldoen; dan wel, dat zij te veel vertrouwen ſtelden, dat die van *Holland* met de opgehevene roede niet zouden toeſlaan; of eindelijk, dat zij zich verlieten op de toezegging van wijlen Z. D. H. *Prins* WILLEM DE VIERDE ten jaare 1750 aan de *Gecommitteerden van Stad en Lande* gedaan, door te declareeren, *dat de Provincie met de betaling van verdere ſchulden, buiten die aan de Generaliteitskas, niet zoude worden gemoeid*; zoo veel is zeker, dat toen den bepaalden termijn zonder eenige afdoening te bezorgen, verſtreken was, den ſtraks genoemde Heere JACOB ROETERS, in qualiteit als Gequalificeerde van alle de Geïnteresſeerdens, op den 1 *October* 1759 met de opgehevene roede, hem door de *Staaten van Holland* in de hand gegeven, gevoelig toeſloeg, door het dadelijk arresteeren en in beſlag neemen van alle zodanige Goederen, Schepen, Koopmanſchappen en Prætenſiën, als hij bij eenige mogelijkheid op het *Territoir van Holland*, en aan eenige Ingezetenen van *Stad en Lande* toebehoorende, ontdekken en magtig worden kon, zoo wel in *Amſterdam* en *Muiden*, als

te

Digitized by Google

te *Zaandam*, *Spaarndam* &c., waarondet ook zeker aanzienlijk Capitaal, berustende op de *Weeskamer der Stad Amsterdam* niet vergeten werdt. Alomme werdt een groot getal Schepen, beladen met *Turf*, *Granen* en andere Groningsche Producten gearresteerd en aan de Kettings gesloten, tot geen gering nadeel van veele *Brouwers*, *Steenbakkers*, *Kalkbranders*, en ontelbaar meer andere Trafikanten, die de *Lange Turf* niet ontberen konden, welk gedrag een algemeene sensatie in den Lande verwekte, dewijl het een daad van het eene Gewest tegen het ander opleverden, waarvan geen voorbeeld in de Geschiedenis van het Land voor handen was. Het kon niet wel anders, of de tijdingen van zulke violente maatregelen, strekkende tot ruïne van *Schippers* en *Negotianten*, die met de zaak in verschil niets te schaffen hadden, en tegen wien aldus te handelen de grootste onrechtvaardigheid genoemd konde worden, moesten de *Staaten van Stad en Lande* derwijze met verbazing vervullen, als of zij door den donder getroffen werden, en van hier, dat zij zich genooddrongen en bevoegd oordeelden *om in den haren, ten opzichte van de Hollanders, dat alles met gelijke munt te be-*

betalen, door het emaneeren van verſcheidene Placaten, waarbij zij aan alle de In- en Opgezetenen van de Stad Groningen en derzelver Ommelanden, op het ſtrengſte verboden. 1. *Om eenige Wisſels ten faveure van Hollandſche Ingezetenen te acceptaeren, of de reeds geaccepteerden te voldoen, onaangezien uit welken hoofde die ſommen geſproten waren.* 2. *Namen zij in beſlag, alle Effecten, Credi-ten, en Gelden, aan Hollanders toebehoorende, en zich in hun Gewest bevindende.* 3. *Interdiceerden zij alle hunne In- en Opgezetenen, om bij proviſie, eenige Waaren, Koopmanſchappen, Turf &c. naar Holland te zenden;* en eindelijk, 4. *Gaven zij de ſtriktſte bevelen aan alle hunne Landsbedienden aan de Grenzen, om, alle Hollandſche Schepen met derzelver Ladingen in beſlag te neemen.* — Zie daar eenen formeelen binnenlandſchen krijg begonnen! De Groningers dien echter willende voorkomen, zoo beſloten zij nog bovendien, om in geſchrifte, zonder eenig verwijl, zich over de hun aangedaane behandelingen aan de Staaten van de vijf overige Provinciën te beklagen. Een ſtuk te uitvoerig om hier overteneemen, doch dat echter verſcheidene paſſagiën in zich bevat, welken zulk

zulk een aanmerkelijk Licht over die zaak verſpreiden, dat men op het inzien derzelver verplicht word om te erkennen, *dat de Staaten van Holland, wanneer het afſterven van H. K. H. niet voorgevallen ware, zich wel zouden gewagt hebben, om tot zulk eenen violenten en onrechtvaardigen maatregel te beſluiten.* Dat wij, dit zeggende, ons niet te ſterk uitdrukken, zal onzes inziens niemand in twijfel trekken, wanneer wij hoofdzaaklijk eenige trekken uit hetzelve opgeven, in welke *de Staaten van Stad en Lande* de redenen bloot liggen, waarom zij geſuperçedeert hadden, om tot dien tijd aan de eiſchen van de Geïnteresſeerdens completelijk te voldoen. Vertonende: „ 1. Dat zij die gelden niet zoo „ zeer ten behoeve van hun Gewest, maar „ van den geheelen Staat genomen hadden, „ gedeeltelijk, in *Obligatiën rentende 5 pCt.*; „ en grootdeels *in Lijfrenten bepaald tegen* „ 10 *pCt.* 2. Dat zij geduurende de laatſte „ jaaren van de voorgaande Eeuw, *alle de losſe* „ *Obligatiën met de Intresſen hadden afge-* „ *lost, en boven dien de* 10 *pCt. van de Lijf-* „ *renten promptelijk betaald*, doch dat zij „ door het dragen in de algemeene zwaare „ Oorlogslasten, en door bezoekingen hun

„ Ge-

Digitized by Google

„ Gewest bijzonder, ook van den Hemel over-
„ gekomen, door *twee Vijandelijke invallen*,
„ *Watervloeden*, *ſterfte onder het Vee*, *Wor-*
„ *men in het Paalwerk van de Dijken*; *ſcha-*
„ *dens aan hunne Dijk-Paal en Vlintwer-*
„ *ken*, &c. in de onmooglijkheid geraakt wa-
„ ren geworden, om daar mede te continueer-
„ ren. 3. Dat in den Jaare 1726, door de
„ Gedeputeerden van *H. H. Mog.* tot rege-
„ ling en verbetering van de Finantieſtaat
„ van *Stad en Lande*, aangaande de Preten-
„ ſiën ſpruitende uit de Lijfrenten, uit
„ hoofde van de achterſtallen van *Stad en*
„ *Lande* aan de Generaliteit, was verklaard:
„ *dat dezelve geheel ter zijde behoorden geſteld*
„ *te worden*, *dewijl de voldoening derzelver*
„ *van Cordaate Bondgenooten niet kon worden*
„ *gevergd*. 4. Dat in 't Jaar 1734 al mede
„ van die voldoening was afgezien. Dat in
„ 1750, bij gelegenheid dat aan den *Erfſtad-*
„ *houder* opening van den deplorabelen Fi-
„ nantieſtaat van het Gewest gegeven werdt,
„ 'er ook hoegenaamd geene reflectie op ge-
„ vallen was. Jaa, dat Z. H. als toen had
„ gedeclareert, *dat de Provincie over de be-*
„ *taling van verdere Schulden niet zoude*
„ *mogen worden gemoeid*. 5. Dat uit hoofde

Digitized by Google

„ van de oudheid der ſchuld, en de meer
„ dan eene halve eeuw geduurd hebbende
„ geſurcheerde Rentebetaling, de meeste
„ Effecten in andere handen, dan die van
„ de origineele Geldſchieters gekomen, en
„ tot een waarde van 10 en minder pCt.
„ door de tegenwoordige Houders ingekocht
„ waren geworden. Dat zij echter in de
„ maand *November* 1758, met approbatie van
„ H. K. H. getracht hadden de zaak bij Accom
„ modement ten einde te brengen, *door het*
„ *aanbod van* 15 *pCt. tot kwijting van de ge-*
„ *heele ſchuld te willen betalen*, doch dat
„ zulks door *de Heer* ROETERS, in qualiteit
„ als Gevolmachtigde van alle de Geïntereſ-
„ ſeerdens was van de hand gewezen, perſi-
„ ſteerende bij zijnen vorigen eisch van de vol-
„ ledige betaling der verlopene Renten, toen
„ belopende de verbazende ſom van *f* 862,164
„ Guldens, en dat de zaak ſints was blijven
„ ſteeken, tot naa de dood van H. K. H. &c."
Na welk narré van den geheelen toedragt en loop dier zaake, zij deze navolgende belangrijke aanmerking aan de *Staaten der vijf Gewesten*, onder het oog bragten: „ *Wenſchelijk ware het geweest, dat de Staaten van*
„ *Holland derzelver Reſolutie, genomen*
„ *ſtaan-*

Digitized by Google

„ *ſtaande de Minderjarigheid van den Heere*
„ ERFSTADHOUDER, *als aan wien, in geval van*
„ *Discrepançes tuſſchen de Bondgenooten, het*
„ *recht van deçiſie competeert, buiten effect*
„ *hadden geſteld, ten einde alle occaſiën van*
„ *verwijdering tuſſchen Bondgenooten, door*
„ *een Eeuwig verbond aan malkanderen ver-*
„ *knogt, hadden mogen worden geprævenі-*
„ *eerd. Dan, in plaatſe van den band van*
„ *Eenigheid, en goed Vertrouwen tuſſchen*
„ *hen en ons te conſerveeren, hebben de Hee-*
„ *ren Staaten van Holland, zonder eenige*
„ *de minſte eguards op onze Miſſive te nee-*
„ *men, of hunne gedachten daar over aan*
„ *ons te laaten toekomen, geene zwarigheid*
„ *gemaakt, om naa een ſtilzwijgen van* 20
„ *Jaaren, en zonder ons Copie van derzel-*
„ *ver genomene Reſolutie, veel minder van*
„ *den peremptoiren tijd, tot deszelfs execu-*
„ *tie bepaald, te communiçeeren, het effect*
„ *van derzelver violente en onwettige maat-*
„ *regelen aan* J. ROETERS *en* CONSORTEN,
„ *tegens onze Ingezetenen te accordeeren,*
„ *en hun te permitteeren, om dezelve in*
„ *Holland, door middelen van Contrainte en*
„ *nadruk, (hoe zeer die ook bij het verbond*

Digitized by Google

„ *der Unie zorgvuldig zijn gadegeſlagen en*
„ *geprævaçeerd,*) *tot de betaling te brengen,*
„ *van oude ſchulden door deze Provinçie ge-*
„ *contracteerd; niettegenſtaande het echter*
„ *klaar gebleken is, dat de Particuliere Ef-*
„ *fecten en Goederen van de Ingezetenen on-*
„ *zer Provinçie, bij de Origineele Obligatiën*
„ *en Lijfrentenbrieven geenſints geaffecteerd*
„ *zijn, en dierhalven op geen fundament met*
„ *Arresten belemmerd kunnen worden, zijn-*
„ *de het genoegſaam geavereerd, dat de Goe-*
„ *deren van Particulieren in deeze Republiek,*
„ *in geenen deele Obligatoir zijn voor de*
„ *ſchulden van den Souverein, ten zij expres*
„ *daar toe verbonden.*"

Dan, hoe gegrond deze klachten aan de zijde der *Staaten van Stad en Lande* ook zijn mogten; en hoe zeer het wederzijdsch in arrest neemen der Eigendommen *van Particuliere Ingezetenen*, als een daad van geweld, en ſtrijdende met alle regelen van Rechten beſchouwd moest worden, dit alles maakte in het volvoeren der genomene beſluiten in de beide Gewesten, en in het belemmeren en ſtremmen van den handel der wederzijdſche Ingezetenen, hoegenaamd geene verande-

ring.

Digitized by Google

ring. (*) Geen wonder derhalven, dat de Staaten der vijf overige Gewesten, beducht zijnde voor de fataale gevolgen, die deze Vijandelijke handelingen ook voor hunne Ingezetenen veroorzaaken konden, zich dien twist in zoo verre aantrokken, dat zij op den 21 *November* hunne bemiddeling aan de *Staaten der in vijandſchap geraakte Provinciën* aanboden, welk aanbod door dezen geaccepteerd zijnde, ten gevolge had, dat van wederzijden eenige Perſonen benoemd werden, om in den *Haage* behoorlijke Onderhandelingen aantevangen, waar toe van wegen *Stad en Lande*, de Heeren *de Marees*, *Folckers*, *van Hoorn*, *Lobenſels*, *Alberda van Bloemersma*, *Alberda*

(*) Het arresteeren en in beſlag neemen van alles wat uit *Stad en Lande* aanwezig was, of van daar komen mogt, werd in *Holland* op zulk eene rigoureuſe wijze doorgezet, dat de Staaten van het eerstgenoemde Gewest zelfs beducht waren, *dat de Geldſommen, door hun aan het Comptoir van de Generaliteit verſchuldigd, bij het overzenden almede zouden aangehouden worden*: en het was niet dan op de ernstigſte inſtantiën van de Staaten der Vijf Gewesten, dat *die van Holland* bewogen werden, tot het afgeeven van een Vrijgeleibrief, inhoudende *eene order, om alzulke Penningen ongehinderd naar* DEN HAAGE *te laten vervoeren.*

Digitized by Google

berda van Dijxterhuis, *Andringa van Wirdum*, en *Opmeyer*; en van wegen *Holland* de Heeren *P. A. Gilles*, *P. van Bleiswijk*, *J. Staal*, Penſionarisſen der Steden *Haarlem*, *Delft*, en *Amſterdam*, en den *Alkmaarſchen* Burgemeester *J. L. Hooghkamer*; met en benevens *vier Hollandſche Afgevaardigden ter Generaliteit*, op het einde des Jaars 1759 geauthoriſeerd werden, welken in het begin des volgenden Jaars ter verrichting van dien taak bijeengekomen zijnde, *naa drie maanden handelens*, het met elkander in zoo verre eens geworden waren, dat 'er zo te *Groningen* op den 3 *April*, als in den *Haage* op den 14 *daaraanvolgende*, bij openbaare Placaten werd afgekondigd; *dat van die datums af, tot op den* 1 *Junij deszelven Jaars, geene verdere Arresten of aanhoudingen van Schepen &c. over en weder zouden plaats hebben. Bij welke gelegenheid, die van* STAD EN LANDE, *alle de in beſlag genomene Schepen der Hollanderen van het arrest ontſloegen, ten blijke, dat zij aan hunne zijde alles wat mogelijk ware wilden contribueeren, om de aangevangene Onderhandelingen tot een gewenscht einde te brengen.* Een gedrag, dat echter door die van HOLLAND niet werd naagevolgd, de-

wijl dezen *het doen van Arresten, geduurende dien tijd wel interdiçeerden*; maar ook te gelijk adverteerden, „ *dat alle de bevo-* „ *rens gedaane Arresten, zoo generaale als* „ *ſpeciaale, voor dato dier afkondiging ge-* „ *daan, zouden blijven in volle kragt en vi-* „ *geur*, met deze expreſſe reſerve, *dat zoo* „ *die van* STAD EN LANDE *weigerig blijven* „ *mogten, om in dien tuſſchentijd de zaak in* „ *verſchil tot hun genoegen te termineeren,* „ *zij die præſentatie zouden houden alsniet* „ *gedaan, en als dan zoodanige middelen in* „ *het werk zouden ſtellen, als zij tot de* „ *voldoening der prætenſien meest oorbaar* „ *zouden vinden.*"

Inmiddels gingen de Onderhandelingen tuſſchen de wederzijdſche Afgevaardigden der beide Gewesten zoo zeer den ſlakkengang, dat het zich in de *helfte der maand Meij* liet aanzien, dat de vorige Arrestatien met den 1 *Junij* wederom ſtonden aangevangen te worden, tot geen gering bezwaar voor de onſchuldige Ingezetenen. Dan, de Vertogen door de vijf Gewesten bij *Holland* gedaan, bewerkten eene aanmerkelijke verandering ten goede voor de *Groningers*, door dien *Hun Ed. Gr. Mog.* bij Publicatie van den 14 dier

Digitized by Google

maand, niet alleen de bevorens geſtelde termijn twee maanden verlengden; maar ook bovendien, in navolging van het geene in *Groningen* geſchied was, de nog onder arrest liggende Schepen, aan de *Groningers* toebehoorende, van dat verband ontſloegen, waar door bij alle welmeenenden in den Lande, aan wien het voeren dier twisten zoo veel leeds deedt, de hoope geboren werdt, dat zij vóór dien tijd tot wederzijdsch genoegen zouden worden getermineert. En in de daad, die hoope was bij de uitkomst niet ijdel; dewijl de Afgevaardigden van de beiden Gewesten, naa het houden van zeer veele en langduurige Conferentien, zoo verre gevoorderd waren, dat zij op den 27 *September* 1760 eene Conventie ontworpen hadden, waarbij bepaald werdt, *dat de Staaten van* STAD EN LANDE, *aan de Hollandſche Geinteresſeerdens alle de nog onbetaalde Lijfrenten met de daarop vervallene Interesſen, ſints het Jaar* 1685 *tot* 1760, *zouden voldoen met* 60 *pCt.*, en wel, *met* 10 *pCt. in Contanten gelde, te voldoen binnen agt weeken na de ratificatie van de Conventie; en de overige* 50 *pCt. door het afgeeven, binnen denzelven tijd, van Obligatien ten laste van hun Gewest, renten*

Digitized by Google

tende 2½ *pCt.*, *ingaande met den* 1 *November* 1760, *te betaalen alle Jaaren te Amſterdam aan den Heere* JACOB ROETERS, *uit het provenue van de Impost op de Tabak binnen hun Gewest geheven wordende*, *bedragende*, *naar eene gemiddelde berekening van* 10 *Jaaren door elkander*, *een Capitaal van* f 45,546:—:—, *welke Inkomſten daartoe bijzonder werden geaffecteerd. Alles echter onder approbatie van* DE STAATEN VAN HOLLAND, *aan wien die Conventie ter approbatie en ratificatie moest aangeboden worden* &c. —

Spoedig werd dit laatſte ten uitvoer gebragt, en nu duurde het niet langer dan tot den 30 *October* 1760, dat de *Staaten van Holland* in alles genoegen namen, en naa bekomene toeſtemming van den voornoemden JACOB ROETERS, eene openbaare Waarſchouwing deden afkondigen, waarbij zij alle Houders van de Oude origineele Lijfrentebrieven gelasteden, *om binnen den tijd van drie weeken naa die afkondiging*, *opgave van hunne prætenſien aan voorn. Gequalificeerde*, *of aan de Heeren Gedeputeerden ter Generaliteit van wegens* STAD EN LANDE, *in den Haage reſideerende*, *te doen*, *op pœne van verſtek*, *en*

Digitized by Google

een eeuwig ſtilzwijgen. Waar aan door dezelve gereedelijk voldaan zijnde, bevonden werdt, dat alle de alzoo gejuſtificeerde Pretenſien, zoo van Capitaal als Intereſſen, niet minder bedroegen dan de importante Somma van *Een Millioen, Eenmaalhonderd negen duizend, driehonderd dertien Gulden*, en *zestien Stuivers*, waar van de betaling, (*berekend tot 60 pCt.*) volgens de gemaakte Conventie geſchieden moest, met *f* 110,918:— *in Contanten*, en *f* 554,644:— *in Obligatien à f* 2½ *pCt.*, waar mede deze netelige en hooggedrevene twisten, tuſſchen twee zoo naauw aan elkander verbondene Gewesten, tot aanmerkelijk voordeel van de *Hollandſche Geintereſſeerdens*, en tot een aanmerkelijk bezwaar van de Finantien der Provincie *Stad en Lande*, een einde namen. Eene uitkomst, die buiten alle bedenking aan de vroege dood van *Hunne Doorluchtige en Koninglijke Hoogheden*, en de daar door veroorzaakte Minderjarigheid van WILLEM DEN VIJFDEN, alleen moest toegeſchreven worden, aan het gemis van een *Eminent Hoofd*, dewijl de Staaten van de Provincie *Holland*, die toevallige omſtandigheden te baate namen, om hunne ſuperioriteit over de andere Gewesten, (*in* Stad-

Digitized by Google

Stadhouderlooze tijden zoo dikwerf aan den dag gelegd) aan die van *Stad en Lande* op de gevoeligſte wijze te doen ondervinden. Een gedrag, dat zeer weinig ſtrookte met hunne op den 13 *Januarij* 1759 gedaane betuiging, aangaande hunne gezindheid, zoo om de banden van Vriendſchap en onderlinge Eensgezindheid, met de Staaten van alle de Gewesten ſterker dan ooit aan te haalen en te conſerveeren; als door de verklaring, dat zij, met ter zijde ſtelling van alle bijzondere belangen, en met verlating van alle voorheen plaats gehad hebbende misbruiken in zaaken van Regeering, hun Gewest betreffende, hart en handen in één zouden ſlaan, ter bevordering van den bloei en welvaart des algemeenen Vaderlands.

Trouwens, dat dit laatſte bij de Regeering der Stad *Dordrecht* (ten minſten bij eenigen derzelver) op dien tijd geen rechte ernst ware, en dat zij, bij het gemis van een *Stadhouder* geneigdheid toonden, om de oude misbruiken van vroeger dagen wederom gevolgd te krijgen, bleek allerduidelijkst uit de netelige Twisten en hooggaande Verdeeldheden, welken kort naa de dood van de *Vrouwe Gouvernante*, in die Stad tusſchen de Regeeringsle-

Digitized by Google

leden derzelver ontſtonden, *over het bij vernieuwing, al of niet blijven volgen, van ſchadelijke en inconſtitutioneele overeenkomſten, ſtaande eene Stadhouderlooze Regeering, door hunne Prædeçesſeuren onder elkander aangegaan, met geen ander doel en oogmerk, dan eene zekere verdeeling ten aanziene van de bekleding der voordeeligſte Commisſien en Regeeringsposten op nieuw in te voeren.* Eene handelwijze, die (zoo als wij hier voren gezien hebben) *binnen de Stad Haarlem* zoo veel onrust verwekte, dewijl dezelve met de Octroijen en Privilegien dier Stad ten eenenmale ſtrijdig was; en ook even zoo min met die der *Stad Dordrecht*, als met alle gezonde denkbeelden van eene welingerichte Staats en Stadhouderlijke Regeerwijze beſtaanbaar konde gekeurd worden. Om de waarheid van dit laatſte gezegde ten duidelijkſten te ſtaven, zal het voor alle dingen nodig zijn, om de eerſte bron op te ſpooren, uit welke dien onzaligen twist was voortgevloeid, ten tijde van de *Eerſte zogenaamde Vrije Staatsregering*, onder het beſtuur van den *Raadpenſionaris* DE WITT, wiens Broeder den *Ruwaart* CORNELIS DE WITT, ten Jaare 1662 als Burgemeester dier Stad fungeerde, en met nog

Digitized by Google

nog drie andere Leden een ongemeen en zelfs onbetamelijk groot gezach uitoeffende, op de aanſtelling der *Vroedſchappen* en *goede Luiden van de Agten*, en op de bekleding der aanzienelijkſte Regeeringsposten in de Stad, en der Commisſien in de hooge Collegien van Staat, zoo *Provinciaal*, als *Bondgenootſchappelijk*: hoofdzakelijk ten doel hebbende, om voor zich en hunne vertrouwde Vrienden, ten allen tijde van de aanzienelijkſte en voordeeligſte Posten verzekerd te zijn. Bewijs voor de waarheid van dit gezegde, ontdekt men klaar in het gebeurde ten Jaare 1661, toen drie Regeringsleden, met verwerping van de Costumen en Privilegien der Stad, van oude tijden op het ſtuk der Magiſtraatsbeſtellinge te *Dordrecht* in obſervantie geweest zijnde, onderneemen durfden, om eene onderlinge Conventie in het geheim aan te gaan, die men best kan leeren kennen, uit de bij hun op den 7 *December* 1661 ondertekende *Acte*, die van dezen inhoud was:

„ Alzoo wij Ondergeſchrevenen, nu eeni-
„ gen tijd herwaards hebben ondervonden,
„ dat door verſcheide kwade menées en prak-
„ tijken, mitsgaders partijſchappen, de Re-
„ gee-

„ geering dezer Stad heeft gefluctueert, *zon-*
„ *der dat Wij, ofte bijnaa eenige van onze*
„ *Familiën, de eere hebben gehad in de Ma-*
„ *giſtratuure te partiçipeeren, of* TELLE
„ QUELLE *directie te kunnen plegen; zoo*
„ hebben wij tot onzer maintinement, en
„ niets anders betrachtende, dan het gemee-
„ ne welvaaren en rust in de Regeering dezer
„ Stad, met den anderen vastgeſteld en gere-
„ ſolveert, de poincten en artijkelen hier naa
„ volgende.

„ *Eerſtelijk:* dat wij den anderen zullen
„ de hand bieden, zoo door ons zelven, als
„ door onze gemeene Vrienden, bij dewel-
„ ken wij te ſaamen, of elk in 't particulier
„ eenige dispoſitie zouden mogen hebben,
„ *dat het aanſtaande Burgemeesterſchap van*
„ *de Gemeente, als mede het Schoutsampt*
„ *van de Stad, indien hetzelve zoude komen*
„ *te vaçeeren, zal worden geconfereert op zo-*
„ *danige Perſonen, als wij met ons gemeen*
„ *Conçert zullen goedvinden, en verzekert*
„ *zijn van haare goede intelligentie en ge-*
„ *trouwe genegenheid t'Onswaarts.* Hetwel-
„ ke ook alzoo verſtaan word in de verdere
„ ſucçesſive *Burgemeesterſchappen*, alsmede
„ *Schepenen, Agten*, en *Veertig plaatſen:*

„ mits-

Digitized by Google

„ mitsgaders ook in *alle andere Ampten* en
„ *Commisſiën, van tijd tot tijd, zoo binnen*
„ *als buiten deze Stad voorvallende.* En
„ dewijl als nu, door het afſterven van de
„ Heer HALLINGH is komen te vaçeeren, een
„ plaats in de thans dienende Gerechtsbank,
„ dewelke bij ſurrogatie zal moeten worden
„ geſuppleert, verklaren wij, *dat wij dezel-*
„ *ve plaats in voorſchreven Gerechtsbank,*
„ *zoo draa doenlijk is, met een bekwaam per-*
„ *ſoon, in voegen voorſchreven zullen doen*
„ *ſuppleeren, zonder dat denzelven op de*
„ *een of des anderen rekening zal worden ge-*
„ *ſteld, maar verſtaan worden, door eene*
„ *gemeene gunste te zijn geſchied.* Dat ver-
„ ders onze respective Vrienden den ande-
„ ren aangenaam zullen zijn, en daar mede
„ zonder onderſcheid goede vriendſchap hou-
„ den, als mede haare bevoordernisſe be-
„ trachten. *Doch, dat daar onder niet en*
„ *zullen worden gerekent, die ons gemeen In-*
„ *trest niet zouden begeeren te behartigen, en*
„ *daar van volkomene preuves geven.*"

„ *Eindelijk* verklaren wij, dat of het ge-
„ beurde, dat iemand buiten ons Ondergе-
„ ſchreven, wie zulks ook zoude mogen we-
„ zen, haar jegens dit ons tegenwoordig Con-

„ tract

„ tract kwamen te formaliſeeren; *wij ont*
„ *daartegen met alle mogelijke middelen zul-*
„ *len ſtellen, en alle onze Vrienden voorſchre-*
„ *ven, mitsgaders die wij nog zouden kunnen*
„ *bekomen, daar toe te emploijeeren, en ver-*
„ *ders al het gene voorſchreven ſtaat, den*
„ *anderen te zullen præsteeren, en te doen*
„ *præsteeren, als een onverbreeklijk Ver-*
„ *band, en naauwe Verbindtenisſe onder*
„ *waare Vrinden en Bloedverwanten, dewel-*
„ *ken genegen zijn een gemeen Interest, tot*
„ *maintenement van hunne Perſonen en Fa-*
„ *miliën te embarasſeeren. &c.*"

A. BEVEREN, A. BLEIJENBORCH, en W. A. BEVEREN.

Ziedaar, eene geheime, en hoe men het ook plooijen wille, clandestine Verbindtenis, aangegaan tusſchen drie Perſonen, waarmede alle de Octroijen en Privilegiën der Stad, op de Magiſtraatsbeſtelling geëmaneert, voor altoos aan een zijde geſchoven werden, en door dit drietal een Cabaal tot ſtand gebragt, die alleen op het oog had, *om zich zelven en hunne goede Vrienden (in præjuditie van anderen hunner Mederegenten,) voor altoos van de Lucratieſſte posten, en het hoogſte gezach*

te

Digitized by Google

te waarborgen." Een daadzaak, waarvan voorzeker geen voorbeeld in eenige andere Stad van *Holland* te vinden was, als die grootdeels, zoo niet geheel en al, alleen aan den grooten invloed van den *Raadpenſionaris* DE WITT, (dien bitteren Vijand van het Stadhouderlijk gezach,) op de Dordrechtſche Regering, moest toegekent worden! Dan, hier bleef het te dien dage niet bij. Of het onderling beraamde de *Tweede Ondergetekende*, te weeten A. BLEIJENBURCH, genoegzaam toegeſchenen hebbe; dan, wel of het voor de twee overigen, (*volle Broeders* zijnde) nog geen gezachs genoeg gaf; zoo veel is zeker, dat de beide VAN BEVEREN's op denzelfden 7 *December* 1661, nog eene nadere Verbindtenis met elkander aangingen, waaruit duidelijk de ongeoorloofdheid van hunnen handel conſteert, daar zij op de willekeurigſte wijze over de gewichtigſte Ampten, zelfs in voorraad beſchikten, door het tekenen van deze navolgende Acte.

Wij Ondergeteekenden ABRAHAM VAN BEVE-
„ REN, en WILLEM VAN BEVEREN, verklaren
„ tot illucidatie van de Acte en Verbindtenis-
„ ſe, die wij op heden met den Heer VAN
„ NAALDWIJK hebben aangegaan, alle direc-

Digitized by Google

„ tie, zoo door ons zelven als door onze
„ respective Vrienden, bij dewelke wij te
„ ſamen, of elk in 't particulier eenige dispo-
„ ſitie zouden mogen hebben, te zullen plee-
„ gen, *dat het Burgemeesterſchap van de*
„ *Gemeente dezer Stad, op de eerst aan-*
„ *ſtaande teelt* (namelijk de gewoonlijke Jaar-
„ lijkſche verandering) *zal worden geconfe-*
„ *reert op de Heer* JACOB DE BEVEREN *Heere*
„ *van Zwijndrecht, jegenswoordig alhier be-*
„ *kledende het Schoutsampt, naa dat zijn*
„ *Ed. echter alvorens van het gemelde*
„ *Schoutsampt afſtand zal hebben gedaan.* —
„ Dat wij ook het voorſchreven Schoutsampt
„ bij den gemelden *Heere* VAN ZWIJNDRECHT
„ afgeleid zijnde, met allen ernst invoegen
„ voorſchreven, zullen brengen en doen
„ conſerveeren op den perſoon van den Hee-
„ re VAN MEERDERVOORT, op vertrouwen,
„ *dat den voorſchreven Heere* VAN ZWYN-
„ DRECHT, *met Ons, en ſpeçialijk met den*
„ *Heere* VAN BARENDRECHT, *geduurende de*
„ *tijd van zijn voorſchreven aanſtaand Bur-*
„ *gemeesterſchap, als daar naar, zal hou-*
„ *den goede Correspondentie en Intelligentie;*
„ *mitsgaders in alle voorvallende occaſiën ple-*
„ *gen broederlijke getrouwigheid.* En ten

„ re-

Digitized by Google

„ reguarde van het Schoutsampt: *dat den*
„ *voornoemden Heere* VAN MEERDERVOORT,
„ *vóór het confereeren van dien, den Heere*
„ VAN BARENDRECHT, *ten genoegen van Ons*
„ *zal moeten beloven en verzekeren, zich in*
„ *alles, naar deszelven Heere* VRN BAREN-
„ DRECHTS *intentie te zullen gedragen, in het*
„ *verkiezen van* SCHEPENEN, AGTEN, *en* VEER-
„ TIGEN, *mitsgaders in alle andere Commis-*
„ *siën, zoo buiten als binnen deze Stad val-*
„ *lende, en wat verders de Regeering alhier*
„ *zoude mogen raaken.*"

„ En naardien door het afsterven van den
„ Heer J. HALLINGH, is komen te vaçeeren
„ eene plaats in de thans dienende Gerechts-
„ bank, dewelke bij surrogatie zal moeten
„ worden gesuppleert, verklaren wij, *daar-*
„ *toe met alle mogelijke middelen, door ons*
„ *ons en onze Vrienden, invoegen voorschre-*
„ *ven, te zullen brengen, den Persoon van*
„ *Mr.* SAMUEL EVERWIJN, *uit Considerátie,*
„ *van de Alliantie van onze Oom de Heer*
„ DIRK DAMMERT. En zulks de voorschreve-
„ ne surrogatie van denzelven, de eene noch
„ de andere tot geen tour of beurt zal
„ worden aangerekent, invoegen: *dat de ver-*
„ *dere* SCHEPENEN, AGTEN, *of* VEERTIG

Digitized by Google

„ PLAATSEN, *die door verſterf of avançement*
„ *van de eene of andere zoude komen te vaçee-*
„ *ren, daar van de eerſte Conferentie zal*
„ *komen te devolveeren op den voorſchrevenen*
„ *Heere* VAN BARENDRECHT, *zonder aan-*
„ *ſchouw te neemen wie zijn Ed. daar mede*
„ *zoude gelieven te begunstigen, en zoo voorts*
„ *alternative over en weder, zonder onder-*
„ *ſcheid.*

„ Welke volgende, ik WILLEM DE BEVE-
„ REN ook belove, *tegen de aanſtaande ver-*
„ *kiezing of eerder, in Cas van Surrogatie*
„ *der* AGTEN, (indien zulks den *Heere* VAN
„ BARENDRECHT begeert,) *door het vallen,*
„ *of ſterven, of anderſints te doen hebbende*
„ *Conferentie, en het ſtellen van twee nieu-*
„ *we* AGTEN *tot zijn Ed. Dispoſitie.* Wel-
„ verſtaande nogthans: *dat de vier jegen-*
„ *woordige* AGTEN, J. VAN DER HULK, C.
„ BELJAART, J. DE JONGH, *en* A. VAN RAVEN-
„ STEYN, *zullen worden gecontinueert en be-*
„ *houden voor den Heere* VAN BARENDRECHT,
„ *en* WILLEM VAN BEVEREN, *en de voorſchre-*
„ *ven twee nieuwen, genomen uit het getal*
„ *der* AGTEN *van de Heeren* DE WITT *of* HAL-
„ LINGH: *ten ware den Heere* VAN BAREN-
„ DRECHT, *deszelfs genoegen in de voorſchr*

„ *vier*

Digitized by Google

„ *vier Perſonen, of eenige van dien niet en*
„ *konde vinden:*
„ En belangende de verdere *Burgemeester-*
„ *ſchappen*, mitsgaders alle *Ampten* en *Commis-*
„ *ſiën*, mitsgaders *Bedieningen* zoo binnen als
„ buiten de Stad, *beloven wij den anderen in-*
„ *voegen voorſchreven de hand te bieden, en*
„ *malkanders intrest getrouwelijk te embras-*
„ *ſeeren, en den anderen te helpen promovee-*
„ *ren.* — Eindelijk beloven wij, *den ande-*
„ *ren nimmermeer te zullen verlaten, en al-*
„ *tijd in alle oprechtheid te zullen correſpon-*
„ *deeren.* Alsmede, *niets zonder malkan-*
„ *ders kennisſe en voorweten te doen, zoo in*
„ *particuliere als publique Regeering*, mits-
„ gaders, *een gemeen intrest voor ons, onze*
„ *Familien, alsmede voor onze goede Vrien-*
„ *den te zullen betrachten; en bij alle gele-*
„ *genheden getrouwelijk te betonen, dat wij*
„ *verbondene Bloedverwanten, en onverbreek-*
„ *lijke Vrienden zijn.* &c.

(Getekend) A. VAN BEVEREN,
W. A. VAN BEVEREN 1661.

Aldus veréénigden zich deze *twee Broeders* om zich van de klem der Regeering alleen meesters te maaken, de zaaken derwijze

Digitized by Google

ſchikkende en bepalende, dat niemand dan hunne *Bloedverwanten* en *vertrouwde Vrienden*, hun beiden aangenaam en welgevallig, op het kusſen kwamen! Men heeft naa den aanvang der Troubelen en Verdeeldheden, *onder het nu vernietigd Staats- en Stadhouderlijk Bewind van* WILLEM DEN VIJFDEN, door de Voorſtanders van de zogenaamde *vrije Staatsregeering* ten tijde van J. DE WITT, dikwijls hooren ſpreeken en klagen over zogenaamde *Lieutenant Stadhouders*, hen beſchuldigende, van het misbruik eenes onbehoorlijken invloeds op de zaaken van Staats- en Stadbeſtuur, door de hun toegekende *Recommandatiën;* en elk die de waarheid hulde bood, kon niet ontkennen dat die klachten in ſommige gevallen zoo geheel en al ongegrond niet waren: maar als men deze Stukken leest, en daarbij in aanmerking neemt, dat zij hunne geboorte aan dat zo hoog opgehemeld tijdvak van *echte aloude Vrijheid* verſchuldigd zijn; word men dan niet gedrongen om te erkennen, dat het in die vroegere dagen ook niet ontbrak aan *Lieutenant Dictators*, die in plaats van *Recommandatiën* aan den *Opperſten Dictator*, (zoo even genoemd) voor te ſtellen; over *Ampten*, *Commisſiën*, en *Bedieningen* naar wil-

Digitized by Google

willekeur beſchikten, even of zij op dat alles de rechtmatigſte en wettigſte aanſpraak hadden? en moesten bijzonder zulke beſchikkingen als wij in het tweede der medegedeelde ſtukken, door TWEE BROEDEREN zagen bepalen, geene aanleiding geven, dat anderen hunner Medebroederen in Raade, niet minder dan zij jeukerig naar *Eer*, *Aanzien* en *Voordeel*, zich daar over gevoelig toonden, en tot het opzet dreef, om door alle mogelijke middelen ook een aandeel van den buit te verkrijgen? Baanden zulke gezachsaanmatigingen niet een weg tot Cabaalen en Verdeeldheden, die elk op zijne wijze, onder de benaaming van *kwaade practijken* rangſchikte, zich daarbij doende voorkomen als belangelooze Vaderlanders, ſchoon (alles van nabij, en op de keper beſchouwd) duidelijk doet zien, dat de eene zoo wel als de andere, door een geest van het overdrevendst Eigenbelang beheerscht werdt? Hoe dit zij, en hoe zeer men in onzen leeftijd, deze en meer andere ſtaalen van het overdrevendst *Aristocratisme*, met ſtilzwijgen gepasſeerd, of ſlechts met den vinger aangeroerd heeft, wij voor ons ſtellen zeker, dat bij de tegenwoordige behandeling van 's Lands

Digitized by Google

lotgevallen in het ons voorgeſtelde tijdperk van 1747 tot 1794, de vermelding dier bedrijven, in het zoo hooggeroemde vroeger tijdperk voorgevallen zijnde, niet alleen de overweging van elken waarheidsvriend verdiend; maar bovendien aan hem de ſleutel in handen geeft, om tot het geheim door te dringen, dat *aan die Gezachsaanmatigingen van twee Broeders*, zij toe te ſchrijven, dat *kort daarnaa, zich nog twee Anderen opwierpen, om de klem der Regeering van de eerſte ſtemmende Stad van Holland*, met het meergenoemde *Broederpaar* in handen te krijgen, door zich met hun te verdragen, en zich als *Hoofden van twee partijen*, wederzijdsch diensten te beloven en te bewijzen, tot het bevorderen van elks bijzondere Belangen en Vrienden, zoo als duidelijk blijkt uit den inhoud eener nadere Conventie, op den 27 *Februarij* 1662 geſloten, tuſschen de beiden aan ons bekend geworden zijnde *Heeren* DE BEVEREN, en de Heeren C. DE WITT (de broeder van den *Raadpenſionaris* JOAN DE WITT,) en de Heer W. HALLINGH, zijnde van dezen opmerkelijken en belangrijken inhoud: „ Alzoo wij onder„ geſchreven, nu eenigen tijd herwaarts heb„ ben gezien, *dat door verſcheidene kwaade*

„ me-

Digitized by Google

„ *menels, de Regering dezer Stad heeft ge-*
„ *fluctueert* (*) hebben wij tot voorko-
„ ming van dien, (niets anders betragtende,
„ als het gemeene Welvaren en de Rust in
„ onze voornoemde Stadsregeering,) met
„ den anderen vastgesteld en gerefolveert, de
„ poincten hiernaa volgende:

„ *Eerstelijk*, dat het Burgemeesterschap
„ van de Gemeente derzelve Stede, mits
„ het aangaan van den Heere A. DE BEVEREN,
„ in Maart toekomende (1662) incluis,
„ *aanstaande zal blijven drie Jaaren ter dis-*
„ *positie van de Heeren* A. *en* W. D. DE BEVE-
„ REN, *deze ondertekend hebbende: en de*
„ *drie volgende Jaaren ter dispositie van de*
„ *Hee-*

(*) WELKE WAREN DE KWAADE MENRÊS WAAROP MEN HIER DOELDE? Dit vraagt welligt hier de een of ander, en dit zoo zijnde, dan moeten wij de zodanigen antwoorden: *De Verbindtenissen tusschen de beiden* DE BEVERENS *en* BLEIJDENBORCH *in het gemeen; en daar naa tusschen de beiden Broeders aangegaan?* — Maar behoorde dan deze nieuwe verbindtenis tusschen de beiden DE BEVERENS, C. DE WITT, *en* W. HALLINGH *niet tot dezelfde Classe?* De inhoud van dit stuk zal deze vraag beslissen, dewijl uit hetzelve consteert, *dat daar door het hoogst gezach, van twee Personen*, IN HANDEN VAN VIER *gebragt werdt*, hetwelk de kwaal veel eer verergerde dan verbeterde.

Digitized by Google

„ *Heeren* HALLINGH *en* DE WITT, *volgens*
„ *welke ſchikking de voornoemde Heeren* DE
„ BEVEREN, *jegens de aanſtaande verkiezing,*
„ *tot het meergemelde Burgemeesterſchap*
„ *hebben gepræſenteert den Heere* VAN ZWIJN-
„ DRECHT: *des, dat de Heer* VAN MEERDER-
„ VOORT *in zijne plaats tot Schout zal wor-*
„ *den geëligeert.* — Dat verders *de Commis-*
„ *ſie in Gecommitteerde Raaden*, in Meij
„ des toekomenden Jaars 1663 open zijnde,
„ zal ſtaan *ter dispoſitie van de voorſchreven*
„ *Heeren* DE BEVEREN.

„ Dat voorts *de Commisſie ter Admirali-*
„ *teit* zal ſtaan *ter dispoſitie van de Heeren*
„ HALLINGH *en* DE WITT, *zoo haast die vacant*
„ *vallen zal.* Gelijk ook *de Commisſie ter*
„ *Generaliteit, die in den Jaare* 1664 *voor*
„ *deze Stad open zal zijn, zal blijven ter*
„ *dispoſitie van de meergemelde Heeren* HAL-
„ LINGH *en* DE WITT.

„ En belangende *de Magiſtraats en Veer-*
„ *tigsplaatſen*, dat dezelve zullen vergeven
„ worden *tusſchen de meergemelde Heeren*
„ DE BEVEREN *ter eener*; mitsgaders *de voor-*
„ *noemde Heeren* HALLINGH *en* DE WITT *ter*
„ *anderer zijde, bij tourbeurten*, in zulker
„ voegen, *dat de Conferentie van de Eerſte*

„ *Ma-*

Digitized by Google

„ *Magiſtraats en Veertigsplaatſe, dezelve*
„ *Heeren* HALLINGH *en* DE WITT *competeeren*
„ *zal.* Doch, *dat henlieden daarvoor zal*
„ *toegerekend worden het Schepenſchap, be-*
„ *loofd aan de Heer* C. VAN MEEUWEN, *en*
„ *de Veertigsplaatſe aan de Heer Mr.* F. DE
„ ROVERE. En dat alzoo de voorſchreven
„ Magiſtraats of Veertigsplaatſe geconfereerd
„ zijnde, *de beurte van eene gelijke Magi-*
„ *ſtraats en Veertigsplaatſe, devolveeren en*
„ *vallen zal aan de meergemelde Heeren* DE
„ BEVEREN, *en vervolgens wederom op de*
„ *voorſchrevene Heeren* HALLING *en* DE WITT
„ *alternative, en ſucceſſivelijk van de eene*
„ *op de andere zijde, zonder einde.*

„ Dat wijders *de Agtsplaatſen*, als nu toe-
„ komende vacant vallende, *geſuppleert zul-*
„ *len worden bij die geene, welkers* AG-
„ TEN *bij avancement, aflijvigheid, of an-*
„ *dere inçidenten, haare plaatſen vacant*
„ *zullen hebben gemaakt.* Item, dat onze
„ respective Vrienden den anderen zullen aan-
„ genaam zijn: en ſpeciaalijk, *dat de Heer*
„ *Doctor* LANGLEY *zal worden geconſidereert*
„ *als een Neutraal Vriend van beiden, en*
„ *tot Schepen zal worden geavançeert, zoo*
„ *haast de voornoemde Heeren* DE BEVEREN
„ *hun-*

Digitized by Google

„ *hunne tourbeurt, naa het avançement van*
„ *den Heere* C. VAN MEEUWEN *zullen hebben*
„ *gehad, zonder dat hetzelve de eene of de*
„ *andere voor een tour of beurte zal worden*
„ *toegerekend.*

„ Alle welke Pointen en Artijkelen Wij
„ ondergeſchreven beloven, *in alle trouwe*
„ *en oprechtheid malkander te zullen hel-*
„ *pen volvoeren en uitwerken, zoo door ons*
„ *zelven, als door onze respective Vrienden,*
„ *bij dewelken wij te ſaam, of elk in het*
„ *particulier eenige diſpoſitie zouden mogen*
„ *hebben: en met den anderen in alle voor-*
„ *vallende* Occurentie, *zodanige goede Cor-*
„ *respondentie en Intelligentie houden, als*
„ *vastverbondene onverbreeklijke Vrienden in*
„ *alle ſinçeriteit gehouden zijn en behoren te*
„ *doen.* En, of het gebeurde, dat iemand
„ buiten ons, van de eene of de andere
„ zijde, wie zulks ook zoude mogen wezen,
„ hem jegens ons tegenwoordig Concept kwa-
„ me te formaliſeeren, beloven Wij, *ons daar*
„ *tegens met alle mooglijke middelen zonder*
„ *eenig aanſchouw te ſtellen; en alle onze*
„ *Vrienden in voegen voorſchreven daar te-*
„ *gen te emploijeeren: mitsgaders zodanige*
„ *Perſonen, als ons kwaad genegen zijnde,*

„ *bui-*

Digitized by Google

„ *buiten alle Correspondentie te houden en*
„ *af te ſnijden* &c. Te oirconde deze bij
„ Ons ondertekend den *27 Februarij* 1662.
„ Getekend

A. DE BEVEREN. C. DE WITT.
W. HALLINGH. W. D. DE BEVEREN.

Dat door deze onbehoorlijke handelwijzen, onder de Leden der Collegien van Bewind binnen de Stad *Dordrecht*, *twee Hoofdpartijen* (die elk hunne Hoofden hadden) ontſtonden, en dat dezen tot den Jaare 1672, toen WILLEM DE DERDE het Stadhouderſchap aanvaardde, aan de hand gehouden werden, laat zich zonder onze aanwijzing vatten: maar wie, die met 's Lands Geſchiedenisſen niet geheel onbekend gebleven is, en met ons weet, hoe zeer dien Vorst door veelen als eenen *Heerschzuchtigen Despoot* is aan de kaak geſteld geworden, moet zich dan niet verwonderen, dat naa zijne verheffing die twee Partijen te *Dordrecht* bleven ſtand houden? Zoo WILLEM DE DERDE, die naa zijne komst tot den Britſchen Throon, uit hoofde van de hem aangetijgde willekeurige bedrijven, door zijne Vijanden op eene beſchimpende wijze, *Koning van Holland*, en

Stad-

Digitized by Google

Stadhouder van Engeland genoemd werd) *een despotiek Vorst geweest zij; van waar komt het dan, dat hij dezelven niet belette, te meer, daar zij inbreuken waren op de Privilegien, en ook op zijn wettig verkregen gezach?* Dit vroegen wij dikwerf bij de overweging der gebeurenisſen onder zijn Beſtuur aan ons zelven, en wij ontveinzen niet om te zeggen, dat wij in het gebeurde te *Dordrecht*, altoos een bewijs gevonden hebben, voor de valschheid en ongerijmdheid van de zoo algemeen aangevoerde beſchuldigingen tegen dien Vorst. Want hoe zeer de aldaar plaats hebbende misbruiken in de Regeering aan Hem niet onbekend waren, zoo liet hij dezelven niet alleen oogluikende toe; maar was zoo toegevend, dat Hij zelfs ſchikkingen maakte, om de beiden twistende aanhangen met elkander te bevredigen, door een zeker gedeelte van zijne wettige rechten te laten ſlapen, om door dien weg het vuur van Tweedracht, dat *te Dordrecht* altoos brandend of ſmeulend gehouden werdt, uit te dooven, door in het Jaar 1695, zijnes ondanks, en blijkbaar tegen zijn genoegen, zijne toeſtemming te geven aan een door de beiden Partijen ontworpen *Conciliatoir*, zoo als blijkt uit

Digitized by Google

uit 's Vorſten ſchrijven aan de *Dordrechtſche Burgemeesteren van dato 9 Julij 1695*, zijnde van dezen inhoud;

Erentfeste, Wijze, Voorzienige, zeer Discrete, bijzondere goede Vrienden!

„ Gelijk Wij, niet dan met veel ongenoe-
„ gen van tijd tot tijd hebben vernomen, dat
„ niettegenſtaande de devoiren, die Wij tot
„ verſcheiden maalen toe hadden doen adhi-
„ beeren, de Differenten en Onlusten in de
„ Regeering der Stad *Dordrecht* ontſtaan,
„ bleven continueeren, zoo hebben Wij nu
„ met te meerder ſatisfactie verſtaan, dat ter
„ wederzijde veel inclinatie betoond werd om
„ de differenten te aſſopieeren, en met den
„ anderen in eene goede Harmonie en over-
„ eenkomst te leeven, ingevalle bij Ons eenig
„ middel wierde beraamt, waar door die van
„ de eene of van de andere zijde, malkander
„ niet ten eenenmaale zouden kunnen ſeclu-
„ deeren van de Nominatie van Burgemees-
„ teren. — Wij hebben, om tot zoo goed
„ een oogwit te geraken, voor alle anderen
„ gepræfereert die voorſlagen, die Wij be-
„ nicht

Digitized by Google

„ richt worden, ter wederzijden wel het
„ meest aangenaam te zullen zijn, en dien
„ conform goedgevonden UE. bij dezen aan
„ te ſchrijven, omme de nodige order te ſtel-
„ len, ten einde het *Collegie van Mannen van*
„ *Veertigen* ten ſpoedigſten moge worden ge-
„ convoqeert, omme de vacante plaatſen in
„ hetzelve, (de plaats in quæstie daaronder
„ begrepen) te ſuppleeren, en dat dezelven
„ mogen worden kennisſe gegeven, dat Wij,
„ tot bevoordering van Vrede en Rust in de
„ Regeering aldaar, gaarne zullen zien, *dat*
„ *de eene helft van de vacante plaatſen mo-*
„ *gen worden geſuppleert, naar de genegen-*
„ *heid en het welbehagen van de jegenwoordi-*
„ *ge Regeerende Burgemeesteren; en de we-*
„ *derhelfte naar de genegenheid en het wel-*
„ *behagen van de jegenwoordige Mannen*
„ *van Veertigen: houdende daartoe nomina-*
„ *bel zoo wel die nog ongehuwd, als gehuwd*
„ *zouden mogen zijn.* Dat hetzelve gedaan
„ zijnde, door UE. wijders mogt worden
„ bezorgd, *dat aanſtonds bij het Collegie van*
„ *den Oudraad wierde geproçedeert, tot het*
„ *doen formeeren van Nominatie van Burge-*
„ *meesteren, de eene helft naar de gene-*
„ *genheid en het welgevallen van de voorſchre-*

„ ve-

„ *vene jegenswoordig Regeerende Burgemees-*
„ *teren, en die haar uit de Regeering bij dezel-*
„ *ve hebben gevoegd; en de wederhelft naar*
„ *de genegenheid en het welgevallen van de an-*
„ *dere zijde. En dat ook op die wijze in de*
„ *maand September naastkomende, bij Man-*
„ *nen van Veertigen, mag worden geformeert*
„ *de Nominatie van Schepenen*, te weeten:
„ *van iedere zijde elk de helfte, omme uit de*
„ *voorschreven respective Nominatiën de Elec-*
„ *tie van Schepenen en Burgemeesteren zo-*
„ *danig gedaan te worden, als Wij ten*
„ *meesten dienste van de Stad zullen bevin-*
„ *den te behoren.* En dat in het gene voor-
„ schreven is, van tijd tot tijd mag worden ge-
„ continueert, *tot Wij den uitslag of het*
„ *effect van dien gezien hebbende, anders ten*
„ *dienste en ruste van de Regeering zoude*
„ *mogen bevinden te behoren.* &c.

Hoe zeer men uit het slot van deze Missive duidelijk zien kan, dat Z. H. ten dien tijde, had *kunnen* weigeren, om het hem voorgelegd *Conciliator* te approbeeren, zoo stemde hij echter daarin, *onder de zoo even gemelde Reserve* toe, (een gedrag geheel verschillend met dat van een Heerschzuchtig Despoot,) en dus ging het met de Magistraatsbestelling

Digitized by Google

op dien voet voort tot 1702, toen dien Vorst zonder Kinderen naa te laten overleedt, en de *tweede zoogenaamde vrije Staatsregeering* werdt ingevoerd. Wat ware nu billijker geweest, dan even dit, dat men zich wederzijdsch aan die cijnoſure gehouden had? Dan, zoo dra dien Vorst de wereld verlaten had, zoo oordeelde de Dordſche Regeering zich van dezelve ontſlagen, en 'er ontſtonden twee Verdeelingen of Clasſen van dezelven, die op den 29 *Meij* van dat jaar reeds eene onderlinge overeenkomst aangingen, bepalende, *wie in het vervolg tot Burgemeesteren verkoren zouden worden: hoe men de Schepens of Vroedſchapsampten; de plaatſen in de Collegien der goede Luiden van de Agten, en der Veertigen; zoo ook, het Schouts-Ampt begeven zoude:* en voorts, *welke Leden in het vervolg gecommitteerd zouden worden, tot het bekleden der Commisſien in de Provinciaale en Generaliteits Collegien:* en zie daar, de oude bron van twist en tweedragt, in 1695 door WILLEM DE DERDE geſtopt, wederom op nieuw geöpend en aan het vloeijen gebragt. Eene handelwijze, die natuurlijk nieuwe verdeeldheden ten gevolge hebben moest, en het verordenen van nadere voorzieningen in de

Jaa-

Digitized by Google

jaaren 1705, 1709, 1722, en 1737 reeds noodzaaklijk maakten, (welken wij thans met ſtilzwijgen voorbijgaan,) in welken verdeelden toeſtand, de zaaken bleven tot in 1747, toen de *tweede Staatsregeering* eindigde, en vervangen werdt door het *Erfſtadhouderlijk Bewind van* WILLEM DEN VIERDEN, en de benoemingen van *Hoofdſchout*, *Burgemeesteren* en *Schepenen*, bevorens door den *Oudraad* gedaan, aan dien Vorst moesten overgegeeven worden. De Prins intuſschen niet onbewust zijnde, van het aanwezen der twee verſchillende Clasſen in de Regeering, welken te dien tijde elk uit 20 *Perſonen* beſtonden, bewilligde, wel is waar, (even als WILLEM DE DERDE,) dat zij bij proviſie op den toenmaligen voet zouden blijven beſtaan, maar gaf desniettemin aan eene daartoe afgevaardigde Commisſie te kennen: „ 1. Dat Hij niet konde „ zien, *dat bij proviſie* eenige verandering „ in het Octrooi, rakende de Magiſtraatsbe„ ſtelling der Stad gerequireerd werde; *met* „ *dien verſtande nogthans, dat aan Z. H.* „ competeerde, de Electie van *den Hoofd*„ *ſchout*, *Burgemeesteren*, *en Schepenen* „ *uit een dubbel getal*, *zoo*, *en in diervoegen* „ *als hetzelve*, *voor dezen*, *aan den Oudraad*

Digitized by Google

„ *had gecompeteert.* 2. Dat wat de behande-
„ ling van de Regeering betrof, Z. H. wel
„ wilde permitteeren, dat *bij proviſie* gebleven werde bij het oud gebruik, en dat bij
„ gevolg de twee Clasſen bleven ſubſiſteeren;
„ doch, dat Z. H. van gedachten was, *dat*
„ *alles in de twee Clasſen gebragt moest wor-*
„ *den door de regeerende Burgemeesteren,*
„ *zonder dat daar over alvorens eenige Bij-*
„ *eenkomſten gehouden werden door de Regee-*
„ *rende en Oud Burgemeesteren, zoo als*
„ *voor dezen gepractiſeerd was geworden.*"
En eindelijk: „ Dat Z. H. van de Regeering
„ der Stad was verwachtende, *dat, alvorens*
„ *ergens toetetreden, dezelve met Z. H. wel*
„ *Communicatif zoude willen te werke gaan,*
„ *en met denzelven komen in een vriendelijk*
„ *verdrag.*" Al het welke ten bewijze ſtrekte, dat WILLEM DE VIERDE de door eenige weinigen aangematigde macht, om over alle Ampten te beſchikken, wederom vernietigde, en het aanwezig blijven der *twee Clasſen*, ALLEEN BIJ OOGLUIKING PERMITTEERDE, in welken ſtand de zaaken bleven tot zijnen dood in 1751, en het aanvaarden van de Voogdij over den minderjarigen Erfſtadhouder door de *Vrouwe Gouvernante*, als wanneer bij Reſo-

lu-

Digitized by Google

lutie des Raads besloten werdt, *om Hee-*
„ *ren Burgemeesteren in der tijd te qualifi-*
„ *ceeren, om dezelfde déference te hebben,*
„ *in het overleg van zaaken de Regeering*
„ *der Stad betreffende, voor* HAARE KONING-
„ LIJKE HOOGHEID, *als Gouvernante en Voog-*
„ *desse over den minderjarigen Heere Prinse*
„ *Erfstadhouder, als de Regeering had ge-*
„ *had voor wijlen Z. D. H. glorieuser ge-*
„ *dachtenisse.*

Dan, hoe welmeenend en oprecht die Resolutie op den 22 *November* 1751 schijnt genomen te zijn; en hoe zeer de in 1747 twee *gelijktallige Classen*, geduurende het Bewind van de *Vrouwe Gouvernante*, zeer *ongelijk* in getal geworden waren, (derwijze, dat de eene uit 24, en de andere uit 16 Personen bestondt); zoo hoorde men vóór de dood van die Vorstinne van geene nieuwe twisten. Maar naauwlijks was het Lijk van Hoogstdezelve ten grave gebragt, of het oude twistvuur, begon van nieuw met eene verdubbelde woede te ontbranden, bij gelegenheid, dat eenige Leden beweerden, *dat de oude overeenkomsten, die in* 1747 *plaats gehad hadden; naa dien tijd niet in volle kracht gebleven, maar door de herstelling van de Stad-*

Digitized by Google

houderlijke Regering vervallen, of wel verbroken en vernietigd waren. Oordeelende dezelven, *dat men op nieuws in overweging moest nemen hoe de Regeeringszaken wederom tot de oorſprongelijke Gelijkheid* (namelijk 20 Leden in elke Clasſe) *zou gebragt worden.* Of anderſints, *dat men een vasten voet behoorde te beraamen, waarop geduurende de minderjarigheid des Erfſtadhouders, de Eensgezindheid onder de Leden van Regeering zoude kunnen bewaard worden.* Een voorſtel, dat van de Leden, behoorende tot de *Clasſe van* 24, gedaan werdt, en in eene bijeenkomst ten huize van den *Burgemeester* DE WITT nader werdt ontwikkeld, bij monde van de Heer DOLL VAN OURIJK, wel de eerſte in rang van de 24, doch echter *nimmer bevoorderd tot de Burgemeesterlijke waardigheid*, door het doen van de volgende Propoſitie. „ Dat vermits met geen den minſten grond „ kon worden geſuſtineerd, dat de oude „ Correspondentie-Contracten of Conven„ tiën, die voor 1747 hadden geſubſiſteert „ in hun volkomen kracht gebleven waren, „ waarvan in het tegendeel te veele conſtante „ preuves waren gegeven, dan dat iemand „ van de Leden der Regeering, die onbekend

„ zou-

Digitized by Google

„ zouden zijn, zoo min als de aard en defi i-
„ tie van een Contract zelve; dat derhalven
„ in Conſideratie werd gegeven, of niet
„ op nieuws zou behoren te worden be-
„ raamd en gearresteerd: OF: *Het geheele*
„ *Corps der Regeering te brengen op eenen*
„ *gemeenen voet, even als in andere Holland-*
„ *ſche Steden?* OF: *Als nu nieuwe Clasſen of*
„ *Colommen te formeeren, van eene juiste*
„ *egaliteit in getal van Perſonen?*" Oordee-
„ lende den Propoſant (en te recht,) *dat zoo*
„ *men de keuze tot het* EERSTE LID *des voor-*
„ *ſtels bepaalde, dat als dan alle delibera-*
„ *tiën tot verdere ſchikkingen van zelfs zou-*
„ *den vervallen, dewijl in dat geval niet ge-*
„ *præſumeerd kon werden, dat immer eenig*
„ *Lid van de Vroedſchap bij Magiſtraats-*
„ *beſtelling onbehoorlijk in zijnen rang of*
„ *anderſints, bij de benoeming tot de Com-*
„ *misſiën in de hooge Collegiën zouden kunnen*
„ *of worden gepræterieerd.* — Dan, zoo men
„ het woord van TWEEDE LID verkoos, *dat als*
„ *dan de juiste egaliteit zoude moeten worden*
„ *gevonden en geformeerd,*" ten welken einde Hij opgaf, de wijze waarop dat zoude kunnen en behoren te geſchieden &c. het welk wij kortheidshalve hier niet opgeeven zullen.

Digitized by Google

Natuurlijker wijze zou men hier hebben mogen verwachten, dat de *Burgemeester* DE WITT *als Hoofd van de Clasſe tot welke den Propoſant behoorde*, met deze opgenoemde voorſtellen zich zoude geconformeert hebben; dan, dit viel geheel anders uit, daar Hij de Propoſitie niet verkiezende in behoorlijke omvraage te brengen, te bewerken wist, dat dezelve van de hand gewezen werdt, tot geen gering misnoegen zoo van den Propoſant als van de overige 9 Leden die met hem eenſtemmig dachten, waarom zij te raade werden, dat ſingulier gedrag des *Burgemeeſters* DE WITT, in tegenoverſtelling van het hunne, bij die gelegenheid gehouden, aan veele voornaame Regeeringsleden, zoo binnen als buiten de Stad *Dordrecht* bekend te doen worden, door het doen drukken van eene uitvoerige Memorie, waaruit de veelvuldige overtredingen van het gereſolveerde, ten jaare 1747, en het dubbelhartig gedrag des *Burgemeeſters* C. DE WITT middagklaar bewezen werden, het welk ten gevolge had, dat de laatstgenoemde, *met verberging van zijnen naam*, dat Stuk uitvoerig beantwoordde, in eene *Memorie*, uitgegeven op den verdichten naam van *Irenophilus*, hetwelk veel eer met

de

Digitized by Google

de naam van *eene kwaade defenſie van een onbetamelijk gedrag*, dan met die van eene *volledige justificatie* verdiende gedoopt te worden, waarop de 10 onvergenoegde en klagende Leden, en bijzonder den zoo ſtraks genoemden Heere DOLL VAN OURIJK in twee Memoriën, ter verdediging van hunne handelwijze in de wereld zonden, die de duidelijkſte bewijzen inhieldt, tot welk eene hoogte de partijſchappen, en het volgen van kwaade practijken in die Stad geſtegen waren.

„ *Het was onvermijdelijk*, (zegt den *Vervolger op* WAGENAAR, die van dit geval ſlechts eene oppervlakkige melding maakt) „ *dat 'er* „ *bijzondere perſonen met name in betrok-* „ *ken worden, het welk aanleiding gaf tot* „ *hatelijkheden*," en hij weet zijne Lezeren te berichten, „ *dat alles ten voordeele van* „ *den Burgemeester* DE WITT *uitviel; en dat* „ *zijn gevoelen bij de meeste braave en edel-* „ *denkende Vaderlanders ingang vondt:*" Een getuigenis, dat wij, naa het mededeelen van de oorſprong en voortzetting van die gevoerde twisten, gerustelijk willen overlaten aan het oordeel van alle onpartijdige waarheidsvrienden, niet twijffelende, of dit geval zal bij hen niet minder als bij ons, tot een duidelijk

Digitized by Google

bewijs voor de waarheid van onze aangevoerde ſtelling ſtrekken, namelijk, *dat de wederzijdſche betuigingen van het in acht neemen eener gewenſchte Eensgezindheid, en goede Harmonie, in het beſtuur der publieke zaaken, door de Staatsleden aan elkander gedaan, ten tijde van de dood der Vrouwe Gouvernante, bij ſommigen niet alleen wel ſpoedig vergeten werden; maar dat de zodanigen die toevallige gebeurenis geſchikt keurden, en dienstbaar maakten, om de voorheen gevoerde, en ſints* 1747 *ter nedergelegde twisten en eeneenigheden, wederom van nieuws aantevangen.* Laaten wij ter nadere ſtaving van dit gezegde, (alvorens dit *Zevende Boek onzes Geſchiedverhaals* te ſluiten, bij de reeds opgegevene gebeurenisſen, met de *Groningers* en *Hollanders*, en de *Dordrechtſche Regeeringsleden*, nu nog overwegen de hooggaande Twisten, ten zelfden tijde binnen de Stad *Campen*, tusſchen de *Leden van de Magiſtraat* en ſommigen van de *Gezworene Gemeente* voorgevallen, een twist, die in *Overijsſel* uit even dezelfde onzuivere bron voortſproot, als die waarvan wij reeds in het vorig II DEEL *dezer Geſchiedenis* (Bladz. 443—469) opzichtelijk de *Zwolſche Gemeens-*

Digitized by Google

meenslieden melding gemaakt hebben, en nu binnen *Campen* met vernieuwde hevigheid wederom aangevangen werdt, zoo draa H. K. H. ten grave gedaalt was, zoo als wij nu bij de Stukken bewijzen zullen.

Herinnert men zich, het geene wij in de zoo even genoemde Bladzijden des vorigen Deels verhaald hebben, dan weet men, dat de oorzaak van de verdeeldheden tusſchen de *Gemeenslieden* der Steden *Zwolle* en *Campen* en de *Heeren Staaten van Overijſſel*, daarin gelegen was, *dat de Staaten genoegen namen, in het voorſtel van H. K. H.*, tendeerende om vast te ſtellen, „ *dat de Gemeens-* „ *lieden in de drie Steden Zwolle, Deventer,* „ en *Campen, bij Eede verklaren zouden,* „ *dat ingeval de Gouvernante ſtaande de* „ *Minderjarigheid des Erfſtadhouders kwam* „ *te overlijden, jaarlijkſch te zullen conti-* „ *nueeren, de Leden van de Magiſtraat wel-* „ *ken alsdan in de Regeering zich bevinden* „ *zouden, mitsgaders die Leden, welken ge-* „ *duurende de Minderjarigheid verkoren* „ *zouden worden* &c." En het is uit even dat zelfde verhaal niet minder bekend, op welk eene wijze de *Gouvernante* met de *Staaten* en *Magiſtraatsleden*, ondanks den ſterkſten te-

Digitized by Google

tegenſtand der Gemeensmannen van *Zwolle* en *Campen*, dat voorſtel in een beſluit deeden veranderen, waardoor de tegenſtand op dien tijd eindigde.

Het lijdt geen bedenking om als zeker te ſtellen, dat zoo wanneer H. K. H. tot den dag der meerderjarigheid van den *Erfſtadhouder* bij het leven was bewaard gebleven, 'er alsdan geene gelegenheid tot het opdelven van die twisten zou zijn geboren worden, dewijl het toen gereſolveerde *omtrent de Continuatie der Magiſtraatsleden, ſlechts een maatregel van voorzorg was, die alleen werken moest, ingeval de Vrouwe Gouvernante vóór het Jaar 1766 kwam te overlijden.* Dan, daar zij (zoo als bekend is) reeds in het begin des Jaars 1759, door de dood werdt weggenoomen, zoo namen *de Gemeenslieden der Stad Campen*, (immers de meerderheid derzelver) die gebeurenis te baat, om het oude twistvuur wederom van nieuws te doen ontbranden, *door het beſluit ten Jaare 1755, opzichtelijk de Continuatie der Magiſtraatsleden, bij het Reglement op de Voogdije genomen, en nu moetende geobſerveerd worden, voor onwettig en van geene waarde te verklaren, dewijl het ſtrijdig was met het Regeerings-Reglement van*

Digitized by Google

van 1675, *en door de Vrouwe Gouvernante en de Staaten, in* 1755 *tegen hun gevoelen aan, door machtſpreuken was doorgedrongen.* — Het Jaar 1759 aanvang genomen hebbende, was de *Magiſtraatsbeſtelling* reeds *op den* 10 *Januarij* op de gewone wijze bij de *Regeering* en de *Gemeenslieden* gerangeert, en de brief, ten fine van Approbatie aan H. K. H. behoorlijk ondertekend en gezegeld aan het Posthuis ter afzending bezorgd, toen men de tijding van het naderend einde der Vorstinne vernemende, het beſluit nam, om de Nominatie met een Postbode naar den *Hage* te zenden. Dan toen de Bode aldaar aankwam, was de Prinçesſe reeds overleden, en dus beſloot de Magiſtraat, *om nu het vastgeſtelde bij het Reglement van Voogdij letterlijk te volgen*, en de Nominatie, ten fine van Approbatie en Electie, aan de *Staaten van Overijsſel* aan te bieden. Deze door de Staaten overeenkomſtig en uit krachte van het *Reglement van Voogdij*, geapprobeert zijnde, beſloot de Magiſtraat tot de beëediging en afkondiging, doch dit vond tegenſtand bij de *meerderheid der Gemeensmannen*, welken volmondig verklaarden, *dat zij geen Reglement van Voogdij kenden, en mitsdien voor onwettig moesten hou-*

Digitized by Google

houden, alles wat uit krachte van hetzelve nu of in het vervolg zoude mogen worden verricht: begeerende verder, *dat de Magiſtraat zich als nu daar over met klaare en duidelijke woorden expliçeerde, tevens inhæreerende het door hun ten Jaare* 1755 *gedaan Protest.* De *Magiſtraatsleden* bemerkende de fermiteit, waarmede de *Gemeenslieden* eene onbewimpelde verklaring van hunne denk- en handelwijze in het vervolg afeischten, ſchroomden dan ook niet te declareeren: „ *dat zij de Differenten die in* 1755 *over de* „ *zaak van Tutele waren voorgevallen voor* „ *afgedaan hielden. Dat zij het Reglement* „ *van Tutele aanmerkten, als eene order van* „ *Regeering, die ſtand moest grijpen geduu-* „ *rende de zevenjarige Minderjarigheid van* „ *den Erfſtadhouder. Dat zij daarom dat* „ *Reglement niet alleen zelve zouden obſer-* „ *veeren; maar ook mainteneeren tegen allen* „ *die zouden willen onderneemen, om hetzel-* „ *ve te verbreken of tegen te gaan* &c." Eene verklaring, die wel is waar oogenblikkelijk een ruim veld voor de hatelijkſte discuſsiën, en het doen van de ſterkſte *Protesten* en *Contraprotesten*, tuſschen de *Gemeenslieden* en de *Magiſtraatsleden* opende, wel-

Digitized by Google

welken wij met ſtilzwijgen paſſeeren zullen; maar die echter geene verandering voor de *Eerstgenoemden* te wege bragt, dewijl de *Laatstgenoemden*, zich het gereſolveerde van 1755 tot een richtſnoer bleven ſtellen, *van oordeel zijnde; dat in het nu exteerend geval van Minderjarigheid des Erfſtadhouders, en het afſterven van de Gouvernante ſtaande dezelve, de bepaling door H. K. H. te dien tijde gemaakt, in geenen deele ſchadelijk of nadeelig was aan de Vrijheden en Voorrechten van de Provincie, en die der Ingezetenen; maar dat dezelve integendeel, zoo voor het ſouverein gezag van de Staaten, als voor de Rechten van de gezwoorene Gemeente voordelig was:* (*) — een beſluit, dat de *Magiſtraat*

(*) Dat dit gevoelen van de *Regeering* op goede gronden ſteunde, en dat het geroep der *Gemeensluiden* over het verkrachten van hunne rechten, herſenſchimmig mogt geheten worden, kan (onzes inziens) niet in twijffel getrokken worden, wanneer men, de door de *Magiſtraat* in het midden gebragte aanmerkingen onbevoordeeld, en in het waare licht beſchouwd, dus redekavelende: „ *In plaatſe dat aan* „ *de* GEMEENSLUIDEN, *volgens het Reglement van* „ 1675, *ſlechts de* BLOOTE BENOEMING *van een nieuw* „ *Magiſtraatslid toekomt, wordt aan hun bij het Plan* „ *van* 1755 *de* EFFECTIVE AANSTELLING *toegeſtaan;* „ *en*

ſtraat ook ten uitvoer bragt, hoe zeer hetzelve door de *Gemeenslieden*, op de ſterkſte wij-

„ *en ten aanzieue van de oude Magiſtraatsleden ver-*
„ *liezen zij indedaad niets. Hadden zij naa de her-*
„ *ſtelling eenes Erfſtadhouders, een jaarlijkſche, vrije,*
„ *en onveranderlijke keur van Burgemeesteren gehad,*
„ *dan zou het waar zijn, dat aan dezelve, zoo zij*
„ *volgens het Reglement van Tutele van 1755, voor*
„ *eenen korten tijd de Oude Burgemeesteren moesten*
„ *laaten continueeren, nadeel in hunne Rechten toege-*
„ *bragt was; maar dewijl de oude en nieuwe keur,*
„ *die wel eenig zweemſel of gelijkheid van de oude*
„ *vrije keur, doch niets van derzelver kracht of effect*
„ *heeft, hemelsbreed van elkander verſchillen; was*
„ *het dan niet veel, van wijlen de Vrouwe Gouver-*
„ *nante, (die de naaste was om de Rechten van*
„ *Haaren minderjarigen Zoon voor te ſtaan,) aan*
„ *de Leden der gezworene Gemeente voor te ſtaan, dat*
„ *de effective en alleen kracht hebbende keur, die*
„ *den Erfſtadhonder, ſchoon minderjarig, toekwam,*
„ *geduurende de Minderjarigheid*, BUITEN EXERCITIE
„ VAN EEN DERDE ZOUDE BLIJVEN, *daarvan een ge-*
„ *deelte aan de oude Burgemeesteren, die meer dan*
„ *eenmaal door de Gemeenslieden gekozen, en door H.*
„ *K. H. geapprobeerd waren, werd opgedragen, om*
„ *voor den tijd der Minderjarigheid alzoo gecontinueerd*
„ *te worden?* Dat is: *dat zij zichzelven approbeer-*
„ *den; en dat een gedeelte daarvan aan de Gezwore-*
„ *ne Gemeente werde gedemandeerd, zoo dat de aan-*
„ *ſtelling van een nieuw Magiſtraatslid van hunne ge-*
„ *heel vrije verkiezing moest afhangen?*" &c. Indedaad, wanneer men dit gezegde nagaat, moet men erken-

Digitized by Google

wijze gewraakt, en voor eene openbaare ſchending van de vrijheid des Vaderlands verklaard werdt, terwijl zij ten zelfden tijde het opzet namen om dat ongelijk bij de eerſte voegzaame gelegenheid aan hunne partij betaald te zetten, al moest het dan ook geſchieden door een middel, om de voornaamſte en algemeene belangen van het Vaderland in de uiterſte verwarring te brengen, zoo als de *Pro-*

kennen, dat het van de *Gemeenslieden* zeer overdreven gezegd was, toen zij de vraag deden: „ *Hoe zou-*
„ *den wij het voor God, (die de Gever en Inſteller*
„ *der Vrijheid is,) of voor de Burgers en Nakome-*
„ *lingen kunnen verantwoorden, dat met verlating*
„ *van hunne aloude Rechten, Privilegiën en Eminen-*
„ *tiën, zich onderwerpen zouden aan eene onaf-*
„ *hangelijke Regeering van de Magiſtraat, die door*
„ *het ſtaande houden van dat zogenaamde Reglement*
„ (van 1755) *met de daad bewijzen, de Rechten,*
„ *Wetten en Costumen der Stad Campen te kunnen*
„ *voorbijgaan? En hoe zullen de Gemeenslieden, als*
„ VRIJE LIEDEN, *voortaan eene vrije Raadpleging kun-*
„ *nen houden, of op eene vrije wijze hunne vrije ge-*
„ *dachten mogen uitbrengen?*" — Het is zoo, men noemde dit bij ſommigen DE VRIJHEIDSLIEVENDSTE TAAL; maar de zaak op de keper bezien, verdiende het veel eer eenen hatelijken woordentwist en een onbedaldend harrewarren genoemd te worden.

Digitized by Google

Protesteerende meerderheid der Gemeensmannen, ook kort daarna door eene geduchte proeve op de duidelijkſte wijze aan den dag legde, door het weigeren van hun Conſent, tot het gewoonlijk heffen en invorderen van de Gewoone Lasten der Provinçie zoo bij wijze van Verpachting als van Collecte.

Gelegenheid tot dit, buiten alle bedenking, onbetamelijk gedrag, gaf de Propoſitie die de Heeren Gedeputeerden tot de zaaken van de Finantiën der Provinçie *Overijſſel* ter Staatsvergadering inleverden, tenderende, tot het neemen van het gewoone jaarlijkſche beſluit, waarbij de Verpachting of de Collecte der Gemeene middelen voor den Jaare 1759 zoo *Gewestelijke* als *Stedelijke*, bevolen werdt. De *Ridderſchap*, benevens de *Afgevaardigden van de meeste Steden van Overijſſel*, mogten in dat belangrijk voorſtel dadelijk Conſenteeren; maar dit was het geval met de *Gedeputeerden der Stad Campen* niet, daar zij het gedaane voorſtel overnamen, met belofte om het ter kennisſe te brengen van de Heeren hunne Principalen, ten fine op hetzelve hunne toeſtemming of weigering te verneemen, en van alles in de naastvolgende Vergadering advis uit te brengen. Naar gewoon-

Digitized by Google

woonte Conſenteerden die van de *Magiſtraat* in het gedaane voorſtel zonder eenige bedenking, maar toen het bij de *Gemeenslieden* ter deliberatie gebragt was, vondt het aldaar, uit weêrwraak voor het gebeurde eenen geduchten wederſtand, dewijl het meerderdeel der Leden verklaarde, *tot geen punt van beraadſlaging te zullen overgaan, of zich ergens over uit te laaten, zoo lang het hun aangedaane ongelijk, niet ten vollen gerepareerd en herſteld was, door het herroepen van alles wat uit krachte van het Reglement op de Voogdij was verricht geworden.* — Welk eene ſenſatie dit advis der Stad *Campen* in de Staatsvergadering veroorzaakte, laat zich zonder onze aanwijzing zeer gereedelijk vatten, want zoo lang het conſent dier Stad ontbrak, kon het Staatsbeſluit niet tot concluſie gebragt worden, waardoor de grootſte verwarringen in het vak der Finantiën moesten veroorzaakt worden. De Staaten dit laatſte onheil echter willende voorkomen, gaven hierop aan twee Leden uit hun midden ſpeçiale Last, om met de *Gemeenslieden te Campen* in onderhandeling te treden, ten einde hun aan te ſpooren, om van gedachten te veranderen, en in de gedaane Propoſitie te conſenteeren, hetwelk

Digitized by Google

ten gevolge had, dat zij hunne toeſtemming eindelijk *voor de Verpachting der Provinçiaale Lasten gaven*, maar wat die van de *Stads Lasten* betrof, hierover begeerden zij met de Magiſtraat hoegenaamd in geene onderhandelingen te komen, ten zij dan, dat alvorens niet alleen hunne grieven *over het Reglement van* 1755; maar ook die *over zeker opſchrift boven eene gedaane kennisgeeving* volledig waren opgeruimd. — De *Magiſtraat* toch, had bij de aanvraage tot het Conſent, in plaats van de woorden: *Poincten van Deliberatie;* de uitdrukking: *Poincten van Communicatie* gebezigd; en dit beſchouwden zij, als een attentaat tegen hunne wettige rechten, oordeelende ſaamgeroepen te zijn; *niet om de orders van de Magiſtraat te ontfangen, of ten einde haar iets gecommuniçeerd werde; maar om te delibereeren over zaaken. Over zaaken, die bij hun van de hand gewezen waren &c.* — De *Magiſtraat* deze eisſchen en woordenzifterijen vernomen hebbende; ziende dat alle vriendelijke inſtantiën niet in ſtaat waren, om de *Protesteerende Leden der Gezworene Gemeente* van beſluit te doen veranderen; en te gelijk oordeelende, dat zij de *Stads Finantiën*, om het doordrijven van der *Gemeens-*

Digitized by Google

meensmannen overdrevene gevoelens, niet aan het gevaar van eene compleete verwarring konden of vermogten bloot te ſtellen, nam daarop het beſluit, *om de Verpagting van de Stads Impoſitiën niet langer uit te ſtellen, maar daar mede voortgang te maaken, zonder het Conſent van de Gemeensmannen afte wagten*, van welk beſluit zij aan dezelven niet alleen kennis gaven; maar hun ook onder het oog bragten, *dat hun ſpeciaal Conſent tot het heffen der Stedelijke Impoſitiën*, wel ingezien, *niet behoefde gevraagd te worden, maar onnodig was, dewijl zij ten Jaare 1752 die Impoſitien geaffecteerd en verbonden hadden; tot voldoening der Intereſſen van eene toen genegotieerde ſomma van f 24,000:— die als nog niet was afgelost &c.* Behoeven wij hier te vermelden, welk eene nadeelige uitwerking dit beſluit des *Magiſtraats* bij de *Gemeensmannen* had? Hadden dezen bevorens over het opvolgen van het *Reglement des Jaars* 1755, en de vooronderſtelde geweldadige inbreuk op hunne Rechten, de bitterſte klachten aangeheven, in het volgende Jaar 1760, ſtemden zij hunne klachten op nog hooger toon, toen de *Magiſtraatsleden* duidelijke bewijzen aan den dag lagen, dat zij zel-

Digitized by Google

ven het zoo evengenoemde Reglement in alle opzichten handhaven wilden, en ook door de *Gemeenslieden* wilden gevolgd hebben, in weerwil van de ſterke Remonſtratie die deze laatſten deswegens aan hen inleverden, en welke Remonſtrantie weldra gevolgd werdt van eene Declaratie, niet minder behelzende, dan eene openbaare verklaring, „ *dat zij zeer* „ *gevoelig waren over de gewelddadige hande-* „ *lingen der Magiſtraatsleden, als die zich* „ *in hunne geuſurpeerde Regeering zogten te* „ *mainteneeren, en dat zij hen daarom be-* „ *kend maakten, die alle de handelingen,* „ *die zij met vertreding van de aloude Stads* „ *Wetten gehouden hadden, aanzagen als* „ *daaden van openbaar geweld, dat zij dien* „ *ten gevolge, de voor 1760 gekozen Heeren* „ *voor geene wettige Magiſtraten erkennen* „ *konden; dat zij zich daarom ook met de-* „ *zelven niet zouden inlaten, in handelin-* „ *gen, die niet anders dan met Concurrentie* „ *van Raad en Gezwoorene Gemeente kon-* „ *den beſloten of ten uitvoer gebragt worden.* „ En voorts, *dat zij al het geene de Magi-* „ *ſtraat in hunne aangenomene kwaliteit in* „ *het vervolg mogten doen of verrichten, zou-* „ *den houden als* IPSE JURE NUL, *en zonder*

„ *eenig*

Digitized by Google

„ *eenig effect.* Met verdere ernstige betui-
„ ging: *dat zij, bij alle gelegenheden zou-*
„ *den beproeven, en daar toe met 'er daad*
„ *werkzaam zouden blijven, dat zij wederom*
„ *in hun recht herſteld en alzoo ontheven*
„ *worden van het geweld, dat zij,* (ſchoon
„ men hen daar onder voor een tijd deedt
„ zuchten) *nooit zouden wettigen.* En einde-
„ lijk; *dat zij niet zouden nalaaten, om*
„ *daar van overal bekendmaking te doen; in*
„ *die hoope, en in, dat vertrouwen, dat zij*
„ *onder de Regenten van het lieve Vaderland*
„ *nog wel zulke Beminnaars van de Vrijheid*
„ *vinden zouden, die hun, als Bondgenoo-*
„ *ten, hunne Rechten en Privilegiën wel*
„ *zouden willen helpen defendeeren en be-*
„ *ſchermen.*"

Dan, hoe ſterk deze verklaring ook was ingeſteld, dezelve bragt geene verandering in de genomene beſluiten te weeg: integendeel, het gedrag der *Protesteerende Gemeensmannen* deedt de *Magiſtraat* tot een beſlisſender ſtap overgaan, beſtaande in eene Reſolutie, „ *dat*
„ *Zij na zoo veele minnelijke, doch vruchte-*
„ *looze pogingen, om de gemeene zaak in*
„ *rust en goede order, en de Protesteerende*
„ *Leden van de Gezworene Gemeente binnen*

„ *de paalen van redelijkheid en van hunnen*
„ *plicht te houden, zich eindelijk genood-*
„ *zaakt vonden, em gebruik te maaken van*
„ *het hoog gezach, hun van God en het Volk*
„ *verleend en toevertrouwd, en daarom, naa*
„ *rijpe overweging van alles, een beſluit te*
„ *neemen, om in hoedanigheid van Rech-*
„ *ters, tegen de Protesteerende Leden voor-*
„ *noemd, zodanig te handelen als zij naar-*
„ *bevind van zaaken zouden oordeelen te be-*
„ *horen.* Met verdere verklaring, *dat zij*
„ *alle Protesteerende Leden te ſamen, en elk*
„ *van dezelven in het bijzonder, dadelijk ge-*
„ *ſteld hielden buiten de waarneeming van*
„ *derzelver Ampten en verdere Bedieningen*
„ *daartoe behoorende, tot dat zij over die*
„ *zaak nader geraadpleegd, en een eindelijk*
„ *beſluit genomen zouden hebben.*" Nu duur-de het niet lang, of de geſurcheerde *Ge-meensmannen*, beklaagden zich tot tweemaa-len toe, in even zo veele ſterke Remonſtra-tiën, over dat beſluit des Magiſtraats, aan de *Staaten van Overijſſel*, doch het baatte hen luttel, dewijl de *Staaten* hen bij herhaling rènvoijeerden aan de *Magiſtraat der Stad Campen*, hunne partijen in dezen, waardoor de zaaken geduurende den loop des Jaars

1760,

Digitized by Google

1760, in dien verdeelden toestand bleven voortduuren tot in het begin des Jaars 1761, toen die van de *Magistraat*, tegen den tijd der gewoone jaarlijksche verandering, besloten: 2. *Het afschaffen van de gewoone Keurpredicatie.* 2. *Het afschaffen van den Eed der Keurnooten*; en 3. *Dat de zeven Gemeensmannen, die met de Magistraat altoos eenstemmig gedacht en gehandeld hadden, het aanstaande werk der verkiezing zouden volvoeren, niettegenstaande de surcheance van de 25 Protesteerenden.* — Door deze maatregelen, formeerden dit zevental, op den keurdag de Nominatie, waartoe bevorens zoo veel omslags plaats had, en de Staaten maakten ook geene zwarigheid, om dezelve te approbeeren, waarover de *gesurcheerde Gemeensmannen*, zich door het inleveren van een *Vierde Remonstratie* al wederom aan de *Staaten* beklaagden, doch met geen ander gevolg, dan dat niet alleen dat stuk geseponeert, maar bovendien, *op voorstel van de Gedeputeerden der Stad Campen*, door *Hun Ed. Mog.* werdt vastgesteld, *dat 'er voortaan geene Requesten of Remonstratiën, over de zaak der gezworene Gemeente zouden mogen worden aangenomen, of door den tijde-*

lijken Presidents hunner Vergadering in deliberatie zouden mogen worden gebragt, maar dat dezelve in dat geval aan de Inlever aars ongelezen wederom terug gegeven zouden worden. En daar de *Burgemeester* ROLDANUS het eenigste Lid des Magistraats was, die staande het voeren der langduurige Twisten en Oneenigheden, met de nu *gesurcheerde Gemeensmannen*, alnoos één Lijn getrokken had, en als nog hunne belangen bleef toegedaan; zoo nam de Magistraat ten zijnen opzichte een besluit, *dat zij, gemelde Burgemeester* ROLDANUS *in hunne Vergadering niet admitteeren zouden tot het houden van Deliberatien, en het neemen van Resolutien, over Poincten betrekking hebbende tot de zaak der Protesteerende en Gesurcheerde Gemeensmannen; maar dat Hij verplicht zoude zijn, wanneer 'er iets van dien aard behandeld zoude worden, dadelijk op te staan, en de Vergadering te verlaten.*

Intusschen door zulke en meer andere sterke maatregelen der *Staaten* en des *Magistraats*, mogt de uitgeslagen vlam van Twist en Tweedracht binnen het verdeeld *Campen* bereugeld, en aan dezelve het verder opblaken

Digitized by Google

ken belet worden, maar zij bluschten het vuur van ongenoegen in geenen deele uit. De *gesurcheerde Gemeensmannen*, zich door dezelven niet alleen van de uitoefening hunner Amptsbediening ontzet ziende, maar ook bovendien alle wegen tot herstel in dezelven gesloten vindende, oordeelden zich nu bevoegd en verplicht, om gebruik te maaken van even dat zelve hulpmiddel, dat zij zich bij het inleveren van hunne verklaring en Declaratoir van den 19 *Februarij* 1760, hadden voorbehouden, te weten: „ *dat ingevalle hunne* „ *bezwaren tot hun genoegen niet uit den* „ *weg geruimd werden, zij alsdan niet zou-* „ *den nalaten, om daar van alomme bekend-* „ *maaking te doen.*" Want toen het Jaar 1761 pas half geëindigd was, verdedigden zij in een uitvoerig geschrift hun gehouden gedrag geduurende den loop der gevoerde twisten, en bragten hetzelve door middel van de Drukpers ter kennis en beoordeeling van de Natie. Dan, het stuk was naauwlijks de wereld ingetreden, of de *Magistraat der Stad Campen*, oordeelde het verkopen en leezen van hetzelve op de sterkste wijze te moeten beletten, door niet alleen, alle de verzondene Exemplaaren in hunne Stad ge-

rech-

Digitized by Google

rechtelijk te doen ophaalen, maar bovendien, bij openbaaren placaate te denonçeeren, als een Werk *opgevuld met ontelbaar veele notoire onwaarheden, verdichtſelen en verdraaijingen van zaaken en omſtandigheden, mitsgaders met de allerhatelijkſte reflectiën en inſimulatien, en vervattende de allerongerijmdſte ſtellingen, aanlopende tegen de bekende gronden der Regeering, ſtrekkende tot omkeering van alle goede order in eenen welgeregelden Burgerſtaat, ſtrijdig met de goede zeden, met de plichten van Burgers jegens hunne Overheid, beledigend voor de eer en het hoog gezach der Regeering, en ten uiterſten nadeelig voor het algemeene welzijn: alwaarom zij het verder debiteeren van hetzelve verboden op eene boete van* 300 *Goudguldens* &c. Een maatregel, die, (zoo als het gewoonlijk met het verbieden van openlijk uitgegevene Boeken gaat) een vlak tegenovergeſtelde uitwerking deedt, dewijl het niet alleen in andere Gewesten zijnen vrijen loop behieldt, maar ook in dezelven en bijzonder in *Overijſſel*, met des te meer drifts en begeerte gezogt en gelezen werdt, en het bovendien aan veele verſtandigen zeer vreemd voorkwam, dat daar de naamen van de *Autheurs*

en

Digitized by Google

en van den *Drukker* in hetzelve gelezen wierden, de *Regeering der Stad Campen* echter geene van dezelven over dat werk in rechten betrok, hetwelk naar der zodanigen gevoelen echter plichtmatig zou geweest zijn, ingevalle den inhoud dier Verdediging wezentlijk van dien ſchadelijken aart geweest ware, als zij in hunne Publicatie hadden opgegeven.

Genoeg gezegd, (naar ons inzien) om aan onze Lezeren de waare toedragt van dat zoo veel opſpraaks en gerucht gemaakt hebbend geval, dat bij veelen in *Overijſſel* en elders zoo veel kwaad bloed gezet heeft, onder het oog te brengen, en hen te doen zien, aan welke onheilen, bij het gemis van een *Eminent* of *uitſtekend Hoofd* aan het hoog Beſtuur des Vaderlands, en bij ontſtentenis van eene wenſchelijke Eendracht onder de verſchillende Regeeringscollegiën, de Republiek was blootgeſteld. Het lijdt bij ons geene bedenking om vast te ſtellen, dat zoo wanneer het de Hemel had mogen behagen, om het Leven van WILLEM DEN VIERDEN, of dat van H. K, H. zoo lange uitterekken, tot het tijdſtip, dat WILLEM DE VIJFDE zijnen wettigen Opvolger, meerderjarig geworden was, en

dus

Digitized by Google

dus bevoegd om in eigen Perſoon zich aan het Roer van den Staat te ſtellen, alsdan de door ons behandelde Twisten en Oneenigheden, te *Dordrecht*, te *Groningen*, en te *Campen* geen plaats zouden gehad hebben; ten minſten, dat dezelven nimmer tot die hoogte zouden zijn opgedreven, als wij nu zagen gebeuren. Het daardoor veroorzaakt gebrek van een Stadhouder, (aan wien, volgens de UNIE, de bemiddeling der geſchillen over Regeeringszaaken was opgedragen) deedt veele Regenten zekere gevoelens, aangaande hunne *Provinçiaale Souvereiniteit*, op eene onverzetlijke wijze doordrijven, in zoo verre zelfs dat daar door aan den loop der algemeene zaaken, en aan de bevoordering van de dierbaarſte belangen des algemeenen Vaderlands, maar al te dikwerf de grootſte ſtremming werdt te wege gebragt, en te gelijk voedſel, groei, en wasdom gegeven, aan de oude zaaden van verdeeldheid, die oorſprongelijk waren *van de tijdvakken der beiden zoo hooggeroemde Staatsregeeringen.* Zaaden die bij veelen, diep in den grond hunner zielen overgebleven waren: die in later Jaaren allengs tot eene aanmerkelijke hoogte opſloegen, en welken wij ein-

de-

Digitized by Google

delijk die ſchadelijke en verderffelijke vruchten zagen voortbrengen, door welks gretig gebruik, dit weleer gezegend Land tot op dien rand des verderfs is gevoerd geworden, die wij in het vervolg van deze Geſchiedenis van nabij zullen moeten beſchouwen.

Einde des Derden Deels.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google